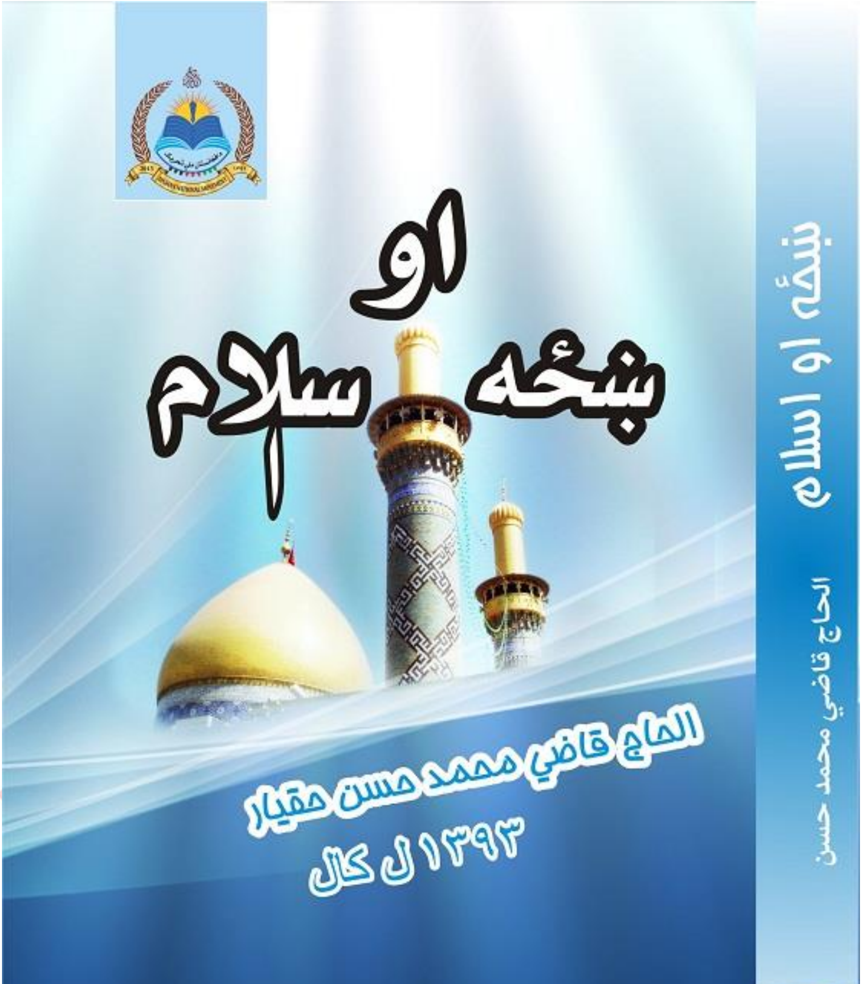
او
ښځه سلام
الحاج قاضي محمد حسن حقيار
١٣٩٣ ل کال
ښځه او اسلام
الحاج قاضي محمد حسن

ښځه او اسلام

www.melitahrik.com
0777 400 116

ليکوال : محمد حسن حقيار

۱۳۹۳ ل کال

د کتاب ځانګړتیاوې

د کتاب نوم: ښځه او اسلام
مؤلف: الحاج قاضي محمد حسن حقیار
د خپرندوی شمېره: (۵)
خپرندوی: د افغانستان ملي تحریک فرهنګي څانګه
کمپوز: رفیع الله روشن
چاپ نېټه: ۱۳۹۳ ل کال
د چاپ وار: لومړی
شمېر: ۱۰۰۰

www.melitahrik.com
0777 400 116

نيوليک

سرليک	مخ
د سريزې پرځای	۱
يوه دعوه او ځواب يې	۲
ښځه د تاريخ په بېلابېلو پړاوونو کې	۴
ښځه په بېلابېلو مذهبونو کې	۱۹
مساوات	۲۸
آيا د مساوات غوښتونکي پر مساوات عمل کوي ؟	۴۰
ښځه او کار	۴۴
په اسلام کې دښځې د کار کولو حکم	۴۸
د کور څلور دېوالونه د چالپاره ؟	۵۲
په اسلام کې د فحاشۍ او بې حيايۍ مخنيوی	۵۵
په اسلام کې د ښځو منزلت	۵۸
په اسلام کې د نارينه او ښځې اړيکې	۶۲
د ښځې د پېدايښت موخه	۶۵
څو شبهې او ځوابونه يې	۷۳
حقوق	۸۷
پېژندنه اونظريې	۸۸
د لومړي نظر د خاوندانو دلايل له قران څخه	۸۹

www.melitahrik.com
0777 400 116

له احاديثو څخه ۹۵
د (لن يفلح قوم) حديث ۹۸
اجماع او تاريخي پېښې ۱۱۱
۱: تاريخي پېښې ۱۱۱
۲: اجماع ۱۱۶
سکوتي اجماع ۱۱۷
قياس او تېر شريعتونه ۱۲۰
د افغانستان په راتلونکي اسلامي حکومت کې ۱۲۹
نظربښکته اچول ۱۵۱
د ښځې کتل پردي نارينه ته ۱۵۴
عورت ۱۵۸
د ښځې عورت د پردي نارينه پر وړاندې ۱۵۹
مخ او مړوند ۱۶۰
محرمو ښځو ته کتل ۱۹۳
د ښځې محرم څوک دی ۱۹۴
د مسلمانو ښځو کتل يوه بلې ته ۱۹۷
هغه چې جنسي ميلان نلري ۱۹۸
د ښځې کتل نارينه محرم ته ۲۰۲
دعورت لوڅول په يوازېتوب کې ۲۰۳
خلوت له پرديو سره ۲۰۵
www.melitahrik.com
0777 400 116

په یوه بستره کې یو ځای کېدل	۲۰۷
په ټولنیز ژوند کې د ښځې او نارینه اختلاط	۲۰۸
د ناروغتیا په وخت کې د ښځې او نارینه لخوا د یوبل پوښتنه	۲۱۳
له ښځو سره په لاس ستړي مه شي	۲۱۶
ښځې ته د کتلو مباح عذرونه	۲۲۷
د ښځې غږ عورت نه دی	۲۲۹
د نرمو او نازکو جامو استعمال	۲۳۳
د ښځو لپاره د سینګار اندازه	۲۳۴
د ښکلا ملکه	۲۳۶
د ښځو لپاره د سرو زرو او وربښمو استعمال	۲۳۹
د نارینه او ښځو یو پربل د سلام حکم	۲۴۰
ښځه په سفر کې	۲۴۵
د ښځو تلل حمام ته	۲۴۷
زیارتونو ته د ښځو د تللو حکم	۲۴۸
ځان تشبیه کول	۲۵۱
د ښځې پر لاس ذبحه	۲۵۳
ټولنیز عبادت	۲۵۵
څو مسئلې	۲۶۹
د ښځو نبوت	۲۷۳
مأخذ او مراجع	۲۸۰

www.melitahrik.com 0777 400 116

د تحریک یادښت

فرهنګي څانګه د افغانستان ملي تحریک له اساسي څانګو څخه یوه اساسي څانګه ده.
د دې څانګې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنګي خدمات وړاندې او ګټور فرهنګي کارونه ترسره کړي. د تاریخي، ملي، کلتوري ورځو او تاریخي او ملي شخصیتونو نمانځل ددې څانګې نورې دندې دي.
د هېواد د لیکوالو د علمي، دیني، روزنیزو او معلوماتي اثارو چاپ هم ددې څانګې له اساسي دندو څخه ګڼل کېږي. له هغې ورځې راهیسې چې تحریک خپل عملي فعالیتونه پیل کړي دي، نو دې څانګې هم ورسره سم خپل فعالیتونه چټک کړي دي.
تاریخي ورځې یې نمانځلې، تاریخي واټونو ته یې لوحې جوړې کړي. علمي سیمینارونه او ورکشاپونه یې جوړ کړي دي.
د تحریک دې څانګې د تحریک د عمومي هدفونو په رڼا کې وپتېیله چې په یوځایي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره دیني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته یې وړاندې کوي.
دا اثر (ښځه او اسلام) چې ستاسو په لاس کې دی، ښاغلي (قاضي محمد حسن حقیار) لیکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هیله ده درانه لوستونکي ترې ښه ګټه پورته کړي. تحریک خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنګ د بډاینې په هیله

په درناوي

د افغانستان ملي تحریک

فرهنګي څانګه

www.melitahrik.com 0777 400 116

سریزې پرځای

له ډېره وخته راهیسې د ښځو د حقوقو او په اسلامي ټولنه کې د ښځو د رول او حیثیت موضوع جنجالي بڼه خپله کړېده او په دې وروستیو کې خو دا جنجال خپل وروستي پړاوونه وهي او د ورځې په مهمې موضوع بدله شوې ده .

دواړه خواوې (د ښځو دحقوقو پلویانو او په دې اړه د سخت دریځ لرونکي) له افراط او تفریط څخه ډک شعارونه ورکوي او خپل مقابل لوری پرې ملامتوي چې متاسفانه د دواړو خواو په دې جګړه کې د اسلام روح ټپي کېږي او په مستقیم او غیرمستقیم ډول د اسلام سپېڅلي او مبین دین د بدنامولو او په اوسني وخت کې د ناچلنده دین د پېژندلو او معرفي کولو هڅې کېږي په اسلام کې دښځو د رول او ارزښت په اړه خو په نورو ژبو کې ډېر کتابونه لیکل شوي دي ، خو په پښتو ژبه کې داسې کتاب چې د لوستونکیو هر اړخیزه تنده ماته اود اسلام ریښتونی تصویر یې انځورکړی او په دې اړه ټولو پوښتنوته شرعي ، معقول او منطقي ځواب ووایي لا تردې دمه مانه وو موندلی له همدې کبله مې قلم راواخېست او لستونې مې را بډوهل .

خطاء ، سهوه او اشتباه له انسان سره ملګرې ده زه دا دعوه نه شم کولای چې همدا کتاب دې په دې اړه لومړنی او وروستنی کتاب وپېژندل شي او یا بل چاته د څېړنې او تحقیق اړتیا نه لیدل کېږي خو دومره په زغرده ویلی شم چې انشاء الله د اسلام اصلي بڼه په کې ښودل شوې ده او که

www.melltahrik.com 0777 400 116

ځوک يې راسره نه مني يا اختلاف کوي نو اختلاف يې په سر سترګو خو بايد چې د اختلاف طرز يې منطقي ، اصولي او شرعي وي او دلايل يې هم ثقه او معتبره وي .

د دې کتاب ليکلو کې مې له عمده ، ثقه او معتبرو ماخذونو او مراجعو ځخه استفاده کړې ده ،هره مسئله مې چې له کوم کتاب ځخه رانقل کړې ده نو د همدې مسئلې په پای کې مې د هماغه کتاب نوم هم ورسره ليکلی او حواله مې پرې ورکړې ده .

همدا ډول له ښاغلي رفيع الله روشن او انجنير محمد افضل ذاکر ځخه ډيره مننه کوم چې د دې کتاب په کمپوزاو ډيزاين کې يې ډيره ستوماني وزغمله او دکتاب ناوې ته يې د چاپ هار ور په غاړه کړ .

همدارنګه له ټولو هغو ورونو او خويندو ځخه ډيره مننه چې د دې کتاپ په چاپ کې يې مرسته کړې ده .

محمد حسن حقيار

www.melitahrik.com 0777 400 116

www.melitahrik.com
0777 400 116

یوه دعوه او ځواب یې

لکه چې په پېلامه کې مو ولوستل د اسلام د ښمنان په اسلام تور لګوي چې ښځې ته یې حقوق نه دي ورکړي ، دوی وایي ښځه په اسلام کې هېڅ ازادي نه لري او د وینځې حیثیت لري ، له اسلام او قران څخه نا خبره مسلمانان هم له دوی سره د اشعار زمزمه کوي او په غیر شعوري ډول د اسلام د دښمنانو په لاس د مسلمانانو په مقابل کې استعمالېږي ، دا چې دا دعوه څومره حقیقت لري او یا څومره ناوړه تبلیغات او پروپاګند دی چې په اسلام پسې کېږي وروسته به لوستونکیو ته جوته شي ، موږ که چېرې له اسلام څخه مخکې د جاهلیت وخت ته کتنه وکړو او یا له دې څخه هم لږ وړاندې لاړ شو او وګورو چې په هغو ټولنو او وختونو کې د ښځو حال او حیثیت څه واو بیا په اسلام کې د ښځو له حقوقو څخه ځان خبر کړو نو راته په ډاګه به شي چې رښتیا هم څومره درناوی او عزت چې ښځو ته اسلام ورکړی په یو بل مذهب کې هم نه دی ورکړل شوی .

د دی دعوې دثبوت لپاره څو قومونه او تمدنونه له اسلام څخه وړاندې او څو قومونه اوتمدنونه له اوسني وخت څخه د بېلګې په ډول یا دوو ، او ګورو چې حتی په هغو ملکونو او قومونو کې چې د ښځې د آزادۍ او مساوات چیغې وهل کېږي د دوی حالت په موجوده عصر کې څنګه دی .

www.melitahrik.com
0777 400 116

ښځه د تاریخ په بېلابېلو پړاوونو کې

الف : په یونان کې

په پخوانیو قومونو کې یونان یو پرمختللی قوم و ، مګر په دې قوم کې ښځې هېڅ حیثیت نه درلود .

په یونان کې به ښځه د انساني ټولو بدبختیو بنیاد ګڼلی شوه، د یونانیانو په نظر کې ښځه د ټیټې پوړۍ مخلوق و. د تهذیب او کار له پرمختګ سره ښځې هم لږ پرمختګ وکړ مګر ورو ورو په یونانیانو بیا شهوت غلبه وکړله په دې وخت کې بدلمنو ښځو دومره پرمختګ وکړ چې په انساني تاریخ کې ساری نه لري او د هر فن خاوندان به له دوی څخه راتاوو .

په یونان کې ښکلا پالنې او د ښکلا ذوق دومره غلبه وکړله چې بلکل خپل ځان ورځنې هېر شو، لویو فیلسوفانو او پوهانو به زنا څه عیب نه بلله، نکاح پکې غیری ضروري وګڼل شوه ، له نکاح څخه پرته یوځای کېدل څه د شرم خبره نه وه ،د کام دیوي لمانځنه په ټول یونان کې رواج شوه (کام

دیوي د دیوتا ښځه وه مګر بیایې هم له نورو دربو دیوتاګانو سره آشنایي درلوده او دهغې په دربار کې د هرچا غوښتنې پوره کېدلې تر دې چې حرامي کېوېده پیدا شو او بیا دې قوم دېته د معبودیت درجه ورکړله) فاحشه خانې پر عبادتخانو بدلې شوې، د نکاح اهمیت له منځه لاړ په همدې ترتیب ښځې خپل اصالت له لاسه ورکړ ، حتی په یونان کې لکه د ارسطو مشهور فیلسوف د اسبرطي په خلکو پړه اچوي چې له ښځو سره ولې آساني او ښه ګذاره کوي [۱].

په یونان کې به ښځې دڅارویو او نورو ملکیتونو په څېر پلورل کېدلې ، (ریموستن) د یونانیانو یو استازی وایي چې موږ لوڅې ښځې د خوند او صادقې او مهربانه ښځې د جسم د نورو غوښتنو د تامین لپاره غوره کوو[۲].

ب ـ په روم کې

په روم کې ښځو ته د څاروي په سترګو کتلی شول ، دلته د لوړ کچ یوې غونډې فیصله وکړله چې ښځه ناولی حیوان دی چې نه کرامت لري ، نه عزت او نه درنښت دهغوی سپک ساتل پکار دي او دخدمت لپاره یې استعمالوئ [۳].

دلته سړی دښځو بادارو ، په خپلو ښځو او اولادونو یې پوره مالکانه حقوق درلودل،آن په ځینو حالاتو کې یې دهغوی د وژلو اختیارات هم درلودل خو کله چې په روم کې عملي مدنیت خپور شو نو ښځو هم څه دمه

---

(۱) الاسلام بلامذاهب: دکتور مصطفی الشکعه او المرأة فی الاسلام : استاد محمد عزه دروزه.

(۲)حیاة الیونان، دحمیرا بزګر دمونوګراف په حواله

(۳)حقوق المراة في الاسلام عبدالقادر شبیة الحمد

www.melitahrik.com 0777 400 116

وکړه اوس هم د پردې دود خونه و اوفاحشه خانې وې مګر عفت او پاکۍ ته په درنه سترګه کتل کېدل او د اخلاقو معیار هم اوچت و .
یوځل یو رومي سناتور دخپلې لور په مخکې خپله ښځه ښکل کړله د ده دا کار دملي اخلاقو سپکاوی وګڼل شو او په ملي شوری کې پرې د ملامتۍ غږ و شو مګر د غربي او شرقي تهذیب او تمدن له پرمختګ سره د رومي قوم په افکارو کې هم د ښځو په هکله بدلون راغی او ورو ورو د نکاح او طلاق په قوانینو کې دومره تغیر راغی چې حالات بلکل سرچپه شول. ښځو به خاوندانو ته پورونه ورکول، خاوندان به د ښځو مرئیان وو په وړه خبره هم طلاق ورکول کېده په دې دور کې به ښځو پرله پسې مېړونه کول .سید مودودي(رح) دیوې ښځې یادونه کوي چې لس مېړونه یې کړي وو .
جودنیل وايي چې یوې ښځې په پنځو کالو کې اته مېړونه کړي وو .
سناتور جوروم له ټولو څخه د یوې باکمالې ښځې یادونه کوي چې هغې د نربچي په وروستي وار درویشتم مېړه کړی و او د مېړه یې هم دا یوویشتمه ښځه وه .
آزاده عشق بازي څه د شرم او عیب خبره نه وه، ښځو او نرانو به یوځای او لوڅ لامبل[۴].
ښځو خو انساني حقوق بالکل نه لرل حتی د روم رسمي قانون هم ښځه نا اهله بلله او داهلیت د نه درلودلو په اسبابو کې یې ښځه توب –هم مهم لامل باله یعني یوازې نارینه یې اهل بلل .

[۴]پرده سید ابوالاعلی مودودي .

ج : په مصر کې

په مصر کې ښځو ځان د خاوندانو وينځې ګڼلې د هغوی خدمت به يې په دې ډول کاوه لکه چې وينځه د خپل بادار خدمت کوي ، هغوی هيڅ ډول آزادي نه درلودله اوخاوندان دهغوی معبودان ګڼلی شول .

په مصر کې ښځو کې خو يو وخت د شهوت رانئ جذبه دې حد ته رسېدلې وه چې د مصر فرعون به هلکان وژل او نجونې به يې د خپل خدمت او دشهوت د اور د سړولو لپاره ژوندۍ پرېښودلې .

الله ج پر بني اسرائيلو د احسان په ډول د دې واقعې يادونه څو ځلې کړې ده فرمايي : ((و اذنجينا کم من آل فرعون يسومونکم سوء العذاب يذبحون ابناء کم و يستحيون نسائکم .....))[٥]

يعنې : (او ياد کړئ هغه وخت چې خلاص موکړئ د فرعون له خلکو څخه چې در رسولو به يې تاسې ته لوی عذاب، ذبحه کول به يې ستاسې زامن او ژوندئ به يې پرېښودلې ستاسو ښځې) د هغوی څه نور حيثيت نه و او داسې ظلم به ورسره کېده چې هيڅ حد نه لري .

د : په هند کې

په هند کې هم د ښځو هغه حال و کوم چې په روم او يونان کې و.

دلته به کله سړيو د ښځو عبادت کاوه او کله به ښځو د سړيو عبادت کاوه، فاحشه خانې په عبادتخانو بدلې شولې. په هند کې دښځو پرمخ د تعليم

---

(٥)البقره ۴۹

دروازې وتړل شوې او داسې په سپکه سترګه به ورته کتلې شول چې له ښځو سره اړیکو لرونکیو کسانو لپاره یې د نجات او خلاصون دروازې تړلې وې په سند (دپخواني هند په یوه برخه) کې له اسلام څخه د مخه ښځه بالکل بې عزته وه کله به یې چې مېړه مړ شو او سوځاوه به یې دا یې هم ورسره سوځوله ،که دې به انکار وکړ رټل کېدله،بد اخلاقه به ګڼل کېدله، هر چا به ورته دغدارې او بې وفا په سترګه کتل او بیا به ورسره هېڅ نکاح نه کوله او دهمېش لپاره به له خاوند او زوجیت څخه بې برخې وه، زنا په کې عام رواج و .

د نکاح او کورنۍ ستومانتیا هېڅ پر اوږه نه اخېستله اوس هم په هند کې ښځه دټولنې سپکه او ذلیله برخه ده هېڅوک ورته د قدر په سترګه نه ګوري ،په مختلفو پلمو وژل کېږي .

دهند پارلمان ته دیو ورسپارل شوي سند له مخې د ۱۹۸۸_۱۹۹۱ میلادي کلونوتر منځه په هند کې (۱۵۸۹۱) ښځې د واده د جهیز د نشتوالي له کبله وژل شوي دي او یا یې د خلکو د پیغور پر اساس ځان وژلی دی[۶] .

و ګورئ چې دواده دجهیز د نشتوالي په معمولي وړه خبره څومره ښځې وژل شوي دي دا دی مساوات ؟دا دی د ښځو حقوق او آزادي ، اوس هم د پخواني جاهلیت په څېر په هند کې د نویو انجونو د وژلو لړۍ ښه توده روانه ده .

www.melitahrik.com 0777 400 116

---

(۶) شهادت ۲۹\۱۲\۱۳۷۰ هجري لمریز .

او په ببلابېلو پلمو هرکال زرګونه ښځې ځانونه وژني د نوای وقت ورځپاڼې د ۱۹۹۹ کال ګڼې د یو خبر له مخې ، تېره ورځ د جهيز د نشتوالي له کبله په هند کې د یوې کورنۍ ۱۷ پېغلو یو ځای او په یوه ورځ ځان وواژه .

ه : د عربو په جاهلیت کې

په عربو کې له اسلام څخه وړاندې ښځې د چانه خوښېدلې د هغوی په زېږېدلو به شرمېدل هغوی به یې دنفقې او جامې له وېرې او یا د جاهلي غیرت له کبله ژوندۍ ښخولې په عربو کې به چې د چا په کور کې انجلۍ پیدا شوه ګویا په هغه کور کې به قیامت و د قهر او غضب څپې به یې په مخ را ښکاره شوې د دوی د دې باطل رواج او باطلې عقیدې د له منځه وړلو په غرض الله ج فرمايي : ((لله ملک السموات والارض یخلق مایشاء یهب لمن یشاء اناثا ویهب لمن یشاء الذکور او یزوجهم ذکرانا و اناثا و یجعل من یشاء عقیماً انه علیماً قدیراً))[۷]

((یعنې : الله لره دی حکومت په اسمانو کې او په ځمکه کې پیدا کوي څه چې وغواړي ، بخښي چاته چې وغواړي لوڼې او بخښي چاته چې وغواړي زامن یا ورکوي جوړه زامن او لوڼې او ګرځوي چا لره چې وغواړي شنډې خدای ج پوه او قادر دی پر هر څه .))

---

[۷] الشوری ۴۹_۵۰

دلته الله ج لومړی یاد دا نجونو وکړ او هلکان یې وروسته ذکر کړي معارف القران د قرطبي په حواله د واثله بن اسقع قول راوړی چې دکومې ښځې له ګېډې څخه لومړی لور پیدا شي هغه مبارکه وي [٨].

الله ج فرمایي چې دلور او زوی ورکول زما په اختیار کې دي تاسو په هر حال شاکر و اوسئ او د لور په زېږیدلو مه خفه کېږئ.

په جاهلیت کې په ښځو داسې ظلم کېده چې حتی هغوی ته د انسان په سترګه نه کتل کېدل، هغه وخت به ښځو لوڅ او بربنډ د بیت الله طواف کاوه.

بربنډ ګرځېدل څه د شرم خبره نه وه، د منافقینو د رئیس عبدالله ابن ابی ابن سلول شپږ وینځې وې چې د هغوی لپاره یې سرایونه جوړ کړي وو، او هغوی یې زنا ته اړ و بستلې، وهلې به یې او له هغوی څخه به یې دومره ډېرې پیسې وغوښتې چې هغوی به یې له ورکولو څخه عاجزې وې او نا چاره به وې چې بد کاري وکړي.

هلته د هر رئیس همدا حال و، ښکاره سرایونه به و او دبېرغ په څېر توټې به پرې زوړندې وې هر چا به پېژندل چې دا د زنا او بدکارئ ځایونه دي.

دمېلمنولپاره به یې د قدر، درناوي او احترام په غرض انجونې وروړاندې کولې چې زنا به یې ورسره کوله ..... [٩]

لنډه دا چې په جاهلیت کې له ښځو سره ظلم خپل وروستئ پوړۍ ته رسېدلی و په عربو کې به انجلۍ دومره بده ګڼلی شوه چې هغه به یې ژوندۍ ښخولې وأدالبنات (د ژوندیو لورګانو ښخول) په هغوی کې بالکل

(٨) معارف القران ج ٦/٢٥ مولانا محمد شفیع

(٩) روائع البیان في تفسیر آیات الاحکام محمد علي صابوني.

www.meltahrik.com
0777 400 116

عام رواج و او په دې به يې وياړ کاوه ، د خسر او اوښي نوم له ښکنځلې څخه کم نه و کله به چې چا کره لور پیدا شوه دومره به خفه و چې ګویا غټ غم پرې راغلی دی قرآن د دوی د دې جاهلې او ناوړه عنعنې حکایت داسې کوي ((و اذا بشر احدهم بالانثی ظلت و جهه مسودا و هو کظیم یتواری من القوم من سوء ما بشربه ایمسکه علی هون ام یدسه فی التراب الاساء مایحکمون))[10]

(یعني : او کله چې خبر ورکړای شي یو تن د دغو کفارو ته په پیداکېدلو د لورنو وګرځي مخ د ده تک تور له غمه حال دا چې دی ډک وي له قهره ، پټ

ګرځي له قومه(خپل) دهغه خبر دناخوښۍ له کبله چې ده ته ورکړل شوی دی ایا وساتي دی هغه (لور) سره د سپکوالي که ویې منډي ژوندئ په خاورو کې ،خبر اوسئ چې بد دی هغه چې حکم کوي دوئ)

دا ووپه جاهلیت کې د ښځو حال چې د لور په زېږېدنې به یې پلار تندی تروش نیولی وو او ټوله ورځ به یې له خفګانه څهره بدله وه .

د ډېرې غصې ، نفرت، غم او ندېښنې څخه به سرګردانه و او په دې غلط سوچ کې به و چې که د الویه شي نو زما زوم به وي ، زه به خسر یم او چاته به مخ ښودلی نه شم او که ژوندئ یې په ځمکه ومنډم او ټول عمر ورڅخه ځان او زګار کړم ځینې مفسرین د [ایمسکه علی هون] معنا داسې کوي چې هغوی به یې بندیانې ساتلې او داسې به ذلیلې وې چې ګویا له سره د ده اولاد نه وي حتی له سره انسان نه دی ....[11]

---

(۱۰) النحل _ ۵۸ _۵۹)

(۱۱) تفسیر کابلی ج : ۳ مولینا محمود الحسن دیوبندی او مولانا شبیر احمد عثماني

الله ج فرمايي : ((و اذاالموؤدة سئلت باى ذنب قتلت)) ......[١٢]

يعنې ((او کله چې له ژوندئ ښخې شوې لور څخه تپوس وکړلی شي چې په کومه ګناه وژل شوې ده .))

قيس بن عاصم التيمي اته لورګانې ژوندئ خښې کړې وې .

ښځو په ميراث کې حق نه درلود ..[١٣]

د خپل مال واک يې نه و دخپلو ورونو او زامنو سره ودونه کېدل يو سړي به لس او شل ښځې کولې کونډې ته په اسانه دبل مېړه اجازه نه وه ، مګر د اسلام د سپېڅلي دين په راتلو دا هر څه باطل دودونه له منځه ولاړل ښځو ته يې عزت او درنښت او ربښتوني انساني حقوق ور په برخه کړل او له وحشت نه ډک دودونه له منځه ولاړل .

و: په امريکا کې

غربيانو ښځو ته ازادي او ترقي نده ورکړې ، بلکه هغوی ته يې ذلت ورکړ ،هغوی يې کار ته اړ باسلې چې له نفقې او لګښت څخه يې خلاص شي .

د هغوی کوچنيان يې د هغوی له نظر او روزنې څخه محروم کړل هلته ښځه د نارينه وملعبه ده ، په سرايونو دوکانونو او رقص خانو کې ورځنې کار اخلي لوڅ او له بې حيايۍ څخه ډک فلمونه يې ترينه ثبت کړل .

د سينماګانو په پردو کې يې هغه د حيوان په څېر معرفي کړله ، د هغوی ښايست ،ځواني او ارزښتمن بدن يې له خاورو سره خاورې کړ اوس هغوی نا چاره دي چې د ځان لپاره د نفقې د حاصلولو په غرض شپه او ورځ پر

(١٢) التکوير ٨_٩

(١٣) روح المعاني علامه الوسي.

www.melitahrik.com 0777 400 116

ځان یوه کړي او ځان ته نفقه پیدا کړي ځکه سړی خو اوس د خپل شهوت اور په دوی سړوي او نور یې په غم کې نه دي .
یو استاذ چې په لویدیځه نړۍ کې یې ډېر وخت اړولی و موږ ته وویل کله چې ماغربي ښځو ته په اسلام کې د دوی حقوق بیان کړل ډېرو ښځو ژړل او فریاد یې کاوه چې کاش په ختیځ کې له مسلمانانو سره اوسېدلی او له دې ګنده تمدن څخه لېرې وای.
حتی په لندن کې آن په یوولسمې پېړۍ کې هم ښځې پلورل کېدلې هغوی ته په هیڅ هم د تسلط حق نه و [۱۴].

ز : په فرانسه کې

که د اروپا تېر پېښلیک ته وګورو نو وینو چې هلته ښځه انسان نه ګڼل کېده ، په کال ۵۸۶ م کې فرانسویانو له ډېر کوښښ وروسته ایله ښځو ته دومره خدمت وکړ چې هغوی یې دې پرېکړې ته اړ کړل چې ښِځه انسانه ده ، خو سپکه او ذلیله او د خدمت لپاره پیدا شوې ده .
په فرانسه کې ښځه د خاوند تابع ده په خپل مال کې د لاسوهنې (تصرف) حق نه لري ، د هغې ټول مال د مېړه په واک کې دی .
ښځه د خاوند له موافقې پرته په هیڅ معامله کې ګډون نه شي کولای هلته خاوند له ښځې څخه خوند او ګټه اخیستلای شي ، خو نفقه یې په خاوند نه شته .. (۱) (۱)..وظیفة المرأة المسلمة علی القاضي .

---

(۱۴) تحفة العروس محمود مهدي استانبولي .

په فرانسه کې د ښځو له زړونو څخه د اولاد د مينې او محبت فطري جذبه وتلې ده ، هغوی اوس د اولاد پر مرګ خوښيږي .
ديوې ښځې د شپږو مياشتو کوچنی مړ شو ، نو دا دهغې په وړاندې په ګډا شوه او خپلو ګاونډيانو ته يې وويل : اوس موږ بيخي بل بچی نه زيږوو ، زه اوزما خاوند د دې بچې په مرګ ډېر خوښ يو .
په کال ۱۹۱۸ م د فبروري په مياشت کې د لوار محکمې ته دوه انجونې د بچيو د وژلو په جرم وړاندې شولې ، له دوی څخه يوې خپل بچې په اوبو کې ډوب کړی و ، دويمې د خپل زوی مړی خفه کړې وه ، خو هغه ژوندی و ، بيا يې په هغه ديوال راوغورځاوه و سر يې ميده ميده شو ، خو دا دقانون په آند مجرمې ونه ګڼل شوې .
په همدې کال د مارچ په اتلسمه د ((سن)) محکمې ته يوه رقاصه وړاندې کړل شوه چې دخپل زوی ژبه يې له تالو څخه راوېستلې وه ، سر يې ورته مات کړی و او مری يې ورته غوڅه کړې وه ، خو دا ښځه د محکمې پر وړاندې ګناهګاره نه وه [۱۵].

ح :په نوره اروپا کې

په امريکا او فرانسه کې چې د ښځو کوم تصوير موږ وړاندې کړ ، دا په ټوله اروپا کې چليږي د ښځو او نارينه وبې قيده ازادئ ، فحاشئ او بد کارئ ته وده وکړه .

(۱۵) پرده : سيد ابوالاعلی مودودي .

بربنډ تصویرونه ، عشقي افسانو ،ګډا ، سندرو او ...... د اروپا خلک داسې کړل چې له ژوند څخه یې وو پښتل هلته کورنی نظام ختم دی ښځه خپله نفقه ځانته پخپله ګټي دخپل فزیکي او طبیعي جوړښت پر خلاف دژوندانه د بوجونو پورته کولو ، دکورني نظام ختمېدلو او... له ښځې څخه بې قدره آله جوړه کړله چې د ژوند غرض یې یواځې په همدې کې خلاصه شو چې د دنارینه وو د شهوت سړولو لپاره پیدا ده اوبس ، دې بې قید او شرطه آزادۍ چې د لوېدیځ او اروپا د خلکو لپاره څه ډالۍ راوړلې ان شاء الله وروسته به رایاد شي اوس چې لوېدیځوال له دې ژوند څخه تنګ شوي هر چاته په ډاګه ده چې هلته هره ورځ په سلګونو خپل ځان وژني ، داځکه چې هغوی ته د ژوند غایه او غرض همدا د دنیا څو ورځې معاش ښکاري، سکون ، اطمینان ورسره نه وي او د دنیا په ژوند موړ شي بالاخره په ځان وژنې لاس پورې کړي ، دا په لوېدیځ او اروپا کې د آزادۍ او مساوات ډالۍ ده ، څومره خلک چې ددې آزادۍ په نتیجه کې د اعصابو په ناروغۍ اخته دي د هاغوځایونو روغتونونه یې شاهدان دي .

ط: په چین کې

چین هم یوله هغو هېوادونو څخه دی چې اوسېدونکي یې داسلام په سپېڅلي دین له کلونو کلونو راهیسې تور لګوي چې ګواکې د ښځو حقوق یې تر پښنو لاندې کړي دي ، او په اسلام کې د نر اوښځې مساوات نشته دی .

عجیبه ده چې دوی په اسلام کې د نر او ښځې مساوات غواړي ، خو اوس هم په چین کې له موره نوې پیدا بې ګناه انجونې وژل کېږي .
د چین یو لوړ رتبه مامور د چین پارلمان ته وایي : په چین کې دا نظریه چې سړی پرښځو غوره دی ژر او آسانه له منځه تللی نه شي او ښځو او سړیو ته مساوي حقوق ورکول په مخه کې اوږده لار لري .
چین چې په اسلامي هېوادونو کې د نر اوښځې د مساوات لپاره له کلونو کلونو راهیسې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کوي ، پخپل هېواد کې یې د ښځو د حقوقو د ساتلو قانون د ۱۳۷۱ ه ل د وري (حمل) په میاشت کې تصویب کړ [۱۶].

www.melitahrik.com 0777 400 116

ی : په پخواني شوروي اتحاد کې

دا په لوېدیځه ټولنه کې د ښځو د ژوند تصویر و ، اوس راځئ چې په ختیځه نړۍ کې د ښځو حال وګورو حقیقت دادی چې په شرق کې هم کمونستانو یواځې په خوله دښځې لپاره د آزادۍ او مساوات چېغې وهلې مګر په عمل کې یې له هغې ځخه د ټیټې پوړۍ یو مخلوق جوړ کړ او هغه یې د فطرت پر خلاف ستونزواو ورک لارئ ته مخه کړه ، د هغې د انساني کرامت او فطري نیکمرغۍ په تروړلو کې یې له هېڅ ډول هلو ځلو نه ډډه

---

(۱۶)شهادت د وري ۹ مه ۱۳۷۱ ه ل .

ونکړه د کمونیستي د پوچې فلسفې بنسټ ایښودونکي کارل مارکس وایي : ((ښځه باید دخپل ژوند دپایښت لپاره حتماً کار وکړي))[۱۷]
نکاح خو یو مذهبي دستور ګڼل کېده اوکمونېزم خو مذهب هسې هم تاریاك (اپین) او د پرمختګ او تمدن په مخ کې خنډ ګڼي ازاد ګډون او کورنی نظام له منځه تلل د کمونیزم مرام او اصول دي هلته لوی اوکوچنی باید کار وکړي ، کوچنیان باید په ورکتون کې لوی شي ، د مور د مینې او محبت څخه له ډکې غېږې ځنې دې لېرې و اوسي هغوی باید په داسې سېستم سره لوی شي چې بیا نه مور وپېژني او نه خور .
په روسیه کې د کمونستانو له بریالیتوب څخه وروسته به حکومتي نشراتو د انساني حقوقو څخه په عامه توګه یادونه کوله ، مګر د ښځو حقوقو ته به یې په ځانګړي ډول هېڅ نغوته نه کوله چې لدېنه د اندریه زفاروف یو کتاب چې د (خطر او دهغې سبب) په نامه یې لیکلی و مستثنی دی په دې کتاب کې هغه خطر ته ګوته نیول شوې وه چې دشوروي اتحاد (د هغه وخت روان موجوده رژیم) ښځو ته ډالۍ کې کومې بدني او عصبي ناروغۍ راوړې وې او دښځو ولادت او زېږنده یې کمه کړې وه په (۱۹۷۹م) کال د دسمبر په میاشت کې دانساني حقوقو ترعنوان لاندې یو کانفرانس جوړ شو .
څرنګه چې د ښځو د قهر او غضب څپې موجوده رژیم ته مخ په زیاتېدو وې نو له ډېر ټینګښت څخه وروسته یې له حکومت څخه دیوې خپروني اجازه واخستله چې (د روسي ښځې د تاریخ) په نامه خپرېدله په دې نشریه کې

---

(۱۷) المراة بین البیت و العمل \ دکتور محمد سلالة آدم

په شوروي اتحاد کې د ښځو د ستونزو په اړوند مقالې او مضامين خپرېدل مختلف اشعار او تاريخي واقعې چې په دې موضوع پورې اړونده وې په دې خپرونه کې خپرېدلې ، دې خپرونې د روسي تزاري او انسان دښمنه رژيم له منافقت او ټګمارۍ څخه پرده پورته کړه هغوی چې په خوله څه ويل او په عمل کې يې څه کول دی خپرونې دا هر څه په ډاګه کړل ليکوالې يې ښځې وې هغوی به د خپلو شراب خورو مېړونو له ناوړه ګذارې څخه ډېر شکايتونه کول دې خپرونې ليکلي دي : روسانو له ښځو سره د مساوات ژمنې کړې وې خو د دې پرځای چې ښځې ته ارامي ، هوساينه او نېکبختي راولي هغوی ته يې د بدمرغۍ او ذلت ډالۍ راوړلې د هغوی د ژوند ستنې يې وړنګولې .

په متوفی شوروي اتحاد کې چې له ښځو سره څومره ظلمونه کېدل څومره بنديانېدلې ، او له هغوی سره چې د وحشت کومې کړنې سرته رسېدلې ، دې مجلې پټ پرېښودلې، دې نشريه کې د نراو ښځې پر مساوات حتی د کار په ساحه کې هم ډېر کلک رد شوی و .

فيلسوفه تانيانا خوتچيفا چې مارکسيستي تعليم لري ليکي : دلته په روسيه کې نارينه نه غواړي چې ښځې وساتي او دهغوی مسئووليت ومني ، دشوروي تعليم او دمارکس نظريات چې د نر اوښځې د مساوات چيغې وهي په حقيقت کې د ښځو سپکاوی دی .

دارژيم د ښځو ازادي نه ،بلکې سپکول غواړي دا نظام غواړي چې له نارينه څخه دې هم ښځه جوړه کړي اوپه هغوی کې د ازادئ ، زړورتيا ، برم او وقار احساس له منځه يوسي د شوروي حکومت د دې نشريې ليکوالې تر تهديد او ګوابښ لاندې ونيولې او د دې حرکت ځينې ګړندی غړې يې

زنداني کړلې لکه د تانيانا ، مابونافا ، ليکوالې او شارې يې تبعيد کړلې ((بلياز پيسکايا)) يې پنځه کاله په بند محکومه کړه .دې حرکت پرافغانستان د روسانو ديرغل د تقبيح (غندنې) په غرض پر مختلې مقالې خپرې کړلې او داحرکت اوس هم دنادی مريم په نامه فعاليت کوي .....[18]

www.melitahrik.com 0777 400 116

(۱۸) وظيفه المرآة المسلمة على القاضي .

ښځه په بېلابېلو مذهبونو کې

الف : په یهودیت کې

یهودیان ښځې بې ارزښته او بې اهمیته ګڼي د هغوی په نظر ښځه د انساني مصیبتونو سر چینه ده لکه څنګه چې په یهودي خرافاتو کې حضرت (حوا) د انساني مصیبتونو بنسټ ګڼلی شي .

په یهودیت کې خاوند د ښځې د وژلو واکمن و ، عزت او شرافت یوازې د سړیو لپاره ځانګړی و ، نکاح یو غیر ضروري عنعنه ګڼل کېدله او که چا به نکاح وکړه نو د هغې پابندي ارومرو نه وه ، په وړو او معمولي خبره جدایي راتلله .

یهودیان په عیاشۍ او شهوت رانۍ کې دومره ډوب شول چې یوه زنا کاره ښځه د دې قوم معبوده وه او دهغې تعظیم به یې کاوه [۱۹].

www.melitahrik.com 0777 400 116

ب : په مسیحیت کې

په مسیحیت کې ښځه د ګناه مور او دبدۍ بنسټ او اساس ګڼلی شي د مسیحیانو په نزد ښځه یو داسې سرچینه ده چې خلک د ګناه په لور لمسوي ، د جهنم په لور نېغه لاره او د ټولو انساني مصیبتونو پیل هم ښځه بولي ، دوی وایي : د دې ښځې والی له ټولو څخه غټ د شرم خبره ده ، ښځې ته په خپله ښکلا او ښایست شرمېدل پکار دي ځکه چې دا

(۱۹) پرده سید ابو الاعلی مودودي .

د شیطان په لاس کې یوه پیاوړې وسله ده ، دې ته پکار دي چې تل دې د خپلو ګناهونو لپاره کفاره ورکړي ځکه د همدې له لامله نړۍ او نړیوال په مصیبت او لعنت ګرفتار دي . ((ترتولیان)) [Tertllian] چې د مسیحیت په امامانو کې دیو لومړني پیر امام دی د ښځو په هکله وایي : ښځه یوه داسې بدي ده چې رغېدن ترې ، نه کېږي ،یوه پیدایشي وسوسه ده ، یو داسې افت دی چې مینه ورته کېږي، یوه ښکلا ده چې لوټل کوي او یو لوی ښکلی مصیبت دی .

د دوی هم اند دادی چې دښځې او سړي ترمنځ عشقي اړیکې پخپل ذات کې پلیتي او د اعتراض جوګه کار دی که څه هم دا اړیکې د نکاح په صورت کې وي ،پیغلتوب داخلاقو معیار وټاکل شو لومړی خو دې هلک او انجلۍ بالکل واده نه کوي او که واده هم وکړي نو صنفي اړیکې دې نه ساتي د کلیسا کارکوونکي په یوازیتوب کې له ښځې سره یوځای کېدلی نه شي ، داسې نظرونو د ښځې حیثیت له حده زیات سپک او کم کړ.

د معاشي حیثیت له مخه ښځه بیخي بې وسه او د سړي په واک کې وه په میراث کې ورته ډېر لږ حقوق و، پخپله ګټه یې هېڅ واک نه درلود ، دهغې د هرڅه واکمن د هغې خاوند و دطلاق او خلعې اجازه بالکل نه وه ، که څه هم د ښځې او خاوند زړونه ډېر بد شي او که له کورڅخه دوزخ یا ګور هم جوړ شي او که د ډېرې سختې اړتیا له کبله د بیلتون لپاره ناچاره شول نو له بېلېدلو څخه وروسته د دویم ځل نکاح اجازه بیا نه سړي ته شته ده او نه ښځې ته . (۱)پرده : سید ابو الاعلی مودودي .

دا په حقيقت کې له لومړي صورت څخه هم ډېر دردمن و ، ځکه چې يا خودې ټول عمر دواړه د راهب او راهبې ژوند تېروي يا دې ټول عمر په ګناه کې تېروي .

د خاوند د مړ کېدلو په صورت کې ښځې ته او دښځې د مړ کېدلو په صورت کې خاوند ته د بلې نکاح اجازه نشته او دا کار لوی عيب ګڼل کېده ، د انګلستان د جمهور رئيس اتم هنري (۱۵۰۹_۱۵۴۷) م په وخت کې دانګلستان پارلمان فيصله وکړه چې ښځه د مسيحيت کتاب (عهد جديد) نشي لوستلی [۲۰].

دا و دښځې حال په هغه مسيحيت کې چې نن سبا يې پر لوېديځې نړۍ خپل جال غوړولی دی ، او دانسان لپاره د سعادت او نېکمرغۍ چيغې وهي !

دامو د نړۍ د پرمختللو لسګونو هېوادونو او مدنيتونو څخه څو هېوادونو ته د بېلګې په ډول ګوته ونيوله ، هغه چې د مساوات او دښځې لپاره د ازادۍ ډېرې چيغې وهي همدارنګه د نړۍ دلسګونو مذهبونو څخه مو دوه مشهور هغه مذهبونه ياد کړل کوم چې دمساوات ، دښځې لپاره د آزادۍ او دهغې د حقوقو دغوښتلو د تشو شعارونو په نوم مبارزه کې تر هر چا وړاندې قدم ږدي او دا چې په عمل کې يې څه وکړل او تر دې شعار لاندې يې له ښځو سره څه ظلم وکړ هغه لږ خو تېر شو او لږ څه نور به وروسته ولولۍ .

(۲۰)حقوق المرأة فى الاسلام عبدالقادر شيبة الحمد .

www.melitahrik.com 0777400116

د نر او ښځې د مساوات په هکله به هم لنډ بحث وکړو او وبه ګورو چې دمساوات مدعیان په عمل کې څه کوي او آیا د نراو ښځې ترمنځه بشپړ مساوات راتلای شي ؟ مساوات یعنې څه ؟ خو د دی لپاره چې ښه پوه شوو چې دا مساوات د ښځې له فطرت سره ظلم دی که انصاف او د دې مساوات زیانونه د ښځې لپاره په ځانګړي ډول او د ټولنې لپاره په عمومي ډول څه دي ؟ ښه به داوي چې د دواړو ډلو ترمنځ هغه توپیرونه وپېژنو چې فطرت هغوی یو له بل څخه بېل کړي دي .

www.melitahrik.com
0777 400 116

د ښځې او نارينه ترمنځ توپيرونه

الف : بيولوژيکي توپيرونه

د نارينه روغتيايي حالت د ښځې په انډول ښه وي ځکه چې په هغه کومه تاکلې ناروغي نه راځي کومې چې پر ښځې راځي .
د حيض او نفاس حمل او زېږونې ، د تي ورکولو ، د کوچني د روزنې اغېزې د ښځې په بدن پريوځي : مثلاً : په حيض کې د ښځې بدن پر هغې درنېږي د تودوخې درجه يې ټيټېږي ، هاضمه يې خرابېږي ، د بدن غړي يې سستېږي په هرو سلو کې (۲۳) ښځې په حيض کې درد نه لري نورې ټولې له دې دردونو څخه ځورېږي .
علي القاضي د نور سکستشنسکي ، امېل لورک ، لاينسکي ، فان دی فلدا ،مېل نورلاک ، ګبهارد ، کرسي شکنسکي ، کرافت ايبنج او داسې نورو مشهورو ډاکټرانو او پوهانو نظريات را اخېستي دي چې لنډيز يې دادی .
ښځې ته په حيض کې سردرد ، ستوماني ، د اندامونو سستي ، دهډوکو درد ، د اعصابو کمزورتيا ، په مثانه کې پريشاني ، له بدهضمۍ څخه شکايت ، په سينه کې درد ، دتنفس سرعت ، د طبيعت ګډوډ والی او پرېشاني لکه چې ښځه ډېره ناروغه وي ، له نامه څخه لاندې درد چې د زړه تنګوالی به ورسره وي پيداکېږي ژړېدونکې به وي ، فکر خراب وي ، سکون ، اطمئنان ، سوکالي او آراموالی ورسره نه وي ، خپل ورځنی

کار نشي کولای ، دبدن غړي يې د ارادې تابع نه وي مثلاً : که کاتبه وي پوره ټایپ نه شي کولای ، د يو ټکي په بدل بل ټکی وهي جمله جوړولای نه شي ، غير اختياري کار ترې وشي ، پدې ورځو کې به ډېر جنګ او لانجې کوي ، د هغې له اخلاقو څخه به په دې ورځو کې هر څوک شکايت کوي ، حتی د هغې اولاد هم.

ډاکټر (وينزج) د خپلو مشاهداتو په رڼا کې ليکي : کله چې د ښځې له پلوه محکمې ته کوم شکايت کېږي نو ودې ګوري ښايي چې هغه د حيض په وخت کې وي ،ځکه چې په دې موده کې د هغې اعصاب کار نه ورکوي ، او دحمل په موده کې هم څو مياشتې کله ناروغه وي او کله روغه او د ولادت څخه وروسته (نفاس کې) هم د ښځې هغه حالت وي کوم چې په حيض کې وي .

ډاکټر(هيولاک ايلس اوبرت مول) ليکي : ښځه بايد د حمل (بلاربښت) په وروستۍ مياشت کې نه د کور کار وکړي او نه د دفتر همدارنګه د نارينه اندامونه کلک او غښتلي وي پلنې او پراخه اوږې لري ، وړه او تنګه ګېډه يې وي ، د بدن شحميات (وازدې) يې په مناسب ډول په بدن کې وېشل شوې دي ، ږيره او بريتان يې راشي اواز يې غټ او غليظ وي ، مګر ښځه نرمه او ګرده وي ....

ډاکټر شفيق عبدالملک ليکي :

ښځه ښکلي بڼه لري ، تيونه يې په مناسب ځای کې دي چې د کوچني د تغذيې لپاره مناسب او ښايست او ښکلا کې زياتوالی راولي ، ګرده بڼه غوره کړي عورت يې په مناسب ځای کې دی چې کوروالي، حمل او تناسل

ته ښه برابر دی او څنګه چې دښکلا غوښتنه ده هماغسې يې اواز نرم دی [۲۱].

د نر او ښځې ترمنځه د غړو په اړوند نولس (۱۹) توپيره دي ، د نارينه ماغزه د ښځو له ماغزو سره توپير لري پدې هکله يو عالم چې په (۱۹۱۸ م) کال کې يې د نوبل جايزه واخېستله ډيره څېړنه کړېده يو ته يې نارينه ماغزه اوبل ته يې ښځينه ماغزه نوم ورکړی دی ..... [۲۲]

الله ج انسان ته څنګه چې د ښکلا غوښتنه ده ښايسته بڼه ورکړه ، څه چې نارينه په ښکلا کې ډېرښت راولي هغه يې نارينه ته ورکړل ، او کوم څه چې د ښځې په ښکلا کې ډېرښت راولي هغه يې ښځې ته ورکړل . فرمايي :

[لقد خلقنا الانسان فی احسن التقوم] [۲۳]

يعنې : په تحقيق سره موږ پيداکړی دی انسان په ښه اندازه سره))

همدارنګه د وزن له نظره نارينه درونه او د اوږد قامت خاوند دی د نر هډوکي کلک او غښتلي دي ښځه د نرپه پرتله ژر لوېږي بدن يې ژر وده کوي د ښځې بدن د نر په انډول دوازدې د ذخيره کولو ډېر قابليت لري ، په نارينه کې وازده په سلو کې اتلس (۱۸٪) او په ښځو کې (۲۸٪) ده .

علي القاضي وايي چې : د هر انسان په بدن کې (۲۰) ميليونه سوري دي مګرکه په مايکروسکوب کې ځير شئ پېژندلی يې شئ چې دا دنارينه د بدن سوري دي او داد ښځې .

---

[۲۱] مبادي علم التشريح و وظايف الاعضاء\ دکتور شفيق عبدالملک .

[۲۲] وظيفة المراة على القاضي

[۲۳] التين ۴ .

www.melitahrik.com 0771400116

ب: سیکلوژیکي توپیرونه

د عین الشمس په پوهنتون کې د علم النفس (اروا پېژندنې) استاد دکتور سید فواد البهی لیکي: انجلۍ د خپل عمر د مراهقت تر دورې له هلک ځینې هوښیاره او ځیرکه وي ، له مراهقت څخه تر بلوغ هلک هوښیار وي او وروسته بیا دواړه برابر وي [۲۴].

دوه غربي پوهان د هلکانو او انجونو ترمنځ د ازموینې د نتیجې تر کتلو وروسته وایي چې دا دواړه ډلې په نمرو کې سره برابرې دي.

په هر حال د نر او ښځې ترمنځ توپیرونه علماوو روښانه کړیدي ، لکه د ښځې عاطفه: نرم طبیعت ، د اسرارو (پټو) نه ساتنه ژر تر اغېزې لاندې راتلل په وړه خبره خفګان او خوشحالي ښځې په ستاینه او غندنه کې تر هر چا مخکې ، په مدح او ثنا کې پیاوړې دي ،بې له کوم دلیل او پلټنې څخه چې څه واروي نو هغه مني صبر او تحمل نه لري.

ج: فزیولوژیکي توپیرونه

د نارینه اواز سخت ، غټ او غلیظ دی او دښځې اواز نرم او لنډ دی ، د غدو او زړه ناروغي په ښځو کې ډېره وي ، ډاکټران وایي چې: د دې لامل حمل ، حیض ، نفاس (ولادت) او رضاعت (تی ورکول) دي.

دا و دښځې او نارینه و ترمنځ مهم توپیرونه چې فطرت په نر او ښځه کې پیدا کړي دي.

---

(۲۴)وظیفة المراة المسلمة نقل له الزکاة څخه.

www.melitahrik.com 0777 400 116

دا چې کوم توپیرونه مو په ګوته کړل دا ټول جوتوي چې د ښځې دنده بېله او د نارینه بېله ده .
اوس که څوک له دې سر بېره بیا هم ښځه د کار ډګر او کړاوونو ته راکشوي او هغه درانده کارونه پرې کوي چې هغه یې زغملې نه شي او دفطرت په خلاف یې له ستونزو سره لاس او ګریوان کوي نو دا له ښځو سره ظلم نه نو آخر څه دي ؟ آیا دوی حقیقت کې بې انصافان او دښځو دښمنان نه دي ؟

www.melitahrik.com
0777 400 116

مساوات

په مساوات کې وایي چې ښځه او سړی په اخلاقي مرتبه او انساني حقوقو کې بالکل برابر دي اوباید دواړوته په یوه سترګه وکتل شي .

په متمدن ژوند کې هم ښځې باید هغه کارونه وکړي کوم چې سړی کوي او هغه اخلاقي بندیزونه دي د ښځو لپاره هم ورک کړل شي کوم چې د سړي لپاره نشته دواړه ډلې دې اوږه په اوږه کار وکړي ، هرڅه چې دوی وغواړي کولی یې شي صنفي اړیکې د دوی خپل حق دی، په ښځو باندی نوره د سړیو واکداري نشته ځکه دواړه انسانان دي هریو دې یې خپله ګټې او خپله دې یې خوري .

ښځې دې د ژوند په ډګر کې په خپلو پښو ودرېږي او د سړیو له احتیاج څخه دې ځان وژغوري دوی که یو له بل لپاره جنسي قرباني ورکول غواړي نو ټولنه دې ورته تندی نه تریووي ، که نکاح کوي نو هم د دواړو دموافقې پر اساس او که څه وخت جدا کېدل غواړي نو جدا کېدلای هم شي دغه مساوات چې په حقیقت کې د وګړنیزو ټولنو لپاره له مصیبت او خطر څخه کم نه و ، انساني ټولنه د تباهۍ او بربادۍ سره مخ کړله .

انساني کرامت یې ترپښو لاندې کړ ، د دې مساوات په ترڅ کې چې کوم زیانونه ټولنې ته مخ شوي دي ډېر زیات دي زه پرته له دې چې د دې مساوات مذهبي اړخ تحلیل کړم ، هغوڅو زیانوته چې په عمده ډول د مساوات غوښتونکي ټولنې ورسره مخ دی ګوته نیسم :

www.melitahrik.com
0777 400 116

الف : دفحاشۍ ډېروالی

کله چې ښځه دکار لپاره بهر نږۍ ته وزي او څه مذهبي تمانع هم ورسره نه وي ، د ګناه خیال د جنت او دوزخ وېره نه وي طبعي منظرې او داسې نور زړه راښکونکي حالات هم ګوري چې دهغې جنسي قوه په اور بدلوي د ټولنې له ملامتۍ څخه هم خلاصه ده نوبیا به ولې د ټولنې د ځوانانو د خوشحالولو لپاره ګډا او رقص نکوي ، ولې به په ستېج سندرې نه وایي ، د هغې لپاره د جنسي اړیکو د ټینګولو په غرض کوم ځانګړی څوک مطرح ندی له هرچا سره یې چې زړه وغواړي خپلې غوښتنې پوره کولای شي نو بیا ولې د چا دنکاح په ولکه کې ځان د تل لپاره ورکړي .

که د حرامي بچي د زېږېدلو خطره وي نو دحمل د غورځولو (برت کنترول) لاره خو خلاصه ده اوس خو ورته د حمل د پیدا کېدلو پورې ګوري هم نه، هلته ښځه مقناطیس (او سپنکښ) جوړه شوې ده او داتنګې او نازکې جامې ، پړقیدونکي پوډر ، سرخي ، د ډول سینګار سامانونه ، له عشق او محبت څخه ډکې افسانې ، په سینماګانو بربنډ فلمونه کتل او ثبتول ، په اخبارونو کې زړه راښکونکي تصویرونه ، ناولونه او افسانې دا ټول اور مړ کوي نه ، بلکې تازه کوي یې .

په هغه بیان کې چې په ۱۹۷۷ م کال د امریکا د متحده ایالاتو د تحقیقاتو له دفتر څخه خپور شوی و ، وایي : دلته د ښځوله ازادۍ سره جرایم زیات شوي دي عیاشي او فحاشي خپل اوج ته رسېدلې او په دې جرایمو کې د

جین برت او «برناردین دورن» په ښېر ډېرو هغو کسانو ګډون کړی دی چې دښځو د ازادۍ چیغې او سورې یې وهلې.
دا فحاشي دې حد ته ورسېدله چې د لویو لویو کورنیو ښځو ښکاره زنا ته ملا وتړله او زنا خو چا ته عیب هم نه ښکارېدله او که د چا په طبیعت به دې کار څه ناوړه اغېزه کوله هغه به تنګ نظري او له تمدن او پرمختګ څخه لېرې خلک ګڼل کېدل، د هغو ځایونو حکومتي واکمنان زنا څه عیب نه ګڼي دا اوس په برطانیه کې د دریم ځواکمن سیاسي لیبرال دیموکرات ګوند مشرې پېرن رشنون په پارلمان کې د مطبوعاتي کانفرانس په ترځ کې ومنله چې له خپل سکرتر سره یې زنا کړی ده.
دبرطانیې لوی وزیر په دې خبره هېڅ غوږ ونه ګراوه او ویې ویل چې دا نه کوم سیاسي جرم دی او نه له سیاسي چارو سره څه اړه لري[۲۵].
د کلنټن او مونیکا لیونسکي د معاشقې داستان خو پوره ځو میاشتې د خپرونو تغذیه وه.

ب: د کورني نظم خرابول

د مساوات دې ډول له افراط څخه ډک خیال ښځه له خپلو فطري فرائضو څخه غافله کړه په کومو چې تمدن ولاړو نه یوازې تمدن، بلکې د انساني نوع پاینښت پرې ولاړ وسیاسي کشمکش، دفترونو او کارخانو کې نوکري د موسیقۍ په محفلونو کې ګډون، ورزش او دمنډو په ډګر کې برخه

(۲۵)جنګ ورځپاڼه\ ۱۰ فبروري ۱۹۹۲ م.

اخېستل، ځان لپاره د نفقې پیدا کول دا ټول د کورني نظم د خرابېدو لامل او ښځه ترې بېزاره او متنفره شوله ، اوس په لوېدیځه نړۍ کې کورنی نظام ورو ورو له منځه ځي ، ښځه يې د ځان لپاره ګټي او نارینه يې د ځان لپاره ، دوی یو بل ته اړه نه لري د دواړو ډلو ترمنځ له جنسي اړیکو څخه پرته نورې کومې اړیکې پاتې نه شوې چې د دواو یو ځای ژوند تېر کړي او جنسي اړيکې هم ازادې دي او داغوښتنه هم په اسانۍ پوره کېږي نو بيا ولې د چا په ولکه کې خپله غاړه ورکړي .

د ګناه تصور خو له مذهب سره ولاړه ټولنه دا کار بد نه ګڼي او بيا هم که د څه خطره يا وېره وي هغه به د ناروا بچي د زېږېدلو او لويولو ستوماني وي نو لکه چې دمخه مو وويل د حمل غورځول خو هم اوس اسانه شوي دي د زيات تفصيل لپاره وګورئ [۲۶].

نن په غرب او اروپا کې په سلګونو زره انجونې پېغلتوب خوښوي او خپل ژوند په شهوت پالنه کې تېروي د برت کنترول په واسطه نن په غرب او اروپا کې د میلیونونو انسانانو دنیا ته د راتګ مخنیوی کېږي .

د طلاق او بېلتون لپاره وړه خبره هم بس ده د نن صبا ټول علماء او پوهان په دې خبره اتفاق لري چې د نر او ښځې لپاره د نېکمرغۍ او نېکبختۍ ژوند کورنی ژوند دی په کور کې انسان ته سکون ، اطمنان ، ارامتيا او هوساینه وریه برخه کېږي .

د کوچني روزنه ښه کېږي مینه او محبت ډېرښت مومي د دی مساوات او دښځو د کور د پربښودلو په ترخ کې ښځه له خپل اولاد سره بالکل مینه نه

(۲۶)پرده سید ابوالاعلی مودودي .

www.melitahrik.com 0777 400 116

کوي ، لکه څاروی چې هر چېرته بچی وزېږوي بیا یې هېڅ غم او اندېښنه ورسره نه وي حیوان خوبیا هم د خپل بچي د نفقې لپاره سر اوتندی وهي خو په دې ټولنو کې دا احساس هم نشه ، د سید مودودي خبره چې اوس په غرب او اروپا کې د موروالي هغه فطري حس او جذبه نژدې ختمه ده کومه چې د ښځو په جذباتو کې تر ټولو لویه ، شریفه او سپېڅلې جذبه ده ، او چې د هغې جذبې په شتوالي یوازې تهذیب او تمدن نه، بلکې پوره انسانیت ولاړ دی .

ج : لوېدیځوال له اولاد نه پرتېښته دي

په لوېدیځ او اروپا کې د مساوات او د بشر د حقوقو چیغې وهل کېږي خو په حقیقت کې هلته د بشریت عاطفه ، رحم او محبت د چا په زړه کې نشته دی ، له ټولو څخه وړاندې دنسان حقوق لومړی همدوی تر پښو لاندی کړل او بشر یې د بدبختۍ سره مخ کړ ، دا د دوی د فاسد نظام ثمره او نتیجه ده چې د اروپا او امریکا پرمختللي خلک چې سبا به اسمان ته د ختلو اراده وکړي !! له خپل اولاد څخه متنفره دي دا نفرت د دوی په زړونو کې له کومه راپیدا شوی دی ؟ له اولاد سره د مینې او محبت ساری خو دنیا کې نه لیدل کېږي، دا دهمدې فاسد نظام ثمره او دانساني فکر نارسایي ده ، وروسته به ولولئ چې دمور او پلار د وهلو په اثر څومره کوچنیانو خپل ژوند له لاسه ورکړی دی او څومره معیوب شول وګورئ چې په امریکا کې یو پلار او یوه مور خپل اولاد په سل ډالره پلوري ، ډېر یې په زهرو او

خطرناکو درملونو وژني دحمل غورځول او نسل بندي د څه لپاره ؟ علي القاضي دیوې سیمه ییزې ورځپاڼې په حواله چې د دسمبر په لومړی (۱۹۸۱) کې خپره شوې وه لیکي : په جنوبي امریکا کې په لسګونو داسې ښوونځي شته چې یتیم او مور او پلار شړلي کوچنیان په کې روزل کېږي. په کولمبو کې د کوچنیانود پېرودلو او پېرلو بازار دی ، کله چې په روغتون کې صحتمند کوچنی وزېږېږي نو اخېستونکي ولاړ دي او سم لاسي یې په بیه اخلي .

په برازیل کې د کانګرس له جملې څخه یوه کمېټه و ټاکل شوه چې د دې ستونزې تحقیق او څېړنه وکړي هغوی وموندل چې درې میلیونه کوچنیان بې مور او پلاره ژوند کوي ډېره برخه به امریکا او اروپا ته بوتلل کېدل او انساني سوداګري به کېدله .

همدارنګه په لندن کې د یوې اوه نیزې په حواله د یو (۲۷) کلن ځلمي له خولې لیکي : ((مور ته څه مالي ستونزه را پیدا شوې وه په پای کې موپرېکړه وکړله چې په روغتون کې زېږېدلې لور پرېږدو چې بل څوک یې وساتي که هغه مونه وای پرېښې ناچاره وو چې موټر مو پلورلای وای زمور کورنۍ اوس زما او زما له مېرمن او درې اولادو څخه جوړه ده ، هو ښایي هغې ته له مور څخه غوره څه په لاس ورشي))

د انجلۍ مور په خپلې دې بخښنې او صدقې په ډېر ویاړ سره وایي : زه عقیده لرم چې مور ډېر ښه کار کړی دی زه اوس روغتون څخه کورته تلونکي یم او خپله نوې مېلمنه مې دلته پرېښودله زما نظر ناڅاپه پر دې پریووت رښتیا چې دا کوچنۍ ډېره ښکلې او زړه راښکونکې ده لېکن زه

يې مينه نلرم او زه چې د دې په هکله څومره فکر کوم دا به په بل کورکې نېکمرغه وي))

دا دنړۍ پرمختللی هېواد دی او دايې له خپل اولاد سره مينه ده

ښه مې په ياد دي چې زموږ کلي کې د يوې ښځې د يوې شپې کوچنی زوی مړشو د هغوی په تندي او وجود د خفګان نښې ښکارېدلې او ژړل يې يو ې ښځې ورته ډاډ ورکاوه د کوچني مور ورته وويل ((د خدای رضا او پرېکړه مې قبول ده خو دا سې احساس کوم لکه غلو چې لوټ کړې واوسم ځکه غېږ مې تشه ده .))

خو په لوېديځ کې انسانان پلورل کېږي ، خپل اولاد وژل کېږي ځکه چې هغوی بشر دوستان او دبشر د حقوقو مدعيان دي !! اولکه چې ومولوستل په فرانسه کې محکمې داسې عرض له سره نه اوري خو دا دانساني حقوقو دوستان و ګورئ چې له سپيو سره څه کوي نن سبا په ټوله امريکا او اروپا کې په هر کور کې سپی ساتل کېږي د هغو ځايونو د وګړيو په زړونو کې دسپي مينه د انسان په اندول ډېره ده له فرانسې څخه په خپور شوي يو اعلان کې ويل شوي دي چې دهغه هېواد دوه پنځوس (۵۲) ميليونه نفوس دی (په هغه وخت کې) او اوه (۷) ميليونه سپيان يې له خاوندانو سره ژوند کوي خو دا دتعجب وړ خبر ځکه نه دی چې پاريس له دې څخه هم لږ وړاندې تللی دی هلته په هوټلونو او کورونو کې سپيان او خاوندان يې په يو دسترخوان خوراک کوي .

د: آيا امريکايي او اروپايي وګړي ځان نېکمرغه بولي؟

www.melitahrik.com 0777 400 115

په نیویارک کې خپرېدونکې یوه مجله لیکي : په (۱۹۷۸) م کال په برلین کې یو نړیوال کانفرانس جوړ شو او د اتیا (۸۰) هېوادونو استازو په کې ګډون کړی وو چې د ګډون کوونکیو دریمه برخه ښځې وې ، ګډون کوونکي دوه ډلې شول یوې ډلې ښځو ته ډېر حقوق غوښتل چې له مېړه یا حکومت څخه په کې ښځې ته مادي اجوره هم شامل وه ، ځکه چې د هغه کور ساتي د هغه کوچنیان لویوي ، بلې ډلې ویل چې خاوند یا حکومت ته پکار دي چې داسې تدابیر ونیسي چې ښځې په راحت کې شي او پر هغې کارسپک شي .

دواړو ډلو له ښځو څخه دفاع کوله یو استازي وویل چې : ښځې ته د کور د کار په بدل کې اجوره (تنخوا) ضروري ده ځکه بې اجورې کار نشته دی او که اجوره نه وي نو دا خو په ښځې پورې ټوکې او ملنډې دي. بل استازي ورته وویل چې آیا نارینه ته څوک تنخوا ورکوي ؟ هغه خو هم دهمدې کور لپاره لګیا دی او کور خو د دواړو ګډ کور دی یوه انګریزه لیکواله (انارود) په خپله یوه مقاله کې لیکي :

که چېرې زموږ لورګانې پخپلو کورو کې د وینځو په څېر کار وکړي دا ورته له بهر کار ځینې غوره ده چې د ژوند رونق او حیثیت یې له منځه ځي بیا په ډېر افسوس سره زیاتوي : کاش چې زموږ وطن هم د مسلمانانو په څېر وای کاش دلته هم عفت او دلوپټو پاکوالی وای ، دا خو د انګرېزانو لپاره د شرم او ننګ خبره ده چې زموږ لورګانې یې د رذائلو نمونې وګرځولې ، په موږ څه شوي چې د دې لپاره کوښښ نه کوو چې ښځه دې له

خپل طبیعت او فطرت سره برابر کار وکړي خپل شرف او ابرو دې وژغوري او د دې ژغورنې لپاره دې په کور کښېني[۲۷].

یوه بله د انتروبولوجي (انسان او دهغه تاریخ علم) امریکایي عالمه مارجریت مید په (۱۹۷۴)م کال کې وایي :د ښځو د کور او ولادت په پرېښودلو او د کور کار شاته په غورځولو او د ژوند ډګر ته په راوتلو سره په نړۍ کې لوی اوښتون راغی ، دلوېدیځو پوهانو ډېره برخه وایي چې د ښځې لپاره د اولاد روزنه تر هرڅه مهمه او غټه دنده ده .

روسي ادیب مکسیم ګورکي وایي : دنر او ښځې لپاره دنېکمرغۍ ژوند په کور کې ګډ ژوند دی ، دکتور کېسس کاریل لیکي : د ولادت دنده دښځې په ژوند کې تر هرڅه غوره دنده ده او که څوک دا نه مني له حماقت څخه پرته بل څه نه کوي او دا به له عقل څخه مخالفت وي[۲۸].

په امریکا کې یو خوځښت جوړ شو ترڅو ښځه اصلي فطري دندې ته مخ کړي هغوی دلوېدیځ له فاسد نظام څخه تنګې شوې وې دې تحریک په لږ وخت کې په ډېر شمېر سره ښځې راښکلې چې زیاته برخه یې لوستوالې وې ، خپرونې یې پیدا کړلې په برطانیه کې د اکسپریس ورځپاڼې یو خبریال (بوداکر) چې په نیویارک کې یې خبرونه راټولول وایي : ما وکولای شول چې په پټه د درس صحنې ته ځان ورسوم ، ګورم چې ښځې په نیویارک کې په کوچني هوټل کې راغونډې شوې دي او ما امریکایي ښځې ولیدلې چې په پوره چوپه او ارامه فضا کې یې نصیحتونه اورېدل د درس لپاره به یې پنځلس (۱۵) ډالره فیس ورکاوه ، د عطرو ښایسته

---

(۲۷)منار الاسلام ذي القعدة \ ۱۴۰۱ ه ق .

(۲۸)الانسان ذلک المجهول \ دکتور کیسس کاریل .

بویونه له صحنې څخه تر پوزې کېدل .دیوې ښځې د وینا یوه برخه رانقلوو :
((ای بي بي ستا خاوند ستا دکور اصلي با دار دی پرتا لازم دي چې د هغه په واکمنۍ او مشرۍ اعتراف او خپل ژوند دهغه لپاره اماده کړې .))
د دې خوځښت مشره داګویس افیسون وایي ځنې خلکو خپل کورنی ژوند د مساوات تر شعار لاندې خراب کړ ، خاوند د منلې وړ دی په ښځه لازم دي چې د خاوند په کور کې ژوند وکړي او دمساوات په اړوند خپل ټول فکرونه او سوچونه هېر کړي ، د خاوند خبره بې له کومې مناقشې او جګړې څخه ومني ، د هغه د راحت اسباب برابر کړي او په کار ده چې په خندا ورسره مخ شي .
دې خبریال له داګویس دافیسون څخه وپوښتل : که چېرې ښځه او خاوند د یوې فیصلې په هکله بېل بېل نظرونه ولري اغم یې پورته شي نو کوم یو په حقه دی ؟ دستي یې ځواب ورکړ : خاوند : که څه هم خطا او پړ وي .
د خاوند په غلطه خبره عمل له دې څخه زر ځله غوره دی چې د ښځې په سیي خبره عمل وشي .
هغه خپلو شاګردانو ته وایي چې : خپل ژوند د خاوند د خوشحالۍ لپاره وقف کړئ او غوره ژوند دادی چې خاوند د کور امر (امر کوونکی) وي د هغه غوښتنې په خوشحالۍ او په پوره اهتمام پوره کړئ کوښښ کوئ چې کله مو خاوند په کور وي حتی په تېلیفون هم ځان بوختې نکړئ .
یوه بله امریکایي لیکواله میرامیل مورګان لیکي : سړی د کور بادار ، مشر او د کورنۍ بېړۍ چلوونکی دی .

www.melitahrik.com 0777 400 116

يوه امريکايۍ سندرغاړې چې ښوونکې هم وه او خاوند يې هامبورګ کې د غټ منصب خاوند و کله چې يې زوی وزېږاوه نو دهغه د روزنې لپاره يې دنده پرېښودله .
يوه انګريزي ليکواله ليدي کوک وايي :
ښځو ته له نرانو څخه لېرې والی ور وښيئ او لـه هغې خطر څخه يې خبرې کړئ چې په ګانده کې ورته منتظر دي .
پـه قـاهره کـې خپرېدونکې د اعتصـام ورځپاڼه ليکي : د امريکـا د انـديانا ايالت په پوهنتون کې د يو عـرب محصـل د نـورو انجونـو همصنفيانو سره بحث شو ده ورتـه ويـل چې اسلام کـې د ښځو د حقوقـو رعايـت تربـل هـر مـذهب ډېر دی ، او هغـوی بـه بيابيـا دښـځو د آزادۍ خبرې کـولې بـالاخره دوی د پوهنتـون د رياسـت مرسـتياله د ريمګړې وتاکلـه هغـې د پوهنتـون يوبل يوه استاد لـه ځان سره کړ او د دواړو دلايـل يـې واورېدل بيا هغـوی فيصله وکړه چې (ښځې بايد د ازادۍ خبرې پرېږدي او خپل طبيعي ژونـد ته راوګرځي د ښځې لپاره رښتونې نېکبختي کور ده د ښځې وخت کـوچني ته دوا او درمل دی ، د ښځې لپاره غوره لاره هغه ده کومـه چې د دې هلـک دين (اسلام) ټاکلې ده ، څومره چې مـوږ مختلـف اديـان لوسـتلي دي اصلي حقوق د ښځې لپاره په همدې دين کې دي .)
په پاريس کې د جاپان سفير (نويو اسکاوا) وايـي : د جاپـان د پرمختـګ لـه لاملو څخه يو داده چې ښځو دخپـل اولاد روزنـې تـه پـام وکړ ، امريکـايي ليکوالـه (هيللن ستانسـتيری) د مسلمانانو ټولنـه خوښوي او وايي چې : همدا بشپړ او سليم اخلاق دي ، دا وايي : مسلمانانو ته پکار دي چې خپلـه

ټولنه په اسلامي لاربښونو کلکه وساتي او ښځه دې له نارینه سره یو ځای والي ته نه پرېږدي خصوصاً له شل کلنۍ څخه د مخه.

د نهضت مجله چې په کویټ کې خپرېږي په (۱۹۸۲ م) کال کې لیکي: فبلیس شلاقي)) د امریکایي ښځو مشره ښځې له کار څخه لومړی د مېړه، کورنۍ او اولاد اهتمام ته رابولي او خاوند د کور مشرګڼي.

یوې بلې امریکایي لیکوالې ((ایشیر فیلاری)) ((د سړي د تګلارې)) په نامه کتاب ولیکه او په ښځه یې تاکید وکړچې د کور خواته راشي، په برطانیه کې د ښځو په کلنۍ غونډه کې چې (د ښځو ازادي او ښځه څه غواړي) ترعنوان لاندې جوړه شوې وه، ډېرو ښځو په کې ګډون کړی وو، یوې اوه لس (۱۷) کلنې پېغلې دا کار ډېر بد وګاڼه دې وویل: زه غواړم دیوې پېغلې په صفت چې ابرو، حیا او ناموس یې خوندي وي ژوند وکړم او خپله فطري او طبعي دنده ترسره کړم، زه نه غواړم چې تنګ پطلون واغوندم زه غواړم چې زما او زماد مېړه ترمنځ دې توپیر وي زه دې ښځه او زما خاوند دې نارینه وي.

د غونډې ټولو برخوالو ورته لاسونه پړقول حتی د غونډې مشر هم.

په فرانسه کې د ښځو د خوځښت مشره رییینه ماري لوفاجي وایي چې: د ښځې او نر ترمنځ د بشپړ مساوات غوښتنې دواړه دې مرحلې ته رسوي چې د دواړو حقوق ضایع شي[۲۹].

(۲۹)الاهرام القاهریه ۱\۲\۵\۱۹۸۰ م.

الفاميردال (Alvamyrdal) او فيولاکلين (Violain) وايي : ښځه دی د کور کار نه پرېږدي هغه بايد داسې پروګرام جوړ کړي ، چې هم کور وساتي او هم کار وکړي .

ه : د اداکارو نظر

اداکارۍ په نړۍ کې ترهرڅا زيات شهرت لري په لوېديځ کې ډېرې ښاري پېغلې د دې شوق او رغبت لري چې هغه دې يوه مشهوره اداکاره واوسي ، اوس ګورو چې هغوی خپل ځان څنګه احساسوي ، آيا هغوی نېکمرغه دي ؟د دې ځواب به د مارلين مونرو څخه واورو چې ډېره لويه او مشهوره اداکاره وه ، دا

پخپل هغه ليک کې چې دځان د حلالولو په وخت کې يې ليکلی و وايي : زه دنړۍ ترټولو بدمرغه ښځه يم ،ومې نشو کړلی چې مور شمه له ټولو څخه غوره ، شريفه او د سپېڅلي ژوند خاونده هغه ښځه ده چې په کور کې و اوسېږي ، کور ولري ، رښتيا چې کورنی ژوند د ښځې د سعادت او نېکمرغۍ نښه ده ، پر ماخلکو ظلم وکړ، په سينما کې کار خلک بې ارزښته کوي ، که څه هم مشهوره شي .

(۱) (۱) : المراة بين البيت و العمل \ دکتور محمد سلاله آدم نقل له woman two roles :home and wok څخه .

يوه بله امريکايي اداکاره بربارت ستريانډ په خپله مطبوعاتي وينا کې وايي : زه په دې تاکيد کوم ، چې زما ډېر څه کم دي ماډېر څه پرېښي دي ، ما فنکاري وکړله ، او دانسان اوښځې په صفت خپل ژوند مې هېر کړ ، زه

اوس افسوس او ارمان کوم ، چې کاش له ما سره د مېړه د خدمت او اولاد د روزنې لپاره کافي وخت وای ، فن (ارټ) او فنکاري (ارټس) یعنې هېڅ ربنتیا چې شهرت هېڅ معنی نه لري ، کله چې کورنۍ نه وي ، اهل او عیال نه وي او ښځه پوهه نه شي چې زه ښځه یم ..(۳۰)

دا و دلوېديځ تمدن چې د ټولنې ټیټ وګړي هم پرې نا خوښه دي !!

آیا دمساوات غوښتونکي په مساوات عمل کوي ؟

رښتیا خبره داده چې ختیځ کې د ښځو او نارینه وو د مساوات او حقوقو لوېديځوالو غوښتونکیو هېڅکله هم ښځه له نارینه سره برابره کړې نه ده ، هلته هغوی د ټولنې بې برخې طبقه ګڼلې شي ،

د امریکا په ټول کانګرس کې اوه لس (۱۷)ښځې دي او یوه دسنا په مجلس کې اوبس. په فرانسه کې په (۴۹۱) څوکیو کې (۱۸) ښځې دي په سویس کې دښځو دریمه برخه په ټاکنو کې درېغ (رای) له ورکولو څخه محرومې دي .

په کال **۱۹۵۹** م په امریکا کې دښځو تنخواه له نارینه څخه چې په تعلیمي کچه کې برابر او د یوه بري لیک لرونکې وې اوه دیرش (**۳۷**%) کمه وه او په **۱۹۷۸** م کال کې دا فیصدي نوره هم کمه شوه چې (**۴۲**%) ته

---

(۳۰)المراة بین البیت و العمل \ دکتور محمد سلاله آدم نقل له woman two roles :home and wok څخه . منارالاسلام ذی القعده \ ۱۴۰۱ ه ق .

ورسېده .په ایټالیه کې ښځه له نارینه څخه په سلو کې د پرش (۳۰٪) کمه تنخواه اخلي .

په فرانسه کې اوه یشت په سلو کې (۲۷٪) کمه ده او په جاپان کې څلوېښت په سلو کې (۴۰٪) کمه ده ، په امریکا کې هغه سیمه ییزې څوکۍ چې د عامو انتخاباتو په واسطه اشغالېږي پنځه په سلو کې (۵٪) ښځې او پنځه نوي (۹۵٪) نارینه و اشغال کړي دي او د امریکا نفوس (۵۹٪)ښځې او (۴۱٪) نارینه دي .

(۵۳٪) امریکایي ښځې (په انتخاباتو کې ګډون کوي او بس د جاپان په ټول پارلمان کې درې ښځې دي .

په کال (۱۹۷۲_۱۹۷۷م) په امریکا کې د طب په پوهنځي کې ښځې (۲۵٪) ، په سلو کې شپږ په هندسه کې ، په سلو کې (۲۰٪) دحقوقو په څانګه کې ، په فزیک کې په سلو کې یوه او په سلو کې اتیا (۸۰٪) ښځې له نارینه سره برابره تنخوا غواړي.

په فرانسه کې د ډېرو انستیتیوتونو او ښوونځیو دروازې د ښځو پر مخه تړلې دي .

د سوداګرۍ په انستیتیوت کې له (۵۲۰۰) زده کوونکیو څخه (۷۰) زده کوونکي ښځې دي ، د بریښنا په انستیتیوت کې له (۲۲۰۰) زده کوونکیو څخه (۲۲) زده کوونکي ښځې دي او په طب کې په سلو کې شپږ (۶٪) ښځې دي اوبس .

په جاپان کې په لوړو انستیتیوتونو کې په سلو کې لس ښځې دي ، چې ثانوي زده کړه یې کړې وي ، په (۱۹۷۹م) کال په سلو کې شل (۲۰٪) له

پوهنځیو اولوړو انستیتیوتونو څخه فارغې شوې او په حکومت کې استخدام شوې .
په هغوی کې لس په سلو کې ډاکټرانې او اته استادانې وګومارل شوې .
د اروپا د ګډ بازار چې (نهه هېوادونه پکې ګډون لري) د (۵۵۴۷) څوکیو ځینې (۳۵۷) ښځو اشغال کړې ، په داسې حال کې چې د هغو هېوادو نفوس په سلو کې دوه پنځوس ښځې دي .
په امریکا کې چې کومې ښځې د کارګرئ په اتحادیه کې غړیتوب ونه لري د قانون له حمایې څخه بې برخې او د تقاعد (ریټایرډ) تنخواه نلري ، او تنخواه یې د اتحادیې له غړو څخه په سلو کې پنځه ویشت کمه ده ، له کلنئ رخصتئ څخه بې برخې دي د اړتیا او ناروغتیا رخصت نه لري او که غیر حاضري (ناسوبې) شي ، تنخوا یې نه ورکول کېږي او د غربي ښځو لپاره چې څه د سر درد جوړ شوی هغه د زېږون په وخت کې د تنخواه نه ورکول او د کوچنیانو لپاره د وړکتون نشتوالی دی په (۱۹۷۸م) کال د (۵۱۸) میلیونو کوچنیان مورګانو کار کاوه او (۵۱۸) میلیونه کوچنیانو ته د وړکتون اړتیا وه مګر په ټوله امریکا کې د یو میلیون کوچنیانو لپاره په وړکتون کې ځای وو.
د (۴۴۱) ډوله دندو څخه ښځې یوازې په شل ډوله دندو ګومارل شوې دي .
دا وو په لوېدیځ کې دښځو مساوات او دهغوی حالات .همدا حال د ښځو په اروپا کې هم دی او په پخواني شوروي اتحاد کې خو مو ولوستل .

ښځه او کار

کومو لاملونو ښځه کار ته وتلو ته اړه کړله ؟:

دا چې کومو لاملونو ښځه کار ته وتلو ته اړه کړله څېړونکي په دې هکله اختلاف لري .

همدارنګه دا کوم اسباب وو چې ښځې ته يې د کور ، حمل او زېږون دنده ورکړله آيا دا بيولوژيکي اسباب وو که فزيکي چې نارينه ته يې ډېر توان او قدرت ورکړ او ښځې ته کم او که دا ټولنيز ، کلتوري يا تاريخي لاملونه وو چې د دنيا ټولې چارې يې د نارينه و په لاس کې ورکړلې .

دکتور محمد سلاله ادم په دې هکله اوږده څېړنه کړې ده

هغه ليکي پخوا د ټولنې ظروفو او شرايطو د دې اجازه نه ورکوله چې ښځه کار ته ووځي او زده کړه وکړي خو کله چې حالات او شرايط برابر شول او بهرته د وتلو اجازه يې ورکړله نو ښځې هم دکار ډګر ته راووتلې د ښځو بهر ته د وتلو لوی او عمده سبب دټولنې غوښتنه وه .

د ټولنې دې غوښتنې هغه اړه کړله چې طب او حکمت زده کړي ځکه ښځه حيا کوي چې خپل علاج په نارينه ډاکټر وکړي خصوصاً د ښځينه ځانګړو ناروغيو علاج او يا هغه ته خپل عورت وښيي نو دټولنې د دې ستونزې حل دهغې د وتلو لامل شو .

په خپل مسووليت پوهه او خپله دنده پېژندل ، دا وزګار وخت ډکول ، په عام ژوند کې ګډون د کورنۍ اقتصادي ستونزه پورته کول ، په ټولنه کې

www.melitahrik.com 0777400116

د خپل حیثیت لوړوالی دا ټول اسباب را یو ځای شول او ښځه یې بهر ته وتلو ته اړه کړله دا چې د ښځې دکار فایدې ډېرې دي او که زیان او تاوان په لنډ ډول به ورته ګوته ونیسو .

الف : د ښځې د کار ګټې

د ښځې د کار ګټه یا زیان له یوې ټولنې څخه تربلې ټولنې توپیر لري که چېرې ټولنه سالمه او صالحه وي او دفطرت له پلوه له اینښودل شویو پولو څخه تېرې و نشي نو دښځې بهر ته وتل ګټه لري چې دا ګټه د هغه سبب لاس ته راتلل دي کومو چې هغه بهر ته په وتلو اړ وېستې وه مثلاً : د هغې ټولنې ښځې به نارینه ډاکټر ته له ورتګ څنې خلاصې شي د ښځې د ځانګړیو ناروغیو چې اکثره یې نارینه وته ښکارولی څه چې حتی ویلی هم نشي علاج به دښځو په واسطه وشي .

ښځې به له کلتور ، تمدن او معرفت سره اشنا شي .

اسلام خو هم ښځې له وتلو څخه بالکل نه دي منع کړي مګر هغه وتل یې بد ګڼلي چې بې ضرورته وي ، تفریح کوي ، پارکونو ، تالونو ته ځي او په کوڅه او بازار کې په ناز او نخرو ګرځي ، دا هم لویه ګټه ده چې ښځې خپل مسوولیت وپېژني او کله چې اوزګارې ناستې وي پردي غیبتونه کوي ، دا ورته ښه ده چې په دې وخت کې څه مصروفیت پیدا کړي انسان نارینه او ښځینه دواړو ډلو ته ویل کېږي او ښځه هم نیمه ټولنه ده نو که ښځه په عام ژوند کې له خپل مېړه یا کورنۍ سره څه مرسته وکړي نو دا خو بده نه ده کومې کورنۍ چې د غړیو له مخې هم ګڼې وي اقتصادي حالت یې هم

کمزوری وي که ښځه وغواړي چې داسې یو کار وکړي چې هغه یې له عهدې څخه وتلی شي او اسلامي اصول هم مراعات کړي نو هېڅ ممانعت نشته نن صبا زموږ په ټولنه کې د ښځې د حیثیت د راپرېوتلو غټ لامل دا دی چې هغه تیارخوره ګڼلی شي نو که هغه ټولنې ته خدمت وکړي نو طبعي ده چې حیثیت به یې لوړ شي.

او څومره چې د هغې په اولاد پورې اړه لري دکتور محمد سلاله ادم وایي! کارکوونکې ښځې خپل اولاد ته د استقلال او شجاعت وخت او موقع ورکوي هغه له عملي ژوند سره مخ کوي هغه زېږوي او تکړه اموخته کېږي، ځکه چې هغه له بهر نړۍ سره تماس لري دکار کوونکې ښځې حس په کارو کې ډېر وي لکه د کور په کار کې، په زده کړه کې، د ژوند په نورو ساحو کې او همدا احساس خپل کوچني ته منعکسوي او دا احساس په هغه کې ډېر تاثیر راولي کومه ښځه چې کار کوي هغه له خپل کوچني سره په مینه مخ کېږي او مینه او محبت ورسره ډېر کوي او کوم وخت یې چې له هغه ځینې ببل تېر کړی دی د هغه بدله ورګرځوي.

یو امریکایي عالم نای (NYE) ۱۹۲۳ م کال کې وایي چې د کار ګرې ښځې زوی ډېر تکړه او د ژوند د ستونزو په زغملو کې تر هر چا وړاندی وي.

ب: کارته د ښځې د وتلو زیانونه

کله چې چاسره ذاتي تمانع نه وي او نه ورسره د مذهب څه فکر وي، امنیتي تدابیر هم نه وي، مجرم ته لازمه سزاهم نه وي، نو رښتیا چې هلته د ښځې بهر ته وتل ډېر ضرر لري دې ضرر ته خو موږ مخکې اشاره هم وکړه لکه چې هلته عیاشي ډېره شي هر څوک یې دځان لپاره ګټي او خوري یې،

www.meljtahrik.com 0777400116

کورنی نظام له منځه ځي ، ځوک دبچي زېږولو ستونزه پر غاړه نه اخلي ، دانساني نوع جرړه ختمېږي .... دکتوره ابدالین وايي : ((په اروپا کې خو د ښځې کار کولو کورنی اقتصاد ښه کړ مګر د اخلاقو مستوی یې ټیټه کړله هلته چې ښځې په کار کې ستړې شي د بچیانو مینه خو یې هسې هم په زړه کې نه وي نو بیا خپل قهر او غصه په هغوی سړوي .))

په (۱۹۲۷ م) کال د برطانیې په یو روغتون کې (۲۵۰۰) کوچنیان داخل د بستر وو چې مورګانو یې وهلي وو په هغو کې له سلو څخه شل مړه شول په امریکا او اروپا کې داسې روغتون نه و چې د کوچنیانو دا ډله په کې داخل دبستر نه وه ځینې یې په کې کاڼه ، ګونګیان او وړانده شوي هم دي .

www.melitahrik.com
0777 400 116

په اسلام کې د ښځو د کار کولو حکم

په اسلام کې کار له ښځې او نارینه و دواړو څخه مطلوب دی او اسلام هر چا (نراو ښځې دواړو) ته بېلې بېلې دندې ور سپارلي او دا دندې د هغوی له فطرت سره سمې ټاکل شوې دي ، خو نه خو دښځې فطرت له هر ډول کار سره برابر دی اونه د هغې د بدن جوړښت د هر کار لپاره شوې دی نو په همدې اساس اسلام ښځه له هر ډول شاقه ، درونـد اوسخت کار څخه وبخښله او ښځې ته یې عزت ورکړ او د هغې لپاره یې خوراکه ، جامه او د ژوند ټولې اړتیاوې په خاوند یا نورو نژدې خپلوانو لازم کړلې مګر د انساني فطرت د ښمنانو ښځه په کار مجبوره کړله هغه یې په زور بهر ته و وېستله او دژوند له ستونزو سره یې لاس په ګریوان کړله .

کارل مارکس د کمونېزم بنسټ اېښودونکی وایي : ((ښځه د خپل ژوند د پاېښت لپاره هرومرو باید کار وکړي .))

ښځه هم انسان دی او نارینه هم ، ښځه له سړي څخه پیدا ده اوسړی له ښځې څخه .

الله ج فرمایي : ((بعضکم من بعض)) .... ال عمران :۱۹۵ .

یعني : ((ځینې ستاسې له ځینې نورو یئ .))

انسان ژوندی موجود دی او طبیعت یې هم داسې عیار شوی دي چې دخپل بدن د جوړښت په نظر کې نیولو سره کار وکړي ، تحرک وکړي ، فکر وکړي او که داسې نه وي نو بیا خو انسان نه شو .

الله ج هم انسانان د کار لپاره پیدا کړی دی ، بلکې عمل او کار یې د خلقت هدف ښودلی دی .

[لیبلوکم ایکم احسن عملا] (۳۱)

یعني : ((چې وازموي تاسې چې کوم یو له تاسو ډېر ښه دی د عمل له مخې .))

[فاستجاب لهم ربهم انی لااضیع عمل عامل منکم من ذکر او انثی .] (۳۲)

یعني : ((پس قبولې کړلې دوی ته رب د دوی، بېشکه زه چې یم نه ضایع کوم عمل د هېڅ عمل کوونکي له تاسې نه نارینه وي که ښځینه .))

ښځې ته په اخرت کې هم په ښه کار ثواب او بدله ورکول کېږي ، او په دنیا کې هم .

[من عمل صالحاً من ذکر او انثی و هومؤ من فلنحیینه حیاة طیبه] (۳۳)

یعني : ((هر چا چې وکړ نېک عمل له نارینه څخه یا له ښځینه څخه حال دا چې دی مومن وي نو خامخا ژوندون به ورکړو هرومرو هغه ته ژوند پاکیزه .))

[للرجال نصیب مما اکتسبوا وللنساءنصیب مما اکتسبن] (۳۴)

یعني : ((شته نارینه ولره برخه په سبب د هغه عمل چې کړی وي دوی او شته ښځو لره برخه په سبب د هغه عمل چې کړی وي دوی .))

---

(۳۱)الملک : ۲ .

(۳۲)ال عمران : ۱۹۵ .

(۳۳)النحل :۹۷ .

(۳۴)النساء : ۳۲ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

ښځه نیمه انساني ټولنه ده ، نو له اسلام څخه داهیله نه شي کېدلی چې نیمه ټولنه ګوډه ، شله ، بېکاره ، عاطله او باطله اعلان کړي او داسې یو حدیث او آیت هم نه موندل کېږي چې له کوره بهر دښځو د کار حرمت ترې استنباط شي .

نو ویلی شوو چې په عمومي ډول ښځو ته کار روا دی ، ان په ځینو وختونو کې ورته مستحب او فرض هم دی لکه کونډه یا طلاقه شوې ښځه چې د کار انرژي هم لري ، اولاد هم ولري او دګټې بله مرجع هم ونه لري ، اوکار ته هم محتاجه وي یا ورته واړه ورونه او خویندې پاتې وي ، یا یې پلار سپین ږیری وي یا یې مېړه بې وسه وي ، نو په دې ټولو صورتونو کې په ښځه لازم دي چې د کورنۍ د بار د اوچتولو لپاره کار وکړي ، لکه د حضرت ابوبکر صدیق رض ، لور ، حضرت اسماء به چې له خپل خاوند سره هر ډول مرسته کوله ، اس به یې ورته ساته ، په سر به یې ورته بار وړه .

ځینې وختونه ټولنه د ښځو کار ته جدي اړه شي بیاهم په ښځه لازم دي چې ټولنې ته د مرستې لاس ورکړي مثلاً : دښځینه ناروغانو تداوي ، د انجونو لپاره ښوونه او روزنه او داسې نور ، خوباید یو ځل بیا هم وویل شي چې د ښځې د کار لپاره مهم ځای دهغې خپل کور ، د اولادونو روزنه ، دکور حفاظت او دکور چارې دي ښځه چې په دې دایره کې څومره ګټوره تمامېږي په بل یو ډګر کې هم دومره بریالۍ نده او همدا نېکمرغه ژوند دی مګر که بیا هم ښځه له کور څخه بهر لکه دفتر کې ماموریت، یا کار خانه کې کار کوي نو ورته روادي خو باید د اسلام هغه قوانین بشپړ مراعات کړلی شي چې ښځو ته یې بهر ته د وتلو په وخت کې ټاکلي دي .

www.meliatabrik.com 0777 400 116

همدا راز ښځه چې کوم کار کول غواړي نو باید چې هغه کار په خپل ذات کې ناروا نه وي او نه داسې چې حرام کار ته لار هواروي لکه له ځوان سړي سره د پردې پېغلې یو ځای اوسېدل د خدمتګارۍ یا ... په توګه یا د داسې چا سکرتریت چې یوائې توب ورسره رائې یا په فلم ، ډرامو ، تیاترو کې رقص او نڅېدل یا په ساقي خانه کې پیالې وېشل یا په الوتکه کې میلمه پاله یا .... باید په خبرو او حرکاتو کې اسلامي اداب مراعات کړي .

[قل للموء منات یغضضن من ابصارهن] (۳۵)

یعنې : (ووایه ایماندارو ښځو ته چې ښکته ساتي سترګې ، خپلې ، ساتنه دې کوي د شرمګاهو خپلو او نه دې ښکاروي زینت خپل مګر هغه چې ښکارېږي ، له دوی څخه اوښایي چې وادې چوي پړونی خپل په خپلو ګرېوانونو باندې ... او نه دې وهي پښې خپلې د دې لپاره چې معلوم کړل شي هغه شی چې پټوي یې دوی له زینت خپل څخه .)

همدا راز بهر نی کار یې باید د کورني کار مخه ونه نیسي د (مېړه) کور او اولاد خدمت ترې پاتې نه شي . ځکه چې دا یې اساسي کار دی .

اسلام خو ښځه په سخت کارنه مجبوروي او نه یې هغه له کار څخه منع کړې ده ، اسلام په هر کار کې اعتدال (منځو مانه لار) څخه کار اخلي افراط او تفریط دواړه محکوموي او د ښځې کار کول یې هم د ښځې په خوښې پورې اړوند کړل ، که چېرې هغه په خپله خوښه کار کول غواړي نو اسلام یې مانع نه ګرځي ، او که هغه ونه غواړي چې کار وکړي یاله کور څخه بهر ووځي نو څوک یې په زوره مجبورولی نه شي دا د اسلام د

---

(۳۵) النور ۳۱

مهربانۍ او رحمت لویه نښه ده ، ځکه چې که اسلام ښځې هم هغو ستونزو ته مخ کړې وای کومو ته یې چې نارینه مخ کړي دي نو دابه د ښځې د مصلحت او خاصیتونو ضد کړنه وه .

قران کریم د داسې ښځو مثال بیان کړی دی چې هغوی به کار کاوه او خپل ژوند به یې تېراوه لکه د شعیب ع لورګانې چې پلار یې سپین ږیری او کمزوری و ورور یې نه درلوده نو دوی به په پوره حیا او بشپړې ایمانداری سره بهر ته وتلې او رمې به یې څرولې ، او تر هغې به یې صبر کاوه چې نور شپانه خپلې رمې په اوبو مړې کړي او لاړ شي بیا به دوی خپلو رمو ته اوبه ورکولې او تولنه هم باید له ښځو سره داسې چلند او مرسته وکړي او داسې اخلاص ورسره ښکاره کړي لکه چې موسی ع د شعیب ع له لورګانو سره ښکاره کړه .

د رسول الله ص په وخت کې هم داسې ښځې لیدلې شوې دي چې هغوی کار کاوه لکه (ام معبد ص) چې له رسول الله ص سره یې د هجرت په وخت کې ډېرې مرستې هم کړې دي ، په مدینه منوره کې یې د نبوي مسجد ترخنګ سوداګري کوله هغه (رض) سره له دې چې ښه ښکلې ښځه وه ، هلته یې خواړه پلورل خو هېچا پرې اعتراض ونکړ او نه رسول الله ص منع کړله (۳۶).

اوس هم په ډېرو اسلامي هېوادونو کې ښځې په بېلابېلو شرکتونو او ادارو کې کار کوي ، دایران پانګه له پطرولو څخه مخکې قالینې (غالۍ) وې چې ښځو به جوړولې او سړیو به پلورلې .

---

(۳۶)الطبقات الکبری لابن سعد اوالاستیعاب لابن عبدالبر .

او په افغانستان کې هم په کومو ځایونو کې چې ښځو غالی جوړولې د هغه ځایونو اقتصاد دټول افغانستان په انډول ښه و .

د کور د یوالونه دچا لپاره ؟

ځینې خلک وایي چې ښځه یا په کور ده یا په ګور ، ښځه باید هیڅکله هم له کوره څخه ونه وځي دوی وایي چې ښځه باید د کور په څلورو دیوالونو کې ژوند وکړي ، په دې پراخه نړۍ کې دښځې په برخه همدا د څلور دیوالونو محوطه ده اوښځه باید د کور د څلورو دیوالونو په محوطه کې ژوند وکړي .

باید وویل شي چې دا یوازې تش یو نظر نه دی بلکې ډېرې ژورې ریښې هم لري او په اکثرو ځایونو او په ځانګړې ډول په پښتنو قبایلي او اطرافي سیمو کې وربانډې ډېر کلک عمل کېږي تر دې چې که ښځه سخته ناروغه نه شي یا بله کومه سخته اړتیا پیدا نشي نو په کلونو کلونو هم له کور څخه بهر نړۍ نشي لیدلی او دوی داکار اسلام ته منسوبوي او دلیل هم دسوره احزاب دا ایت نیسي : ((وقرن فی بیوتکن .))[۳۷]

یعنې : ((او قرار ونیسۍ په خپلو کوروکې)) دښځه یا په کور ده یا په ګور ، تصور اسلامي نه دی .

اسلام ښځو ته اجازه کړې ده چې په ټولنیز ژوند کې ګډون وکړي خپله هره شرعي اړتیا په پوره اطمینان او ډاډ سره پوره کړي ، بهر ته لاړې شي ، په

www.melitahrik.com 0777 400 116

---

(۳۷)الاحزاب ۳۳ .

لمانځه ، غم اوښادۍ کې ګډون وکړي .خو داهرڅه دا ړتیا ترحده .له اړتیا پرته ښځه پخپل کور کې درنه ښکاري.

حضرت عمر رض به هم دا نه خوښوله چې ښځې دې ډېرې له کوره بهر ووزي ، یوځل دوه ځله یې ام المؤمنین حضرت سوده رض په غېر مستقیم ډول ټوکلې هم وه ،خو هغې ترې رسول الله ص ته شکایت وکړ، رسول الله ص ورته ونه ویل چې حضرت عمر رض ښه کوي چې تاسې تنګوي ، یا ((ښځه یا په کور ده یا په ګور)) یا تاسې بهر ته مه وځئ، بلکې په صفا ټکو کې ورته وایي چې : [قد اذن الله لکن ان تخرجن لحوائجکن][۳۸]

یعنې : ((الله ج تاسو ته د خپلو اړتیاوو دپوره کولو لپاره ، بهر ته د وتلو اجازه کړې ده)) له دې او داسې نورو روایاتو څخه ښکاري چې که فرض کړو د (وقرن فی بیوتکن) ایت حکم عام دی بیا هم غرض ترې دا نه دی چې ښځې دې بالکل بهر ته نه وځي او د کور په څلورو دیوالونو کې دې بندې وي .

په کورکې دښځو بند ساتل او په څلورو دېوالونو کې ایسارول غټه جزا ده او دا جزا پاکې مسلمانې بي بي ته نه، بلکې بد کارې او مجرمې ښځې ته په کار ده تاسې وګورئ کله چې دزنا کار سړي او زنا کارې ښځې لپاره د جزا وروستي احکام نازل شوي نه و ، او الله ج د حکمت له مخې هر کار په تدریجي ډول منع کاوه ، نو د کور په څلو دیوالونو کې دبندولو سزا یې د زنا کارې ښځې لپاره ټاکلې وه او دا د زنا کارې ښځې سزا وه ، فرمایي :

---

(۳۸)متفق علیه .

[واللاتي ياتين الفاحشة من نساء كم فاستشهدوا عليهن اربعة منكم فان شهدوا فامسكوهن فی البيوت حتی يتوفهن الموت او يجعل الله لهن سبيلا] [۳۹]

يعنې : ((او ستاسې هغه ښځې چې زناکوي نو شاهدان وغواړئ پر دوی څلور تنه له تاسې نه نو که شاهدي وويله دوی نو بندې کړئ تاسې دا ښځې په کور کې تر هغې پورې چې مړې شي يا وګرځوي الله دوی لره کومه لاره .))

نو د کور په څلورو ديوالونو کې بندول د زناکارې ښځې سزا وه چې بيا وروسته ورته الله ج لاره پيدا کړله او د زنا دحد احکام راغلل نو کوم منطق به دا ومني چې الله ج بيا دا سزا پاکې ، شريفې د وقار او درناوي خاوندې ښځې ته ورکړي ؟

په اسلام کې د فحاشۍ او بې حيايۍ مخنيوی :

له اسلام څخه وړاندې فواحش اوبې حيايي له حده ډېره وه او دا څه د شرم او عيب خبره نه ګڼل کېدله د کعبې طواف به لوڅ کېده ، د هغوی لباس به و مګر سينه ، تيونه ، څنګلې ، پنډۍ او ملا به لوڅ و له ډول اوسينګارسره به بهر ګرځېدلې نو الله ج دېته جاهليت و وايه او له دې

---

[۳۹] النساء : ۱۵

ځکه یې منع وکړله ویې فرمایل : [وقرن فی بیوتکن ولا تبرجن تبرج الجاهلیة الاولی][40]

یعنې : ((په خپلو کورونو کې قرار درنې کښېنئ او د جاهلیت د زمانې د ډول سینګار سره ګرځېدل پرېږدئ .)) (ځینې علماء دا آیت د رسول الله ص پر بیبیانو پورې ځانګړې بولي) همدا راز بهر به په ناز او نخرو ګرځېدلې او داسې تګ به یې کاوه چې ګویا هر قدم پر ځمکه نه، بلکې د کتونکي په زړه ږدي نو الله ج د داسې قدم پورته کولو ځخه هم منع وکړله ، چې زینت یې ښکاره شي او یا کتونکي له تګ ځخه خوند واخلي .

[ولایضربن بارجلهن لیعلم مایخفین من زینتهن][41]

یعنې : ((او خپلې پښې په زوره په ځمکه مه وهئ ځکه چې کوم زینت مو اچولی هغه ښکاره نه شي .))

او که له چا سره د خبرو اړتیا پېښه شي نو نرمې نازکې په خوږ اواز او داسې انداز خبرې مه کوئ چې هره خبره د اورېدونکي پر زړه داغ جوړ شي .

[فلاتخضعن بالقول فیطمع الذي فی قلبه مرض] یعنې : ((نوغلې غلې او نرمې نرمې خبرې مه کوئ ځکه چې تمه پیدا نکړي هغه ځوک چې په زړه کې یې رنځ دی))

نو الله ج خپلو بنده ګانو ته امر کوي چې بربنډ او لوڅ مه ګرځئ ، په ګرځېدلو کې ناز نخرې او کرشمې مه کوئ، نرمې او پستې خبرې مه کوئ،

---

(40)الاحزاب :۲۳ .

(41)النور :۳۱ .

چې کوم رنځور په غلطه انګېرنه کې پرې نه وزي او ما تاسو ته لباس درلېږلی هغه اغوندئ .

[یابنی ادم قد انزلنا علیکم لباسا یواری سواتکم و ریشا][42]

یعنې ((ای د ادم اولادې یقیناً موږ درلېږلی تاسو ته لباس (اغوستن) چې تاسې خپل جسمونه پرې پټ کړئ او ستاسې لپاره د ا دزینت اوښکلا سبب دی .))

نو د دې وینا له مخې، په نارینه او ښځه د عورت پټول فرض شول او هېچا ته روا نده چې د کومې پردئ ښځې ښکلا او زینت ته وګوري.

رسول الله ص فرمایي : ((چا چې د کومې پردئ ښځې ښکلا ته د شهوت په نظر وکتل نو دقیامت په ورځ به یې په سترګو کې ویلي (تاوده) شوي سرب واچول شي .))[43]

یا ((چا چې داسې ښځې ته لاس ورووړ چې له هغې سره یې څه روا اړیکې نه وې نو د قیامت په ورځ به یې په لاس د اور سکروټه کېښودل شي))[44]

حضرت ابوهریره روایت کوي چې رسول الله ص فرمایي ((سترګې زنا کوي او د سترګو زنا پردئ ته کتل دي ، لاسونه زنا کوي او دلاسونو زنا لاس اوږدول دي هغه چاته چې لاس ور اوږدول ورته روا ندي .))[45]

او ددې فتنې زیانونه له هېچا پټ ندي نن صبا خو په اسلامي ټاټوبو کې فحاشي دې اندازې ته رسېدلې ده چې غیر اسلامي هېوادونه هم ورسره

---

(۴۲)الاعراف : ۲۶ .

(۴۳)تکمله فتح القدیر ج : ۸ .

(۴۴)تکمله فتح القدیر ج : ۸ .

(۴۵)بخاري مسلم او ابو داود .

پکې سيالي نه شي کولای دلته ښکاره د زنا مرکزونه شته او دا يوه معمولي خبره ګرځېدلې ده دلته خو په حقيقت کې ښځو له نارينه وو سره داسې دښمني راخېستې ده چې د هغوی ژوند يې ورته تباه کړ،دوی که يو قدم هم پرمخ ځي نو د هغوی په زړونو کې بل اور نور هم تازه کېږي دلته د ښځو او سړيو ازاد ، عشق ، په اخبارونو کې لوڅ تصويرونه، په سينما ، تلويزيون يا ويديو VCR بربنډ فلمونه کتل ، الکولي مشروبات څښل ، په ستيج سندرې او ګډاګانې د رنګينو نرمو او نازکو جامو استعمال ، په بې شمېره رنګونو د وېښتانو جوړول اوبيا لوڅ سر ګرځېدل دپارکو، بڼو او دريابونو پر غاړه تفريح کول دا هر څه په دې لېونۍ مينه کې نور هم ډېرښت راولي. پر مخ لاسونو ، سترګو ، شونډو او وېښتو کې د داسې شيانو استعمال چې مقابل لوری يې په ليدلو سم لېونی شي او د شهوت سور انګار يې نور هم تازه شي او د ((هل من مزيد)) چيغې ورته وهي رسول الله ص چې دجامو او وېښتانو د جوړښت کوم ډول د قيامت نښې وښودلې نن دوی له هغې څخه هم څو قدمه وړاندې تللي دي.
رسول الله ص په دغسې ښځو لعنت ويلی دی او دا يې هم ويلي دي چې د جنت بوی که څه هم دومره او دومره لېرې واټنونه ته رسېږي پر دوی حرام دی: ((لعن الله الکاسيات العاريات المميلات المائلات))
يعنې: ((د الله ج لعنت دی پر هغو ښځو وي چې په اغوستلو جامو کې هم لوڅې ښکاري د نورو ميل ځان ته جلبوي او خپله نورته ميلان کوي .))
هر څوک چې پر دې خبر وي چې د ده دکور ښځې خپل عفت ، ابرو او حيا نه ساتي او بيا يې هم مخه نه نيسي نو رسول الله ص هغه ته ديوث ويلی دی او په ديوث د جنت بوی هم حرام دی او داسې ښځې نه څه قدر او

درناوی لري او نه څه ارزښت. دوی خپل کرامت پخپله ترپښو لاندې کړی دی. د فقهې یو مشهور کتاب د نصاب په حواله لیکي : ابابکر الاعمش رستاق ته تللو نو دیوې ویالې ترڅنګ ښځو متې را بډوهلې وې او سرونه یې لوڅ وو ، ده پرې هېڅ پروا ونکړله او پرې ورغی نو چا ورځینې وپوښتل چې ولې دې داکار وکړ ؟ هغه ځواب ورکړ چې دوی د هېڅ احترام او درناوي وړندي ځکه چې دوی خپل عزت پخپله ترپښو لاندې کړی دی.[۴۶]

په اسلام کې د ښځو منزلت

په تېرو مخونو کې مو د ښځې د ژوند حالات په بېلابېلو مذهبونو او قومونو کې

ولوستل ومو لیدل چې له اسلام څخه وړاندې به لورګاني ژوندۍ تر خاورو لاندې کېدلې، د هغوی وجود مصیبت ګڼل کېده له خپلو انساني حقوقو څخه محرومې وې میراث نه ورکول کېده ، په زنا مجبورېدلې ، اوسني جاهلیت هم ښځه د خپلو غوښتنو د تسکین اله وګرځوله ، هغه یې د ستېوریس په نوم په الوتکو کې د مسافرو د زړه د خوښۍ لپاره وکاروله ؟هغه یې د سوداګرئ او دتوکیو د نمایش او مشهورتیا لپاره استعمال کړله د هغوی قدر ، قیمت او حیثیت یې هېڅ کړ .

---

[۴۶]البریقه شرح الطریقه .

مګر اسلام ښځې ته له نارینه ځینې ډېر عزت او حقوق ورکړل ، که د رسول ص سیرت وګورو نو وبه وینو چې هغه د ښځې دوست او پر هغوی مهربانه او دهغوی د حقوقو سترساتونکی و .

اسلام ښځې ته سیاسي ، اقتصادي او اجتماعي ټول حقوق ورکړل هغه په خپل مال کې د تصرف پوره واکمنه ده ، اسلام ښځې ته دومره درنښت او عزت ورکړ چې د لوېدیځ د پرمختللې ټولنې په تصور او خیال کې به هم ونه ګرځي .

اسلام د ښځو نفقه، جامه او دژوند ټول ضروریات له واده څخه دمخه پر پلار ، ورور یا بل نږدې خپل او له واده څخه وروسته پر مېړه فرض وګرځول مېړه ته یې امر وکړ چې له ښځې سره نېکه ګذاره کوه :

((وعاشروهن بالمعروف))[47]

یعنې : ((او ګذران کوئ له ښځو سره په ښه طریقه .))

د نر اوښځې تر منځ د محبت د لازیاتوالي په غرض فرمایي : ((هن لباس لکم و انتم لباس لهن))[48]

یعنې : ((هغوی ستاسې لپاره اغوستن دي او تاسې د هغوی لپاره اغوستن یئ .))

له رسول الله ص څخه پوښتنه وشوه چې زما د نیک صحبت ډېر مستحق څوک دی ؟ ځواب یې ورکړ چې مور دې ده ، هغه درې ځلې همداسې

---

(47)النساء ۱۹ .

(48)البقرة : ۱۸۷ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

وپوښتل هغوی ص به ځواب ورکاوه چې مور دی ده په څلوم ځل یې ورته وفرمایلی چې پلار دې دی.[۴۹]

رسول الله ص فرمایي : ((په دنیا کې مې له درې شیانو سره ډېره مینه ده چې یوه ترې ښځه یادوي)) ...رواه نسایي :

فرمایي چا چې دوه جینکۍ وپاللې تر هغې چې بالغې شي نو دقیامت په ورځ به زه او هغه په دې ډول راځو او دواړه ګوتې یې یو ځای کړلې[۵۰].

((دنیا خوند او مزه ده او غوره خوند یې نېکه او صالحه ښځه ده))[۵۱]

همدا راز فرمایي : ((ښځه د نارینه سکه خورګانې دي ، د ښځو عزت نه کوي مګر هغه څوک چې خپله عزتمن وي او دهغوی سپکاوی نه کوي مګر بد اخلاقه او تر هرچا وروسته پاتې))

رسول الله ص دمرګ په بستره پروت و او ویل یې چې : ((له ښځو سره په نیکۍ کولو وصیت کوئ))[۵۲]

فرمایي غوره ستاسو هغه دی چې له ښځو سره د خیر اوښېګڼې څخه کار واخلي. اسلام ښځې ته د مېړه د انتخاب حق ورکړ ، د هغې تعلیم یې فرض وګرځاوه ، په کار کولو اړوتې نده او دنر او ښځې یو پر بل مطلق فضیلت او واکمني یې له منځه وبوړه .

الله ج فرمایي : ((هر چا چې نېک عمل وکړ له نارینه څخه یاله ښځو څخه حال دا چې دی مؤمن وي نو خامخا ژوند به ورکړو دوی ته ژوند پاکیزه او

---

(۴۹)متفق علیه .

(۵۰)مسلم

(۵۱)ابن ماجه .

(۵۲)مسلم .

www.melitahrik.com 0777 400 116

خامخا جزاء به ورکړو دوی ته اجر د دوی په ډېرو ښو هغو نېکیو سره چې وو دوی چې کول به یې))[53]

رسول الله ص د خدیجې (رض) د وفات کال عام الحزن (دغم کال) وباله حضرت عمر رض دیوې ښځې د نظر په هکله وایي : عمر رض خطا شو او ښځه حق ته ورسېدله ، دی مبارک په توره تیاره کې له کور څخه بهرپه مدینه منوره کې ګرځېده یوې ښځې چې د کور دروازه یې ځان پسې تړلې وه د خپل مېړه په یاد کې داسې شعرونه ویل چې د هغه د ملاقات رغبت یې پکې کاوه حضرت عمر د دې کور دروازه و ټکوله ترهغې یې ورته دروازه بېرته نکړه ، ترڅو چې ښه مطمئنه شوه چې ټکوونکی عمر (رض)دی ، عمر هم د هغې په پاکۍ او عظمت مطمئن شو ورته یې وویل چې څه دې لږ مخکې ویل : تکرار یې کړه هغې هم ورته تکرار کړل عمر رض ورځینې وپوښتل چې خاوند دی چېرته دی ؟ هغې ځواب ورکړ چې په فلاني لښکر کې جهاد ته تللی دی حضرت عمر رض د دې لښکر قوماندان ته سړی ورولېږه تر څو د دې ښځې خاوند کورته راولېږي هغه راغی او دحضرت عمر رض په خدمت کې حاضر شو حضرت عمر رض هغه کورته ولېږه بیا حضرت عمر رض له خپلې لور حفصې رض څخه وپوښتل چې ښځه دخاوند د بېلتون څومره تحمل لري ؟ حضرت حفصې رض ورته وویل : ((یوه میاشت یا دوه یا درې په څلورمه میاشت صبر ختمېږي نو حضرت عمر رض همدا نېټه د مجاهدو لښکریانو لپاره وټاکله))[54]

---

(۵۳)النحل : ۹۷ .

(۵۴) ملامح الشوری عدنان النحوي .

www.melitahrik.com 0777400116

وګورئ حضرت عمر رض د دې ښځې څومره درناوی او احترام وکړ ، د دې لپاره چې پر ښځو د مېړه جدايي سخته تمامه نشي د هغوی لپاره يې نېټه و ټاکله .
کله چې بي بي خديجې رض رسول الله ص ورقه بن نوفل ته وروست نو د هغه زړه له وېرې څخه ډک او اندېښمن و او کله چې بېرته راستون شو نو خوشحاله ، مطمئن او ارام و .

په اسلام کې د نارينه او ښځې اړيکې

په اسلام کې د نر او ښځې اړيکې د مينې او محبت ، دوستانې او صميميت اړيکې دي هغوی يو بل ته د ژوند په اوږدو کې ډېره اړتيا لري ، او يو له بل څخه ورته بې پروايي ناممکنه ده هغوی يو د بل متمم او پوره کوونکي دي .
ښځه او خاوند يو له بل څخه سترتيا لرې کوي ، دردونه کموي ، يو بل ته د اطمنان راحت ، هوساينې او تسکين لامل دي .
رسول الله ص به چې کوم اطمئنان او سکون له بي بي خديجې او ام سلمې رض څخه حاصلاوه هغه تاريخ روښانه کړی دی ، په اسلام کې د نورو مذهبونو پرخلاف د نر او ښځې يو ځای اوسېدل او په ګډه سره د ژوند بېړۍ پر مخ بېول د قدر او ستاينې وړ عمل ګڼل کېږي ، په هندوانو کې چې څوک له ښځو سره اړيکې ساتي هغه بدبخته ګڼل کېږي ، او د برياليتوب او خلاصون دروازې يې پرمخ تړلې دي ، خو اسلام هغوی يو

دبل جامه ګڼي ، څرنګه چې انسان جامې ته اړتیا لري همدا راز خپل جنس ته هم اړه لري ، بلکې له دې ډېر. الله ج فرمايي : [هن لباس لکم و انتم لباس لهن][55]

یعنې : ((هغوی ستاسې لپاره اغوستن دی او تاسې د هغوی لپاره اغوستن یئ .))

اسلام نه یوازې هغوی ته اجازه کړې ده چې د خپل مثل د بقا لپاره په یو شرعي چوکاټ کې سره یوځای شي ، بلکې په دې یې امر ورته کړی دی ، او کله کله احیاناً د دوی ترمنځ کرکه ، نفرت ، زړه بداوی او ناخوالې راپیدا شي ، نو له یوبل څخه جدا کېدلی هم شي ، ځکه چې د دوی ترمنځ د یوځایوالي څخه غرض د مینې ، محبت ، دوستۍ او رحمت راپیدا کېدل دي ، او الله ج دابې ساري مینه او محبت او دوستانه دخپل وجود یوه نښه ګرځوي :

[ومن ایاته ان خلق لکم من انفسکم ازواجا لتسکنوا الیها و جعل بینکم مودة ورحمة][56]

یعنې : ((د هغه له نښو څخه دا ده چې ستاسو لپاره یې خپله تاسو څخه جوړې پیدا کړې لپاره د دې چې تاسې له هغو ځینې سکون واخلئ او هغه ستاسو تر منځ دوستي او رحمت ایښی دی .))

[یا ایها الناس انا خلقنا کم من ذکرو انثی][57]

یعنې : ((ای خلقو موږ تاسې له یو سړي او ښځې څخه وزېږولئ .))

---

(55)البقرة : ۱۸۷

(56)الروم: ۲۱

(57)الحجرات : ۱۳ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

د ښځې او نر اړیکې هېڅکله هم غوڅېدلای نه شي ، همدا ښځه ده چې کله به مور وي او کله خو ر ، کله به خاله وي او کله ترور او کله .... اسلام خلکو ته څو ځله له مور سره په نېکۍ کولو حکم کړی دی. الله ج له مور، پلار دواړو سره په نیکۍ امر وکړ ، بیا یې مور ځانګړې کړه ، بیا یې د تاکید لپاره په دریم ځل یاده کړله[58].

الله ج نر اوښځې دواړو ته وایي چې له یوبل څخه په بېلتون کې بېړه مه کوئ ، د خپل ژوند خوږې ورځې شپې مه هېروئ : [ولاتنسوا الفضل بینکم][59]

یعني : ((په خپلو منځونو کې فیاضي او احسان مه هېروئ .))

نارینه ته ښوونه کوي چې مېرمنې مو تاسې سره اوسېږي ، نو ښه ګذاره ورسره کوئ ، :

[وعاشروهن بالمعروف][60]

یعني : ((او ګذران کوئ له ښځو سره په ښه طریقه .))

نر اوښځې دواړه د ټولنې د ترکیب دوه عناصره دي او کله که د دې عناصرو څخه یو کمېږي ، نو ټولنه او ژوندون له منځه ځي او اسلام دواړه له کرکې ، نفرت ، رخې یا حسد او کینې څخه منع کړي دي او هرې ډلې ته یې بېل بېل حقوق ورکړي او ټاکلي دي ، نو دې ته اړتیا نشته چې ښځې په بازارونو اوپارکونو کې غونډې او مظاهرې وکړي او ځان ته حقوق وغواړي ، ځکه د هغوی حقوق څرګند او معلوم دي .

---

(۵۸)لقمان : ۱۴ .

(۵۹)البقره : ۲۳۷ .

(۶۰)النساء : ۱۹ .

www.melitahrik.com 0774001116

دا چې د وخت حکمرانان له دوی سره ظلم کوي او اسلامي حدود هم ترپښو لاندې کوي ، نو دا ګناه د چا ده ؟

د ښځې د پیدا ښت موخه :

ځینې پرګنې په دې انګېرنه کې دي ، چې له ژوند څخه غرض د نر ، ارام او هوسا ژوند دی ، ښځه د نر د خدمت لپاره پیدا شوې ده ، هغه باید د نر تابع و اوسي د وینځې په څېر دې کار وکړي ، د نارینه غوښتنې دې رفع کړي ، اولاد دې وزېږوي ، کور دې سنبال کړي ، هغوی په عملي ژوند کې برخه اخېستلای نه شي ، تر دې چې له ځینو سره خو لا دا سوچ و چې ښځه له سره انسان نه دی او ځینې په دې شک او تردد کې وو چې آیا ښځه انسان دی او که نه ؟

دا باطلې نظریې اسلام په کلکه غندلي دي ، اسلام چې نارینه په څه مامور کړی دی ، ښځې یې هم ماموري کړي دي ، او له څه څخه یې چې نارینه منع کړی دی ، ښځې یې هم منع کړي دي .

الهي احکام دواړو ته شامل دي .

الله ج فرمایي : [وما کان لمؤمن ولامؤمنة اذاقضی الله ورسوله امرا ان یکون لهم الخیرة من امرهم] (۶۱)

یعنې : ((او نه دی لایق چا ایمان دار سړي او یمان دارې ښځې ته هر کله چې مقرر کړي الله ج او دهغه رسول ص څه کار چې دوی لره وي اختیار د خپل کار .))

---

(۶۱)الاحزاب : ۳۶ .

پـه ثـواب او ګناه کې برابـر دي پـه انسـاني کرامت کې مسـاوي دي الله ج فرمايي : [ولقد كرمنا بنى آدم .] (۶۲)

يعني : ((او په تحقيق سره موږ عزت ورکړ د آدم اولادې ته .))

نو د ادم په اولاده کې نارينه اوښځې دواړه شامل دي ، دلته د غوره والي او فضيلت معيار نر والی او ښځه والی نه بلکې تقوا ده : [ان اکرمکم عندالله اتقاکم] (۶۳)

يعنې : ((بېشک عـزتمن پـه تاسـو کـې د الله ج پـه نـزد زيات پرهېزګار ستاسو دی .)) دلته هر چا تـه خپـل نصيب او برخه پـوره ور رسـېږي پـه دې خاطر د هغې لـه اجر څخه څه نه کمېږي چې هغه ښځه ده ، او نـه د نارينه توب په سبب د ډېرښت مومي الله ج فرمايي : [للرجال نصيب مما اكتسبوا وللنساء نصيب مما اكتسبن] (۶۴)

يعنې : ((د سړيو لپاره حصه ده له خپلې ګټې څخه او د ښځو لپاره حصه ده له خپلې ګټې څخه)) نوهر چاته د خپلې کړنې بدله پخپله ورکول کېږي .

[مـن عمـل صـالحاً مـن ذكر او انثـى و هـو مـومن فلنحيينـه حيـاة طيبـة و لنجزينهم اجرهم باحسن ما كانوا يعملون] (۶۵)

يعنې : ((هر چا چې وکړ نېک عمل له نارينه يا له ښځې څخه حال دا چې دا مؤمن وي نو خامخا ژوندون به ورکړو هرومرو اجر د دوی په ډېرو ښو هغه نېکيو سره چې وو دوی چې کول به يې .))

---

(۶۲)الاسراء : ۷ .

(۶۳)الحجرات : ۱۳ .

(۶۴)النساء : ۳۲ .

(۶۵)النحل : ۹۷ .

www.hewad.com 0777 400 116

[ان المسلمين ولمسلمات و المؤ منين والمؤ منات والقنتين و القانتات والصدقين و الصادقات والصابرين والصابرات والخشعين والخاشعات و المتصدقين والمتصدقات والصائمين والصائمات والحافظين والحافظات والذاكرين الله كثيراً والذكرات اعد الله لهم مغفرة و اجراً عظيما .][۶۶]

یعنې : ((بېشکه مسلمانان سړي او مسلمانانې ښځې او ایماندار سړي او ایمانداري ښځې او بنده ګي کوونکي سړي او بنده ګي کوونکې ښځې رښتوني سړي او رښتوني ښځې صبر کوونکي سړي او صبر کوونکې ښځې او خېرات کوونکي سړي او خیرات کوونکې ښځې روژه دار سړي او روژه دارې ښځې حفاظت کوونکي سړي او حفاظت کوونکې ښځې او یادوونکي سړي الله ج لره ډېر او یادوونکې ښځې تیار کړي دي الله ج د دوی لپاره معافي او لوی ثواب.))

[فاستجاب لهم ربهم انی لا اضیع عمل عامل منکم من ذکر او انثی بعضکم من بعض][۶۷]

یعنې : ((بیا قبوله کړله د دوی دعا د دوی رب چې زه نه ضایع کوم محنت د محنت کوونکیو ستاسو څخه سړي وي او که ښځې تاسو پخپلو کې یو یئ .))

نو ددې یاد شویو آیتونو او له داسې ډېرو نورو ایتونو څخه په ډاګه ښکاري چې عمل له نر او ښځې دواړو څخه مطلوب دی ، او دواړه پوښتل

(۶۶)الاحزاب : **۳۵** .

(۶۷)ال عمران :**۱۹۵** .

کېږي ، څومره حقوق چې نارينه پر ښځه لري هغومره حقوق ښځه هم پر نارينه لري : [ولهن مثل الذی عليهن بالمعروف][۶۸]
يعنې : ((اوښځې لره هم حق دی لکه څنګه چې د سړيو پر هغوی حق دی .))
دلته لومړی الله ج د ښځو حقوق په سړيو ياد کړي نو معلومېږي چې د ښځو حقوق د نر تر حقوقو مهم دي او بايد ژر ادا شي .
ومو ليدل چې اسلام ښځو او نارينه و ته په يوه او درنه سترګه ګوري د جنس په خاطر يوه ډله له بلې ډلې فضيلت او لوړتيا نلري د لوړتيا او غوره والي معيار تقوا ده همدا راز ومووليدل چې ښځې هم بايد په عملي ژوند کې برخه واخلي دا هم له هغو دوه ډلو څخه يوه ډله ده چې الله ج پر نورو مخلوقاتو عزتمند او اشرف ګرځولې دی ، نو اوس د کوم سليم عقل خاوند دا ويلای شي چې ښځه دنر د خدمت لپاره پيدا ده اوبايد د نارينه و د ژوند د هوساينې او ارامتيا لپاره ورځخه د وينځې په څېر کار واخستل شي .
د تعجب وړ خبره خو داده چې زمونږ ځينې علماء هم په دې سهوه او غلطه انګېرنه کې پرېوتي دي او لوی دليل چې دوی پرې استناد کوي ، هغه د (طه) سورت دا ايت دی چې : [فقلنا يا ادم ان هذا عدولک ولزوجک فلا يخرجنکما من الجنة فتشقی][۶۹]
يعنې : ((بيا موږ و ويل ای ادمه دا ستا او ستا د بي بي (ښځې) دښمن دی پس ونه باسي تاسو لره له جنت څخه بيا به په تکليف کې پرېوځې))
نو دوی وايي چې د عملي ژوند دا بېره ، نيک مرغي او بدمرغي تکليفونه او خوندونه هر څه د نر حق دی، نه ښځه په تکليف کې اچول شوې ده او نه

---

(۶۸)البقره : ۲۷۸ .
(۶۹)طه : ۱۱۷ .

ورڅخه عملي ژوند نه د راوتلو هيله شوې ده او نه دې راوځي د کور په دېوالونو کې دی ايساره اوسېږي ځکه چې الله ج ادم ع ته وويل ((چې بيا به په تکليف کې پرېوځې)) دلته مفرد ضمير استعمال شوی دی ، او که له ښځې څخه د ژوند په ډګر کې د ګډون اميد وای نو الله ج به ((فتشقيا)) ويلي و .

د دوی په ځواب کې بايد عرض وکړم چې د ادم ع او حوا کيسه خو په قران کې څو ځله ياده شوې ده بل ځای کې يې وګورئ د همدی ايت ښکته برخې وګورئ نو ستاسو دا غلطه انګېرنه به پخپله رفع شي او په خپلې اشتباه به پوه شئ ، الله ج فرمايي : [وقلنا يا ادم اسکن انت و زوجک الجنة وکلا منها رغدا حيث شئتما ولا تقربا هذه الشجرة فتکونا من الظلمين فازلهما الشيطن عنها فاخرجهما مما کانا فيه][٧٠]

يعنې : ((و وېل موږ ای ادمه و اوسه ته او ستا ښځه په جنت کې او خورئ په کې هر څه چې ستاسې خوښ شي ، او چېرته چې مو خوښ شي او نږدې کېږئ مه دې ونې ته بيا به تاسې شئ له ظالمانو څخه نو و ښويول دوی شيطان له هغه ځای څخه او ويې خکل دوی له عزت او راحت څخه چې په هغه کې دوی وو .))

نو دې ايتونو کې خطاب ادم ع او حوا دواړو ته دی ، دواړو ته په جنت کې د اوسېدلو امر و شو دواړو ته د هغه د مېوو خوراک او په جنت کې د ګرځېدو اجازه وشوه او دواړه دې ونې ته له نږدې کېدلو څخه منع شول او دواړو ته وويل شول چې که دا کار مو وکړ نو له ظالمانو څخه به يئ ، دلته

---

(٧٠)البقرة : ٣٥_٣٦ .

خو پر يوځای کې هم نه پر راحت کې تنها ادم ع ته خطاب شوی او نه په زحمت کې بلکه پر ټولو ځايو کې دواړو ته خطاب شوی ، همدا قصه بل ځای بيانوي : [يا ادم اسكن انت و زوجک الجنة فكلا من حيث شئتما ولا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظلمين ، فوسوس لهما الشيطان ليبدی لهما ماوری عنهما من سواتهما وقال ما نهكما ربكما عن هذه الشجرة الا ان تكون ملكين او تكونا من الخالدين وقاسمهما انی لكما من الناصحين فدلهما بغرور فلما ذاقا الشجرة بدت لهما سواتهما و طفقا يخصفان عليهما من ورق الجنة وناداهما ربهما الم انهكما عن تلكما الشجرة و اقل لكما ان الشيطان لكما عدوا مبين قالا ربنا ظلمنا انفسنا و ان لم تغفرلنا وترحمنا لنكونن من الخاسرين](٧١)

يعنې : ((ای ادمه اوسه ته او مېرمن ستا په جنت کې او خورئ او څښئ دواړه له هره ځای چې خوښ مو شي او مه نژدې کېږئ تاسې دواړه دې ونې ته ، نو شئ به تاسې دواړه له ظالمانو څخه ، نو وسوسه واچوله دوی دواړو ته شيطان ، لپاره د دې چې ښکاره کړي ، دوی دواړو ته هغه چې پټ کړای شوي دي له دې دواړو ځيني له غليظه و عورتونو د دوی څخه او ويل يې ، نه يئ منع کړي تاسې له دی ونې ځينې مګر د دې لپاره چې نشئ تاسې دواړه پرښتې يا چې نه شئ تاسې دواړه له تل پاتې کېدونکيو څخه ، سخت قسم يې وکړ دوی ته چې بېشکه زه تاسې دواړه ته له تل خامخا له نصيحت کوونکيو څخه يم ، پس راښکته يې کړل دوی دواړه په فريب نو کله چې و څکله دوی دواړو له ونې څخه ، ښکاره شو دې دواړو ته غليظه

---

(٧١)الاعراف : ١٩\٢٣ .

عورتونه د دوی او ولګېدل دوی دواړه چې سره نښلول به يې پر عورتونو خپلو باندې له پاڼو د جنت څخه او غږ وکړ دوی دواړو ته رب د دوی چې ايا ما نه وئ منع کړي تاسې له دې ونې څخه او ويلي ما تاسې ته چې شيطان ستاسې د دواړو دښمن دی ښکاره او و ويل دوی دواړو ای ربه موږ ظلم وکړ پر ځانونو او که ته موږ ته بخښنه ونکړې او په موږ رحم ونکړې نو خامخا موږ به شوله تاوان کوونکيو څخه .))

له دې ايتونو څخه په ډاګه څرګندېږي چې په جنت کې اوسېدل ، د جنت له مېوو ځينې ګټه اخيستل په جنت کې ازاد ګرځېدل د ادم ع او حوا دواړوحق و و الله ج دواړو ته په جنت کې داوسېدلو اجازه وکړه او شيطان دواړه وښويول او الهي عتاب (پړه) پر دواړو راغله او دخپلې خطا د بخښنې لپاره دواړو د الله ج حضور ته دعا وکړله. نو دلته خو پرتولو ځايو کې ادم او حوا يو ځای ياد شوي دي ، نه ادم د ژوند په ډګر کې د تکليفونو لپاره ځانګړی شوی دی او له دی صحنې څخه د حوا په وېستلو باندې هم کوم دليل نشته ، بلکې ټول ايتونه چې موږ وړاندې ياد کړل زموږ د مدعا ثبوت دي اوپه کوم ايت باندې چې دوی استدلال کوي مفسرين وايي : مراد له دې څخه دادی چې ښځه خو دې هم په تکليف کې درسره ګډه ده مګر زيات بوج پرتادی(۷۱).

امام قرطبي وايي چې : د ښځې د ژوند ټولې اړتياوې د سړي پر ذمه دي د دې په حاصلولو کې چې کوم تکليف او مشقت دی دا ذمه واري يواځې د سړي ده ، نوځکه الله ج فتشقی وويل چې څه محنت ، تکليف او مشقت

(۷۱)معارف القران جزء ۱۲ مفتي محمد شفيع .

کول دي هغه به په حضرت ادم ع وي ځکه چې د حضرت حوا ع د ژوندانه د ضرورتونو ذمه وار هم دی ده [۷۲].

نو دلته هم هېڅ معقول دلیل نشته چې ښځه دې له خپل اجتماعي (ټولنیز) دریځ څخه یوه لوېشت هم وروسته کړي او یا دې د ژوند ډګر ته له را وتلو څخه بنده کړای شي او یا دې ځینې بې انصافان هغه له انسانیت څخه حیوانیت ته کش کړي !!

ځینې خلک اوس هم وایي چې دا په حقیقت کې ښځه (حوا) وه چې د انساني بد مرغۍ بنسټ یې کېښود ، دوی دعوه کوي چې همدې حوا ، ادم ع دې ته و هڅاوه چې په جنت کې د غنم دانه وخوري او د الله ج له امر څخه سرغړونه وکړي او ادم ع د همدې په لمسونه او هڅونه د غنم دانه وخوړه ،الله ج د ادم ع په دې نافرمانۍ خفه شو او هغه یې له جنت څخه را ووېست چې له همدې ورځې څخه د انساني بدمرغۍ تاریخ پیل کېږي او که دا سې نه و شوی نو نه ادم ع له جنت څخه راوېستل کېده او نه به دنیوي ستونزې او بدمرغۍ وای .

د دوی په ځواب کې باید وویل شي چې لومړی خو د ادم ع او حوا په کیسه کې دا پورتنی تصور له منحرف یهودیت څخه سرچینه اخلي او دا تصور د یهودیت د (عهد قدیم) صحیفو رانقل کړی دی او هرڅوک چې دا تصور بدرګه کوي په حقیقت کې د یهودیت د مطالعې تر اغېزې لاندې راغلی دی چې اسلام یې په کلکه ردوي .

www.meltahrik.com 0777 400 116

---

(۷۲)احکام القران جزء ۱۱۱ عبدالله محمد بن احمد الانصاري القرطبي .

په قران ، حديث او نورو اسلامي نصوصو کې داسې کوم دليل نشو موندلی چې پورتنئ دعوه تائيد کړي ، حتی اسلام په کلکه په دې تاکيد کوي چې لومړنی مسئوول په خپله ادم ع دی او همده د خدای ج د فرمان خلاف د غنم دانه وخوړه (ولقد عهدنا الی ادم من قبل فنسی ولم نجد له عزما).[۷۲]

يعنې : ((او خامخا په تحقيق سره موږ حکم کړی و ادم ع ته پخوا لدېنه پس هېر يې کړ او ومونه موندده ته استقامت (صبر له نه کولو) څخه .))

څو شبهې او ځوابونه يې

ځينې خلک چې له اسلام سره حساسيت لري او له اسلامي روح سره اشنايي نه لري او نه يې هم له دين څخه څه لوستي دي داسې فکر کوي چې اسلام نارينه د ښځې پر سرمطلق حاکم ګرځولی دی او ښځه پر هر حال بايد د هغه اوامر ومني که څه هم هغه په ناحقه وي او ښځه بايد له هغه سره د وينځې په څېر ژوند وکړي موږ به انشاء الله د دوی هری غلط فهمئ او اشتباه ته مدلل ځواب و وايو .

الف : شبهه په قيمومیت (واکمنی) د سړي کې

د دوی يوغښ دليل دا ايت دی .

---

(۷۲)طه : ۱۱۵ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

الله ج فرمايي : [الرجال قوامون على النساء بما فضل الله بعضهم على بعض و بما انفقوا من اموالهم ، فالصالحت قانتات حافظات بما حفظ الله] [٧٣]

يعنې : ((سړي مقرر دي پر ښځو باندې په دې وجهې چې فضيلت ورکړی دی الله ج ځينو ته پر ځينو نورو په سبب د دې چې خرڅ کوي خپل مالونه بيا کومې ښځې چې نېکې دي، تابعدارې دي، ساتونکې دي پسې شاه د الله ج په حفاظت سره .)) خو د دې ايت مطلب او معنی دا نده چې خاوند يا نارينه دې مطلق ديکتاتور وي هر څه چې وايي بايد ومنل شي او هېڅ خبره يې رد نه شي او نه د دې دليل دی چې هر نر په هرې ښځې فضيلت او بهتري لري .

دنرفضيلت او غوره والی په څو شرطونو پورې اړوند دی داسې نه چې هر نر دې خوښ وي او ځان دې په ښځې غوره ګڼي ، هغه شرطونه الله ج خپله په همدې ايت کې بيان کړي دي هغه دا چې .

نارينه خپل مالونه لګوي ، سترتيا او ستوماني پر ځان مني ، د ژوند تکليف او ترخې په ځان تېروي خو که کله نارينه له ځان څخه په همت کې ښځه او ښځه له ځان څخه نارينه جوړ کړي نو بيا دا ايت د داسې چا د قيموميت دليل نه دی ډېر وخت صالحې ، قانتې (تابعدارې) د پټو رازونو ساتونکې ښځې له ډېرو سړيو ځينې غوره دي ، کله چې سړی صحرايي شي او له کور څخه خبر نه وي د ښځې هېڅ پروا ونه لري د هغې نفقه نه ورکوي په کارونو کې تنبل وي ، اويا ښځه د فساد او فتنې خواته کشوي

---

(٧٣)النساء : ٣٤ .

نو آیا دا دې هم پر ښځو د فضیلت او بهترئ دعوه کوي ؟ د غوره والي او بهترئ شرط خو دادی چې نارینه تکلیف ارام او مطمئن ژوند تېر کړي ، نو بیا دې د کورپالونکی سړی ولې نه وي ؟ او سلیم عقل او طبیعت هم دامني چې په دغسې حالت کې دې د کور مشر نارینه وي ، او د دې معنی دا نده چې ښځه دې بالکل حیثیت ونه لري ، نارینه دې مستبد ، ظالم او دیکتاتور وي او نه خو دا د اسلام له عام مفهوم سره سمون خوري ، اسلام خو په مشوره امر کړی دی حتی کله که ماشوم له تي څخه بېلېږي نو په دومره وړه خبره کې دې هم مشوره وشي ، د مور او پلار په مشوره دې له تي څخه جدا شي ، نو نارینه باید له ښځو سره مشوره وکړي او بل ښځه که کار ونکړي نو بخښل کېږي او غیر مسئووله ده او نارینه مسئوول دی دا تفضیل داسې دی لکه د لومړي وزیر فضیلت په وزیر داخله او ډېر وخت د کورنیو چارو وزارت په خپلو اړوندو چارو کې له لوی وزیر څخه ډېر واک ، اختیار او تجربه لري .

علماء وایي چې په کور کې د نارینه واکمني داسې ده لکه چې یوه بېړۍ یا موټر روان وي او په هغې کې چلوونکي ډېر وي او دبېړۍ یا د موټر د چلولو لپاره یوتن پکار وي او هغه بېړۍ ته کښېني او چلوي یې .نو نارینه هم د بېړۍ چلوونکی دی او په هېڅ ترتیب د دې معنی نه ورکوي چې خاوند دې مطلق واکمن یا بادار وي او ښځه دې د هغه وینځه او خدمتګاره وي .

ب : شبهه د ښځو په شهادت کې

ځينې خلک داسې فکر کوي چې رسول الله ص ښځو ته کم عقلې ويلې دي او هغه يې له انسانيت څخه وېستلې دي مګر دا خبره په دې مفهوم سره هېڅ صحېح نه ده چې رسول الله ص به له ښځو سره په مهمو چارو کې مشورې کولې د هغوی د ښو نظرياتو او کتنو څخه به مستفيد کېده ، وګورئ بي بي خدېجې رض له رسول الله ص سره د وحې په پيل کې څومره لويې مرستې کړې دي ، هغه ص يې ورقه بن نوفل ته ور وست ، هغه ص ته يې داسې تسلي ورکړله چې کاملاً مطمئن شو .

د حديبيې په صلحه کې کې د ام سلمی رض کړنه وګورئ ، نو رسول الله ص ښځو ته کم عقلې هېڅکله نه دي وېلي ، دا له حديث څخه غلط فهمي ده په دې حديث کې رسول الله ص د عقل او دين کمښت داسې روښانه (توضيح) کوي : (او موږ وويل چې زموږ د عقل او دين کمښت (نقصان) څه شی دی يا رسول الله ص ؟ هغه ص وفرمايل چې ايا د ښځې ګواهي د نارينه په نيمايي نه ده ؟ موږ وويل هو ! هغه ص وويل همدا يې د عقل کمښت دی بيا يې وفرمايل ايا داسې نه ده چې کله ښځه حايضه شي نه لمونځ کوي اونه روژه نيسي ؟ موږ وويل هو ، هغه ص وفرمايل همدا يې د دين کمښت دی)[۷۴]

نو د ښځې د عقل کمښت په دې حديث کې په يو څه پورې منحصر شو هغه دا چې د ښځو ګواهي د نر د ګواهۍ نيمه ده ،رسول الله ص يواځې په

(۷۴)الشوری واثرها فی الديمقراطيه ۱ دکتور عبدالحميد اسماعيل نقل له ارشاد الساري شرح صحيح بخاري څخه .

همدې پورې خاص کړ او کوم بل لامل یې یاد نه کړ او دا چې ولې د ښځو ګواهي د نارینه وو د ګواهۍ نیمه ده الله ج یې داسې بیانوي :
[ان تضل احدهما فتذكر احدهما الاخرى][75]
یعنې : ((لپاره د دې چې که هېرېې کړې یو تن له دوی څخه نو یاد به یې کړي ورته بله)) نو د ګواهۍ د نیم والي لامل الله ج د هغوی د حافظې کمزورتیا و ښودله چې ژر ژر ورڅخه هېرېږي ، ځکه چې د چاله یو کار سره مخه نه وي نو هغه ته یې پام کم وي ، نو همداسې دا مالي مسایل د ښځو له مخې او توجه څخه لېرې دي او ډېرې کمې اړیکې ورسره لري ، نو د هېرې او دې مسائلو ته د اهتمام د نه کولو وېره ده نو ځکه د دوه ښځو د ګواهۍ ته اړتیا پیدا شوله او دا د ښځې د کم عقلۍ او سپکوالۍ معنی نه ورکوي ځکه چې دا د هغوی ورځنۍ چارې نه دي او که رښتیا هم کم عقلې ګڼل کېدلې نوله سره به یې ګواهي نه قبلېدله او نه به د حدیثو په روایت کې په دوی باور کېده ، د حدیثو په روایت کې د یوې ښځې په روایت اعتماد او باور د څه لپاره ؟ او په کوم ځای کې چې دا وېره (هېروالی) نه وي د دوی ګواهي ضرور قبلېږي وینو چې هغه چارې چې د ښځو ورځنۍ اړیکې ورسره دي او د هغوی له دندو څخه شمېرل کېږي نو لکه چې ابن قیم جوزي وایي : دهغوی ګواهي تنها هم په کې قبلېږي[76] .
شیخ محمد شلتوت وایي : په ګواهۍ کې د دوه ښځو یو ځای کول د باور لپاره دي ، د دې لپاره نه چې هغه کم عقله ده ، چې د هغې انسانیت ته پرې صدمه ورسېږي مګر اصلي لامل لکه چې شیخ محمد عبده وایي : دا دی

(75)البقرة : ۲۸۲ .
(76)الطرق الحکومیة فی السیاسة الشرعیة ، ابن قیم جوزي .

چې د هغې دنده او چارې مالي مسائل ندي او نه يې مخه دې مسائلو ته ده او نه پېرل او پېرودل کوي ، او کورنۍ چې د هغې ورځنۍ چارې دي او مخه يې ورته ده ګواهي يې په کې يوازې هم قبلېږي .

شيخ محمد شلتوت زياتوي : د دې معنی دا نه ده چې دښځو په ګواهۍ حق نه ثابتېږي او قاضي دې پرې حکم نه کوي ځکه چې قاضي اخر څه غواړي هغه بينه ده .

او علامه ابن قيم جوزي وايي : هر هغه څه چې حق ښکاروي نو بينه ده ، له همدې کبله قاضي په قطعي قرائنو فيصله کولی شي ، حتی کله چې پرې باوري او مطمئن شي نو د کافر په شهادت هم فيصله کولی شي .

(۱) (۱) الاسلام عقيدة و شريعة ۱ شيخ محمد شلتوت .

دکتور عبدالحميد انصاري وايي : د دې معنی دا نده چې د نر حيثيت ، برم ، شان او رتبه لوړه ده او دښځې ټيټه ،بلکې مطلب دا دی چې حق ثابت شي ، او پلټنه پکې وشي ، او پر ښځو عاطفه ژر غالبېږي ، تاسې وګورئ کوم ځای کې چې د نارينه وو په هکله هم دا وېره ده هلته د نارينه ګواهي هم نه قبلېږي لکه دښځې او خاوند ګواهي يو دبل لپاره .سره لدې چې خاوند يا مېړه نارينه هم دی همدا راز د پلار ګواهي د زوی لپاره چې دلته هم همدا وېره ده نه قبلېږي .

شيخ محمد متولي الشعراوي وايي : له عقل ځينې مراد ماغزه دي چې په هغې کې د انسان معلومات ، خيالونه ، يادشوي شيان ، په ذهن کې منل شوي شيان ثبت وي او ماغزه نر اوښځه دواړه لري ، او سړی کولی شي چې په چټکتيا سره هغه څه ومومي چې په ذهن کې يې ورته ځای ورکړی دی ، اوتصرف پکې وکړي اوعقل هم د تجربو او معلوماتو محصول دی نو

څنګه چې ښځه د ټولنې (سوسایټي) څخه لرې ده نو نشي کولای چې په اسانه ورته یو څه یاد کې ورشي ، همدارنګه ښځې هم هر څه ته پوره پام نه کوي او که بهر یې هم په څه شي نظر ولګېږي نه یې څېړي او نه پکې فکر کوي ښایي هغه ډېره مهمه واقعه وي مګر دا ورته هېڅ پام نه کوي ، نو ځکه د دوه و ښځو یو ځای والي ته اړتیا پېښه شوله[٧٧] .

دکتور محمد البهي وايي : ښځه بهرنۍ اغېزې ډېر ژر مني ،له نارینه څخه ډېره نرمه د عاطفې خاونده ده ژر تصدیق کوي ، د هغې د قهر ، غصې او خوشحالۍ ترمنځ ، د نرمۍ ، او سختۍ ترمنځ د مخ اړولو او شا اړولو ترمنځ مسافه ډېره کمه ده که الله ج ښځې ته هم هغه مسوولیتونه ورمخ کړي وای نو دابه د ښځې د ښېګړې پر خلاف کار و[٧٨] .

په هر حال ومو لیدل چې د یو نارینه پرځای د دوو ښځو و درول په ګواهۍ کې د هغې د عقل او پوهې د نشتوالي په معنی نه دی، بلکې څه نور لاملونه یې درلودل او په اسلام کې ښځې ته هېڅکله هم د کم عقلې او لېونۍ نسبت نه دی شوی .

ج : شبهه په میراث کې

دوی وايي چې ((اسلام په میراث کې ښځې ته د نر نیمه برخه ټاکلې ده، او دا خو د دوی پر وینا ښکاره بې انصافي ده ، ځکه چې نارینه کار هم

---

(٧٧)المراة فی الشریعة الاسلامیة شیخ محمد متولي الشعراوي .

(٧٨)المراة فی الشریعة الاسلامیه \ شیخ محمد متولي الشعراوي .

کولای شي او بهر هم وځي پکار خو دا وو چې نارینه ته دښځې نیمه برخه ورکول شوې وای ، پدې کې خو د ښځو سپکاوی او بې احترامي ده .))

زه دې ښاغلیو ته وایم چې لومړی باید دوی دې مسئلې ته ژور ورننوزي پدې اړه د اسلام ارشادات ژور ولولي او بیا پرېکړه وکړي. دوی باید پر اسلام تردې تورلګولو وړاندې خو لږ له اسلام څخه مخکې ټولنو ته هم وګوري چې هلته د ښځو څه حال و بیا په اوسنیو ټولنو کې د ښځو حال هم و ګوري. هلته ښځې ژوندئ ښخېدلې د هغوی وجود غم ګڼل کېده، په پیدا ایښت یې دهر چا تندی تریو و میراث خو یې بالکل نه ورکاوه .ځکه چې په عربو کې به چې چا له خپلې قبیلې څخه دفاع نشوه کولای هغه له میراث څیني محروم و، میراث یوازې د نارینه ووحق و ،په یهودیت کې چې نارینه اولاد وي ښځې ته میراث نشته دی (٧٩).

مګر اسلام چې د میراث په هکله کوم قانون ټاکلی هماغه د فطرت او سلیم عقل تقاضا او غوښتنه ده ځکه چې نارینه ته د کور لګښت ، د ښځې او اولاد نفقه او نورې چارې ورترغاړه دي ، او په ښځې خو دا تکلیفونه یو هم نشته حتی د هغې خپله نفقه هم پربل چا ده ، مهر هم اخلي او دهغې جامې ،خرڅ ، خوراک او د ضرورت وړشیان هم پر بل چا دي ، په دې هکله یو عالم وایي : په میراث کې د برخو ټاکل دا معنی نه ورکوي چې نارینه په ښځو بهتر والی لري ، یا ښځې ته په سپکه سترګه کتلی شي ، بلکه دا وېش د ټولنیز نظام او توازن سره سم ټاکل شوی دی چې نارینه و ته د ډېر مال اړتیا ده او باید ډېره برخه ورکړل شي او ښځو ته د کم مال ضرورت دی

www.melitahrik.com 0777 400 116

(٧٩)المراة فی القران \ استاذمحمود العقاد .

نو کم دې ورکړل شي ، بلـه خبره داده چې څوک خو دې يوه ښځه هم را وښيي چې په غير اسلامي ټولنو کې دې ښځو ته ميراث ورکړل شي ؟

د : شبهه په طلاق کې

له هغو شبهو څخه چې ځينو ته د اسلام پـه هکلـه پيدا شوې دي يوه هم د طلاق مسئله ده چې ولې د سړي پـه واک کې ده ، ځکـه چې پـه دې کې خو دښځې سپکاوی دی ، دوی وايي چې پکار خو دا ده چې ښځې تـه هم کلـه يې چې زړه وغواړي د جدايئ حق ورکړل شي .
ربښتينې خبره داده چې که څوک د طلاق مسئلې په اسلام کې وڅېړي او لږ پرې ځان خبر کړي ، نو دغه بې ځايه شبهه به يې پخپله ځواب شي ، اسلام يو واقعي دين دی هغه طلاق لـه کورنۍ ځينې لېرې غواړي، ځکـه چې پـه طلاق سره د کورني نظم جوړښت او بنه لـه منځـه ځي لـه همدې کبلـه يې پـه حلالـو کې ډېره ناکـاره او بـد شـی طلاق ښـودلی دی ، او لـه سړي څخـه غوښتنه شوې ده چې که په څه خبره له ښځې ځينې خفه شي صبر او تحمل وکړي ، او ژر د جدائي خيال زړه ته رانه ولي .
الله ج فرمايي : [و عاشرو هن بالمعروف فان کرهتموهن فعسی ان تکرهوا شيأ ويجعل الله فيه خيرا کثيرا][80]

(80) النساء : ۱۹

يعنې : ((او ګذران کوی له ښځو سره په ښه طريقه او که تاسو بد ګڼئ دوی نو شايد چې تاسو نه خوښوئ يو شی او الله ج ايښی وي په دې کې ډېر ښه والی .))

او کله که د ښځې او خاوند ترمنځ اوبه بالکل خړې شي نو اسلام له دواړو څخه د لوی زړه ، حوصلې او عقل نه د کار اخستلو غوښتنه کوي لومړی بايد خاوند ښځې ته نصيحت وکړي او که چېرې نصيحت اغېزه ونکړي بيا به يې بستره ورته جدا کړي او که پردې هم ونه شي نو کولای چې تاً ديباً يې سپک ووهي چې زخمي کوونکي نه وي ، په لرګي نه او په مخ نه وي ، او که بيا هم ونشي نو يو مشر به د خاوند او يو مشر به د ښځې له کورنۍ څخه را وغواړي ترڅو د دوی ترمنځ راپيدا شوې ستونزې و څېړي او اصلاح راولي که چېرې د هغوی په نظر د زوجيت د دوام امکان و نو ښه او که نه و نو طلاق دې ورکړي ، او حتی طلاق هم اسلام وايي چې طلاق دې طهر (پاکۍ) کې وي او يو دې وي او بله دا چې ښځې دې د خاوند له کوره څخه نه ووځي تر څو چې د ده دلومړي او دوهم طلاق په عدت کې وي ښايي چې په دې موده کې د خاوند طبيعت ښه شي، د ژوند تېرې خوږې شېپې او ورځې ورپه ياد شي ، ښځې ته يې رغبت وشي او رجوع ورته وکړي او که دا هرڅه سر ونه نيسي نو بيا وروستنی علاج جدايي (بېلتون) دی او طلاق د نارينه په واک کې ځکه دی چې هغه په هر کار کې سوچ او فکر کوي ، د هغه ټول اړخونه سنجوي ، لنډه منډه نه کوي ، په اسانه او وړه خبره ښځې ته طلاق نه ورکوي او بل دا چې نارينه ښځې ته د مهر په نامه څه مال ورکوي ، او که طلاق د ښځې په لاس کې وي نو هره ورځ به لکه لوېديځه نړۍ په ختيځه نړۍ کې هم مېرمن له مېړه سره يو

میاشت هم اوسېدل نه غواړي ، په وړه خبره هم له هغه څخه بل چاته روانه وي ، د خوند او ذوق لپاره هم څوڅو مېړونه کوي، دا خو دهغه اصل غرض خلاف کار دی د کوم لپاره چې نکاح روا شوې ده ، ښځه زړه تنګې ده په کار کې سوچ او فکر نه کوي، د کار مثبت او منفي اړخونه نه څېړي ، فیصله ډېره ژر کوي ، کېدلی شي چې په وړه خبره هم خاوند بېل کړي او دا هر چاته په ډاګه ده او که ښځې ته د طلاق حق ورکړل شوی وای نو کېدلی شو چې ځینو ښځو په هره میاشت یو یا دوه واره مېړونه کول له هغه څخه به یې مهر اخیست ، او د هماغې ورځې په بېګا به یې هغه ته طلاق ورکاوه ، اوله نکاح څخه به یې سوداګري جوړه کړې وای ، ځکه له خاوند ځینې په جدا کېدلو په هغې هېڅ تاوان او پړه نشته ، اسلام د همدې لارې د بندېدلو په خاطر هم د طلاق واک ښځې ته ورنکړ .

دا خبره هم غلطه ده چې ښځه بالکل د جدایۍ حق نه لري ، اسلام ښځې ته دا حق په بشپړ ډول ورکړی دی ، چې که له خاوند سره یې اړیکې خرابې شي او په هېڅ صورت له هغې سره اوسېدل نه غواړي ، نو ځان دې جدا کړي او دا مال بېرته ورکول خاوند ته هم د همدې لپاره شرط شول چې ښځه له خپل دې حق ځینې ناوړه استفاده ونکړي ، او که خاوند طلاق ورکړي نو له ښځې ځینې هېڅ غوښتلای نه شي .

اسلام چې د جدایۍ کوم حق نارینه ته ورکړی هغه یې ښځې ته هم ورکړی دی ، خو د دې لپاره چې دواړه له خپل دې حق څخه ناوړه استفاده ونکړي نو په دواړو یې یو څه شرطونه کېښودل چې که خاوند ښځې ته طلاق ورکوي خپل مال غوښتلای نشي ، د متعې په نامه به یو څه ورکوي او په عدت کې به نفقه ورکوي او که ښځه ځان له مېړه څخه جدا کوي نو دهغه

مال به بېرته ورکوي چې دښځې دې حق ته په اسلام کې په فقهي اصطلاح د (خلعی) حق وايي نو دا شبهه بالکل بې ځايه ده چې په اسلام کې ښځو ته له مېړونو څخه د جدايئ د غوښتنې حق نشته دی .

ه : شبهه د فتنې په لفظ کې

يوبل حديث چې اکثره خلک پرې د ښځو پر ضد استدلال کوي خو په مفهوم يې نه پوهېږي هغه دا چې بخاري روايت کړی دی : ((ما ترکت بعدی فتنة هی اضر علی الرجال من النساء .))
يعني : ((ما له ځان څخه وروسته سړيو ته له ښځو څخه ضررناکه فتنه نده پريښې))
دوی ګومان کوي چې دلته له فتنې څخه غرض شر او مصيبت دی چې انسان پرې ازمويل کېږي لکه څنګه چې په نيستمنۍ، ناروغۍ ، ناداری ، ولږې او وېرې باندې ازمويل کېږي ، رښتيا خبره دا ده لکه څرنګه چې د ((فتاوی المراه المسلمه)) مصنف ليکي دلته له فتنې څخه غرض دا ندی چې ګوندې دوی شر ؛ مصيبت يا غمونه دي چې نارينه پرې ازمويل کېږي بلکه ډېر وخت انسان د نعمتونو په ورکړې سره هم ازمويل کېږي او د شر او مصيبت په انډول په نعمت او پراخۍ سره د انسان د ازمويلو پله ډېره درنه ده لکه شتمني ، اولاد او ښه ژوند الله ج فرمايي : ((ونبلوکم بالشر و الخير فتنه))[٨١]

(٨١)الانبيا : ٣٥ .

یعنې : ((او ازمايو موږ تاسې پرشر ، (بدی) او پر خير (نيکی) سره په ازموينه .))

الله ج ډېر ځله د انسان د ازمويلو لپاره نعمتونه او په ځانګړې ډول مال او اولاد چې د دنيا ستر نعمتونه او ښکلا بلل کېږي يادوي فرمايي : ((انما اموالکم و اولاد کم فتنه))[٨٢]

یعنې : ((بېشکه همدا خبره ده چې مالونه ستاسې او اولاد ستاسې يوه فتنه او ازموينښت دی .))

((واعلموا انما اموالکم و اولادکم فتنه))[٨٣]

یعنې : ((او پوه شئ تاسې چې بېشکه مالونه ستاسې او اولادونه ستاسې ازموينه ده))

او ازموينښت پرې داسې کېږي چې د الله ج پر وړاندې له مسئووليتونو څخه انسان غافله کوي او بې ځايه يې بوختوي په دې اړه الله ج فرمايي :

((يايهاالذين امنوا لاتلهکم اموالکم و لا اولادکم عن ذکر الله ومن يفعل ذالک فاولئک هم الخاسرون))[٨٤]

یعنې : ((ای مؤمنانو غافل دې نه کړی تاسې مالونه ستاسې او نه اولاد ستاسې له ياده د خدای ج څخه او هغه څوک چې وکړي دا کار نو همدغه کسان زيانکاران دي .))

لکه څرنګه چې انسان په مال او اولاد باندې ازمويل کېږي همدا راز په ښځې باندې هم ازمويل کېږي ځکه دا هم نعمت دی لکه څرنګه چې الله ج

---

(٨٢)التغابن : ١٥ .

(٨٣)الانفال : ٢٨ .

(٨٤)المنافقون : ٩ .

انسانان وېروي چې مال او اولاد یې د ازمویلو لپاره ورکړې دی همدا راز رسول الله ص هم فرمايي چې خبردار په دنیا کې له هغو نعمتونو څخه چې انسان پرې ازمویل کېږي او فتنه ګڼل کېږي یوه هم ښځه ده ځکه ډېر وخت ځيني ښځې خپل مېړونه له الهي اطاعت څخه منع کوي لکه په جهاد او غزواتو کې له ګډون څخه ، د خدای ج په لاره کې د مال له لګولو څخه ، فردي ګټې ته پرې په ټولنیزو ګټو ترجیح ورکوي د مینې محبت ، حسن او ښکلا ، ناز او کرشمو تر اغیز لاندې یې راځي همدا لامل دی چې الله ج په ډېر صراحت سره خپلو بندګانو ته فرمايي «ان من ازواجکم و اولادکم عدوالکم فاحذروهم»[٨٥]

یعنې : «بیشکه ځیني له ښځو ستاسو او له زامنو ستاسو دښمنان دي تاسې نو ځان وساتئ له دوی څخه»

اوپر ښځو د نارينه غټ ازمېښت شهواني اړخ دی کله چې ښځه د شهوت تحريکوونکې شي ، په بدن کې جوش او انقلاب راولي ، جاذبیت او کشش پیدا کړي د نارينه وو په زړونو کې د جنسي غريزې اور ژبغړانده کړي نو ايا له دې ستر ابتلا او ازمېښت به بل وي ؟ او همدا ازمېښت دی چې تر شاه یې ډېر مفاسد اومصالح پټ دي ، د ټولنې برخليک د همدې ازمېښت ترشا دی .

پرښځو د انسان ازمویل دي لکه الله ج چې انسان ته د پراخې ، خوشحالۍ او نورو نعمتونو په وخت کې اخطار او خبرداری ورکوي رسول الله ص فرمايي : «په خدای سوګند چې زه پر تاسو له نېستۍ څخه نه وېرېږم ، په

---

(٨٥)التغابن : ١۴ .

تاسې به دنیا داسې پراخه شي لکه له تاسې وړاندې چې نورو ته پراخه شوې وه چې هغوی یې هم په لاس ته راوړلو کې یو له بل سره مسابقه پیل کړه (یو له بل نه مخکې کېدل) بیا به تاسو هم داسې هلاک کړي لکه هغوی یې چې هلاک کړل .))[۸۶]

د دې حدیث معنی دانده چې ګوندې رسول الله ص خپل امت ته فقر او نېستي خوښوي او پراخې ناخوښه بولي رسول الله ص له فقر څخه امان غوښتی دی ،ان له کفر سره یې پیوست کړیدی .

دلته مطلب دا دی چې رسول الله ص خپل امت ته زیګنال ورکوي چې هوښیار او با خبره اوسئ ترڅو د دنیا په مینه کې الله ج هېر نه کړي دلته په دې حدیث کې هم مسلمانانو ته خبر داری دی چې رسول الله ص د خپل امت نارینه ووته فرمایي چې الله ج تاسو د ښځو په څېر په غو نعمتونو چې هر نارینه ورته طبعي تمایل لري ازموي نو خبردار چې حرام کارته لاس وانه چوئ ، یا مو دخپلو ښځو مینه له شرعي مسئوولیتونو څخه غافل نکړي د دې معنی دا نده چې ګویا ښځې غم یا مصیبت دی .

---

(۸۶)متفق علیه

حقوق

الف : اقتصادي حقوق

اسلام چې څومره حقوق په دې اړوند نارینه وو ته ورکړي دي په هماغه پیمانه یې ښځو ته هم ورکړي دي په کوم ځای کې چې نارینه ته د کار اجازه ورکړل شوې ده ښځو ته هم شوې ده ، او یوه دروازه یې هم پرې نه ده تړلې د ژوند یو باب هم داسې نه شته چې هلته د نارینه لپاره د کار او تجارت (سوداګري) اجازه وي او پر ښځو تړلې وي ښځه په خپل ټول مال کې د تصرف (لاسوهنې) پوره حق لري ، هغه سوداګري کولی شي له بخښنې ، اجارې او صدقې څخه یې هېڅوک ایسارولې نشي ، نه خاوند د هغې واکدار دی او نه پلار او نور ترڅو چې د هغې تصرفات شرعي بڼه ولري او کله چې تصرفات شرعي بڼه ونه لري نو بیا خو دنارینه مخه هم نیول کېږي د دې ډېرې بېلګې د اسلام په تاریخ کې شته دي چې په صدر د اسلام کې به ښځو سوداګري کوله، په اسلام کې تصور داسې دی چې هر چاته د خپل زحمت په اندازه برخه ورکول کېږي الله ج فرمایي : [للرجال نصیب مما اکتسبوا وللنساء نصیب مما اکتسبن .] [٨٧]

یعنې : ((سړیو ته برخه ده له خپلې ګټې څخه او ښځو ته برخه ده له خپلې ګټې څخه .))

ښځې ته که د میراث ، مهر ، سوداګرۍ یا کومې بلې لارې څخه څه په لاس ورځي نو چې څه وغواړي هغه پرې کولای چې له خپل خاوند ، پلار او

---

(٨٧) النساء ٣٢ .

وروړ څخه پرته بل چاته يې ورکړي ، اسلام چې په دې اړوند څومره حقوق ښځو ته ورکړي په بل يو مذهب کې هم ندي ورکول شوي هغه که هر څومره شتمني ولري خو بيا هم نفقه يې پر خاوند فرض ده همدا راز ښځه کولی شي چې د خپل شتمنۍ لپاره يو پردی سړی وکيل و ټاکي او هېڅوک پرې د اعتراض حق نه لري .

ب:سياسي حقوق

پېژندنه او نظريې

الف : پېژندنه

يعنې هغه حقوق چې په غوښتنه يې خلک د دولت په اداراتو کې ګډون کوي ، په ټولپوښتنه ((ريفرنډم)) او انتخاباتو کې ځان ته د ګډون او د پارلمان د غړيتوب او د جمهوري رياست لپاره د ځان د کانديد حق حاصلوي .

ب : نظريې

د ښځو د سياسي حقوقو په هکله فقهاء ، بيلابېلې نظريې لري له افراط او تفريط څخه ډک غبرګونونه ښودل کېږي ، او د دې وخت له تر ټولو جنجالي مسئلو څخه بللی شي ، چې موږ به د هرې ډلې نظر او دلايل له بلې ډلې سره د مناقشې په توګه و څېړو تر څو پياوړی نظر پخپله روښانه شي .

١ : د ډېرو پخوانيو او ځينو معاصرو علماوو نظر ښځه له دې حق څخه بې برخې کول دي .

۲ : ډېر معاصر علماء وايي چې ښځه سياسي حقوق لري ، خو ولايت عظمی (صدارت او جمهوري رياست) ته ځان نه شي کانديدولای .
۳ : ځيني پخواني او ډېر معاصر علماء وايي چې ښځه ټول سياسي حقوق لري ، اسلام نه د دولت له رياست څخه منع کړې ده او نه په حکومت کې له کار څخه په پخوانيو فقهاء و کې لکه : امام ماوردي په الاحکام السطانيه او ابن خلدون په المقدمه کې د خلافت شرطونه ياد کړي دي ، خو نارينه توب يې نه دی ياد کړی ، همدا رنګه دکتور احمد شلبی په السياسة فی الفکرالاسلامي کې نارينه توب د خلافت لپاره نه دی شرط کړی .
ـ دکتور قطب محمد قطب طبيله په الوسيط في النظم الاسلاميه .
ـ او مولانا ګوهر الرحمن په اسلامي سياست کې وايي چې ښځه په ټولو دولتي اداراتو کې ګډون کولی شي ، خو د دولت د رياست حق نه لري ، سيد ابوالاعلی مودودي (رح) وايي سياسي حقوق د هر عاقل ، بالغ سړي او ښځې ثابت حق دی .

د لومړي نظر د خاوندانو دلايل له قران څخه

۱ ـ [الرجال قوامون على النساء بمافضل الله بعضهم على بعض و بما انفقوا من اموالهم] (۸۸)

يعنې : ((سړي مقرر دي پر ښځو په دې وجه چې غوره والی ورکړی دی الله ج ځينو ته پر ځينو په سبب د دې چې خرڅ کوي خپل مالونه .))

---

(۸۸) النساء : ۳۴ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

دوی وايي چې الله ج قيموميت په نارينه و پورې خاص کړ ، او د استازو غونډه (پارلمان) په ټول دولت واکمن او قيموميت لري ، ځکه چې هغوی عملاً په هېواد کې ټولې سياسي چارې پر مخ بيايي .

ځواب : دا ايت په يوه ځانګړې واقعه کې نازل شوی دی ، چې تر کورني ژوند او هماغې خاصې پېښې پورې اړه لري .

د پورتني ځواب رد : په اصول الفقه کې قاعده دا ده چې : [ان العبرة بعموم اللفظ] . يعنې : اعتبار د لفظ عاموالي ته دی او د سبب او واقعې خاصوالي ته هېڅ اعتبار نشته دی .

ځواب : د دې قاعدې په منلو سربېره مګر بيا هم د نرقيموميت (واکمني) پرښځه په کورنيو چارو کې دی او د سياسي مسايلو سره هېڅ اړه نه لري ، په دې خبره دليل د دې ايت وړاندې او وروسته برخه ده او که د نارينه قيموميت هر چېرې او په هره برخه کې هم ومنل شي نو له سياسي حقوقو څخه د بې برخې کولو فکتور په کې څه شی دی ؟ او له کومې برخې يې ښکاري . ؟

۲ _ [ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف وللرجال عليهن درجة][89].

يعنې : ((او شته دی ښځو لره حقوق په شان د هغو حقوقو چې پر دوی دي په ښه وجه سره او شته دی نارينه و لره غوره والی پر دې ښځو))

دا ايت څرګندوي چې نارينه پر ښځو غوره والی لري چې هغه قيموميت دی او دا يوازې په کورني ژوند پورې اړوند نه دی ، ځکه د دولت

---

(۸۹)البقرة : ۲۲۸.

واکمني د کور له واکمنۍ ځینې ډېره مهمه ده او الله ج هم دا قیمومیت او واکداري په کور پورې خاص نه کړله .

ځواب : که دلړو خت لپاره پر ښځه د نر د درجې لوړتیا او له درجې څخه د قیمومیت مانا ومنو مګر بیا هم وینو ، چې دا ایت د هغو ایتونو په منځ کې راغلی دی چې په نکاح او طلاق پورې اړوند مسایل په کې څېړل شوي دي دا هم د تېر ایت په څېر په کور کې د سړي په ریاست پورې خاص دی ، ځکه چې نارینه مسؤولیتونه او کورنۍ ستونزې مني او بل دا چې د یوې کورنۍ بې سرپرسته پرېښودل حکمتاً هم ښه نه دی ، نو حتمي ده چې نارینه به یې مشر وي .

۳ _ [ولاتتمنوا مافضل الله به بعضکم علی بعض للرجال نصیب مما اکتسبوا وللنساء نصیب مما اکتسبن][۹۰] .

یعني : ((او ارمان مه کوئ ، تاسې د هغه شي چې غوره کړی دی الله ج په هغه شي سره ځینې له تاسې په ځینو نورو ، شته نارینه ولره برخه مقرره په سبب د هغې عمل چې کړی وي دوی))

دا ایت دلیل دی چې سړی پر ښځه غوره دی نو په دې خاطر هغه په ټولو کارونو کې واکمن دی .

ځواب دا ایت په کورنۍ پورې ځانګړی دی ، او په مطلقه توګه د نارینه وو دفضیلت دلیل کېدلای هم نه شي ، دا د وروستني ایت په شاهدۍ سره په میراث پورې خاص دی او موږ دلته سیاسي حقوق څېړو .

۴ _ [وقرن فی بیوتکن ولاتبرجن تبرج الجاهلیة الاولي][۹۱]

---

(۹۰).النساء : ۳۲ .

(۹۱)الاحزاب : ۳۳ .

یعنې : ((او قرار ونیسئ په خپلو کور کې او مه ښکاروئ ، ښکلا خپله (پردوته) په څېرد ښکاره کولو د ښکلا د جاهلیت وړومبني))

۵ _ [و اذا سالتموهن متاعا فاسئلوهن من وراء حجاب](۹۲)

یعنې : ((او کله چې غواړې له دغو (سپېڅلو بیبیانو څخه) د کار کوم شی پس غواړې یې له پردې څخه د باندې .))

د استدلال وجه :

خدای ج ښځې ته په کور کې پر اوسېدلو امر وکړ او بې ضرورته لـه وتلو څخه یې منع کړله او په پردې ورته امر وشو ، له سړیو سره له اختلاط څخه منع شوله نو لازمه ده چې د سیاسي ژوند څخه هم ګوښه و اوسي او دا د رسول الله ص په بیبیانو پورې خاص نه دي که داسې وای نو بیا بـه د نورو مسلمانانو ښځې په ډول او سینګار سره بهر ته وتلې او نـه دا خبره صحیح ده چې د رسول الله ص بیبیانې د دې کار (د سیاست له ډګر) څخه عاجزې وې .

ځواب : د لومړي ایت وروسته او وړاندې برخې تـه پـه کتلو سره معلومېږي چې دا حکم د رسول الله ص په بیبیانو پورې خاص دی : لکه :

[یانساء النبي لستن کاحد من النساء ان اتقیتن فلا تخضعن بالقول فیطمع الذي فی قلبه مرض وقلن قولا معروفا وقرن فی بیوتکن ..(۹۳)

---

(۹۲)الاحزاب ۵۳

(۹۳)الاحزاب : ۳۲_۳۳ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

یعنې : ((ای ښځو د نبي ص نه یاست تاسو په شان د بل ټولګي د محمدي امت د ښځو نو که چېرې پرهېزګاري کوله تاسې پس مه کوئ نرمي په ویلو کې چې په طمع کې به پرېوځي هغه څوک چې په زړه کې یې رنځ وي او وایئ تاسې خبره ښه (زیږه) او قرار ونیسئ په خپلو کورونو کې ....))

نو دلته الله ج سپېڅلو بیبیانو ته خطاب کوي چې تاسو د نورو سره توپیر لرئ ځکه چې تاسې د رسول الله ص بیبیانې یې ، تاسو له نورو ښځو څخه غوره او شریفې یاستئ تاسو ته الله ج د خېر الخلائق ص د ملګرتیا نېکمرغي در په برخه کړله نو ډېر احتیاط کوئ او د ځان په هکله د نورو په شان فکر مه کوئ.

لکه څنګه چې د پردې ایت د رسول الله ص په بیبیانو پورې خاص دی.[۹۴]

[و اذا ساء لتمو هن متاعا فاسئلو هن من وراء حجاب][۹۵]

یعنې : ((او کله چې تاسې غواړئ له دغو بیبیانو څخه کوم د کار څیز پس غواړئ یې د پردې تر شاه))

لکه څنګه چې د رسول الله ص له وفات څخه وروسته د نورو خلکو سره د نکاح حرمت هم په همدې بیبیانو پورې خاص و او لکه څنګه چې په ګناه کولو ورته دوه برابره عذاب ورکول په همدوی پورې خاص دي .

دکتور عبدالحمید متولي د سید مودودي د دې وینا په ځواب کې چې ((درسول بیبیانې دکومې کمزورئ له کبله په کور کې پرکښېناستلو ماموري شوې او نورو ښځو ته بهر ته د وتلو اجازه وشوه)) وایي دا خویو نیک اقدام د قدر او احترام وړ عمل دی چې د هغوی عزت او وقار پرې

(۹۴)((الشوری واثر هافی الدیمقراطیه \ دکتور عبدالحمید اسماعیل الانصاري .))

(۹۵)الاحزاب : **۵۳** .

www.melitahrik.com 0777 400 116

خوندي او امتياز ورته حاصلېږي نو دا عجز نه ،بلکې امتياز او درناوی دی ځکه هغوی ته په ارام ،باوقاره مطمئن او له ستونزو څخه خالي ژوند تېرولو امر وشو او دانه څه عېب دی او نه د هغوی په قدرت ، عزت او درناوي کې څه کمښت، بلکې دا يو ځانګړی امتياز دی[٩٦].

دکتور فواد عبدالمنعم وايي : يو له هغه دلايلو څخه چې د حجاب په نه عاموالي دلالت کوي د غض بصر ايتونه دي د خدای ج له طرفه ښځې او نارينه وو ته پرنظر ښکته اچولو امر پر دې دلالت کوي چې په هغه وخت کې د مخ لوڅوالی روان (جاري) ، مباح او مروج و او يوله دې دلايلو څخه د فضل ابن عباس حديث دی[٩٧].

په همدې کتاب کې د (مخ او مړوند) سرليک وګورئ

رسول الله ص د فضل مخ بلو پلو ته واړاوه او پر هغې ښځې يې د مخ لوڅوالي او لنډ کارئ هېڅ پړه وانه چوله او لکه څنګه چې حجاب په لمانځه او حج کې نشته دی[٩٨].

حضرت ابوبکر صديق (رض) له عکرمه بن ابي جهل (رض) سره د رسول الله ص دوينځې په نکاح سخته غصه وکړه او غوښتل يې چې رجم يې کړي مګر حضرت عمر (رض) ورته وويل: ((نه خو داد امهات المومنين (رض) له ډلې څخه ده، نه ورسره رسول الله (ص) يو ځای شوی دی او نه ورته په حجاب امر شوی دی .))[٩٩]

www.meltahrik.com
0774001116

---

(٩٦)مبادي نظام الحکم \ دکتور عبدالحميد متولي .

(٩٧)(بخاري او ترمذي)

(٩٨)الشوری واثر ها فی الديمقراطيه \ دکتور عبدالحميد اسماعيل .

(٩٩)الطبقات الکبري لابن سعد ، تاريخ لامم ولملوک ابن جرير طبري جلد ٣ مخ ٢٢١ .

دحجاب احکام په پنځم هجري کال کې نازل شوي دي او په نهم هجري کال کې د حنېن په غزوه کې ښځو ګډون کړی دی ، نو دا خبره به څوک ومني چې ښځه دې په جهاد کې عملي ونډه هم واخلي او پرده دې هم وساتي داخو نشي کولای چې په پټه وجنګېږي نو جوتېږي چې د حجاب احکام په امهات المومنین (رض) پورې خاص دي او حتی د رسول الله (ص) بیبیانې خو هم دې ایت له وتلو څخه مطلق منع کړې نه وې ، که داسې وای نو رسول الله (ص) به د دی ایت له نزول څخه وروسته ولې حج او عمرې ته بېولې او نه به یې غزواتو او دمور او پلار ملاقات ته پرېښودلې . نو اسلام ښځې ته اجازه کوي چې کار وکړي، تړون وکړي ژمنې او معاملې وکړي ، په رسمي چارو کې ګډون وکړي کله چې اسلامي اداب مراعاتوي (١٠٠).

له احادیثو څخه :

١ : ځینې وایي چې رسول الله (ص) ښځو ته ناقصات العقل والدین ویلې دي. د دې ځواب مخکې ورکړل شوی دی ، وګورئ (شبهه د ښځو په شهادت کې) سرلیک

٢_د ځینو روایاتو نسبت رسول الله (ص) ته شوی دی لکه : (شاورو هن وخالفوهن)

---

(١٠٠) مبادي نظام الحکم \ دکتور الحمیدي متولی .

يعنې : ((مشوره وکړئ له ښځو سره او مخالفت يې وکوئ)) مولانا ګوهر الرحمن ليکي چې دا روايت ملا علي قاري په مرقاة کې دقد ورد په الفاظو را نقل کړی دی او راوي يې معلوم نه دی او موضوعات کبير کې ورته بې اصله ،باطل او ضعيف ويلې دی (١٠١).

قرضاوي وايي : دا موضوعي دي چې علمي ارزښت هم نلري .

ـ شيخ ناصر الدين الباني وايي : دا روايت هېڅ اصل نه لري .

د تحفه الاحوذي خاوند وايي : د مجمع البحار خاوند په خپل کتاب تذکرة الموضوعات کې ليکلي چې ماته مرفوع نه ښکاري .

٣ : (هلکت الرجال حين اطاعت النساء)(١٠٢)

دا حديث وايي ((هلاک شول سړي کله چې د ښځې مننه وکړي .)) د دې حديث په هکله دکتور عبدالحميد اسماعيل د مختلفو محدثينو ويناوې رانقل کړې دي لکه شبخ الباني وايي : دا ضعيف دی سره له دې چې حاکم او ذهبي صحيح ګڼلې دی . ابن معين وايي چې دا هېڅ ده .

: ابن عدي وايي چې دا حديث د ضعيفو له جملې څخه دی او معنا يې دام سلمه (رض) له حديث سره ټکر لري .

٤ : (طاعة النساء ندامه) يعنې د ښځوخبر منل پښېماني ده .

د تحفه الاحوذي خاوند وايي چې ضعيف دی .

: الباني وايي چې موضوعي دی .

: صنعاني وايي چې ((د دې روايت نسبت عايشې ته شوی دی مګر موضوعي دی))(١٠٣)

(١٠١)اسلامي سياست \ مولانا ګوهر الرحمن .

(١٠٢) المستدرک للحاکم .

: سخاوي او سيوطي ورته ضعيف ويلى دى .

: ابن قيم جوزي وايي چې ، دا صحيح حديث نه دى .

۵ : حضرت عمر (رض) ته د يو روايت نسبت شوى دى چې (خالفوا النساء فان فى خلافهن البركة) يعنې : ((د ښځو مخالفت كوئ ځكه چې د دوى په مخالفت كې بركت دى))

: الباني وايي چې دا ضعيف دى .

۶ : حضرت انس (رض) ته د يو روايت نسبت شوى دى چې رسول الله ص فرمايلي دي : (لايفعلن احدكم امرا حتى يستشير فان لم يجد من يستشير فليستشير امراه ثم يخالفها فان فى خلافها بركه .)

يعنې : ((نه دې كوي يو له تاسو څخه كوم كار ترڅو چې مشوره وكړي نو كه څوك يې پيدا نكړي چې مشوره ورسره وكړي نوله ښځې سره دې مشوره وكړي اوبيا دې د هغې مخالفت وكړي ځكه چې د هغې په مخالفت كې بركت دى .))

د تحفة الاحوذي خاوند وايي چې : د دې حديث په سند كې عيسى دى او هغه ډېر ضعيف دى همداراز منقطع هم دى [۱۰۴].

: مولانا ګوهر الرحمن د تنزيه الشريعه په حواله ليكي : دا حديث ابن لال د حضرت انس (رض) په حواله روايت كړى دى خو په سند كې يې عيسى ابن ابراهيم الهاشمي دى او دى په دروغ ويلو متهم دى [۱۰۵].

---

(۱۰۳)الشورى واثرها فى الديمقراطيه \ عبدالحميد اسماعيل .

(۱۰۴)الشورى واثرها فى الديمقراطيه \ عبدالحميد اسماعيل .

(۱۰۵)اسلامي سياست \ مولانا ګوهر الرحمن .

www.melitahrik.com 0777 400 116

۷_: لـه رسـول الله ص څخـه روایـت دی چـې (اذا کـان امـرائکم شـرار کـم و اغنیائکم بخلائکم و امرکم الی نساء کم فبطن الارض خیر من ظهر ها)
یعنې : ((کله چې وي امـران ستاسـو ، ستاسـو لـه ټولـو څخه بد خلک او شتمن موبخیلان شي او کارونه مودښځو په لاس شي نو دځمکې ګېډه غوره ده د ځمکې له شاه څخه))

دا استدلال وجه

ښځو ته سیاسي حقوق ورکول د دی سبب ګرځي چې د ټولنې واکمني ښځو ته وسپارل شي .

ځواب : دا حدیث لکه څنګه چې ترمذي وایي غریب دی او که صحیح هم شي ښځو ته سیاسي حقوق ورکول دا معنا نه لري چې د ټولنې ټولې چارې په عمومي ډول ښځو ته وسپارل شي او نارینه دې کرار ناست وي .

: استاد عبدالمتعال صعیدي د دې خبرې په ځواب کې وایي : زموږ چارې به هغه وخت په ټوله معنا دښځو پـه لاس کې شي چې کله وضع بدلـه شي نارینـه دښـځو پـه کـار (پخولو،ګنډلو ، وینځلو) او ښـځې د نارینـه وو پـه چارو اخته شي او که چېرې د نارینه وو تر څنګ ښځې هم په ځینو کارونو کې ګډون کوي نو ددې معنـا دا نـده چې واک د ښځو پـه لاس کې شو او د حدیث مطلب هم همدا دی چې وضعه په ټوله معنا بدله شي یعنې نارینـه پـر کور کښېني او ښځې حکومت په لاس کې واخلي [۱۰۶].

۸_د ((لن یفلح قوم)) حدیث

---

(۱۰۶)من این نبداء \ استاد عبدالمتعال صعیدي .

بخاري ، امام احمد په خپل مسند کې او نسايي له ابي بکره څخه روايت کړی دی چې «لما بلغ رسول الله ص ان اهل فارس تملکوا عليهم بن کسری قال « لن يفلح قوم ولو امرهم امراة » دې حديث ته ترمذي غريب ويلی دی : يعنې « کله چې رسول الله ص ته داخبره ورسېده چې د فارس خلکو پر ځانونو د کسری لور واکمنه ګرځولې ده نوهغوی ص وفرمايل « هرګز به بريالی نشي هغه قوم چې واکمنه يې ښځه وي » او په دې کې شک نشته دی چې پدې کې زيان دی او له زيان څخه ځان ساتل واجب دي او ټول هغه څه چې دی ضرر ته لمن وهي ځان ساتل ورڅخه واجب دي چې هغه دښځې ولايت دی او د (امرهم) صيغه عامه ده ټولې چوکۍ په کې شاملې دي مګر هغه خاص ولايات چې په اتفاق د علماوو ښځې ته ثابت دي او دحکم علت ښځې والی دی او دښځې والي مقتضی د علم ، پوهې نشتوالی او له معرفت څخه لېری والې نه ،بلکې د ښځې والي مقتضی دهغې عاطفه او هغه طبعي عوارض دي کوم چې دښځو معنوي ځواک کمزوری کوي او دهغوی برم ته صدمه ور رسوي ، دوهمه ډله داسې ځواب ورکوي : داحديث په امامت عظمي پوری خاص دی ځکه چې :

الف ـ په حديث کې کلمه د (امرهم) راغلې ده چې په امر کې ټول شيان او دټولنې ټولی چارې شاملې دي او دا يوازې په امارت عظمی (لوی رياست) کې کېدلای شي چې ټولې چارې يې په واک کې وي .

رد : په اصولو کې پر عام حکم د کليت په معنی راځي نو دعام حکم په ټولو افرادو او شاملو اجزاو باندې کېږي نو معنا داسې شوه چې هغه قوم به بريالی نه شي چې ښځه په کې وزيره شي ، هغه قوم به کامياب نه شي

چې ښځه په کې جمهور رئیسه شي ، هغه قوم به بریالی نه شي چې ښځه پکې لومړئ وزیره شي .
نو مراد ترې ټول دولتي ارګانونه دي یوازې امامت عظمي ندی .
ځواب ـ که چیرې ومنو چې حکم دلته عام دی نو قرینه یې د اصول پوهانو په اتفاق سره د ټولو شاملو افرادو او اجزاوو څخه یوازې امامت عظمی ته اړوي (یعنې غرض یوازې لوی ریاست دی نه ټول ولایات) لکه چې وایي : سړي درنې درنې تیږې پورته کوي نو ښکاره خبره ده چې ټول نارینه خو درنې تیږې نه شي پورته کولای .
ب : دا حدیث په امامت عظمي پورې ځکه خاص دی چې ښځې د نورو ولایاتو اهلیت لري او عامه قاعده د نر او ښځې مساوات دي مګر هغه چې په جوت دلیل سره استثنی شوي وي او دولایت عظمی خاص کول په نارینه وو پورې په حدیث باندې ثابت دي او دښځو منع هم ورڅخه په حدیث ثابته شوې ده او له استثنی څخه استثنی نه شي کیدلای او نه روا ده (چې په ولایت عظمی باندی نور منصبونه قیاس کړو)
ج : علماء په دې کې هم د نظر اختلاف لري چې له (امرهم) څخه غرض جنس دی او که عهد یعنې ایاد حدیث غرض عام دی چې که په هر قوم کې ښځینه واکمنه شي بریالي به نه شي او که څه چې د رسول الله ص په ذهن کې معهود و چې هغه د فارس واقعه ده ، دوهم دا چې ایا ښځې ټول واک په لاس کې واخلي او که کوچني منصبونه هم خو قرینه ثابتوي چې دلته مطلب یا معهود فی الذهن یوازې او یوازې ولایت عظمي ده او وړې او وړې څوکۍ په اتفاق د فقهاو وسره ښځې ته ورکول روا دي .

ښځو ته د جمهوري رياست په شمول د ټولو سياسي حقوقو د ورکوونکيو دلايل :

الف : دا حديث په يوې خاصې پېښې پورې اړه لري دا ځکه چې دا حديث له رسول الله ص څخه هغه وخت صادر شو کله يې چې واورېدل چې د فارس پر خلکو د کسرى لور حکومت کوي دا ځکه چې په هغوی کې داسې نارينه نه وپاتې چې حکومت يې کړی وای ، ولې چې الله تعالى ورته د خپل حبيب ص خبرا قبولې کړې وې .
هغه داسې چې کله چې رسول الله ص کسرى ته ليک ورولېږه نو هغه دا ليک څيري کړ نو هغوی ص ورته خبرا وکړلې چې خدای ج دې د هغه پاچاهي هم همداسې ټوټې کړي نو الله ج ورته دا خبرى قبولې کړلې او يو د بل په وژلو يې پيل وکړ نو هلته داسې نارينه نه وپاتې چې حکومت يې کړی وای ، او ښځې د حکومت واګې په لاس کې واخيستې او طبعي ده چې هر قوم دې حالت ته ورسېږي هغه به ناکام او پاتې وي نو دا حکم په دې واقعې پورې اړوند دی په اصول الفقه کې دا مسئله اختلافي ده ، امام غزالي وايي چې : د خاص سبب لپاره د عام وارد بدل هغه له عموميت څخه نه غورځوي [۱۰۷].
او دلته کېدلې شي چې تکيه قرينې ته وشي ځکه چې رسول الله ص د يو خاص قوم له کيفيت او څرنګوالي څخه خبر شو او د هغوی حالاتو ته په کتنه او مطالعې سره يې داسې حکم صادر کړ نو دا په همدې پېښې پورې

---

(۱۰۷) المستصفى امام غزالي .

خاص دی ځکه چې زموږ په عصر کې او زموږ د سترګو پر وړاندې په ډېرو هېوادونو کې ښځو حکومت کړې دی خو په خپلو چارو کې بریالۍ شوې دي .
ب : دا حدیث که څه هم بخاري روایت کړی دی خو له احادو څخه دی او د احاد حکم ظني وي شېخ محمد عبده به احاد احادیث له سره نه منل[۱۰۸].
امام ابوحنیفه (رح) به په مشهورو احادیثو عمل کاوه او په احادو نه .
استاد عبدالمتعال صعیدي وايي : دا حدیث قطعي (پرېکنده) دلیل نه دی چې عمل پرې حتمي شي او قطعي عمل پرې وشي ، لکه وجوب د لمانځه ، روژه ، زکات او دا یو ظني حدیث دی او د ظني مخالفت پر نورو دلایلو روا دی[۱۰۹].
ځواب : منو چې دا حدیث د احادو له جملې څخه دی او ظني دی خو له خوارجو معتزله و پرته ټول جمهور علماء پرې عمل کوي ځکه چې قوي ګومان د عملي چارو لپاره بس دی ، ډېر شرعي احکام له احاد حدیث څخه اخېستل شوي دي .
دا خبره چې امام ابو حنیفه (رح) په احاد حدیث عمل نه کاوه سیي نده ، اکثره حنفیان ، شوافع ، حنابله او مالکیان په احاد حدیث عمل واجب ګڼي ، سره له دې چې احاد حدیث ظني وي .
رد : که چېرې ومنو چې په احاد حدیث عمل او پر پیاوړي ګومان اکتفاء (بس والې) سیي ده خو بیا هم دا په مدني حقوقو او جنایي قوانینو کې

---

(۱۰۸)الشوری واثر ها فی الدیمقراطیه\ دکتور عبدالحمید اسماعیل .
اسماعیل
(۱۰۹)من این نبداء \ استاد المتعال صعیدي .

دي، په سياسي چارو کې نه ځکه چې دا ډېره مهمه او خطرناکه موضوع ده نو پکار دي چې په ظني حديث عمل ونشي ترڅو چې مشهور او متواتر نه وي ، کله چې علماء دا شرط ګڼي چې په مصلحت مرسله کې بايد مصلحت حقيقي او يقيني وي نو دلته خو په اعلی ډول سره بايد دليل ظني نه وي ځکه چې دا مستقلې چارې دي ، او قران يې دومره څېړنه نده کړې ، او بل دا چې دا ستر خطر دی چې يو احاد او ظني حديث په سياسي قانون کې په کار واچول شي او غټې غټې سياسي مسئلې ترې راو وېستل شي .

ځواب : قاضي د ګواهانو په ګواهئ فيصله کوي له دې ګواهئ نه خو يقين نه ثابتيږي مګر د ګومان پياوړتيا .

رد : دا قياس صحيح ځکه نه دی چې دلته خبره دهغو حديثو ده چې قانون او قضا شمېرل کېږي او له دې سره سره بيا هم قاضي د يوتن پر ګواهئ اکتفاء نه کوي دوه ګواهان او کله ناکله څلور ګواهان رابولي او سياسي احکام له مدني او جنايي احکامو څخه په خطر کې کم نه دي نو پکار دي چې له ډېر احتياط څخه کار واخستل شي .

لنډه دا چې په سياسي مسائلو کې به په مشهورو او متواترو احاديثو عمل کوواو احاد حديث به هغه وخت منو چې مسئله مستقله (ازاده او ځانګړې) نه وي مثلاً : د احاد حديث په واسطه مجمل تفصيل شي په مقيد ، مطلق ، خاص او عام کې يې منو او په مستقله مسئلو کې چې په قران کې نه وي بيان شوی نو عمل پرې نه کوو ، مګر کله چې په مشهورو او متواترواحاديثو ثبوت شي .

او که چېرې په احاد حديث عمل ضرور و ګڼو نوبياهم حديث په دوه ډوله دی .

www.melitahrik.com 0777400116

۱ ـ هغه چې حکم يې د هر وخت او هر ځای لپاره شريعت وي لکه چې له رسول الله ص څخه څه د رسول الله ص او مبلغ په حيث صادر شوي وي او مقصد ترينه عام شريعت وي ، او قرائين (نښې نښانې) په دې دلالت وکړي لکه حلالول او حرامول ، امر او نهي نو دا عام شريعت او عمل پرې واجب دی .

۲ ـ هغه احکام چې د يوې ځانګړې مودې او ځانګړي ځای لپاره وي نو دا عام شريعت نه دی لکه د لښکرو لېږل ، د قاضيانو مقررول ، د ترونونو لاسليک ، دمالي چارو تدبير او .... ځکه چې دا احکام له رسول الله ص نه دامام او جمهور رئيس په صفت صادر شوي دي ، نو دا شريعت نه ګڼل کېږي او سياسي چارې هم له همدې ډول څخه دي .

همدارنګه څه چې له رسول الله ص څخه د قاضي په توګه صادر شوي وي اوغوڅه قرينه دلالت وکړي چې په دې کې د يوې خاصې ټولنې د مصلحت مراعات شوی دی ، داهم شريعت نه دی يعنې د يوې خاصې ټولنې مصلحت ته کتل او دهغې مراعاتول شريعت نه ګڼل کېږي او ښکاره خبره ده چې سياسي شريعت (د شريعت دې ځانګه) کې د قانون د جوړښت په وخت کې چې د ټولنې مصلحت په څه کې وي هماغه مراعاتوي نو همدا لامل دی چې هرځای او هر وخت کې وينو چې هر قانون د ټولنې او وخت سره توپير لري او د ټولنې او وخت له بدلېدو سره بدلېږي .

لنډه دا چې په دې حديث کې هم د يوې خاصې ټولنې مصلحت ته کتل شوي دي او په يوې خاصې ټولنې پورې اړه لري ځکه چې :

۱ : دا حدیث له رسول الله ص څخه د وخت د امام او جمهور رئیس په توګه صادر شوی دی او د رسول الله ص او مبلغ په توګه ورڅخه نه دی صادر شوی نو عام شریعت نه دی او نه پرې عمل واجب دی .
۲ : په دې کې د یوې خاصې ټولنې مصالح تر نظر لاندې نیول شوي دي چې د حکم د صادرولو په وخت کې دغه مصلحتونه د هغې ټولنې غوښتنه وه او قرینه دا ده چې دا حدیث له سیاسي چارو سره اړه لري او په سیاسي چارو کې د یوې خاصې ټولنې مصالح مراعاتېږي نو ځکه د هر وخت او هر ځای سره بدلېږي[۱۱۰].

دکتور صلاح الدین د بوس د دکتور عبدالحمید متولي ځواب داسې ورکوي : حدیث په هر حال دلیل دی که په سیاسي احکامو کې وي او که په جنایي کې که ظني وي او که قطعي ځکه چې : فقهاء وایي : ((العبرة بعموم اللفظ لابخصوص السبب))
یعنې : ((اعتبار د لفظ عاموالي ته دی نه د سبب خاصوالي ته ، یعنې کتنه باید د لفظ عاموالي ته وشي نه هغه خاص سبب او واقعې ته چې په هغه کې صادر شوي دي .))
۲ : دا چې په سیاسي احکامو کې د خاصې ټولنې مصالح مراعات شوي دي ، دا په دې غوڅه قرینه کېدلای نشي ، چې دا حدیث دې له خپل مفهوم څخه وغورځوي ځکه که دا خاصیت په وضعي قانون (د انساني ذهن محصول قانون) کې مراعات شي نو مراعات به شي مګر په اسلامي

(۱۱۰)مبادي نظام الحکم \ دکتور عبدالحمید متولي .

شریعت کې نشته دی ، په اسلامي شریعت کې له نصوصو څخه د احکامو د وېستلو ځانته لارې دي .

۳ : که په سیاسي چارو کې د ټولنې مصالح تر نظر لاندې نیول کېږي نو پکار دي چې په جنايي ، مدني او ..... احکامو کې هم مراعات شي او که داسې وشي نو حدیث له پامه غورځول کېږي[۱۱۱] .

رد : دکتور عبدالحمید متولي وايي چې : زه نه وایم چې په حدیث دې عمل نه کېږي زه وایم چې هغه حدیث دلیل او حجت کېدلای نشي چې احاد وي او مستقله مسئله ثبېږي چې په قران یا متواترو او مشهورو احادیثو ثابته نه وي لکه سیاسي مسائل ، نو هغه یوازې احاد حدیث حجت نه ګڼي خو کله چې راویان دوه شي بیا یې په منلو کې د هغه په نزد هیڅ ممانعت نشته دی .

۲ : د فقهاوو دا قاعده چې ((العبره بعموم اللفظ لابخصوص السبب)) مطلقه نه ده او که دا قاعده هم ومنو نو دا د اصول الفقه قاعده ده او ظني ده نه قطعي او معاصر علماء په اصول الفقه کې د اجتهاد امکان ویني او دوی له امام شاطبي سره موافق نه دي چې د اصول الفقه قاعدې قطعي دي[۱۱۲] .

ځکه په قطعي قاعدې یا نص کې د اختلاف ځای نه وي او دلته ځینې مسائل دي چې اختلاف پکې شته دی لکه مثبت د یو په نظر او منفي د بل په نظر ، او لکه اختلاف په مصلحت مرسله ، استحسان ، شرع من قبلنا ، دا صحابي قول ، استحصاب حتی په قیاس او اجماع کې ، سره له دې چې

---

(۱۱۱) الخلیفه تولیته و عزله \ دکتور صلاح الدین دبوس .

(۱۱۲) الموافقات ابو اسحاق شاطبي .

ټولې قاعدې له قران او سنت څخه اخېستل شوې دي لکه چې هم داسې د نظر اختلاف په عام ، خاص ، مطلق ، مقید ،ناسخ او منسوخ کې هم شته دی نو همداسې اختلاف د احاد حدیث په احتجاج کې هم شته دی ځینو یې د قبلولو لپاره شرطونه ټاکلي دي :

۳ : دا وینا چې وضعي سیاسي قانون (د انساني ذهن محصول قانون) کې خو به د یوې خاصې ټولنې مصالح تر نظر لاندې نیول کېږي مګر دا په اسلام کې نشته ده غلطه ده. فقهاوو دې خبرې ته پام کړی دی چې هغه څه چې له رسول الله ص څخه د امام او جمهور رئیس په توګه صادر شوي وي هغه شریعت نه دی .لکه د لښکرو لېږل ، د قاضیانو مقررول د معاهداتو تړون او .....

۴ : دا چې په سیاسي چارو کې د یوې ټولنې مصالح تر نظر لاندې نیول کېږي باید په نورو احکامو کې هم ونیول شي ، موږ دا خبره منو هر کله چې ثابته شي چې په فلانۍ مسئله کې د خاصې ټولنې مصالح تر نظر لاندې نیول شوي و او د هغې په بدلون سره باید حکم هم بدل شي او سمه قرینه وجود ولري نو څه مانع نشته دی چې هغه هم لنډ مهالې (مؤقتي) وګڼل شي او له عام څخه خاص ته واوړي مثلاً : د اوښ د ورکېدلو حکم ، له مسجد څخه په و رځ کې د ځوانو ښځو ایسارېدل ، د زوی لپاره د پلار د ګواهۍ نه منل ، د مېرمنې په حق کې دخاوند د ګواهۍ نه قبلېدل ، نرخنامه ورکول ،د قران په تعلیم پیسې اخستل او .....

څه پېژندل کېږي چې دا حکم له رسول الله ص څخه د امام او د دولت د رئیس په صفت صادر شوی دی او دا حکم ورڅخه د رسول الله ص او مبلغ په توګه صادر شوی دی ؟

دکتور یوسف قرضاوي داسې لیکي :
۱ : قراینو او حالاتو ته په کتنه .
۲ : چې د حدیث موضوع مصلحت وي او سیاسي ، یا اقتصادي یا عسکري او یا اداري چارو پورې اړه ولري .
۳ : چې د هغه مخالف نصوص وجود ولري ترڅو وپېژندل شي چې دا امر د یو خاص وخت لپاره و ، اوبس لکه د [من قتل قتیلا ....] حدیث چې د غنیمت د وېش له ایت سره ټکر لري او دمجاهدو په نیت اغېزه کوي او قرینه هم وجود لري چې هغه جهاد ته د مجاهدینو ترغیب او تشویق دی نو داسې احادیث (لنډ مهالي موقتي) دي او لکه امام مالک رح چې وایي : دا په امام پورې اړه لري چې ورکوي یې او که نه [۱۱۳].
شېخ محمد شلتوت وایي چې کېدلای شي چې دا حدیث هم له همدې ډلې څخه وي [۱۱۴].
صلاح الدین دبوس وایي : که په ټولو احکامو کې مصلحت مراعات شي نو سنت له پامه غورځول کېږي .
ـ ځواب : پر دې سنت له منځه نه ځي ، فقهاء وایي چې له رسول الله ص څخه چې دامام یا قاضي په صفت او یا د خپلو تجربو په اساس کوم حکم صادر شوی وي او قرینه پرې نه وي چې دا حکم عام دی نو پر دې ډول سنتو عمل واجب ندی [۱۱۵].

www.melitahrik.com 0777 400 116

(۱۱۳)فقه الزکاة \ دکتور یوسف قرضاوي اودا الاحکام فی تمیز الفتاوي من الاحکام امام قرافي څخه عبدالحمید اسماعیل را نقل کړي دي .
(۱۱۴)الاسلام عقیدة وشریعة \ شېخ محمد شلتوت .
(۱۱۵)فرد او دولت \ دکتور عبدالکریم زیدان .

او څه چې له هغوی ص څخه د رسول او مبلغ په صفت صادر شوي دي پر هغه عمل واجب دی ، بل دا چې سیاست ځان ته ځانګړې طبیعت او له نورو قوانینو سره توپیر لري ګورو چې په قران کې د شرعي احکامو ایتونه د نورو ایتونو په پرتله کم دي له (۶۶۶۶) ایتونو څخه د (۲۰۰) په شاوخوا کې دي او بیا وینو هغه ایتونه چې په سیاست پورې اړه لري ډېر کم دي او بیا په عباداتو او نورو معاملو کې یې تفصیل کړی دی مګر سیاسي چارې یې مجمله پرېښې دي . فقهاء وايي : (القران فصل فیما لایتغیر وجمل فیما یتغیر) یعنې : قران هغه څه چې تغیر نه خوري په تفصیل سره بیان کړي دي او څه چې تغیر خوري هغه یې مجمل پرېښي دي اوباید په یاد ولرو چې زموږ خبره په هغو احادیثو کې ده چې احاد وي او مستقله موضوع څېړي چې نه په قران کې وي او نه په مشهورو او متواترو احادیثو کې.

څه چې له رسول الله ص څخه د دولت د رئیس یا قاضي په توګه صادر شوي دي هغه عام شریعت ندی لکه چې رسول الله ص فرمايي : ((چا چې په جنګ کې څوک ووژه او ثبوت یې درلود نو د جنګ سامان یې ده همده دی .)) نو دا حدیث عام ندی چې په هر وخت کې د عمل قابل وګرځي[۱۱۶].

امام کاساني وايي چې وژونکي ته دا سامان او شیان ورکول د انعام په ډول د تشویق لپاره دي او امام خوښمن دی چې ورکوي یې او که نه ، او که ور یې نه کړي نو څه ګناه پرې نشته دی[۱۱۷].

(۱۱۶)صحاح الستة مګر نسايي، موطا امام مالک ، مسند احمد او بیهقي .
(۱۱۷)البدائع الصنائع .

همدا راز په سیاسي احکامو کې ځینې احادیث شته چې ځینې فقهاء وایي ، دا امر له رسول الله ص څخه د امام یا دولت د رئیس په توګه او ځینې وایي چې دا امر له رسول الله ص څخه د رسول او مبلغ په صفت صادر شوی دی مثلاً : رسول الله ص فرمایي : ((من احیا ارضا میتة فهی له)) یعنې : ((چا چې اباده کړله شاړه ځمکه نو هغه د همده شوه)) نو امام ابو حنیفه رح وایي چې دا امر له رسول الله ص څخه د امام او د دولت د رئیس په صفت صادر شوی دی نو د داسې ځمکو په ابادولو کې د امام یا د دولت د رئیس اجازه شرط ده ، خو امام شافعي رح وایي چې دا امر له رسول الله ص څخه د رسول او مبلغ په توګه صادر شوی دی نو د امام اجازې ته د داسې ځمکو په ابادولو کې اړتیا نشته ده .

همدا رنګه حدیث د (لن یفلح قوم) ځینې وایي چې دا عام شریعت دی ځکه چې له رسول الله ص څخه د دولت د رئیس په صفت صادر شوی دی ، تر څو چې دا احتمال په دی حدیث کې موجود وي نو د څېړنې قابل (جوګه) دی .

عبدالوهاب خلاف وایي : هغه څه چې د رسول الله ص له وینا او کارونو څخه شریعت ندي دا دي :

١ : هغه څه چې ورڅخه د انساني طبیعت په غوښتنه صادر شوي و لکه ناسته ، ولاړه ، خوب ، خوراک ، څکل او ..... ځکه ددې کارونو مصدر د هغوی ص رسالت نه ، بلکې د هغوی ص انسانیت دی خو کله که داسې څه ورڅخه صادر شي او دلیل پری قایم شي چې غرض تری عام شریعت دی نو بیا اقتداء ورپسې واجب ده .

www.melitahrik.com 0777 400 116

۲ : هغه څه چې دانساني پوهې په اثرترې صادر شوي وي لکه د هغوی ص د زیرکتیااوتجربو پر اساس، لکه د هغوی ص تجربه په سوداګرئ او کرونده کې ، د لښکرو په تنظیم کې ، جنګي تدبیر کې ، د ځینو دواګانو پېژندلو او .... مثلاً ، د بدر په غزا کې رسول الله ص د خپل فکر پر اساس یو ځای مرکز نیسي .خوبیا د خباب بن منذر رض د مشورې پراساس هغه ځای ته تغیر ورکوي ، همداراز رسول الله ص ولیدل چې د مدینې اوسېدونکې د خرما ونې صافوي رسول الله ص ورته وفرمایل : ((چې مه یې صافوئ)) هغوی همداسې وکړل چې په پای کې یې مېوه له لاسه ورکړله بیا ورته رسول الله ص وفرمایل چې تاسو په خپلو دنیوي چارو کې ډېر ښه پوهېږئ .

۳ : هغه څه چې له رسول الله ص څخه صادر شوي وي خو دلیل پرې ثابت دی ، چې دا د هغوی ص پورې خاص و لکه له څلورو څخه له ډېرو ښځو سره نکاح کول ، د خزیمه رض په ګواهئ باندې په یوائې توګه عمل کول[۱۱۸] .

نو ښکاره خبره ده چې هر حدیث شریعت نه وي شاید دا حدیث (لن یفلح قوم) هم د رسول الله ص د تجربو ، پوهې ، استعداد زیرکتیا او حالاتو په کتنه له هغوی ص څخه صادر شوي وي چې د همدې وړاند وینې (پېشبیني) سره سم هغه پاچاهي ټوټې ټوټې هم شوه .

(۱۱۸)اصول الفقه \ عبدالوهاب خلاف .

اجماع او تاریخي پېښې

الف :تاریخي پېښې

اوله ډله وايي چې د اسلام له پېل څخه تر اوسه پورې دا لړۍ روانه ده چې حکومتي کارونه او مهم پکي د دولت رياست او په پارلمان کې غړیتوب شریعت په نارینه وو پورې خاص کړي دي .سره له دی چې په صدر د اسلام کې د سپېڅلو بيبيانو په ځير با کلتوره ، مهذبي مثقفي غوره او عالمې ښځې وي او اړتيا هم احساسېدله د رسول الله ص په عصر کې بيا د صحابه وو په وخت کې ډېرې شوراګاني وشوې خو يوه ښځه يې هم ورته را ونه بلله ، ابن قدامه ليکي : ښځه نه د امامت عظمی مستحقه ده او نه دنورو ولاياتو او د امامت له شروطو څخه يو هم نارينه والی دی[119] .

ـ ځواب : په مطلقه توګه دا ويل چې په صدر اسلام کې ښځې په کارونو نه دي ګومارل شوې غلط دي .

د حضرت عمر رض په هکله روايت دی چې هغه ام الشفاء (رض) پر ښار نګرانه چې په نننۍ اصطلاح ورته د ژاندارم يا د امنيې قوماندانې ويل کېږي ټاکلې وه او د ښار امنيت د عامه ولاياتو يا لوړو چوکيو له جملې څخه دی .

---

(۱۱۹)المغني لابن قدامه .

ـ رد : ابن عربي مالکې په الاحکام القران کې او شېخ عبد العال عطوه دا روایت صحیح نه ګڼي ځکه چې دا د (لن یفلح) له حدیث سره مخالف دي[١٢٠].

او بل دا چې د حجاب فکر له هر چا څخه وړاندی له حضرت عمر رض سره پېدا شو نو هغه څنګه له خپل فکر څخه مخالف کار کوي ؟

ـ ځواب : د کتور ابراهیم وایي : دا ښکاره خبره ده چې حضرت عمر رض ام الشفاء د ښار پر امنیت نګرانه ټاکلې وه او هېچا پرې اعتراض ونکړ نو دا لکه اجماع داسې شوه . ام شریک رض چې د ډېر عمر خاونده وه د رسول الله(ص) په وخت کې به ورکره صحابه تلل او راتلل او ډېرو صحابه و به ورکره شپې صبا کولې ، او منو چې د حجاب فکرله هر چا لومړی له حضرت عمر رض سره پیدا شو مګر دا د رسول الله ص په بیبیانو پورې خاص دی.

٢ : یو هم له هغو دلایلو څخه چې په سیاسي چارو کې د ښځو پر ګډون دلالت کوي دام المومنین حضرت عایشې رض کړنه ده چې د درې زره کسیزه جنګېدونکي لښکر په سر کې له مکې څخه بصرې ته ووتله او له حضرت علي رض سره یې بیعت (ژمنه) ونکړه او د حضرت عثمان رض د وینې غوښتنه یې کوله ، د هغې ریاست په قوم ثابت او حیثیت یې لکه د دولت د رئیس داسې و خلکو به ورته په دیني او سیاسي چارو کې رجوع کوله، مثلاً کله چې قوم د لمانځه پر امامت مختلف شو چې ځینو به ویل چې دلمانځه امامت به طلحه رض کوي او ځینو به زبیر رض یاداوه نو

---

(١٢٠)نظام القضافی الاسلام.

حضرت عايشې رض مروان ته وويل چې دلمانځه امامت به عبدالله د زبير زوی رض کوي اوښکاره خبره ده چې څوک د لمانځه امام ټاکي هغه د دولت رئيس وي .

کله چې عايشه رض بصرې ته و رسېدله يوه ډله خلک ورته راغلل ، چې په هغوی کې ابوبکره رض د (لن يفلح قوم د حديث راوي) هم و کله يې چې وليدل چې د لښکر ټول اختيارات د عايشې رض په لاس کې دي،هغه واکمنه ده امر يې چلېږي او خلکو له طلحه او زبير رض څخه لومړی دې ته رجوع کوله نو په لښکر کې يې شامل نشو او بېرته ورګرځېد او ويل به يې چې د جمل په ورځو کې ماته يوې خبرې چې له رسول الله ص څخه مې اورېدلې وه ګټه وکړله که نه نژدې و د عايشې رض له لښکر سره يو ځای شم[۱۲۱].

نو هغه، د عايشې رض له لښکر سره يوازې له همدې کبله يو ځای نشو چې د لښکر ټوله واکمني له عايشې رض سره وه ، د هغې رياست له دې څخه معلومېږي چې د بصرې خلکو او احنف بن قيس ته يې ليکونه ولېږل حضرت عايشه رض د معمولي خلکو په سر رئيسه نه وه چې پر هېڅ نه پوهېدل په هغوی کې لوی لوی صحابه لکه : طلحه ،زبير او عبدالله د زبير زوی رض شامل وو .

استاد ظافر القاسمي ليکي : د عايشې رض په رياست کې له بيعت څخه پرته نور هېڅ کم نه وو يعنې عايشه رض په ټوله معنا رئيسه وه[۱۲۲].

---

(۱۲۱) الشوری واثرها فی الديمقراطيه \ دکتور عبدالحميد اسماعيل نقل له شرح النهجه څخه .

(۱۲۲) نظام الحکم فی الشريعه .

ـ ځواب : عایشه رض نه جنګ ته وتلې وه او نه د جنګي لښکر په سر امېره وه بلکې هغه د عثمان رض د وینې د غوښتنې لپاره وتلې وه ، نو دا خو عام ولایت نه دی (سره لدې چې د دوی په نظر ولایت عامه په ټولنیزو چارو کې پر یو کار هم سلطه او واک درلودل دي .)

ـ رد :استاد عبدالمتعال صعیدي وایي : دا صحیح ندي چې عایشه رض یوازې د عثمان رض د وینې د غچ اخستلو لپاره راوتې وه ، بلکې هغه د یو جنګېدونکي لښکر په سر کې د وضعې د اصلاح اود شورا د چارو د اعادې لپاره راوتې وه او هغې ټول سلطات او لازم اختیارات درلودل لکه ابوبکره رض چې د هغې بشپړه واکمني ولیدله .

ـ سید ابو الاعلی مودودي رحمة الله علیه وایي : عایشه رض دلښکر رښتوني امیره وه او لښکر به هم د عایشې رض د لښکر په نامه یادېده[١٢٣].

ـ ځواب : دا دعایشې رض خپل اجتهاد و او خطا شوله، صحابه وو هم دهغې دا کار بدوګانه ، ویې غنده ، هغې خپله هم پرې اعتراف وکړ او پښېمانه شوله .

ـ رد: که دا ومنو چې دا دعایشې رض خپل اجتهاد و نوځنګه چې هغه له هر چاڅخه لومړی د اجتهاد وړ او اهله وه نو مور ورسره موافق یو او د دوی په خبر مجتهدي له هر چا ډېرې د تقلید وړ دي او که څوک ووایي چې خطا شوله نو د هغې په خلاف خبره دې عمل وکړي او د (وقرن فی بیوتکن) ایت خاص د حجاب لپاره و چې پردوی فرض و او دولایت او ریاست سره هېڅ اړه نلري له عایشې رض سره ډېر صحابه و چې د هغې

---

(١٢٣)الخلافه ولملک سید ابوالاعلی مودودي دارالقلم الکویت ص ٨٢ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

قیادت به یې مانه نو بیا پکار دي چې ووېل شي چې هغوی هم ددی قیادت په منلو کې خطا شول [۱۲۴].

دا خبره چې ښځو په صدر د اسلام کې په سیاست کې ګډون ندی کړی په ټوله معنا غلطه ده د عقبی په دوهم بیعت کې ښځو ګډون کړی دی.

د ابوبکر صدیق رض د سیاست په اړوند د حضرت فاطمې رض دریځ (له ابوبکر صدیق رض) سره له ژمنې څخه د (خپل خاوند ایسارول)، له حضرت عمر رض سره د مهر په هکله د یوې ښځې جګړه، (چې هغه وخت کې مسجد د پارلمان حیثیت درلود) همدارنګه د نائلې رض د حضرت عثمان غني رض د مېرمن دریځ د حضرت علي رض د سیاست په اړوند دا ټول په ټولنیزو چارو کې د ښځو ګډون دی.

کله چې د معاویه او حضرت علي ترمنځ جنګ پای ته ورسېد او د سولې خبری رواني شولې نو هغوی عبدالله ابن عمر رض چې په دې جګړه کې یې د چاپلوي نه وه کړې د صلحې په خبرو کې د ګډون لپاره وباله. عبدالله رض نه غوښتل چې ولاړ شي مګر بیا یې له خپلې خور ام المؤمنین حضرت حفص سره مشوره وکړه هغې ورته ووېل چې دا د خیر غونډه ده او ته باید حتماً ولاړ شې هغه رض د حفص په دې مشوره چې په یو سیاسي او ټولنیز کار کې یې ورکړله عمل وکړ او جرګې ته ورغې په بخاري کې وایي (فلم تدعه حتی ذهب) [۱۲۵]

یعني تر هغه یې پرېنښود تر څو چې ولاړ شو.

---

(۱۲۴) من این نبدا استاد عبدالمتعال صعیدي او عمر بن خطاب \ دکتور سلیمان طحاوي ص: **۱۳۵**.

(۱۲۵) صحیح البخاري کتاب المغازي:

www.melitahrik.com 0777 400 116

رسول الله ص د حدیبیې په صلحه کې چې یوه مهمه او سیاسي موضوع وه له ام سلمی رض سره مشوره کړې ده ، حضرت عمر رض به له ښځو سره مشورې کولې ، دکتور سلیمان طحاوي وایي چې : په ټولنیزو چارو کې د ښځو ګډون د هغوی خپل حق دی او دا دحضرت عمر رض له نوښتونو څخه نه شمېرل کیږي ، همدا راز عبدالرحمن بن عوف رض د دریم خلیفه په منبر ودرېد او ږغ به یې کړ چې ای خلکو ماته مشوره راکړئ نو حتماً په دې خلکو کې به ښځې هم وې او هېڅوک دا نه شي ثابتولای چې دا به ټول نارینه وو .

دکتور شوقي فنجري وايي : رسول الله ص به له جګړې څخه وړاندې صحابه وو سره مشوره کوله او صحابيې ښځې به هم شورا ته راتللې ، همدا راز ښځو په غزواتو کې ګډون کړی دی چې دا ټول سیاسي اوټولنیز مسائل دي .

ب : اجماع

که چېرې له اجماع غرض د صحابه وو اجماع وي نو دا خو صحیح ځکه نه ده چې په دی هکله کومه ډاګیزه اجماع وجود نلري او نه تاریخ دا روښانه کړې ده چې صحابه راغونډ شوي او په دې هکله یې کومه پرېکړه کړې وي او نه دا خبره چا کړې ده ترڅو یې سکوتي اجماع و بولو سره له دې چې دا اجماع هم نه ګڼل کیږي ځکه چې چپ ته د وینا نسبت نه کیږي او که چېرې وویل شي چې هلته د (لن یفلح قوم) له حدیث څخه عام فهم موجود و دکتور عبدالحمید اسماعیل وایي چې : په دی حدیث کې افهام مختلف

دي، د هر چا ذهن مختلف برداشت کوي که داسې نه وای نو عایشه رض به ولې دلوی لښکر په سر کې وتله .که چېرې وویل شي چې صحابه و هېڅوک له ښځو څخه په عامو ولایاتو نه دي ټاکلي که دا هم ومنو (که څه هم لکه چې وړاندې مو بېلګې وښودلې په مطلقه توګه دا ویل غلط دي) نو دا خونه د دی معنا ورکوي چې د ښځو مقررول روا ندي او نه یې په روا والي دلالت کوي او نه دا اجماع ګڼل کېږي ، ځکه چې هغه وخت کې دې ته اړتیا نه وه هغه وخت (څه کم یونیم زر کاله وړاندې) منصبونه کم وو ، د ښځو رغبت په سیاسي چارو کې لږ و او د ټولنې طبیعت په دې پیاوړی وو چې ښځه په ټولنیزو چارو کې ګډون ونه کړي ، که چېرې ومنل شي چې د فقهاوو اجماع وروسته دا منلې ده موږ وایو چې آیا ټول مجتهدین په دې متفق او یو شوي دي ؟ایا د ټولو کتابونه موږ ته رارسېدلي ! هو داسې فقهاء وجود لري چې د هغوی نظریات له دوی سره مخالف دي او موږ ته یې کتابونه رارسېدلي نه دي نو بیا دا اجماع نه شوه ځکه چې اجماع په یو وخت کې پر یوه مسئله د ټولو فقهاء و راغونډېدل او متفق کېدل دي ، آن که په لږه پیمانه اختلاف هم وجود ولري هغه اجماع نه ده دکتور ابراهیم عبدالحمید وایي : ایا قضاء له خلافت څخه اسانه ده ؟ هغه له اوږې څېړنې څخه وروسته لیکي چې قضاء دښځې صحیح ده مطلق ولایت یې صحیح دی احکام یې نافذ دي او عملي تطبیق روښانه کړې ده چې ښځې په قضاء کې بریالۍ شوي دي لکه په المغرب کې ، په سودان کې ، او ...... او د عاطفې وېره اوس له منځه تللې ده[۱۲۶].

---

(۱۲۶)نظام القضافی الاسلام دکتور ابراهیم عبدالحمید .

سکوتي اجماع :

اسلامي تاريخ ګواه دی چې ښځو په ټولنيزو چارو کې ګډون کړی دی لکه د عقبی په دوهم بيعت کې[١٢٧].

د رسول الله ص له وفات څخه وروسته د فاطمې په واسطه له ابوبکر صديق رض سره د علي رض له بيعت څخه منع کول ، مسجد د مرکزي شورا ځای و او نارينه او ښځې به دواړه ورته راتللې ، او کله به چې د دولت رئيس خپلې ستونزې بيان کړلې بيابه نارينه او ښځو په ګډه د خپل نظر ځرګندونې کولې ، دلته دحل او عقد اهل موجود وو ، خو هيچا منع نه کړلې ، په مسجد کې حضرت عمر رض باندې يوې ښځې د مهر په هکله اعتراض وکړ او عمر رض دهغې اعتراض په ځای وګاڼه حضرت عايشه رض د درې زره کسيزه لښکر په سر کې د حضرت علي کرم الله وجهه مقابلې ته ووتله ، نائلې رض به حضرت عثمان رض ته مشورې ورکولې ، د هغې له مړينې څخه وروسته يې د هغه په وينو ککړ کميس معاويه رض ته شام ته ورولېږه چې د پنځوس زره کسانو څخه ډېر د انقلاب (اوښتون) په ډول د هغه دوينې غوښتلو ته راووتل د علي رض حامياني او مرستندويه ښځې هم وې ، حضرت عبدالرحمن بن عوف رض د دريم خليفه په ټاکلو کې له ښځو سره مشوری کولې ، حضرت عمر رض ام الشفاء رض په بازار نګرانه ټاکلې وه او هيچا په دی ټولو صورتونو کې اعتراض ونکړ، چې داخپله په سکوتي اجماع د ښځو د سياسي حقوقو ثبوت دی

(١٢٧) مبدالمساوات فی الاسلام \ دکتور فواد عبدالمنعم .

www.melitahrik.com 0777 400 116

ځینې وایي چې : صحابه د عایشې رض د احترام لپاره د هغې په کار چوپ پاتې شول ، مګر دا خول دلیل ځکه ندی چې د صحابه و چپوالي د روا والي دلیل دی ځکه چې هغوی په ناروا کار هېڅکله هم چپ نه پاتې کېدل که څه هم د هغه د کوونکي رتبه ، شان ، برم او مقام څومره اوچت وي رسول الله ص ولیدل چې سمراء د نهیک اسدي لور رض په بازار کې ګرځي په نېکۍ امر او له بدۍ څخه منع کوي او خلک په دې هکله په قمچین (متروکه) وهي خوله د ثعلبه لور رض به په عامو لارو کې د حضرت عمر رض ته نصیحت کاوه[128].

ځینې وایي چې : سیاسي چارې غواړي چې انسان اوزګار وي ښځې او نرګډ ژوند او یوځای سفر وکړي او دا به ستونزې ایجاد کړي چې ښځې کار هم وکړي او د کور چارې هم سنبالې کړي .

ـ ځواب : دکتور عبدالحمید اسماعیل داسې ځواب ورکوي :

موږ عربي ښځې ولیدلې چې په ټولنیزو چارو کې یې ګډون وکړ او له نارینه سره یې اوږه په اوږه کار وکړ اوس هم او په صدر د اسلام کې هم. موږ ډېر داسې شواهد لرو (لکه چې پورته مو ولوستل) نه ټولنیز ژوندانه او چارو ته کوم زیان او صدمه ور رسېدلې او نه کورني نظام ته .

دکتور عبدالحمید متولي وایي : د علم ، عبادت ، کار او عمل په ډګر کې د اسلامي ادابو له مراعات سره دنر او ښځې ګډ ژوند روادی او داکېدلی چې ښځه نه له پردیو سره خلوت وکړي او نه تنها سفر[129].

---

(۱۲۸)مبادي نظام الحکم \ دکتور عبدالحمید متولي .

(۱۲۹)مبادي نظام الحکم \ دکتور عبدالحمید متولي .

www.melitahrik.com 0777 400 116

نن صبا موږ وینو چې کوم ولسمشر یا لوی وزیر چېرته ځي نو څومره خلک ورسره وي.

د ښځو د سیاسي حقوقو ستونزه دیني او قانوني ستونزه نه، بلکې دا ټولنیزه سیاسي ستونزه ده چې د ټولنیزو ظروفو په نظر کې نیولو سره سم باید حل شي تر څو د ښځې له ښه استعداد او ذکات څخه محروم نشو او ښځو تنها د شهواني قوې ملعبه ونه ګرځي.

www.melitahrik.com
0777 400 116

قیاس او تېر شریعتونه (شرع من قبلنا)

الف : قیاس

دا څو صورته لري :

۱ : ښځه په پنځه وخته لمانځه کې ، د جمعې په لمانځه کې ، د اخترونو په لمانځه کې امامت نشي کولی نو لوی ریاست (صدارت عظمي) هم نشي کولای او علت په کې ښځه والی دی .

ـ ځواب : منو چې ښځه په دې ځایونو کې امامت نشي کولای مګر دا نه منو چې علت په کې ښځه والی دی او دا مامتونه د تعبد له وجې نشي کولای مګر ښځه د ښځو لپاره امامت کولای شي او ښایي چې حکمت په کې هماغه وي لکه چې سید مودودي (رح) يې وايي هغه دا چې په میاشت کې څو ورځې داسې وي چې ښځه پکې نه لمونځ کولای شي او نه روژه نیولی شي او شاید په امامت کې به يې دا لوی راز افشاشي چې ښځې يې هیچاته ښکارول نه غواړي او که چېرې دا هم ومنو چې علت په کې ښځه والی دی نو بیاهم دا قیاس مع الفارق (چې دمقیس اومقیس علیه ترمنځ څه مشابهت او مناسبت نه وي) دی ځکه چې لمونځ محض عبادت دی او ځان ته خاص شرطونه لري او ولایت عظمی له لمانځه څخه ځانته مختلف شرطونه لري نو دا قیاس صحیح ندی که چېرې ووېل شي چې : د صدارت عظمي او جمهور رئیس له شرطو څخه یو شرط دادی چې امام دې د لمانځه د امامت اهلیت ولري او ښځه د دې جوګه نده ، بلکې مسجد ته له تللو څخه هم منع ده .

دکتور عبدالحمید اسماعیل وایي : موږ دا شرطونه نه منو ځکه چې کوم دلیل پرې نشته دی او نه خو د امام (خلیفه) یاد هغه د نائب وجود په لمانځه کې شرط دی ځکه خلک تنها هم لمونځ کولای شي او امام دا هم کولای شي چې د خپل ځان په عوض بل څوک د امامت لپاره نائب وټاکي ځکه چې خلیفه خو هر مسجد ته تللی نشي او ښځه هم دا کار کولای شي لکه حضرت عایشې رض چې عبدالله د زبیر زوی رض وټاکه .

۲ : ښځه قضاء کولای نه شي نو امات عظمی هم کولای نشي او علت یې ښځه والی دی ځکه چې دهغې غوښتنې او طبیعت عاطفې ته غاړه ایښودل دي ، ژر اغیزې لاندې راځي قصد یې کمزوری دی او سستوالی لري او د طبعي عوارضو د تکرار له کبله هم دا کار نشي کولای .

ـ ځواب :

۱ : موږ نه د امامت عظمی قیاس په قضا منو نه دا مقیس او نه یې مقیس علیه. د اثابته ده چې ښځې قضاء کولی شي او د ښځه والي سبب یې له حکم او فیصلې څخه منع کولی نشي همدا راز ولایت عظمی هم کولای شي اوعلت په ولایت باندې قدرت دی او عموم او خصوص ته کتل پکار ندي او دا قدرت له ښځې سره شته او دا خوهم شرط ندی چې امام دی حتماً قاضي هم وي همداراز محمد ابن جریر طبري د قضا قیاس پر امامت صحیح نه ګڼي او وایي چې ښځه د سړي په څېر کولای شي چې دخلکو ترمنځ فیصله وکړي او دا عام حکم دی چې خاص والی یې ، پرته له نص څخه روا ندی[۱۳۰] .

---

(۱۳۰)مبادي نظام الحکم فی الاسلام \ دکتور عبدالحمید متولي .

۲ : عامه قاعده نارینه او ښځینه مساوات دی اوپه ځینو شرعي احکامو کې چې د دوی ترمنځ څه توپیر راغلی دی هغه استثنی ګڼل کیږي او په استثنی قیاس صحیح ندی[131].

مصلحت :

دا مصلتاً ښه نده چې ښځه دنارینه و غونډې ته ، د قضایا پارلمان غونډې ته راشي ځکه چې دا د اسلام له ادابو سره سمون نه خوري اسلام د ښځې ابرو او عزت خوندي ساتل غواړي.

ـ ځواب : څه چې منع دي هغه له پردیو نارینه و سره ځان منښل ، له پردیو سره یوازې کېدل ، اوسېدل ، ځان لوڅول او دځان سپکوالی دی دانه چې د دین او دنیا د مصلحت (ښېګڼې) ښځه ډک مجلس ته د اسلامي ادابو د مراعات په حدودوکې راشي او دې کې شک نشته دی چې په حقه قضا کول لوی ثواب دی او موږ د نماینده ګانو او د ټولنې او ملت او له دین څخه د دفاع غونډې ، د ستونزو د هوارولو غونډې همداډول ګڼو او ټول یو ثواب بولو ، اسلام نارینه او ښځو ته برابر حقوق ورکړی دی.

الله ج فرمايي : ((ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف))[132]

یعنې : ((او خامخا په تحقیق سره موږ ډېر عزت ورکړی دی اولاد دادم ته)) اود ادم (ع) اولاد نارینه او ښځینه دواړو ډلې دي چې مساوي حقوق لري.

۲ : [ولقد كرمنا بني ادم][133]

---

(131) اصول الفقه \ عبدالوهاب خلاف.

(132) البقرة : ۲۲۸.

(133) الاسراء : ۷۰.

يعنې : ((او خامخا پـه تحقيـق سره مـوږ ډېر عـزت ورکړی دی اولاد د ادم تـه)) او د ادم ع اولاد نارينـه اوښځينه دواړه ډلې دي چې مسـاوي حقـوق لري .

۳ : [والمؤمنـون والمؤمنـات بعضـهم اولـيـاء بعـض يـاء مـرون بـالمعروف وينهـون عـن المنكـر ويقيمـون الصـلاة ويوتـون الزكـاة و يطيعـون الله ورسوله][۱۳۴]

يعنې : ((او مؤمنـان او مومنـانې ځنـې د دوی دوسـتان دي د ځينـو نـورو حکـم کـوي پـه نېکيـواو منـع کـوي لـه بـديو څخـه او قـايموي (اداکـوي) لمونځونه او ورکوي زکات او حکم مني د الله ج اود هغه د رسول ص))

دکتور فوائد عبدالمنعم وايي چې : دا ايت په ټولنيزو ، سياسي ،قانوني او قضايي چارو کې دښځې او نر دمساوات معنا لري[۱۳۵] .

۴ : [يا ايهالذين امنو ا اتقوا ربکم الذي خلقکم من نفس واحدة وخلق منها زوجها وبث منهما رجالا کثيرا ونساء][۱۳۶]

يعنې : ((ای خلکو و ډېرېږئ لـه خپـل رب څخه هغه رب چې پيدا کړي يې ياست تاسې له نفس يو څخه (چې ادم ع دی) او پيدا يې کړ ،له دې نفس څخه جوړه د ده چې (حوا) ده او خپاره يې کړل له دې نفس څخه سړي ډېر او ښځې ډېرې))

---

(۱۳۴)التوبه : ۷۱ .

(۱۳۵)مبداء المساوات فی الاسلام \ دکتورفوائد عبدالمنعم .

(۱۳۶)النساء، ۱ .

۵ : [یا ایها الناس انا خلقنا کم من ذکر و انثی وجعلنا کم شعوبا وقبائل لتعارفوا ان اکرمکم عند الله اتقاکم][۱۳۷]

یعنې : ((ای خلکو موږ تاسې پیدا کړي یاست له یو سړي او یوې ښځې څخه او جوړ مو کړئ تاسې ذاتونه او قبیلې چې یو بل وپېژنئ بېشکه عزتمند په تاسو کې د الله ج په نزد پرهېزګار ستاسو څخه دی .))

دکتور عایشه عبدالرحمن وایي : د دې ایتونو له غوښتنې سره سم ښځې ته د ټولو انساني حقوقو او دنیایي ستونزو د پورته کولو تثبیت شوی دی ، د دې حقوقو سبب او علت یو دی چې هغه عقل دی [۱۳۸].

۶ : [و عد الله الذین امنوا منکم و عملوا الصالحات لیستخلفنهم فی الارض][۱۳۹]

یعنې : ((وعده کړې ده الله تعالی له هغو خلکو سره چې ایمان یې راوړی دی له تاسو څخه او کړي یې دي نېک کارونه چې حاکمان به کړي دوی په ځمکه کې .)) او په مؤمن کې خو مؤمنې ښځې او مؤمن سړي دواړه ډلې راځي او الله ج هم له دواړو سره وعده کړې ده استاد محمد عزه د روزه وایي چې الله ج په قران کې په دیني او دنیوي چارو کې د ښځو او نارینه و دواړو رسالت ښکاره کړی دی ، او دا د الله ج له پلوه د مساوي حقوقو په ورکولو دلالت کوي [۱۴۰].

---

(۱۳۷) الحجرات ، **۱۳** .

(۱۳۸) دام درمان په پوهنتون کې د عایشې محاضره . **۱۹۲۶_۱۹۲۷** م تعلیمي کال دکتور فواد عبدالمنعم په مبدا المساوات کې را نقل کړې ده .

(۱۳۹) النور . **۵۵** .

(۱۴۰) المراه فی القران والسنه ۱ استاد محمد عزه دروزه

www.melitahrik.com 0777 400 116

له احاديثو څخه :

۱ : رسول الله ص ښځو ته په سياسي ډګر کې د ګډون حق ورکړی دی لکه په جنګ کې کفارو ته امان ورکول .

۲ : رسول الله ص په دوهمه عقبه کې له انصارو سره بيعت وکړ چې دوه پکې ښځې وې دکتور فواد عبدالمنعم وايي چې د دی بيعت په اساس ښځو په يو مهم سياسي تړون کې ګډون وکړ(۱۴۱) .

استاد ظافر القاسمي وايي : قران او سنت د شريعت لپاره دوه مهم مصدره دي او په دې دواړو مصدرو کې داسې څه نشته چې ښځه له نارينه سره له بيعت څخه منع کړي .

ب : تېر شريعتونه

قران بيانوي چې په تېرو قومونو کې هم ښځو د شاهۍ دوره تېره کړې ده او په ښه تدبير او حکمت سره يې پای ته رسولې ده .

همدا راز د هغوی په اهليت ، عقل او ذکاوت اعتراف کوي .

قران د سباملکه (بلقيس) دبېلګې په ډول يا دوي او وايي چې هغه يوه هوښياره او په سياست پوهه ښځه وه ښه حکومت يې کاوه کله چې حضرت سليمان ع هغې ته ليك ورلېږي نوهغه پرخپل سلطنت او تاج نه مغرره کېږي او دا ليک د خپلې شورى غړيو ته وړاندې کوي او د دی لپاره چې د شورا غړي په ناخبرۍ کې دې ليک ته سخت ځواب ونه وايي هغوی يې په دې پوه کړل : [اني القي الی کتاب کريم] يعنې : ((يقيناً را اچول شوی دی ماته يو

(۱۴۱)مبدا المساوات ۱ دکتور فواد عبدالمنعم .

لیک قدرمن .)) د هغی فهم او هوښیار تیا له د ېنه ښه څرګندېږي چې لیک قدرمن وګڼاته ترڅو یې قوم د : (الاتعلوا علی واتوني مسلمین)[۱۴۲]
یعنې : (دا چې زور مه کوئ زما په مقابله کې او راشئ ماته حکم منونکي) په جمله قهر او غصه نشي او دا پرې سخته تمامه نشي بیا ورته وایي : [یا ایهالملؤ افتوني فی امری ماکنت قاطعة امرا حتی تشهدون][۱۴۳]

یعنې : ((ای اشرافو فتوی (مشوره) راکړئ تاسې ماته په دغه کار زما کې نه یم زه فېصله کوونکې د کوم کار هغې پورې چې حاضر شئ (مشوره راکړئ))
مشوره کول د هغې د ذکاوت بل ښکارندوی دی ځکه مشوره یوه غوره لاره ده چې ډېرې ستونزې هواروي قوم یې ورته وایي چې موږ خاوندان د زور او ځواک یو او ښه جنګیالي خلک یو او نور اختیار ستا دی چې څه حکم کوې موږ یې منو. سره له دې چې قوم یې ورته د بشپړې مرستې زور او ځواک پوره ډاډ او تسلي ورکوي مګر دا بیا هم نه مغروره کېږي اوبیا هغه د نبي او د سیاسي لیډر د پېژندنې لپاره څومره ښکلی تدبیر په کار اچوي .
[ان الملوک اذا دخلوا قریة افسدوها وجعلوا اعزة اهلها اذلة][۱۴۴]
یعنې : ((بېشکه بادشاهان کله کوم کلي ته ننوزي نو خرابوي کوې او دهغه ځای سرداران او د عزت څښتنان بې ابرو کړي .)) نو د دې لپاره چې و پېژني چې هغه بادشاه دی که نبي هغه ته ډالۍ ورلېږي نو که ډالۍ یې قبوله کړله

(۱۴۲)النمل : ۳۱ .
(۱۴۳)النمل : ۳۲ .
(۱۴۴)النمل : ۳۴ .

نو تش سیاسي لیډر دی او جنګ ورسره په کار دی او که قبوله یې نکړله نو نبي دی او مننه (اطاعت) یې لازم دی کله چې د سلیمان ع حضور ته ورغلله نو هغه د بلقیس د فهم، ذکاوت او استعداد د معلومولو لپاره ترې وپوښتل.

[اهکذا عرشک][145]

یعني: ((ایا داسې دی تخت ستا)) د دې لپاره چې د هغې په تخت کې یې تغیر او بدلون راوستی و او په بشپړ یقین سره نه پېژندل کېده چې هغه تخت همدا دی نو څنګه چې د هغې تخت ته ورته و نو داسې مناسب ځواب یې ورکړ: [کانه هو] لکه چې هغه همدا وي)) او کله یې چې ولیدل چې سلیمان ع بادشاه یا سیاسي لیډر نه بلکه خلیفه او نبي دی نو سمدستي یې ایمان راوړ او خپل قوم یې د هلاکت او بدبختۍ څخه خلاصون او نېکبختۍ ته رابلکه.

همدا راز د فرعون مېرمن (اسیه). هغه سره د دې چې د مصر د فرعون (بادشا ه) مېرمن وه چې مال، دولت، عزت او هر څه یې ډېر و، مګر له عقل څخه کار اخلي او دفرعون د بې ځایه دعوو تر اغېزې لاندې نه راځي که فرعون یې هر څومره تعذیبوي او ربړوي یې خو بیا هم د خپل حق دریځ څخه نه اوړي او له الله ج څخه په جنت کې ورته د کور جوړولو دعا کوي.

ځیني وایي چې: دا پخوانی شریعت دی او مننه یې پر موږ لازمه نده ځکه هغه اوس په اسلام سره منسوخ شویدی.

---

(۱۴۵) النمل: ۴۲.

ځواب : عبدالوهاب خلاف په اصول الفقه کې ليکي : هغه احکام چې په پخوانيو شريعتونو لازم و او قران او يا رسول الله ص ترې موږ ته خبر راکړی وي خو د هغې په منسوخ کېدلو او يا پر موږ باندې د لزوم څه دليل نه وي نو د جمهورو فقهاء و (احنافو ، شوافعو او ځنو مالکيه و رحمهم الله تعالی) په نزد دا احکام زموږ لپاره شرع ده او پر موږ يې اطاعت لازم دی .

له همدې کبله د احنافو په نزد مسلمان په ذمي او نر په ښځه قصاص کېږي ځکه چې په پخواني شريعت کې همداسې و ، لکه چې الله ج فرمايي :

[وکتبنا عليهم فيها ان النفس باالنفس][۱۴۶]

يعنې : ((او ليکلي وو موږ په دې کې چې بېشکه نفس دی و وژلی شي په بدل د نفس کې)) او که څوک ووايي چې : دلته ناسخ د (لن يفلح قوم) حديث دی نو ددی ځواب وړاندې ورکړل شو چې دی کې ډېر احتمالات او دنظر اختلافات دي چې حجت کېدلای نشي ، نو سياسي حقوق ښځو ته په اسلام کې ثابت دي .

بخاري ، مسلم ،مسند احمد ، الطبقات الکبري لابن سعد ، سيرت ابن هشام ، تاريخ امم والملوک ، الکامل فی التاريخ .

ټول ليکي چې ښځو د رسول ص سره په بيعت کې ګډون کړی دی ، همدارنګه مسلمانه ښځه کولی شي چې کافر ته امان ورکړي او دا دهغې خپل سياسي حق دی[۱۴۷] .

---

(۱۴۶) المائده : **۴۵** .

(۱۴۷) الفقه الاسلامي وا دلته ۱ دکتور وهبة الزحيلي .

www.melitahrik.com 0777 400 116

رسول الله ص ام هانئ (رض) ته وفرمایل تا چې چاته پناه ورکړله موږ هم پنا ورکړله[۱۴۸].

(۱۴۸) بخاري.

www.melitahrik.com 0777 400 116

دافغانستان په راتلونکي اسلامي حکومت کې د ښځو دګډون لپاره څو مشورې

لکه چې دمخه مو وویل ښځه د ټولنې نیمه برخه ده او د دوی اوزګارې پرېښودل لکه یو بې ګټې او ناکاره شی ښه نه دی ، پکار دی چې د دوی د عقل ، استعداد او ښو تجربو څخه ګټه او فائده واخېستل شي تر څو له یوه پلوه ټولنې ته کار وکړي او له بلې خوا دخپلې کورنۍ اقتصادي (مالي) ستونزی پورته کړی شي او د دې لپاره چې دالله ج بنده ګي په ښه ډول وکړي او دخپل اولاد په اسلامي روزنه کې بریالی شي پکار ده چې له اسلامي روح سره اشنا شي نو د افغانستان راتلونکې اسلامي حکومت ته پکار دي چې لاندې ټکي مراعات کړي .

۱ : د ښځو لپاره دې د کار داسې زمینه مساعده کړلی شي چې شرعي حجاب پکې مراعات او ښځې او نر ګډ نشي او دواړه کار هم وکړي .

۲ : ښځو ته داسې کارونه وروسپارل شي چې دهغوی له طبیعت او فطرت سره برابر وي .

www.melitahrik.com 0777400116

۳ : د ښځو د زده کړې لپاره باید بېل تعلیمي مرکزونه (ابتدایي ، متوسطې، لېسې او پوهنتونونه) جوړ شي او د هغوی لپاره باید تعلیمي اسانتیاوې برابرې شي .
۴ : د ښځو لپاره باید بېل روغتونونه جوړ شي او په کې یوازې ښځې استخدام شي .
۵ : په مسجدونو کې دې دښځو لپاره خاص ځای جوړ شي .
۶ : داسې پروګرام دې جوړشي چې ښځه په کور کې هم مصروفه و اوسي ځینې پروژې او تولیدات لکه غالۍ اوبدل ، ګنډل ، (ګلدوزي) د چرګانو او مچیو ساتل باید کورو ته نقل شي .
۷ : په دولت کې د ښځو لپاره د کار وخت نسبت نارینه و ته کم و ټاکل شي او د ورځې له پنځو ساعتو څخه باید ډېر کار ونکړي تر څو کور ته هم ورسېدلای شي .

د زده کړې حق :

اسلام تعلیم ته تر هر څه ډېر ارزښت ورکړی او په نر اوښځه یې فرض وګرځاوه ، ځکه چې تعلیم د دین او دنیا ذریعه ده .
اسلام وګړې د ناپوهۍ له تورو تیارو څخه د علم او معرفت روښنایي ته را وبلل وړومبنیو او وروستنیو علماوو لیک او لوست ته ځانګړی ارزښت ورکړی دی .
کله چې الله ج خپل محبوب په رسالت مبعوث کړ نو ترهرڅه لومړی یې ورته په لوستلو امر وکړ او دقلم لویي او عظمت یې ورته ورڅرګند کړ لکه

www.melitahrik.com 0777 400 116

چې فرمايي : [اقرا باسم ربک الذی خلق خلق الانسان من علق ، اقرا وربک الاکرم الذی علم بالقلم ،علم الانسان مالم يعلم] [۱۴۹]

يعنې : ((ولوله د خپل رب په نوم سره چې د ټولو پيدا کوونکی دی پيدا کړي يې دی انسان له ټوټی د وينې څخه ، ولوله رب ستالوی کريم دی کوم چې علم وښودلو په قلم سره او ويې ښودلو انسان ته هغه څه چې دی پرې نه پوهېده .))

د الله ج له دې وينا څخه د علم اوقلم مقام او عظمت ښه څرګند ېږي چې دلومړۍ وحی او د خپل کلام پېل يې پرې وکړ بل ځای کې فرمايي : [ن ، ولقلم ومايسطرون] [۱۵۰]

يعنې : ((قسم دی په قلم او څه چې ليکي))

ټول مفسرين په دی متفق دي چې الله ج په هغه څه سره سوګند يادوي چې په هغه کې لويه ګټه او ارزښتمن وي .

الله ج خپلو بندګانو ته لارښوونه کوي چې له الله ج څخه په علم او پوهه کې د زياتوالي دعا وغواړي .

[وقل رب زدنی علما] [۱۵۱]

يعنې : ((و وايه ای ربه زما زياد کړه علم زما))

حضرت قتاده ص فرمايي : ((قلم د الله تعالی لوی نعمت دی که قلم نه وای نو نه به د دين څه پاتې و او نه به د دنيا څه کار وبار کېده)) [۱۵۲]

---

(۱۴۹) العلق : ۱_۵ .

(۱۵۰) القلم : ۱ .

(۱۵۱) طه : ۱۱۴ .

(۱۵۲) معارف القران مولنا محمد شفيع جزء ۳۰ .

www.melitahrik.com
0777 400 116

تعليم انسان له نورو حيواناتو څخه پورته او اشرف ګرځوي نو لکه څنګه چې روښانه ده چې د دين احکام نارينه او ښځينه دواړو ډلو ته شامل دي ، نو بيا به هېڅ داسې معقول دليل نه وي چې د هغه په سبب ښځه له تعليم څخه محرومه وګرځولی شي ، رسول الله ص فرمايي :

(د علم طلب په هر نر او ښځې دواړو فرض دی)

يوه ښځه د رسول ص حضور ته راغلله او عرض يې وکړ چې يا رسول الله ص نارينه ستا خبرې اوري او عمل پرې کوي نو موږ ته هم له خپله پلوه يوه ورځ وټاکه چې تاته راشو او څه چې الله ج د رښودلي دي موږ ته يې راوښيې ، رسول ص ورته و فرمايل چې : ښه ده په فلانۍ ورځ په فلاني ځای کې راغونډې شئ .

هغوی به په همغې ټاکلې ورځې هلته راغونډېدلې او رسول الله ص ورته تعليم کاوه [۱۵۳].

حضرت شفاء بي بي رض فرمايي : ((زه له حفص رض د رسول الله ص له مېرمن سره ناسته وم ، چې رسول ص راغی او راته يې وفرمايل چې : ته دېته د سرخ باد (پر بدن سری دانې راخېژي) په ځينو روايتونو کې د سرخ پرځای ميرږي هم ياد شوي دي ، دم ولې نه ښيي لکه څنګه دې چې ورته ليکل ښودلي دي)) [۱۵۴]

صحابه و به ښځو ته علم ورښود په صحابه و کې لکه عايشه رض لوېې عالمانې وې هغوی به لويو لويو صحابه و ته تفسير ، حديث او فقهې درس ورکاوه .

---

(۱۵۳)متفق عليه .

(۱۵۴)ابوداود متفق عليه .

په البريقه شرح الطريقه کې ليکي : که دښځې خپل مېړه عالم و نو له همغه څخه دې زده کړه کوي او که نه و نو بهر ته د علم د حاصلولو لپاره وتلو ځينې ايسارولای نشي ، اسلام نه تنها داچې د ديني تعليم اجازه کړې ده بلکې د ديني او داسې علم چې انسان ورته په ورځنې ژوند کې اړتيا لري زده کول يې په نر او ښځې دواړو لازم کړي دي .پدی هکله امام ابو الاعلی مودودي رح وايي : ((هغه علمونه چې له انسان څخه پری انسان جوړېږي د هغه اخلاق پرې ښايسته کېږي د هغه له کبله تری يوه مؤدبه ښځه جوړېږي د داسې علمونو زده کول هرې ښځې ته ضروري او که د نورو علمونو زده کول غواړي نو اسلام د هغې په مخکې نه خنډ کېږي په دې شرط چې د اسلام حدود مراعات کړي))(۱۵۵)

په کورنۍ کې چې پوهه ښځه وي د کورنۍ نظم ښه وي د اولاد روزنه ښه کېږي په ښځو کې د پوهې او استعداد خاوندانې ډېرې دي او پکار ده چې د دوی استعداد عبث او بې ځايه نشي ، ځينې علوم دي چې ښځه يې هرومرو بايد زده کړي او له هغو څخه په ناخبرئ کې ورته ستره ستونزه ده او داسې مسائل هم شته چې نارينه و ته د هغې ښکارول د شرم او ننګ خبره ده نو پکار دي چې ښځې خپل علاج پخپله وکړي ، او داسې مسائل زده کړي لکه په شرعي علومو کې ، حيض ، نفاس ، په طبي علومو کې د ښځينه ځانګړيو ناروغيو علاج او دېته اړتيا پېښه نشي چې د پردي نارينه په وړاندې خپل عورت لوڅ کړي .

---

(۱۵۵) پرده سيد ابوالاعی مودودي .

په هدايه کې وايي .....[وينبغي للمراة ان تعلم مداوتها لان نظر الجنس الجنس اسهل .]

يعنې : ((او مناسب ده چې ښځه د ښځې د ناروغۍ علاج زده کړي ، ځکه چې خپل جنس ته کتل اسان دي .))

په اسلام کې نه يوازې دا چې پر اشرافو علم فرض دی ، بلکې وينځو او مرئيانو ته هم د علم د حاصلولو حق ورکړل شوی دی، آن هغوی ته په تعليم ورکولو حکم شوی دی ، رسول الله ص فرمايي : (ايما رجل کانت عنده وليدة فعلمها فاحسن تعليمها وادبها فاحسن تاديبها ثم اعتقها و تزوجها فله اجران .)[١٥۶]

يعنې : ((هر څوك چې وينځه ولري او ور ته تعليم ورکړي او ښه ادب او تهذيب ورزده کړي ، بيايې ازاده کړي او واده يې کړي ، نو هغه لره دوه اجره دي .)) او له تعليم څخه بايد د ښځې غرض يوازې دماديت ، شتمني او د خلکو د زړه د خوشحالولو طريقې او چلونه ، او دا اداګانو زده کول نه وي او نه دا يکشن او فن (ارټ) زده کول ، چې په فلمونو کې کار وکړي .

لويديځ ، ختيځ او اروپا ته د پوهې لپاره د ښځو د تللو په هکله بايد وويل شي چې اسلام خو ښځو ته اجازه نه ورکوي ، چې يوازې په دومره واټنو کې سفر وکړي ، چې هلته انسان ته مسافر وويل شي نو بيا د نړۍ ګوټ ګوټ ته په يوازې ځان څنګه ځي ؟ او هلته يوازې کلونه څنګه تېروي ؟ او کله چې ټولنه هم د لويديځ او ختيځ په څېر فاسده ټولنه وي ،

---

(١٥۶)بخاري

www.melitahrik.com 0774001116

منم چې رسول الله ص خو دعلم په وتلو پسې امرکړی دی ، که څه هم د نړۍ په بل ګوټ کې وي او امریکا اروپا او .... ته په علم پسې تلل خو هم شرعاً کوم ناروا عمل نه دی ، خو اوس چې د هغو ځایونو اوسېدونکي د شهوت په اور کې سوځي ، ښځې خو لا څه چې ان نارینه هم ، د هغه ځای د ناوړه اخلاقو تر اغېزې لاندې راځي خو کله که دا ټولنې صالحې او دښو اخلاقو خاوندانې شي بیا نو هلته د نارینه و ښځو ټول سفر په شرعي چوکاټ کې د تعلیم په غرض او بې تعلیمه روا او جائز دی خو نن سبا حالت د دې سرچپه دی او اوس خو دې هېوادو ته دتعلیم لپاره د ښځو د تللو اړتیا هم نشته ، ځکه چې په اسلامي هېوادنو کې په هرفن کې ښوونځي او پوهنتونونه جوړ شوي دي ، د لویدیځ او اروپا له تعلیم څخه راغلي ښاغلي خو موږ ولیدل چې اسلامي هېوادو ته یې له ځانو سره څه ډالۍ راوړلې د هغوی فکر اوعقیده په کوم پلو ګرځیدلې ده ؟

د: داولاد حق

تر هر څه د مخه باید مور اوپلار کوښښ وکړي چې په خپل اولاد اسلامي نوم کېږدي او د داسې نومونو له ایښودلو څخه دې ډډه وکړي چې له اسلام سره سمون نه خوري ، د رسول الله ص د یو زوی یا لور نوم هم بې معنی او بې مفهومه نه و ، او په اولاد ښه نوم ایښودل د اولاد له حقوقو څه دي او لوی د ثواب کار دی .

دلته زموږ په ټولنه کې خو داسې نومونه هم شته دي چې ژبه یې په ویلو شرمېږي .

د هغوی له حقوقو څخه یو دا دی چې په کوچنیوالي کې د هغوی د ژوند ټولې اړتیاوې پوره شي او باید هلکان په کوچنیوالي کې ختنه کړلی شي .
د هغوی له حقوقو څخه یوه هم نفقه او جامه ده ،چې په پلار لازم دي ، چې کار وکړي ، پر ځان زحمت او تکلیف تېر کړي ، او اولاد لپاره خرڅ ، خواړه او نورې اسانتیاوې برابر کړي او په کار دي چې دخپل قدرت او توان په اندازه لګښت وکړي ، که قدرت او توان لري اوبیا هم خرڅ ډېر کم کوي ، نو ګناه ده .
او د هغوی له حقوقو څخه دا دی چې د هغوی سره مینه او محبت وکړي ، هغوی ته مخلص و اوسي د هغوی د هوسایۍ او آرامۍ لپاره ټول کوښښ وکړي .
او د هغوی له حقوقو څخه دادی چې د هغوی تر منځ توپیر ونکړي ، او باید ټول اولاد ته په یوه سترګه وګوري ، او خصوصاً باید هلک او نجلۍ تر منځ توپیر ونه شي ، ځکه دا توپیر د الله ج له قضا څخه له ناراضتیا پرته بله مانا نه لري .
رسول الله ص فرمايي : ((د چا چې خور ، لور ، یا .... وي او هغه يې ژوندئ ښخه نکړله ، سپکه يې ونه ګڼله او زوی يې پرې غوره نه کړ نو الله ج به يې جنت ته ننه باسي))
د هغوی له حقوقو څخه داولاد ښوونه او روزنه ده چې مور او پلار باید خپل اولاد تعلیم ته کښېنوي ، دیني ضروري مسائل باید وروښيي ، له ټولنې سره د چلند لازمې لارې وروښيي ، که خپله نه پوهېږي ، هغه دې مدرسو او ښوونځیو ته ولېږي ، چې دا تعلیم په راتلونکې کې دواړو ته ګټه رسوي ، او دواړو ته خدای ج لوی اجرونه ورکوي .

ه : دمور حقوق

الله ج د مور او پلار احترام او درناوی په اولاد فرض ګرځولی دی ، او په نړۍ کې یې که د چا اطاعت او بې ساری عزت او احترام د خپلې بنده ګۍ څخه وروسته په بنده ګانو لازم کړی دی نو هغه مور او پلار دي .

الله ج څو ځله په خپله بنده ګۍ له امر کولو څخه وروسته سمدلاسه له مور او پلار سره په نېکۍ امر کوي او په قران او سنتو کې چې دمور او پلار سره په نېکۍ څومره تاکید شوی دی دبل هېڅ شي په حق کې هم نه دی شوی ، الله ج فرمايي : [وقضى ربک الاتعبدوا الاایاه وبالوالدين احسانا اما يبلغن عندالكبرا حدهما او كلاهما فلاتقل لهما اف ولاتنهر هما وقل لهما قولا كريما و خفض لهما جناح الذل من الرحمة وقل رب ارحمهما كماربياني صغيرا][157]

یعنې : ((او امر کړی دی رب ستا چې بنده ګي مه کوه مګر دهمده او له مور او پلار سره په نېکۍ او کله چې ورسېږي تاسره زوړوالی ته یو له دې دواړو څخه او یا دواړه نو مه وایه ورته (اف) قدرهم او مه یې رټې او ووایئ ورته نرمه او ښه وینا ، وغوړوه دوی دواړو ته وزرونه د عاجزۍ له رحمته خپل او ووایه ای ربه په دوی رحم وکړه لکه څنګه یې چې زما پالنه وکړله په کوچنیوالي کې .))

دلته الله ج له مور او پلار سره په نېکۍ امر کړی دی اوله خپلې بنده ګۍ څخه یې سمدستي وروسته له مور او پلار سره دنېکۍ کولو یادونه وکړله

(157)الاسراء :۲۳_۲۴ .

خصوصاً کله چې هغوی عمر خوړلي او کمزوري وي ، ځکه دوی په دې وخت کې دبل مرستې ته سخت اړ وي او دهغوی په وړاندې یې د «اف» په اندازه د وړې کلمې له استعمال څخه هم ممانعت وکړ ، تر څو ناراحته نه شي .

هغوی ته له ناوړه وینا او دهغوی له رټلو څخه یې یې هم کلک ممانعت وکړ ، او هغوی ته پر دعا غوښتلو یې بنده ګانو ته امر وکړ، او د هغوی د وړوکوالي له ستونزو څخه ډک عمر وریادوي بل ځای کې فرمايي :

[ووصينا الانسان بوالديه حملته امه وهنا على وهن وفصاله فى عامين ان شكرلى ولوالديک الى المصير][158]

یعنې : «او موږ تاکید کړی دی انسان ته د ده د مور او پلار په حق کې ځکه چې ګېډه کې ساتلې دی ده لره مور د ده بوج په بوج او له تي ځینې بیلول د دې په دوه کالو کې دا چې په حق ومنه زما او د خپلې مور او پلار ، اخر ماته راتلل دي .»

دلته الله ج انسان ته هغه وخت وریادوي کله چې هغه ناتوانه او مور د ده خدمت کاوه په ځان یې تکلیف منلی و ، او دا یې په ګېډه ګرځاوه ، او پوره دوه کاله یې تی ورکړی دی اوس خو په کار دي چې د هغې شکرانه ادا شي بل ځای فرمايي : [و عبدو الله ولاتشركوا به شيا وبالوالدين احساناً][159]

یعنې : «او دالله ج بنده ګي وکړئ او له هغه سره هېڅ شی شریک مه ګرځوئ او د مور اوپلار سره نیکي وکړئ .»

(۱۵۸)لقمان : ۱۴ .

(۱۵۹)النساء: ۳۶ .

[قل تعالوا اتل ما حرم ربكم عليكم ان لا تشركوا به شياء و بالوالدين احساناً] (۱۶۰)

يعنې : ((و وايه راشئ ولولو هغه څه چې حرام کړي دي پر تاسو رب ستاسو چې شريک مه ګرځوئ هېڅ شی له هغه سره او له مور او پلار سره په نېکۍ))

محمد علي صابوني وايي : په يو شي امر کول منع ده له ضد څخه يې ، دلته الله ج له مور او پلار سره په نېکۍ امر وکړ ، مطلب دا شو چې بدي کول ورسره حرام دي ، نو ځکه يې د محرماتو په ليکه کې ياد کړ. (۱۶۱)

رسول الله ص د مور او پلار پر حقوقو ډېر حريص و ، فرمايي : ((که څوک جنت غواړي ، نو جنت د مور تر قدمو لاندې دی .)) .....بخاري ، مسلم ، ابن ماجه ، نسايي او دار قطني .

عبدالله بن عمر رض وايي يو سړي رسول الله ص ته وويل : زه له تاسره په هجرت او جهاد کولو بيعت (ژمنه) کوم او له الله ج څخه اجر او ثواب غواړم ، رسول الله ص ورته وفرمايل چې ايا ستاسو له مور او پلار څخه کوم يو ژوندی شته ؟

هغه ورته وويل چې هو ،بلکې دواړه .هغوی ص ورته وفرمايل چې له الله ج څخه اجرا وثواب هم غواړې ؟هغه وويل ولې نه ، رسول الله ص ورته وفرمايل چې ولاړ شه له مور او پلار سره دې نيک صحبت او دهغوی خدمت کوه (۱۶۲).

---

(۱۶۰)الانعام : ۱۵۱ .

(۱۶۱)صفوه التفاسير محمد علي صابوني ، ج_۲ .

(۱۶۲)بخاري ، مسلم او د ارقطني .

لیدل کېږي چې رسول الله ص له هجرت او جهاد څخه هم د مور او پلار خدمت ته ډېره پاملرنه وکړله که د انسان مور او پلار کافر هم وي ، نو هم د خپل لطف او مرحمت دروازې به پرې نه تړي او دهغوی خدمت به کوي .

حضرت اسماء د ابوبکر رض لور وايي چې زما مور د رسول الله ص په وخت کې ماته راغلله او هغه مشرکه وه ، ماله رسول الله ص څخه د هغې په هکله وپوښتل چې زه له هغې سره خپله صله رحمي وکړم او که نه ؟ هغوی ص ځواب ورکړ ، چې هو کوه يې ورسره(۱۶۳) .

حضرت ابوهريره رض روايت کوي چې له رسول الله ص څخه پوښتنه وشوه چې زما د نېک صحبت ملګريتوب او ښه چلند ډېر مستحق څوک دی ؟ هغه ص وفرمايل مور دې ده ، هغه وويل بيا ؟ ځواب يې ورکړ مور دې ده ، هغه وويل بيا ؟ هغه ص وفرمايل موردې ده ، هغه وويل بيا ؟ هغه وفرمايل پلار دې دی(۱۶۴) .

همدا راز حضرت ابوهريرة رض روايت کوي چې رسول الله ص فرمايي : پوزه دې يې خړه شي ، پوزه دې يې خړه شي ، بيا دې يې پوزه خړه شي ، چا چې مور او پلار په زوړوالي کې وموندل يو يې وموند اويايې دواړه وموندل او جنت ته داخل نه شي .)(۱۶۵)

د مور ازارول او د اولاد عاق کېدل د مور او پلار په واسطه کبيره (لويه) ګناه ده .

---

(۱۶۳)متفق عليه

(۱۶۴)متفق عليه .

(۱۶۵)مسلم .

رسول الله ص فرمايي : (له ټولو څخه لويه ګناه (اكبرالكبائر) لـه الله ج سره شريک ګرځول او د مور او پلار له خوا عاق ده)(۱۶۶)

په حديث کې اوه (۷) ګناهونو تـه هلاکوونکي ګناه وېل شوي دي ، يوه پکې د مور او پلار عاق دی او د اولاد په عاق کې دا حتمي ندي چې هغوی دې په خوله ووايي ، يادې په ورځپاڼو ، راډيوګانو او نورو خپرونو کې اعلان وکړي .

بلکه کله چې د هغوی په ازارولو کې ډېربښت وشي او دهغوی زړونه ازار وکړي اولاد په خپله عاق کېږي .

و: پر ښځه د مېړه حقوق

خاوند په خپله مېرمن ډېر حقوق لري الله ج فرمايي : [الرجال قوامون على النساء بما فضل الله بعضهم على بعض وبما انفقوا من اموالهم فالصالحات قانتات حافظات للغيب بما حفظ الله](۱۶۷)

يعنې : ((نارينه پر ښځو مقرر دي په سبب د دې چې خپل مالونه خرڅ کوي نو کومې ښځې چې نېکانې وي هغوی د خپلو څښتنانو متابعت کوي ، او دهغوی د مالونو حفاظت د هغوی په غياب کې کوي ، هغه مالونه چې الله ج د هغې حفاظت په دوی لازم کړی دی .))

دلته الله ج د نېکې او صالحې ښځې ستاينه کوي چې هغه د خاوند د امر منونکې او دهغه په نشتوالي کې د هغه د مال ساتونکې وي پر ښځه د

(۱۶۶)بخاري ، مسلم و ترمذي .

(۱۶۷) النساء : ۳۴ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

خاوند د حقوقو اندازه له دې حديث څخه ښه څرګندېږي چې ابوهريرة رض يې روايت کوي [لو کنت امرا احدا ان يسجدلاحد لامرات المراة ا ن تسجد لزوجها] (۱۶۸)

يعنې : ((که چېرې واى زه چې امر مې کولې يو چاته چې سجده وکړي يوبل کس ته نو خامخا امر به مې کړى و ښځې ته چې سجده وکړي خپل خاوند ته))

ام سلمه رض روايت کوي چې رسول الله ص فرمايي : [ايما امراة ماتت وزوجها عنها راض دخل الجنة] (۱۶۹)

يعنې : ((هره ښځه چې وفات شي او خاوند يې ورڅخه خوښ وي نو جنت ته به ننوځي))

په ښځه د خاوند اطاعت (مننه) واجب ده ، او اطاعت دا دى چې د هغه په کور کې و اوسېږي او هره روا خبره يې ومني او دهغه له خوښې پرته به بهرنه ګرځي او نه به بل چاته اجازه ورکوي چې د دې کورته ننوزي او د هغه له اجازې پرته په نفلي روژه هم نه نيسي ، رسول الله ص فرمايي : [لايحل لامراة ان تصوم وزوجها شاهد الاباذنه ولا تاذن في بيته الاباذنه] (۱۷۰)

يعنې : ((نده رواه هېڅ ښځې ته چې روژه ونيسي او خاوند يې موجود وي مګر د هغه په جازه او اجازه دې نه ورکوي د هغې په کور کې (د ننوتلو مګر د هغه په اجازه))

---

(۱۶۸)ترمذي :

(۱۶۹)ترمذي

(۱۷۰)بخاري ، مسلم و ابو داود.

او د دې څلورو شرطونو په موجوديت کې په ښځه واجب دي چې له مېړه سره د هغه کور ته ولاړه شي.
۱ ـ چې معجل مهر يې ورته پوره کړی وي.
۲ ـ چې په کور کې يې د اړتيا وړ ظروف او سامان (هغه څه چې په ورځني ژوند کې ورته اړه پيدا کېږي) موجود وي.
۳ ـ چې په کور کې د ښځې د نفس او مال امن وي له ګاونډيو څخه لرې نه وي په دا ډول چې که په دې کور کې د څه پېښې له امله فرياد وکړي نو خلک ورته را ورسېږي.
۴ ـ چې خاوند د هغې خيال وساتي او هغه په امن او سکون کې وخت تېر کړي، او د مېړه هغه امر به په ځای کوي چې د کورنۍ په هکله وي او د ښځې په ځانګړيو تصرفاتو پورې اړه و نه لري (لکه د هغې په مال کې تصرف) او دا امر شريعت منع کړی هم نه وي او بل دا چې خاوند هم د ښځې حقوق ادا کړي او د خاوند له اجازې څخه پرته به له هېچا کره شپه نه صبا کوي.
او کله که ښځه بدګذرانه شي نو خاوند کولی شي چې هغه د ادب لپاره و وهي او د خاوند له حقوقو څخه د اده چې ښځه له ټولو هغه کارو څخه ځان وژغوري چې هغه د مېړه برم، شرف او وقار ته زيان رسوي او داسې کارونکړي چې د هغه په واسطه د خاوند په زړه کې څه شک او اندېښنه پيدا شي او د خاوند د شتمنۍ خيال به ساتي، بې ځايه به يې نه لګوي هر چاته به يې نه ورکوي او هغه چې عادتاً خلک لکه فقيرانو او ملنګانو ته خېرات ورکوي پروا نه لري او د هغه له حقوقو څخه دا دي چې د هغې بسترې ته په چټکتيا سره ورشي او که شرعي مانع لکه (حيض او نفاس)

www.melitahrik.com 0777 400 116

نه وي د هغه جنسي غوښتنې دې پوره کړي ، رسول الله ص فرمايي : [اذا دعا الرجل امراته الى فراشه فابت ان تجىء اليه فبات غضبان عليها لعنتها الملائكه حتى تصبح .] (۱۷۱)

يعنې : ((کله چې کوم سړی خپله ښځه خپلې بسترې ته را وبولي او هغې انکار وکړ له دې څخه چې ده ته راشي او هغه شپه په هغې په قهر او خفګان کې صبا کړه نو ملائکې (پرښتې) پرې لعنت وايي تر هغې چې صبا شي .))

همدا راز فرمايي : [اذ دعا الرجل امراته الى فراشه فلم تأته فبات غضبان عليها لعنتها الملايكه حتى تصبح] (۱۷۲)

يعنې : ((کله چې را وبولي يو سړی خپله ښځه خپلې بسترې ته او هغه ورته رانه شي او هغه شپه په قهر او خفګان کې پرې صبا کړه نو ملايکې پرې لعنت وايي تر هغه چې صبا شي .))

د خاوند د حقوقو لنډيز

۱ : اطاعت او مننه

۲ : د خاوند د عزت او ابرو ساتنه

۳ : له خاوند سره محبت او مينه

۴ : د خاوند درناوی عزت او احترام کول

۵ :د خاوند خدمت

۶ :د هغه د کور او شتمنۍ ساتنه

۷ :خاوند ته زينت، ارايش او ځان ښايسته کول

---

(۱۷۱) بخاري .

(۱۷۲) بخاري ، مسلم ، ابوداود ، ابن ماجه و مسند احمد .

www.melitahrik.com 0777 400 116

۸:د کورنۍ نظم جوړول
۹:له کور سره مینه ، دلچسپي او علاقه
۱۰:د اولاد تربیت (روزنه)
۱۱: له خاوند سره له وس سره سم په کار کې مرسته او هغه ته د ژوند ټولې اسانتیاوې برابرول
۱۲: د خاوند له دوستانو سره ښه تګلاره او ښه اخلاق
۱۳: د ژوند په ټولو مختلفو حالاتو صبر او قناعت
۱۴:له خاوند سره اخلاص او صداقت
د یادونې وړ ده چې په یهودیت کې خاوند پر ښځه مطلقه سلطه لري او بې قید او شرطه د هغه په واک کې ده او هر څه چې وغواړي پرې کولې یې شي.

و:سسپر مېړه د مېرمنې حقوق

څنګه چې خاوند پر ښځه ډېر حقوق لري همدارنګه ښځه هم پر خاوند ډېر حقوق لري چې مهم یې دلته یادوو.
دا چې عاجل مهر به ورکوي که چېرته یې د نکاح په وخت کې ټاکلی و، او که ټاکلی یې نه و نو څه چې دود وي او که ور یې نکړ نو ښځه کولی شي چې ځانته یې راپرېښږدي که څه هم لومړی راضي وي او دخول هم شوی وي اوبل دا چې هغې ته نفقه او جامه ورکړي او د هغې له شان سره مناسب کور ورته پیدا کړي چې هغه په کې راحت کې وي.

معاویه القشیري (رض) روایت کوي چې یو سړي له رسول الله ص څخه وپوښتل چې د ښځې حقوق پر خاوند څه دي ؟ هغوی ص ځواب ورکړ چې هغې ته خوراک ورکړه ، کله چې خواړه خورې او په جامه کې یې پټه کړه کله چې ځان پټوي په مخ یې مه، وهه بدې خبرې ورته مه کوه رټه یې مه ، ورځنې جدا کېږه مه مګر په کور کې[۱۷۳].

رسول الله ص د حجة الوداع په خطبه کې وفرمایل : ((خبر اوسئ چې د هغوی حق په تاسو دادی چې هغوی ته ښې جامې او نفقه ورکړئ او له هغوی سره ښېګړه وکړئ .))[۱۷۴]

که بله ښځه یې وي نو د هغوی ترمنځ به له عدل او انصاف څخه کار اخلي ، ښځه د خاوند له اجازې څخه پرته هم د مور او پلار او نورو محرمو ملاقاتو ته تللی شي ، د ښځې بل مهم حق پر خاوند دادی چې دیني ، ضروري مسائل لکه لمونځ ، روژه ، حیض اونفاس ور وښیي[۱۷۵].

او که خاوند یې نه پوهېده دا کولی شي چې له بل عالم څخه ځان پوهه کړي د کور په کار لکه پخول ګنډل او داسې نورو به یې نه مجبوروي او خاوند به ورسره نېک اخلاق کوي له هغې سره به مینه ، او محبت ساتي ، دهغې اسرار او پټ رازونه به نه رسوا کوي له هغې سره به ښه خندا او خوشحالي کوي له دوستانو سره به یې ښه اخلاق کوي ، ناز او نخرې به یې مني ځومره چې کولای شي ځان به له طلاق څخه ژغوري د کور په کارو کې به

(۱۷۳)ابو داود ، ابن ماجه او مسند احمد

(۱۷۴)مسلم .

(۱۷۵)احیاء العلوم امام غزالي.

ورسره مرسته او لارښوونه کوي ، بل دا چې يوائې په اسلام کې ښځې ته دا حق ورکول شوی دی چې پر خپل مال پوره ولايت لري (کله چې هغه عاقله او بالغه وي) او که خاوند د هغې له اجازې څخه پرته د هغې په مال کې لاسوهنه کوي نو غاصب دی حتی که ښځه لېونۍ هم وي نو په مال کې يې ولايت د خاوند حق ندی ،بلکې د پلار او يا د نيکه حق دی .

مګر په يهوديت کې ښځه له مهر څخه پرته نوره هېڅ شتمني نلري ، هرڅه يې د مېړه دي ټوله سرګرداني او تکليف يې د خاوند لپاره دی او مهر به هم يا له طلاق څخه وروسته ورکوي اويا ه يې د هغې له مرګ څخه وروسته د هغې ورثه و ته ورکوي او په اسلام کې خاوند حق نه لري چې ښځه په کور کې د هغې د مال لګښت ته اړه باسي بې ځايه يې نه وهي له هغې سره به له نرمۍ اومهربانۍ څخه کار اخلي ، حضرت عمر رض فرمايي : ((انسان بايد په خپل کور کې له خپلې ښځې او اولاد سره دکوچنې په څېر وي چې له سختۍ څخه کار وانخلي .)) [۱۷۶]

يو ځل يو سړی حضرت عمر رض ته ورغی چې له خپلې ښځې څخه ورته شکايت وکړي کله چې دروازې ته ورسېد نو د حضرت عمر رض د بي بي ام کلثوم رض اواز يې واورېد چې له حضرت عمر رض سره يې خبرې اړولې نو دی سړي له ځانه سره وويل چې ما خو غوښتل چې زه خپل شکايت ده ته وړاندې کړم داخو هم په هغه څه کې ګير دی چې زه پکې ګير يم .

---

(۱۷۶) احياء العلوم امام غزالي .

حضرت عمر رض هغه راوغوښت او ورڅخه يې وپوښتل هغه ورته خپل عرض وړاندې کړ خو حضرت عمر رض ورته وویل : ((زه د ښځه ډېر تېرېږم ځکه چې دا پرما ډېر حقوق لري لکه :

۱ ـ دا زما او دوزخ ترمنځ پرده ده ، زما زړه پرې له حرامو څخه تسل مومي .

۲ـ کله چې زه بهر ته ولاړ شم نو زما د کور او مال ساتونکې ده .

۳ـ زما جامې راته مينځي .

۴ـ زما اولاد ته شېدې ورکوي .

۵ـ زما کورته ډوډۍ او ... پخوي .))

هغه سړي ورته وویل : کوم خدمت دې چې ښځه تاته کوي هغه خو ماته هم کوي څنګه چې ته ورته تېرېږې زه به هم ورته تېرشم[177] .

دا و له ښځو سره د صحابه وو په تګلاره ، راشئ اوس زموږ په ټولنه کې له ښځو سره د مېړو تګلاره وګورئ چې بې ګناه ورسره په کوم اندازه ظلم کوي او څومره يې وهي .

ح : ګډ حقوق :

۱ : يو له بل سره به نېک سلوک کوي ، يوبل ته به مخلص وي يوبل ته به ښه نيت لري ، يوله بل سره به محبت کوي ، پټ او ښکاره به يې يوبل ته يوشان وي ، يوله بل څخه به د ژوندون د ستونزو په لېرې کولو کې هڅه کوي الله ج فرمايي : [ولهن مثل الذي عليهن باالمعروف][178]

---

(۱۷۷)البريقه شرح الطريقه .

(۱۷۸)البقرة :۲۲۸ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

یعنې : ((او ښځولره حق دی لکه څنګه چې د سړیو پرهغوی حق دی د دستور مطابق .))

۲ : له دواړو خواو څخه حرمت مصاهرت ثابتېږي (چې څوک چاسره نکاح وکړي نو دبل خوانژدې دوستان پرې حرامېږي)

۳ : یوله بل څخه میراث وړي ، کله چې ښځه مړه شي نو که اولاد یې درلود نو خاوند څلورمه برخه اخلي او که اولاد یې نه درلود نو د مال نیمه حصه اخلي او که خاوند مړشو او اولاد یې ونو اتمه حصه اخلي او که اولاد یې نه درلود نو څلورمه حصه اخلي .

۴ : همدا راز یو له بل څخه ټول هغه جنسي خوندونه اخیستلای شي چې شریعت ورته رواکړي دي .

حیا _

سېد مودودي رح حیا داسې راپېژني :

د حیا معنی شرم دی د اسلام په ځانګړې اصطلاح کې له حیا څخه مراد هغه شرم دی چې هغه یوانسان د خپل فطرت او خپل خدای ج په وړاندی هغه وخت محسوسوي چې د یو منکر (ناوړه) کارپه لور مایل کېږي حیا هغه ځواک دی چې انسان د بد کاریو او منکراتو ته له اقدام کولو څخه منع کوي(۱۷۹).

الله ج پر حیا خوښېږي او خپل حیاناک بنده خوښوي او مسلمانانو ته یې په حیا کولو امر کړی دی .

(۱۷۹)پرده سید ابو اعلی مودودي .

[قل للمئومنين يغضوا من ابصارهم].[۱۸۰]

يعنې : ((او مسلمانانو ته ووايه چې خپل نظرونه ښكته واچوئ .)) يعنې كله چې په چا پردئ موسترګې ولګېدلې نو سمدستي سترګې ښكته واچوئ او حيا وكړئ او بيا ورته مه ګورئ .

ابو هريره رض روايت كوي چې رسول الله ص فرمايي : ((دقيامت په ورځ به الله ج اوه (۷) كسانو ته د عرش تر سيوري لاندې ځاى وركړي پداسې حال كې چې له دې سيوري څخه پرته بل سيورى نه وي يو له هغو څخه هغه ځوك دى چې كومه ښكلې انجلۍ يې ځانته راوبولي او دا ورته له الله ج څخه د حيا له كبله و وايي چې زه له خداى ج څخه وېرېږم .))[۱۸۱]

رسول الله ص فرمايي : ((د قيامت په ورځ به ټولې سترګې ژاړي مګر هغه چې د الله ج له وېرې او د حيا له كبله يې پرديو ښځو ته له كتلو څخه ډډه كړې وي .))

فرمايي : ((هر دين اخلاق لري او د اسلام اخلاق حيا ده .)).[۱۸۲]

((كله چې حيا نه لرې نو كوه هغه څه چې ستا زړه يې غواړي)).

ابو داود ابن ماجه .

همدا راز فرمايي : [الحياء شعبه من الايمان] يعنې : ((حيا د ايمان يوه برخه ده))[۱۸۳]

---

(۱۸۰) النور :۳ .

(۱۸۱)متفق عليه

(۱۸۲)ابن ماجه .

(۱۸۳) متفق عليه .

www.melitahrik.com 0777 400 116

حیا په انسان کې یو جوهري شی او د خدای ج یو نعمت دی بې حیا انسان په ټولنه کې هېڅ عزت او درنښت نه لري هر څوک ورته په سپکه سترګه ګوري د هېچا نه خوښېږي ، حیا په انسان کې په زور راتلای نه شي او نه په زوره څوک حیا لرونکې ښځه بې حیا کولای شي او نه په کور کې په ایسارېدلو او بهر ته په نه وتلو په انسان کې حیا پیدا کېږي او نه هره بهر وتونکې ښځه بې حیا وي ، او نه هم چادري او پرده د بشپړې حیادارۍ دلیل کېدلای شي ،عفت ، پاکي ، حیا او ځان ساتنه له ایمان څخه سرچینه اخلي .

پاکه ښځه پاکه ده که په کور کې وي او که په کوڅه کې ،د ښځې لپاره اصلي حیا له الله ج سره اړیکې او په خپل دین او مذهب منګولې لګول او خپل عزت او ابروته کتل دي .

که څوک خپل عزت او ابرو ته ونه ګوري که هغه هر څومره د کور په دیوالونو کې بنده وساتلای شي بیا هم پاکه پاتې کېدلای نه شي .

وګورئ هنده د ابي سفیان ښځه دغه د جاهلیت د وخت ښځه او په جاهلیت کې هم ډېره سرکښه ښځه چې د رسول الله ص د مبارک تره سیدالشهداء حضرت حمزه رض په شهید جسم یې څه وکړل ، دهغه زړه یې په غاښونو ژیرې کړ ، خو کله چې پاکه وه او خپل عزت ، ابرو او حیا پرې ګرانه وه کله چې رسول الله ص له هغې څخه د زنا د حرمت په هکله بیعت (ژمنه) اخستل غوښتل نو هغه حیرانه شوله او په ډېر تعجب سره یې وپوښتل چې : ایا ازادې او اصیلې ښځې هم زنا کوي ؟

وګورئ چې رسول الله ص سره يې په هر څه بيعت وکړ خو کله چې د زنا موضوع راغلله نو حيرانه شوله او دا يې په تصورکې هم نه راتلل چې ګوندې ازادې او اصيلې ښځې دې هم زنا وکړي .

نظر ښکته اچول يا (غض بصر)

د سالم فطرت تقاضا ده چې د بل ناموس ته په درنه سترګه وګورئ تر څو هغه هم ستاسو ناموس ته په درنه سترګه وګوري ځکه که ته دبل ناموس او حيا له منځه وړل غواړې نو هغه هم ستا ناموس او حيا رژول غواړي ځکه دا ټولې ښځې ضرور دچا لورګانې د چا خورګانې دي ، اسلام هم وايي کله که مو په پردۍ ښځې سترګې ولګېږي نو نظرښکته واچوئ ، بيا بيا دهغې خواته مه ګورئ ، لومړی ځل خو چې غير اختياري او د انسان په واک کې ندي درته معاف دي ، الله ج فرمايي : [لايکلف الله نفسا الاوسعها] (١٨٤)
يعنې : ((الله ج تکليف نه ورکوي چاته مګر څومره چې د هغه طاقت وي .))
او دنظر ښخول او بيابيا کتل منع دي .
[قل للمؤمنات يغضضن من ابصارهن ويحفظن فروجهم] (١٨٥)
يعنې : ((و وايه مؤمنانو ته چې ښکته ساتې خپلې سترګې ساتنه دې کوي د خپلو شرمګاهو .))
[وقل للمؤمنات يغضضن من ابصارهن و يحفظن فروجهن] . (١٨٦)

---

(١٨٤) البقره : ٢٨٦ .
(١٨٥)النور : ٣ .
(١٨٦)النور : ٣١ .

يعنې : ((و وایه مومنانو ښځو ته چې ښکته ساتئ خپلې سترګې ساتنه کوئ د خپلو شرمګاهو))

الله ج خپلو بندګانو ته امر کړی دی چې کله که ناڅاپه مو سترګې په چا پردئ ولګېدلې نو نظرښکته واچوئ او بیابیا ورته مه ګورئ .

رسول الله ص حضرت علی رض ته وفرمایل : (یاعلي لاتتبع النظرة النظرة فان لک الاولی ولیس لک الاخرة) (۱۸۷)

یعنې : ((ای علي له لومړي ځل څخه دوهم ځل مه ګوره لومړی خو درته معاف دی مګر دوهم نه)) همدا راز فرمایي : (سترګې زنا کوي او د دوی زنا کتل دي حرام شخص ته ، لاسونه زنا کوي او د دوی زنا لاس اوږدول دي حرام شي ته پښې زنا کوي او د دوی زنا تلل دي حرام ځای ته) (۱۸۸)

حضرت ابن مسعود رض روایت کوي چې رسول الله ص فرمایي : (النظر سهم مسموم من ترکها مخافتی ابدلته ایماناً یجد حلاوته فی قلبه) (۱۸۹)

یعنې : ((کتل زهرناک غشی دی هر چاچې زما له وېرې پرېښود په بدل کې به داسې ایمان ورکړم چې د هغې خوږوالی به په زړه کې ومومي .))

حضرت جریربن عبدالله رض وایي : چې ماله رسول الله ص څخه د ناڅاپه نظریو پریوتلو په هکله وپوښتل هغوی ص وفرمایل (سمد ستي سترګې واړوه) . (۱۹۰)

---

(۱۸۷)ابوداود ، ترمذي او مسند احمد .

(۱۸۸)بخاري ، مسلم او ابو داود .

(۱۸۹)طبراني او المستدرک للحاکم روایت له ابن مسعود څخه .

(۱۹۰)مسلم مشکوة .

www.melitahrik.com 0777 400 116

همدارازحضرت جرير رض له خپل پلار او هغه يې له نيكه ځخه روايت كوي چې ما همدا پوښتنه له رسول الله ص څخه وكړله هغوی ص وفرمايل (سمدستي سترګې واړوه) [۱۹۱]

د خثعم دقبيلې يوې ښځې د حجة الوداع په وخت له رسول ص د څخه دحج په هكله پوښتنې كولې او فضل بن عباس درسول الله (ص)دتره په هغې سترګې ور ښخې كړلې رسول الله ص د هغه مخه بل پلو ته واړاوه) [۱۹۲]

همداسې نور ډېر روايات شته چې په هغوی كې لومړی ځل كتل معاف مګر بيابيا كتل منع ګڼل شوي دي بعضی پرګنې دی ته ذوق جمال وايي نو لكه چې سيدمودودي رح فرمايي : (ذوق وصال خو هم له همدې ذوق جمال څخه جوړېږي ، د هرې فحاشۍ بنسټ كتل دي نوالله ج د دی بنسټيزه مخنيوی وكړ تر څو وګړي په لويو ګناهونو كې اخته نه شي ، اسلام خو د ذوق جمال مخالف ندی او نه يې منع كړې دی اسلام وايي چې څوك دې خوښ شي د هغې ښكلا اوښايست دې تر تاثير لاندې راولي ، او دښكلا څكل يې غواړي نو په حلاله نكاح ورسره وكړه كه يوه كفايت نه كوي نو دوه ، درې ان څلور وكړه .)

سيدمحمد عابدبن الحسيني ليكي : ((من)) په دغه آيت كريمه : [قل للمؤمنين يغضو امن ابصار هم] كې د بعضيت لپاره دی نو د دې څخه په ډاګه كېږي چې ځينې كتنې لكه د ضرورت په وخت كې يا محرم ته جايز

---

(۱۹۱)سنن دارمي .

(۱۹۲)بخاري او ترمذي .

دي اوپه ((يحفظوا فروجهم)) کې ((من)) نشته نو معنا دا شوه چې زنا بالکل رخصت نه لري حتی د ضرورت په وخت کې هم)) .[۱۹۳]
امام نووی رح وايي چې دا ټول روايات په دې دلالت کوي چې په لارې کې مخ پټول پر ښځه واجب نه، بلکې مستحب دي[۱۹۴].
خو په دې وخت کې چې فساد او دخلکو سترګې هرپلو ته اوړي او راوړي نو ټولو ښځو ته پکار ده چې بهرته وزي نو پټ مخ ووزي او خپل بدن د الله ج په حضور کې له مسؤوليت څخه خلاص کړي ، الله ج فرمايي : [ان السمع والبصر والفواد کل او لئک کان عنه مسؤلا] [۱۹۵]
يعنې ((بېشکه غوږونه، سترګې او زړه هر يو له دغو نه له انسان څخه پوښتنه کېږي))

د ښځې کتل پردي نارينه ته :

د سترګو د کنترولولو په هکله چې کوم احکام نارينه وته راغلي دي هغه ښځو ته هم راغلي دي يعنې که د شهوت او فتنې وېره وه نو ښځې هم بايد هېڅ پردي نارينه ته قصداً ونه ګوري او که ناڅاپه يې نظر ولګېد نوښکته به ګوري ځکه چې د الله ج احکام دواړو ډلو ته شامل دي .
په دې هکله اتفاقي خبره ده چې د پردي سړي يا ښځې عورت ته کتل حرام دي برابره خبره ده چې داکتل په شهوت سره وي او که له شهوته پرته وي او

---

(۱۹۳)البريقه شرح الطريقه .
(۱۹۴)شرح النووي .
(۱۹۵)الاسراء ۳۶ .

که ناڅاپه پرې سترګې ولګېدلې نو سمدستي به يې اړوي : ((د ښځو او نارينه د عورت حدود مو مخکې په همدې کتاب کې روښانه کړل .))
له عورت څخه پرته نورې برخې لکه مخ ، لاس ، سر ، څنګلې ... په کتلو کې هم ټول فقهاء په دې متفق دي چې که چېرې نارينه د بدن کومې برخې ته کتل د فتنې او فساد لام ګرځي نو دا ډول کتل منع دي ځکه الله ج مؤمنو ښځو ته هم په غض بصر باندې امر کړيدی خو که د فتنې اوفساد يا د شهوت د تحريکولو وېره نه وه نو دلته فقهاء د نظر اختلاف لري ، دفقهاوو لږه برخه په دې نظر ده چې له لومړي ځل او ناڅاپي کتلو پرته ښځې ته هم روانده چې بيابيا پردي سړي ته وګوري او دلايل يې هم يو [قل للمؤمنات يغضض من ابصارهن] (۱۹۶)
يعنې : ((وو ايه مؤمنانو ښځو ته چې ښکته دې ساتي خپلې سترګې)) بل دا حديث چې رسول الله ص له خپلې لور فاطمې څخه وپوښتل چې ((د ښځو لپاره ترټولو غوره شی څه دی ؟)) هغې ځواب ورکړ چې : ((دا چې سړي ونه ويني او سړي دا ونه ويني)) رسول الله ص داخبره ومنله او د تائيد په ډول يې د اايت ولوست چې [ذرية بعضها من بعض] يعنې : ((او لاده ځينې د دوی له ځينو نورو څخه)) دوهم د ام المؤمنين حضرت ام سلمی هغه حديث چې روايت کوي : ((زه (ام سلمه) او ميمونه ناستې وو چې په دې کې ام مکتوم راغی (ام مکتوم په دواړو سترګو ړوند و) نو رسول الله ص موږ ته امر وکړ چې له ده څخه پرده وکړئ موږ وويل : ايا دا ړوند نه دی چې نه مو

(۱۹۶)النور : ۳۱ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

ویني او نه موپېژني ؟ رسول الله ص راته وفرمایل ایا تاسو هم ړندې یئ تاسویې هم نه وینئ .....)) [۱۹۷]

حضرت عایشې ته یو ړوند راغی او هغې ورڅخه پرده وکړله نو پوښتنه ترې وشوه چې له ده څخه ولې پرده کوې دا خو تا نه ویني هغې وویل : زه خویې وینم .... [۱۹۸]

دوهمه ډله چې دفتنې او شهوت د نشتوالي په صورت کې پردي نارینه ته دښځو کتل روا بولي داسې ځواب ورکوي چې د غض بصر ایت د فتنې او شهوت په شتوالي پورې اړه لري اوپه دې صورت کې په اتفاق سره یو بل ته کتل دواړو خواووته حرام دي او دفاطمې پورتنۍ حدیث ضعیف حدیث دی چې هېڅ علمي ارزښت نه لري او داحکامو یو معتبر کتاب هم ندی رانقل کړی ، یوفقیه هم پرې استدلال نه دی کړی حتی هغو خلکو هم پرې استناد نه دی کړی چې نارینه ته د ښځو په کتلو کې سخت دریځ لري او حرام یې بولي ، دا حدیث امام غزالي په احیاء علوم الدین کې رانقل کړیدی چې حافظ عراقي یې په تخریج کې ویلي دي : ((دا حدیث بزازاو دار قطني په افرادو حدیثو کې رانقل کړی دی چې سند یې ضعیف دی)) بزاز وایي چې سند کې یې داسې څوک دی چې زه یې نه پېژنم .

او دام سلمی حدیث هم ابن قدامه په مغنی کې رد کړی دی ددې حدیث په سند کې (نبهان) دی او امام احمد وایي چې نبهان دوه عجیب حدیثونه روایت کړی دی یو همدا حدیث .بل دا چې ((امام احمد په ضمني ډول دواړه حدیثونه ضعیف او دحدیثو له اصولو څخه مخالف ګڼلي دي .))

---

(۱۹۷)ابوداود ، ترمذي او موطاامام مالک .

(۱۹۸)ابوداود، ترمذي ، مسند احمد او موطا امام مالک .

ابن عبدالبر وایي چې : نبهان مجهول الهویه سړی دی او دا احتمال هم لري چې لکه امام احمد ، امام ابوداود او اثرم چې وایي د نبهان او د عایشې حدیثونه په امهات المومنین (رسول الله ص بيبیانو) پورې خاص وي .
کله چې رسول الله ص د اختر له لمانځه څخه فارغ شو نو ښځو ته راغی وعظ یې ورته وکړ او په صدقې یې ورته امروکړ او له ده سره بلال هم ونو ښکاره خبره ده چې دې ښځو به دواړو ته کتل بل دا چې که نارینه ووته کتل هم منع وای نو په سړیو به هم د نقاب او حجاب اچول لازم و ، ددې لپاره چې څوک ورته ونه ګوري دلته دا یادونه هم ضرور ده چې ښځه که څه هم ډېروخت مطلوبه (غوښتل شوې) او نارینه طالب (غوښتونکی) وي ، د ښځې شهوت ویده دي او دا نارینه دی چې تل ددی شهوت راویښوي بلکه ډېر نارینه هم د ښځې زړه وړي د هغه ځواني ، ښکلا ، توان ، غیرت په ښځه اغېزه کوي ان مینه یې د زړه پردې هم څیرې کوي ، لکه قران کریم چې د مصر دعزیز دمېرمن چې ځینې مورخین یې زلیخا بولي ((او د یوسف ع په کیسه کې له دې راز څخه پرده پورته کوي او وایي چې د یوسف مینې د زلیخا د زړه پردو ته لاره موندلې وه او هغه د شاعرانو خبره د یوسف مینې زلیخا لېونۍ کړېوه هغه یې په خپل زړه کې د مینې د بل اور د مړ کولو لپاره راوغوښت او د زنا غوښتنه یې ترې وکړه همدا راز قران دا هم وایي چې زلېخا په خپل همدې هوډ ولاړه وه او ویل یې چې که یوسف زما داهیله تر سره نه کړي نو جزاء به ورکړم ، قران کریم وایي چې د یوسف ښکلا د هغه ښار په ټولو ښځو تاثیر وکړ د هغه ښکلا ، ځوانۍ تازګۍ

دښار ټولې ښځې (بې هوښه او بې خوده) کړې تردې چې د یوسف له مخ نه یې سترګې اړول زړه نه غوښتل او تردې چې خپل لاسونه یې غوڅ کړل.[199]

نو کله که داسې پېښېږي، او د سړي کتل د ښځې شهوت راپاروي یا دفتنې او فساد لامل ګرځي نو باید چې ښځه سترګې واړوي او که وایې نه اړوي او له کتلو خوند اخلي نو همدې ته رسول الله ص د سترګو زنا ویلې ده.

حضرت عایشه رض روایت کوي چې د حبشیانو یوه ډله راغله او د نبوي مسجد په انګړ کې یې یوه ننداره وښودله او رسول الله ص دا ننداره پخپله ماته راښودله.[200]

او له تاریخ څخه ثابته ده چې دا وفد په اوم هجري کال راغلی و او دبې بي عایشې(رض) عمر د پنځلسو او شپاړلسو (۱۵_۱۲) کالو په منځ کې وو بخاري کې وایي چې رسول الله (ص) به په عایشه رض په څادر پټوله.

کله چې فاطمه د قیس لور د طلاق په عدت کې وه نو رسول الله ص ورته وفرمایل چې ام شریک انصاري یې(رض)سره اوسېږه بیا یې ورته وفرمایل:

((هغه شتمنه ښځه ده هغې کره صحابه ډېر ځي او راځي نو ته دام مکتوم(رض) کره اوسېږه هغه ړوند دی ته به هلته بې تکلیفه ژوند تېر کړې))

عورت:

---

(۱۹۹)یوسف :۲۳_۳۲.

(۲۰۰)مسلم او مسند احمد.

عورت په لغت کې نقصان او عیب او هغه شي ته چې بد ګڼل کېږي وایي او عورت ځکه په دې نوم ونومول شو چې لوڅېدل یې بد ګڼل کېږي .

د ښځې عورت د پردي نارینه په وړاندې :

اسلام یو رېښتونی دین دی او په هره معامله کې له اعتدال (منځومانه لار) څخه کار اخلي که له یوې خوایې ښځې ته اجازه وکړه چې که ضرورت درته پېښ شي نو د پردیو نارینه و په مخ کې خپل مخ لوڅولای شي او د نارینه و په منځ کې خپل ضرورت رفع کولی شي مګر له بلې خوا نارینه وو ته امر کوي چې که کومې ښځې مخ لوڅ کړ تاسې سترګې ښکته واچوئ د هغې له اړتیا څخه ناوړه استفاده مه کوئ او په برندو برندو سترګو ورته مه ګورئ الله(ج)ښځو ته امر کړی چې : [ولایبدین زینتهن الاماظهر منها] (۲۰۱)

یعني : ((او ندې ښکاروي خپل سینګار مګر هغه چې ښکاره شي له دېنه)) ټول فقهاء په دې متفق دي چې ښځې ته روا ندې چې خپل سینګار چاته وښیي مګر هغه څه چې له دوی ځینې ښکاریږي فقهاء په دې کې د نظر اختلاف لري چې له ماظهر منها څخه هدف څه دی ؟ د ځینو په نزد له دې څخه مراد ګاڼه ده او هغه څه چې د ضرورت په وخت کې لوڅېږي اوس فقها پدې اړه اختلاف لري چې داړتیا په وخت کې باید کوم ځایونه لوڅ شي چې د هغې په لوڅولو کې دپردي نارینه په وړاندې تر الهي عتاب لاندې رانشي. ټول فقها پردې متفق دي چې ښځه باید دپردي نارینه پر وړاندې د خپل مخ (چې دیو غوږ له نرمۍ څخه پیل د بل غوږ د نرمۍ پورې

---

(۲۰۱)النور : ۳۱ .

www.melitahrik.com 0777400116

او د زنې لاندې برخې څخه پيل په تندي کې د ويښتانو د زرغونېدلو ترځايه پورې)د ورغوو ښنګلو او قدمو څخه پرته د نور بدن کومه برخه ښکاره نکړي او په قدمونو او ښنګلو کې هم اختلاف دی .
حنبليان او ځينې شوافع رحمهم الله وايي : د ښځې ټول بدن عورت دی حتی نوکان هم .[٢٠٢]
او دليل يې هم دا پورتنی ايت دی او له ماظهر منها ځنې مراد د دوی په نزد هغه دی چې دوی يې د خوځېدلو ، کښېناستلو او پاڅېدلو په وخت کې اختيار نلري .

مخ او مړوند

د ستر او حجاب موضوع هم له هغو موضوعاتو څخه ګڼلی شي چې د اسلام له صدرڅخه تر اوسه پورې د فقهاوو ترمنځ اختلافي ده او تر اوسه پورې په دې اړه هم فقهاء په يو نظر راټول شوي ندي ، خو داسې شوي دي چې په يو وخت کې به د يو نظر خاوندان ډېر ا ودبل نظر کم شوي وي او په بل وخت کې به بيا د دی مقابل نظر خاوندان ډېر شوي او د هغه بل کم شوي وي د بېلګې په ډول يو وخت داسې شوي دي چې د هغو علماوو شمېره ډېره وه چې د پرديو نارينه وو په وړاندې د ښځو مخ لوڅی به يې ښه نه باله او په مقابل کې به د هغو علماوو شمېره کمه وه چې هغوی د پردي نارينه په وړاندې د ښځو مخ او لاسونه (ورغوی) عورت نه بلل او بيا د دې برعکس د هغو علماوو شمېره ډېره شوې ده چې هغوی د ښځو مخ او

---

(٢٠٢)المغني ، نهايه المحتاج ، سراج الوهاج او غايه المنتهي .

ورغوی عورت نه بولي ،او د پردیو نارینه وو پروړاندې په لوڅولو کې یې څه باک نهویني او د هغو علماوو شمېر کم شوی دی چې مخ او ورغوی عورت بولي خو هېڅکله یې هم په حرمت یا کم تر کمه مکروهوالي باندې او یاد لوڅولو په جواز باندې علماء متفق شوي ندي .
او د اختلاف ختمېدونکی هم ندي ځکه چې هره ډله ځانته دلایل لري او اختلاف یې ځانته بېلابېل لاملونه او وجوهات لري چې دا وجوهات به د قیامت تر ورځې دوام مومي چې په اسلامي فقه کې د (اسباب الاختلاف الفقهاء) تر عنوان لاندې ډېر کتابونه لیکل شوي دي او د یوه ځانګړي علم په توګه تدریس کېږي خو فقهاوو هېڅکله هم پر هغه چا چې د ده له نظرسره مخالف دي د کافر فتوا نده لګولې ځکه چې هغوی هم د شریعت په مصادرو کې پلټنه اوا اجتهاد کړی دی او هغه مسئله ورته حق ښکاره شوې ده چې اوس یې خپل نظر ګرځولی دی او د اجتهاد حق هرهغه چاته چې لیاقت یې ولري شته دی د صحابه و په زمانه کې هم د نظر اختلافات وو حتی د پیغمبر (ص)ژوند کې هم وو خو څرنګه چې هغه(ص) ژوندی و او وحې پرې راتلله نو اختلافات به ژر حل کېدل او رسول الله (ص) هم اجتهاد تائید کړی دی حتی د هغه چالپاره یې چې په اجتهاد کې تېروزي او ناسم نظر یې غوره کړی هم د رښتلو په ځای د یو اجر زېری ورکړی دی خو متاسفانه چې زموږ د دورې ځیني علماوو د بېلابېلو انګیزو او تمایلاتو له مخې دومره ژر د کفراو ارتداد ټاپې ولګولې چې سړی ورته هک حیران شي ، چې دا فتواګانې هم هېڅ شرعي بنسټ نلري او اکثره د سلیقوي ، ذوقي او ګوندي اختلافاتو له مخې صادرېږي .

زما هیله له درنو لوستونکو څخه داده چې تعصب یوې خواته پرېږدي او لیکنه د حق په سترګو ولولي او دحق په تله قضاوت وکړي که زموږ نظر یې خوښ شو او دا نظر ورته حق ښکاره شو نو راسره دې یې ومني او که دا نظر خطا بولي نو مهرباني دې وکړي د دی نظر پر مخالف نظر دې عمل وکړي چې نه به ورته موږ کافر او یا منحرف وایو او نه به دی موږ د کفر او انحراف په ټاپو او القابو نمانځي .

تر اوسه پورې چې د ستر او حجاب پر موضوع څومره لیکنې شوې دي ډېره برخه یې له افراط او تفریط څخه ډکه ده ځینې خلکو له اسلام څخه سره سکروټه جوړه کړې ده او نړیوالوته یې د یوې بلا په توګه ورپېژندلې او یو تت انځور یې ترې کښلی دی حتی د ښځو د رنګینو چادرونو سیورې هم حرام بولي او مسلمانان پر هغه څه مکلفوي چې له وس نه یې بهر خبره ده او ځینې نور بیا د غرب او اروپا د کفري ټولنې د زرق او برق تر اغېزې لاندې راغلي دي او د وربځو په اوښانو یې خطا شوي دي دوی وایي چې د نقاب او حجاب مسئله په اسلام کې ځای او اصل نه لري هېڅ فقهي مذهب کې ستر او پرده نشته او دحجاب او سترنظر په اسلامي ټولنه تحمیل شوی دی، دوی وایي چې څرنګه ستر او حجاب په اسلام کې نشته ده نو دا بدعت او ګمراهي ده ،دوی وایي چې په ښځو باندې مخ پټول د هغه څه حرامول دي چې خدای(ج) حلال کړي دي ، چې حلالول او حرامول یوازې د یو الله ج کار دی .

په داسې حال کې چې اسلام دا دواړه نظرونه ردوي او د اعتدال دین دی نو منځومانه لاره خوښوي که د شریعت عام مفهوم ته وکتل شي نو سړی پوهېږي چې اسلام د سختۍ او شدت په ځای اسانۍ او نرمۍ ته ترجیح

ورکوي قران ځوځو ځایه وایي چې په دین کې حرج او سختي نشته دی ،
قران وایي چې انسان ترخپله وسه پړ دی رسول الله ص چې خپلو صحابه و
ته امر کوي چې ((یسر ولاتعسر)) اساني کوه او سختي مه کوه .
نو په کار ده چې په اسلام کې په اختلافي مسایلو کې په هغه نظر عمل
وشي چې خلکو ته په کې اساني ډېره وي .
د ښځو د پردې او حجاب په هکله د معاصرې اسلامي نړۍ ستر مفکر
علامه شیخ دکتور یوسف قرضاوي هم دیوې پوښتنې په ځواب کې دا
مسئله څېړلې ده او د (النقاب للمراۀ) تر عنوان لاندې یې خپره کړې ده چې
زموږ د دې څېړنې ډېرې برخې هم له همدې رسالې څخه اقتباس شوي دي
هیله ده چې په غور او له تعصب څخه په لېرې فضا کې یې ولولئ .
د مخ او ورغویو دلوڅولو حکم :
د حجاب او ستر په هکله په عمومي ډول دوه نظره وجود لري لومړی نظر دا
دی چې د ښځې مخ او ورغوی تر مړوند پورې عورت ندی او نه یې پټول
فرض دي البته په استحباب کې یې هېڅوک هم څه نه وایي .
دوهمه ډله وایي چې د ښځې ټول بدن عورت دی او پردي ته د مخ او
لاسونو لوڅول حرام دی موږ به لومړی د لومړۍ ډلې نظر وڅیړو او په دوهم
قدم کې به د دوهمې ډلې نظر وڅیړو چې حق نظر په خپله څرګند شي .
د مخ او ورغویو لوڅول روا دي :
جمهور فقهاء په دی نظر دي چې دمخ او روغویو پټول واجب ندي او
ښځې ته روا دی چې د پردي نارینه پر وړاندې مخ او ورغوي لوڅ کړي .
د امام ابوحنیفه نظر :

د حنفي فقهې په مشهور کتاب الاختيار کې ليکي (اصيلې ښځې ته دې نه شي کتلی مګر مخ او ورغويو ته يې) خو که د شهوت وېره نه وه او امام ابوحنيفه ورسره قدمونه هم زياتوي چې ورته کتل روا دي ځکه کارته په راکړه ورکړه کې او معاملو کې ضرورت دی دليل يې د الله ج دا وينا ده [ولايبدين زينتهن الاماظهر منها].[203]

يعني : ((او نه دې ښکاره کوي خپل سينګارونه مګر هغه چې ښکاري .)) له دېنه اکثره صحابه د دې ايت په تفسير کې وايي چې له (ما ظهر منها) څخه غرض رانجه او ګوته او ګوتې او د رنجو ځايونه دي ځکه چې خپله رنجو ، ګوتې او ګاڼې ته خو کتل خپلو او پرديو ټولو ته روا دي .

او د قدم په هکله هم روايت شوی دی چې کتل ورته روا دي او عورت ندی ځکه چې په تللو کې يې پټول سخت کار دی او بل دا چې مخ او لاسونه تر قدم ډير مهم دي نو چې د مخ او ورغويو لوڅول روا دي نو د قدم خو په حتمي روا وي.[204]

د امام مالک مذهب :

په ((اقرب المسالک الی مذهب امام مالک)) کې ليکي چې : ((د پردي نارينه پر وړاندې د ښځې عورت له مخ او ورغويو پرته ټول بدن دی او دا دواړه عورت ندی .)) د صاوي په حاشيه کې وايي چې کتل ورته روا دي خو چې د لذت نيت نه وي.[205]

---

(۲۰۳)النور : ۳۱ .

(۲۰۴)الاختيار لتعليل المختار ، عبدالله ابن محمود ابن مودود :۴\۱۵۶ .

(۲۰۵)په شرح المصغير د صاوي حاشيه د مصر د دارالمعارف چاپ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

د امام شافعي مذهب :

امام شيرازي په المذهب کې ليکي : ((اصيله ښځه ټوله عورت ده مګر مخ او لاسونه يې .))

د امام احمد بن حنبل مذهب :

ابن قدامه حنبلي په المغنی کې ليکي : ((... زموږ ځينې ملګري وايي چې د ښځې ټول بدن عورت دی ځکه په حديث کې راځي چې ((د ښځې ټول بدن عورت دی)) (ترمذي دې حديث ته غريب ويلی دی .)

مګر هغې ته د مخ او ورغويود لوڅولو اجازه ورکړل شوې ده))[۲۰۶]

امام احمد وايي چې د ښځې ټول بدن عورت دی مګر يوازې مخ يې .[۲۰۷]

له امام ابو حنيفه ((امام شافعی او امام مالک څخه پرته امام نووی ، ابن حزم ، او زاعي ، ابو ثور ، ثوري او مزني (رحمهم الله) وايي چې د مخ لوڅول روا دي .))

د دې ډلې دلايل :

تفسير د [ما ظهر منها]

دا ډله وايي چې د صحابه وو جمهور (اکثره تابعين او تبع تابعين وايي چې له [ماظهر منها] څخه هدف مخ او ورغوی دی حافظ سيوطي په خپل تصنيف (الدر المنثور فی التفسير الماثور) کې ډېرې داسې نمونې رانقل کړي دي .

---

(۲۰۶)المغنی لابن قدامه ،

(۲۰۷)المجموع امام نووي ۱۶۹۱۳ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

ابن منذر وایي چې حضرت انس رض ترې مراد رانجه او ګوته اخستې دي .

سعید بن منصور ، ابن جریر ، عبد ابن حمید ، ابن منذر او بیهقي وایي چې عبدالله ابن عباس (د مفسرینو سردار) ترې هدف رانجه ،ګوته ، چارګل او غاړه کۍ اخیستی دي .

عبدالرزاق او عبدابن حمید په بل روایت کې وایي چې عبدالله بن عباس له (ماظهر منها) څخه هدف د لاس نکریزی او ګوته اخیستې ده .

ابن شیبه او ابن ابی حاتم وایي چې ابن عباس ترې هدف مخ ، ورغوي او ګوته اخیستی ده او له همدوی څخه یو بل روایت دی چې ابن عباس ترې مراد د مخ دایره او د ورغوي دننه برخه اخیستې ده .

ابن ابي شیبه ابن جریح ، عبد ابن حمید ، این منذر او بیهقي په سنن الکبری کې وایي چې له عایشې(رض) څخه د (ماظهر منها) د تفسیر پوښتنه و شوه نو ویې ویل چې له دې څخه مراد بنګړی (کړه) او فتح ده[۲۰۸].

ابن جریر وایي چې سعید ابن جبیر ترې مراد مخ او ورغوی اخیستی دی، همدا راز ابن جریر له عطاء څخه هم همداسې روایت کوي ابن جریر او عبدالرزاق له مسور بن مخرمه څخه روایت کوي چې هغه ترې مرادبنګړی (کړه) ګوته او رانجه اخیستی دي .

خو عبدالله ابن مسعود تری مراد جامې او جلباب اخلي عبدالله جار الله په (المراة المسلمه) کې د جلباب تعریف داسې کوي (دا هغه ځوړنده جامه

---

(۲۰۸)فتح د ګوتې په څیر د سرو یا سپینو زرو وړه حلقه ده چې په بنصر ګوته کې (د وړې ګوتې ترڅنګ دوهمه ګوته کې) په ګوته کېږي .

چې ټول بدن پټوي) جلباب هغه څادر ته ورته ټوټه ده چې ښځې يې په سر اچوي او پر مخ يې را ځړوي ((د جلباب دا تعريف شېخ عبدالله ابن حميد سلفي چې د ښځو د مخ پټولو سر سخته پلوی دی کړېدی چې مقابله خوا ورسره موافقه نده.(۲۰۹)

خو دکتور قرضاوي او ځينې نور علما وايي چې دلته د ابن مسعود په پرتله د عايشې، ابن عباس او انس نظر پياوړی دی ځکه چې په دې ايت [ولايبدين زينتهن الاما ظهر منها] کې له ماظهر منها يعني ((هغه څه چې ترې ښکاري)) د زينت د ښکارولو له حرمت څخه مستثنی ده چې دا په اسانۍ او رخصت دلالت کوي يا په بل عبارت دايې له هغه حرمت څخه مستثنی کړی او حتمي ده چې مستثنی د اسانۍ او رخصت لپاره ده او د جلباب ، څادر يا هغه جامې چې خپله ښکاري په ښکاره کولو کې خو هېڅ اساني نشته ده او پټول يې هېڅ ممکن ندي ښځه خوبه زينت او ښکلې جامې په چادري پټې کړي او که له دی استثنی څخه هدف چادري شي نو هغه خو هسې هم نه پټېږي نو بيا دې استثنی ته څه ضرورت و ؟ همدا لامل دی چې د ابن عباس رض نظر ډېرو مفسرينو لکه ابن جريرطبري ، قرطبي ، امام رازي ، بيضاوي او د مذهبونو څلورو واړو امامانو خوښ کړی دی ، او په دې اړه ډېر احاديث هم شته دي چې ښيي د ښځې مخ او ورغوی تر مړوند پورې عورت ندی لکه : حضرت عايشه رض روايت کوي چې زما دمورني ورور عبدالله ابن طفيل لور ماکره سينګار شوې راغله کله

(۲۰۹)فتاوی المراة المسلمه جلد ۱ .))

چې رسول الله ص رانټوت او دايې وليدله نو مخ يې ترې واړوه ماورته وويل چې اى د خداى رسوله (ص) دا زما وريره ده هغه (ص) وفرمايل : ((کله چې انجلۍ پېغله شي نو روا نده چې ښکاره شي ورڅخه مګر مخ يې او دومره (چې د خپل لاس په څنګل يې موټى کېښود او د خپل موټې او ورغوي ترمنځ يې د يو موټي په اندازه ځاى پرېښود .)[210]

همدا راز حضرت عايشه (رض) روايت کوي چې (د هغې خور اسماء د رسول الله ص خښينه راغله او نرمې او نازکې جامې يې اغوستې وې رسول الله (ص) چې کله وليدله نو ترې مخ يې واړاوه او ويې فرمايل : ((اى اسماء کله چې ښځه پېغله شي نو روا نده چې ورڅخه ښکاره شي مګر دا او دا ((اشاره يې وکړه مخ او لاسونو ته))[211]

۲ _ د ټيکريو د اچولو حکم په ګريوانونو (ټټرونو) باندې دى نه پر مخ : همدا نيوکه عبدالله په المرءة المسلمة کې کړې ده ، دا چې الله (ج) مؤمنو ښځو ته خطاب کوي [وليضربن بخمرهن على جيوبهن] ..... النور **۳۱** .

يعني : (را وادې چوي ټيکري خپل په خپلو ګريوانونو باندې) کابلى تفسير ورسره زياتوي چې ټټرېې ښکاره نه شي) خمر د خمار جمع ده چې ټيکري ته وايي او جيوب د جيب جمع ده چې ګريوان او ټټر ته يې وايي.[212]

---

(۲۱۰)جامع البيان عن تاويل اي القران ، المنثور امام سيوطي او تفهيم القران .

(۲۱۱)ابو داود شيخ الباني هم پرې استناد کړى ده او صحيح جامع الصغير هم رانقل کړى دى .

(۲۱۲)(المرءة المسلمة

الله (ج)ښځو ته داسې امرکوي چې ټيکري داسې په سرکړئ چې غاړه او ټټر موهم ورسره پټ شي او د جاهليت د وخت په څېر دې ټټر اوسينه لوڅ نه پرېږدي ، نوکه د مخ پټول هم فرض وای نو الله ج به په پوره صراحت سره د مخ په پټولو هم امر کړی وای او ويلي به يې و چې ټيکري په مخونو هم را وځړوئ لکه څنګه يې چې پر ګريوانونو امر وکړ او همدا لامل دی چې امام ابن حزم وايي : ((الله ج ښځو ته امر وکړ چې ټيکري پر ګريوانونو واچوئ او دا دليل په ستردعورت د غاړې او سينې .او دا دليل دی د مخ د لوڅوالي پر روا والي.))

د دې ايت د تطبيق عملي بڼه د پښتو په قومي خلکو کې ښه ترسترګو کېږي چې پلو ورته وايي يعنې سر او ټټر دواړه په څادر پټ وي او مخ لوڅ .

٣ ـ نارينه وو ته د سترګو په کنټرول او ښکته ساتلو امر :

په قران او حديثو کې نارينه وو ته امر شوې دی چې کله مو په کومې پردئ مخ لوڅې ښځې باندې سترګې ولګېدې نو خپلې سترګې کنټرول کړئ او نظرونه مو ټيټ واچوئ .

[قل للمؤمنين يغضو امن ابصارهم] [٢١٣]

يعنې : ((و وايه مؤمنو سړيو ته چې خپل نظرونه دې ښکته وساتي .))

رسول الله (ص) فرمايي : (تاسو ماته د شپږو شيانو ضمانت راکړئ زه به تاسو ته د جنت ضمانت درکړم ... او نظرونه ښکته ساتئ) .[٢١٤]

---

(٢١٣) النور ٣٠ .

(٢١٤) مسند احمد ، بيهقي .

رسول لله (ص) حضرت علي (رض) ته وفرمایل : ((یا علي لاتبع النظرة النظرة فان لک الاولی ولیست لک الاخره .)) [۲۱۵]
یعنې : ((ای علي (رض) له لومړي ځل څخه پرته دوهم ځل مه ګوره لومړی درته معاف دی مګر دوهم نه .))
نو که ټولې ښځې په نقاب کې وای او دټولو مخونه پټ وای نو څه ضرورت و چې سړیانو ته په غض بصر امر کېده ؟ او که مخونه لوڅ نه وای نو حضرت علي ته به یې ولې ویل چې لومړی ځل درته معاف خو دوهم ځل پام کوه او کله چې سترګو هېڅ نه لیدلای او مخونه پټ وای نو په حدیث کې به ولې ویل کېدل چې : نکاح د نظر کنټرولوونکې ده . دا او داسې نور ډېر روایات شته چې ترې جوتیږي چې د پردۍ ښځې په مخ مو که سترګې ولګېدلې نو مخ واړوئ)) چې دا هرڅه د ښځې د مخ په لوڅوالي دلالت کوي .
۴ _ اګر که د هغوی ښکلا ستا هرڅومره خوښه وي .
الله (ج) رسول الله (ص)ته فرمایي : [لایحل لک النساء من بعد ولا ان تبدل بهن من ازواج ولو اعجبک حسنهن] [۲۱۶]
یعنې : ((له دې وروسته ستا لپاره نورې ښځې روا ندي او نه د دې اجازه ده چې د دوی پر ځای نورې ښځې راولې اګر که د هغوی ښکلا ستا هر څومره خوښه وي .))
نو کله چې د هغوی مخونه پټ وي نو دهغوی حسن او ښکلا به څه ډول و وینې چې د ده خوښه شي ؟

(۲۱۵) مسند احمد ، ابوداود ، ترمذي .
(۲۱۶) الاحزاب :۵۲ .

۵ _ کله چې له تاسې څخه چا کومه ښځه ولیدله او خوښه یې شوه .

ډېرې پېښې او نصوص د دې څرګندوی دي چې په صدر د اسلام کې له ډېرو کمو ښځو څخه پرته نورې ټولې مخ لوڅې وې او نقاب یې نه درلود له دې څخه یوه نمونه : حضرت جابر (رض) روایت کوي چې رسول الله ص یوه ښځه ولیدله چې خوښه یې شوه نو زینب(رض) ته راغی په داسې حال کې چې هغې پوستکی سولاوه او رنګ کاوه یې نو خپله غوښتنه یې له هغې سره پوره کړله ...... بیا یې وفرمایل ((کله چې له تاسو څخه کوم یوه ښځه ولیدله او خوښه یې شوه نو خپلې ښځې سره دې کوروالې وکړي ځکه دا له منځه وړي هغه څه چې د ده په نفس کې دي .))[۲۱۷]

مشکوة او دارمي له ابن مسعود څخه همداسې روایت کوي خو په دومره توپیر چې هلته د زینب په ځای د سوده(رض) نوم راغلی دی او په کې ویل شوي دي چې ((هر چا چې کومه ښځه ولیدله او خوښه یې شوه نو خپلې ښځې ته دې راشي ځکه له دې سره هم هغه شی دی چې له هغې سره دی .))

په یوبل روایت کې راځي چې فلانۍ زما تر ټنګ تېره شوه نو زما په زړه کې د ښځو شهوت را وپارېده ...)) دا حدیث د دې څرګندوی دی چې رسول الله(ص) کومه معلومه ښځه لیدلې ده او دهغې په لیدلو یې د بشریت او نارینه توب له فطري غوښتنې سره سم شهوت را پارېدلی دی او دا کار هغه وخت ممکن دی چې مخ یې ووینې تر څو چې فلانۍ پرې له نورو بېله

(۲۱۷) مسلم ، کتاب النکاح .

کړي او ليدل يې هم داسې وي چې بشري شهوت راپاروي نو څرګنده شوه چې هغه وخت ښځې مخ لوڅې ګرځېدلې .

۶ ـ نظريې پرې پورته او ښکته وګرځاوه .

بخاري او مسلم له سهل ابن الساعدي نه روايت کوي چې يوه ښځه رسول الله ص ته راغله او ويې ويل چې يا رسول الله زه راغلې يم چې تاته خپل نفس (ځان) در وبخښم نو رسول الله ص هغې ته وکتل او نظر يې پرې ښکته او پورته وګرځاوه بيايې سر ښکته کړبيا هرکله چې دې ښځې وليدل چې رسول الله ص حاجت نه لري نو کښېناستله د رسول الله (ص) يو ملګرى پاڅېد او عرض يې وکړ چې اى د خداى رسوله (ص) که ته ورته اړتيا نه لرې نو ماته يې په نکاح کړه ...)) نو که دا ښځه مخ لوڅې نه واى نو رسول الله ص نشو کولى چې هغې ته وګوري او پورته او ښکته پرې سترګې وګرځوي او د هغې مخ لوڅې د خطبې په نيت هم نه وه ځکه که دخطبې په نيت واى نو بيا به يې ببرته خپل مخ پټ کړى واى بلکې په حديث کې راځي چې دا ښځه بيا هلته کښېناستله او ځينو صحابه و هم وليدله تردې چې يو صحابي ورسره د نکاح وړانديز هم وکړ .

۷ ـ د خثعميه او فضل ابن عباس حديث .

دا حديث هم بخاري ، مسلم او ترمذي روايت کړى دى ((فضل (رض) د رسول الله (ص) شاته ناست و چې دخثعم دقبيلې يوه ښځه راغله او له هغه ص نه يې د حج په هکله پوښتنې کولې او فضل ابن عباس د رسول الله (ص) د تره زوى په هغې سترګې ورښخې کړې رسول الله ص د هغې مخ بل خواته واړوه .)) امام ابن حزم وايي چې که د ښځې مخ عورت واى نو رسول الله ص به د دومره خلکو په وړاندې د دې ښځې په مخ لوڅې چپ نه پاتې

کېده او که مخ يې پټ وای نو ابن عباس به د هغې له بد رنګوالي او ښکلا څخه څه خبرېده ، په ترمذي کې دا کيسه داسې راغلې ده : ((رسول الله(ص) د فضل څټ بل خواته واړوه نو عباس(رض) له رسول الله (ص) څخه وپوښتل چې ولې دې د تره د زوی غاړه و ګرځوله ؟)) رسول الله (ص) ورته وفرمايل چې ځوان هلک او ځوانه نجلۍ مې وليدل نو د شېطان له لمسوني څخه باوري نه وم) امام شوکاني وايي چې له دې حديث نه استنباط کېږي چې د فتنې څخه د امن په وخت مخ ته کتل روادي همدا راز که حضرت عباس نه وای پوه چې د ښځې مخ ته کتل روادي نو ولې به يې له رسول الله ص څخه پوښتنه کوله ؟ نو داسې ښکاري چې عباس پوه و چې دښځې مخ ته کتل روا دي او دا چې فضل ورته کتل او رسول الله (ص) يې مخ واړوه نو عباس ته سوال پيدا شو ، فضل ابن عباس وايي چې هغه ښکلې ښځه وه)) معنی دا چې مخ يې لوڅ و او فضل يې ښکلا ته هم پام کړی دی ، په نيل لاوطار کې وايي چې دا حديث په دې خبره د استدلال لپاره ډېر ښه دی چې د [واذا ساء التمو هن متاعا فسئلو هن من وراء حجاب] ايت د رسول الله ص په بيبيانو پورې خاص دی ځکه چې د فضل کيسه په حجة الوداع کې پېښه شوه او د حجاب ايتونه په پنځم هجري کال کې نازل شوي دي .

٨ _ نور احاديث :

جابربن عبدالله رض وايي چې ((له رسول الله ص سره په يوه لمانځه کې حاضر وم لمونځ يې له خطبې مخکې ادا کړ ... جابر رض ووېل : بيا تېر شو تر دې چې ښځو ته راغی نو وعظ يې ورته وکړ او پند يې ورته وکړ ورته يې وويل : ((خيرات ډېر کوئ ځکه ستاسو ډېره برخه د جهنم لرګي دي)) بيا

دښځو له منځه يوه غوره ښځه را پاڅېدله چې سوربخن تور رنګه اننګي يې درلودل)) نو که د دې ښځې مخ پټ وای نو حضرت جابر څه پوهېده چې اننګي يې سور بخن تور رنګه دي ، مسلم او ابو داود له حضرت جابر څخه روايت کوي چې رسول الله ص داختر په ورځ له خطبې څخه وړاندې په لمانځه پيل وکړ بيا يې خلکو ته خطبه واوروله بيا کله چې د خدای ج نبي ص فارغ شو او ښځو ته راغی نو وعظ او پند يې ورته وکړ په داسې حال کې چې دبلال په لاس يې تکيه کړې وه او بلال خپله جامه غوړولې او ښځو په کې صدقې اچولې وايي : ((ښځې به خپله ګوته په کې اچوله او ....))

ابن حزم وايي : که ورغوی عورت وای نو هغوی به نه لوڅاوه او که ورغوی يې نه وي لوڅ کړی نو د ګوتو اچول څنګه ممکن شول ؟

حضرت عايشه رض وايي : ((موږه مؤمنې ښځې به له رسول الله ص سره د سحر لمانځه ته راتلو ، په داسې حال کې چې په خپلو پړونو کې به تاوې وو بيا به ګرځېدلو خپلو کورونو ته کله به مو چې لمونځ اداکړ ، نو د تيارې له کبله به نشو پېژندلی .))[۲۱۸]

د دی حديث مفهوم په دې دلالت کاوه چې دوی له تيارې پرته پېژندلې شوې او دا په هغه وخت کې پېژندل کېږي چې کله مخ لوڅې وي .

مسلم روايت کړی دی چې سبيعه د حارث لور د سعد بن خوله مېرمن وه ، سعد د بدر په غزا کې هم ګډون درلود خو په حجة الوداع کې په داسې حال کې وفات شو چې مېرمن يې (سبيعه) حامله وه ، کله يې چې حمل وزېږاوه او له نفاس څخه هم پاکه شوه نو د نوي واده لپاره يې غوښتونکيو ته ځان

---

(۲۱۸) مسلم ، ابوداود ، ترمذي .

www.melitahrik.com 0777 400 116

ښکلې کړ چې ابو سنابل بن بعک ورغی او ورته یې و وېل چې ((ولې دې ښکلې او سینګار وینم ؟لکه چې واده غواړې !
ـ نه والله چې ستا نکاح روا نده تردې چې څلور میاشتې او لس ورځې در باندې تېرې شي ....)) دا حدیث په دې دلالت کوي چې سبیعه د ابو سنابل په مخ کې ښکلې او جوړه شوې ښکاره شوه نو که دا مخ لوڅې نه وای نو ابو سنابل څه پوهېده چې دې ارایش کړی دی ؟ او ابو سنابل د هغې محرم نه و تر دی چې بیا یې ترې دنکاح غوښتنه هم وکړه حضرت عمار ابن یاسر روایت کوي چې یو سړی د یوې ښځې ترڅنګ تېر شو نو خپلې سترګې یې ورپورې وګنډلې (یعني دومره یې ورته وکتل چې بالکل یې ترې سترګې نه اړولې) تردې چې دا سړی په یو دیوال برابرشو چې له دیوال سره په جنګېدلو یې مخ ټپي شو بیا رسول الله ص ته په داسې حال کې راغې چې پر مخ یې وینې بهېدلې ، رسول الله ص ته یې وویل چې : ای د خدای رسوله ما داسې وکړل ، رسول الله ص ورته وفرمایل کله چې الله ج بنده ته د خیر اراده وکړي نو جزا یې په دنیا کې ورکوي ...)
دا حدیث هیثمي په مجمع الزوائد کې را اخیستی دی چې وایي : دا حدیث طبراني روایت کړی دی او سند یې جید دی ، و دې کتل شي.(۲۱۹)
دا حدیث په دې دلالت کوي چې هغه وخت کې ښځې مخ لوڅې وې او ځینې داسې ښکلې ښځې هم په کې وې چې دځینو خلکو زړه نه کېده چې سترګې ترې بل خوا واړوي تردې چې له دېوال سره به هم ټکر شو ، او تردې چې په مخ یې وینې و بهیږي .بخاري له عبدالله ابن عباس رض څخه

(۲۱۹)النقاب للمراه دکتور یوسف القرضاوي .

همدا د اختر کیسه روایت کوي وایي : زه د اختر په لمانځه کې له رسول الله ص سره حاضر وم رسول الله ص له لمانځه څخه وروسته خطبه ولوستله بیا ښځو ته راغی چې بلال هم ورسره و چې وعظ یې هم ورته وکړ او پند یې هم ورکړ او امر یې ورته وکړ چې صدقه ورکړئ ، ابن عباس وایي « ما ولیدل چې لاسونه به یې اوږدول او صدقې به یې د بلال په جامه کې اچولې » ابن حزم وایي چې ابن عباس د رسول الله ص په شتوالي کې د دې ښځو لاسونه ولیدل نو ثابته شوه چې د ښځې ورغوی او مخ عورت نه دی »

۹ _ صحابه وته نقاب اچول نا اشنا عمل برېښېده .

په روایاتو کې راځي چې کله به کومې ښځې نقاب واچاوه نو دا به صحابه وو ته نا اشنا کار ښکارېده او پوښتنې به ورته راولاړې شوې ، ابوداود له قیس ابن شماس څخه روایت کوي چې « د ام خلاد په نوم یوه ښځه د رسول الله ص حضورته راغله په داسې حال کې چې نقاب یې اچولی و او دخپل وژل شوي زوی په هکله یې پوښتنه کوله ، د رسول الله ص ځینې صحابه وو د دې نقاب په لیدلو په تعجب سره ترې و پوښتل چې راغلې یې د زوی پوښتنه کوې او نقاب دې هم اچولی دی ؟ هغې ورته وویل « چې که خپل زوی مې له لاسه ورکړی دی نو خپله حیا خو مې نده ورکړې . »

نو که هغه وخت کې نقاب رواج او عادت وای نو دحدیث راوي به ولې ویلې چې نقاب یې اچولې و او صحابه و به ولې تعجب کاوه او دا کار به ورته نا اشنا ښکارېده او ولې به یې ورته ویل چې : « د زوی پوښتنه دې هم کوې او نقاب دې هم اچولی دی ؟ » او د ښځې ځواب هم په دې دلالت کوي چې نقاب دخدای ج او د رسول الله ص امر ندی بلکې د خپلې حیا په خاطر

www.melitahrik.com 0777 400 116

يې اچولې دى او كه نقاب فرض يا واجب واى نو ورته به يې ويلى و چې دا فرض يا واجب دى ځكه مې اچولى دى، بلكې له سره به دا سوال نه واى پيدا شوى ځكه چې يو مسلمان له بل مسلمان څخه نه پوښتي چې ولې دې لمونځ وكړ ؟ يا ولې روژه نيسې .

١٠ ـ ورځنۍ معاملې د هغې پېژندګلوي واجبوي .

په ورځني ژوند كې له خلكو سره د معاملې اړتيا دا واجبوي چې معامله كوونكيو ته هغه معرفي وي او د ښځې شخصيت او څهره وپېژني لكه د پېرودلو او پېرلو په وخت كې ، يا دا چې وكيله وي او يا څوك وكيل ونيسي ، خپله قضا كې ګواهي وركوي او يا په دې باندې ګواهي وركول كېږي ، همدا لامل دى چې فقهاء په دې متفق دي چې كله ښځه محكمې ته وړاندې كېږي نو واجب ده چې مخ يې لوڅ وي د دې لپاره چې مقابل پلو او قاضي يې ښه وپېژني .

د هغو خلكو دلايل چې نقاب واجب بولي .

دا پورته مو چې ولوستل دا د جمهورو علماو و غټ غټ دلايل دي نو د دوى د مخالفينو چې اقليت هم دي دلايل څه دي ؟ دكتور يوسف قرضاوي وايي : رښتيا خبره داده چې ما د هغو خلكو لپاره چې نقاب اچول او د مخ او لاسونو (ورغويو) پټول فرض يا واجب بولي صحيح ثابت ، صريح ، دلالت كوونكي له معارضې خلاص دليل چې زړه يې په مطمئن اندازو ومني او قانع شي ونه موند او ټول هغه څه چې دوى يې وړاندې كوي متشابهات دي چې محكم نصوص او واضح دلايل يې ردوي .

د هغو ډېر پیاوړي دلایل دادي:[۲۲۰]

۱ ـ [یا ایها النبی قل لازواجک وبناتک و نساء المئومنین یدنین علیهن من جلابیبهن ذالک ادنی ان یعرفن فلا یوء ذین]..[۲۲۱]

یعنې ((ای نبی ص خپلو بیبیانو ، لورګانو او د مسلمانانو بیبیانو ته ووایه چې هغوی دې پر ځان د څادرونو پرده کوي په دې ترتیب د دې خبر زیاته توقع ده چې دوی به و پېژندلې شي او تکلیف به نه شي ورکول کېدلی)) نو عبدالله ابن مسعود ، عبیده السلماني او عبدالله ابن عباس څخه روایت شوي دي چې دوی له دې ایت څه دا مطلب اخېستی دی چې له یوې سترګې پرته دې د ښځو ټول بدن پټ وي .

د تعجب وړ خبره خو داده چې دلته ابن عباس ته هغه لفظ منسوبوي چې په سورت النور کې ترې د دې نظر د مخالف نظر روایت شوی دی او ځینو مفسرینو خو بیا په سورة النور کې ترې هغه نظر روایت کړی دی او دلته یې ورته دا نظر منسوب کړی دی .

دلته لومړی خو مفسرین د جلباب په مراد متفق ندي چې جلباب یعني څه ؟

امام نووي له نضربن شمیل څخه روایت کوي چې وایي : جلباب له څادر څخه لنډه او پلنه ټوټه ده چې ښځې پرې خپل سر پټوي .

ځینې وایي : دا پراخه ټوټه ده چې ښځې پرې خپلې شاګانې او سینې پټوي چې په لویوالي کې څادر ته نه رسېږي ځنې وایي چې جلباب پرتوګ ته وایي ځینې وایي چې ټېکري ته وایي.[۲۲۲]

---

(۲۲۰)فتاوي المرء ة المسلمة د ابو محمد اشرف عبدالمقصود او المراة المسلمة دعبدالله بن جارالله کتابونه دې وکتل شي.

(۲۲۱) الاحزاب: ۵۹ .

www.meltahrik.com 0777400116

په هر حال له دې ايت څخه نه عرفاً او نه لغتاً د ښځې د مخ پټوالی ثابتېږي او نه له قران ، حديث او اجماع څخه کوم دليل لري او ځينې مفسرين چې له جلباب څخه د مخ پټول مراد اخلي نو نور مفسرين ورسره موافق ندي .

۲ _ د ابن مسعود لخوا د ((الا ما ظهر منها)) تفسير .

عبدالله ابن مسعود وايي چې مراد له [الا ماظهر منها] څخه څادر او ظاهري جامې دي .

خو د ابن مسعود له دې تفسير سره د عبدالله ابن عباس ، عايشې ، عبدالله ابن عمر په څېر مفسرين او جليل القدره صحابه موافق ندي دوی وايي چې له [الاماظهر منها] څخه مراد رانجه او ګوته او دهغوی ځايونه (مخ او لاسونه) دي . ابن حزم وايي چې له صحابه و څخه دا روايت بالکل رښتيا ، صحيح او د صحت په وروستئ درجه کې دي .

علامه احمد ابن احمد شنقيطي په ((مواهب جليل من ادلة خليل)) کې وايي چې د قران د ډېر غوره تفسير هغه دی چې قران په قران سره تفسير شي او قران د زينت تفسير په ګانې سره کړې دی فرمايي [ولايضربن بارجلهن ليعلم ما يخفين من زينتهن][۲۲۳]

يعنې : ((او نه دې وهي پښې خپلې (په ځمکه) لپاره د دې چې معلوم شي هغه څيز چې دوی يې پټوي له زينت څخه)) دلته له زينت څخه هدف بوټان ، نور د پښو کولو شيان ، د تن ګاڼه ، پاولي ... دي ، موږ وړاندې هم وويل چې استثنا د اسانتيا او رخصت معنی لري او بهرنۍ جامې لکه څادري ، چپن او ..... دا خو هسې هم ښکاري چې نه پکې رخصت شته او نه اساني .

---

(۲۲۲)مسلم د نووي شرحه .

(۲۲۳)الاحزاب : ۳۱ .

۳ _ [فاسئلوهن من وراء حجاب .]

د ((اضواء البیان)) مصنف او ځنې نور علماء وایي چې الله ج مومنانو ته امر کړی دی چې [و اذا ساء التمو هن متاعا فاسئلو هن من وراء حجاب ذالکم اطهر لقلوبکم و قلوبهن][۲۲۴]

یعنې : ((او کله که له هغوی څخه څه د کار سامان غواړئ نو د پردې ترشاه یې غواړئ په دې کې ښه پاکي ده ستاسې زړونو او دهغوی زړونو ته .))

دلته چې د حجاب د وجوب لپاره کوم علت ښودل شوی دی هغه د مؤمنو ښځو او مؤمنو سړیو د زړونو پاکوالی دی له هرډول شک څخه او دا هېڅ‌چا هم ندي ویلي چې د رسول الله ص له بیبیانو څخه پرته نورې بیبیانې د زړه پاکوالي ته اړه نه لري.[۲۲۵]

دکتور یوسف قرضاوي ځواب ورکوي چې د دې ایت مخکې او وروستئ برخې ته په کتلو سره سړی ویلی شي چې هغه پاکوالی او دشک له منځه تلل چې د رسول الله ص بیبیانو ته د حجاب پواسطه منځته راځي دا له هغه مفسد او ناکاره فکر څخه پاکوالی ندی چې د نورو په اړه یې فکر کېږي ځکه چې نه له امهات المومنین څخه دا تصور کېدلی شي او نه هم له نورو خلکو سره دا ناوړه خیال او دا ناوړه جرئت و ، دلته چې کوم پاکوالی یاد شوی دی د ا له هغه ډول اندېښنې نه پاکوالی دی چې دوی ته د رسول الله ص له وفات څخه وروسته د هغه له بیبیانو سره دنکاح فکر پیدا شوی و .

---

(۲۲۴)الاحزاب : **۵۳** .

(۲۲۵)فتاوي المراة المسلمة او المراة المسلمة عبدالله جارالله .

او که څوک په [فاسئلو هن من وراء حجاب] استدلال کوي نو دا استدلال موجه ندی ځکه چې دا ایت د رسول الله ص په بیبیانو پورې خاص دی او که څوک وایي ....العبرة بعموم اللفظ لابخصوص السبب .
یعنې : اعتبار د لفظ عاموالي ته دی د سبب خاصوالي ته ندی ، نو دا قاعده دلته د تطبیق وړ نده ځکه چې دا ایت عام ندی إو درسول الله ص په مېرمنو باندې د نورو مېرمنو قیاسول قیاس مع الفاروق دی ځکه چې درسول الله ص پرمېرمنو څه شدت او سختي نوره هم زیاته وه هغه چې په نورو عامو ـ ښځو نه وه همدالامل دی قران وایي (یا نساء النبی لستن کاحدمن النساء.....)[۲۲۶]
یعنې : ((ای د نبي ص مېرمنو نه یئ تاسو په څېر د یوې ښځې (دبل ټولګي د محمدي امت)
۴ محرمه ښځه دې نقاب نه اچوي .
بخاري او مسند احمدله ابن عمر رض څخه روایت کوي چې رسول الله ص فرمایي (لاتنتقب المراة المحرمة و لا تلبس القفازین) : ((یعنې محرمه ښځه دی نقاب نه اچوي اونه دې دستکشې اچوي)) دا په دې دلالت کوي چې نقاب او دستکشې له احرام څخه پرته رواج او عام وي خو د دوی مخالفین وایي چې موږ له دې سره کوم مخالفت نه لرو چې له احرام پرته دې ځینې ښځې په خپله خوښه نقاب او دستکشې واغوندي خو په دې کې دادلیل چېرې دی چې نقاب واجب دی ؟؟بلکه معقوله خبره داده چې پر دې حدیث باندې ددوی دوینا برعکس استدلال وشي ،یعنې وویل شي چې

---

(۲۲۶)الاحزاب ۳۲ .

په ښځې د مخ او لاسونو پټول واجب ندي ،ځکه چې په احرام کې د بر هغه شیان حرام دي کوم چې په اصل کې مباح او روادي ،لکه د ګنډلو جامو اغوستل خو شبولګول ،ښکار کول ،په دې کې داسې شی نشته دی چې په اصل کې یې کول واجب وي او بیا په احرام باندې منع شوی وي .

۵ ـ پر مخ د جلباب را ځړولو په هکله د عایشې رض حدیث.[۲۲۷]

حضرت عایشه رض وایي : ((سپاره به زموږ په څنګ کې تېرېدل او موږ ښځې به درسول الله ص سره د احرام په حالت کې وو نو کله به چې هغه خلک زموږ خواته نژدې کېدل نو موږ به په خپلو څادرونو خپل مخونه او سرونه پټول ، چې هغوی به تېر شول موږ به بېرته څرګند کړل))[۲۲۸]

د دې حدیث په اړه د النقاب للمراه مصنف داسې لیکي : پر دې حدیث د څو لاملونو له مخې استدلال نه کېږي :

۱ : د دې حدیث په اسناد کې یزید ابن ابي دی او هغه ضعیف دی نو دا حدیث ضعیف دی او په احکامو کې پهر ضعیف حدیث استدلال نه کېږي .

۲ : دا کار د عایشې رض دی چې په وجوب دلالت نه کوي ځکه چې حتی د رسول الله ص خپل فعل هم پر وجوب دلالت نه کوي عایشه خو لا پرېږده کله چې صراحتاً امر ونه کړي .

۳ : په اصولو کې وایي چې په هره معامله او پېښه کې چې احتمال پیدا شو نو د اجمال جامه وراغوستل کېږي او استدلال پرې نه کېږي او دلته دا احتمال دی چې دا حکم په امهات المومنین پورې خاص وي لکه له

---

[۲۲۷] فتاوي المراة المسلمة .

[۲۲۸] بیهقي، ابوداود ، ابن ماجه ، مسند احمد ، فتح الباري او مشکوه .

رسول الله ص څخه وروسته له نورو سړیو سره د نکاح حرمت چې په همدوی پورې خا ص و.[۲۲۹]

۴ : ښځې عورت دی ترمذي روایت کوي چې ((المراة عورة فاذا ترجت استرقیها الشیطن)ترمذي وایي چې دا حدیث حسن او غریب دی یعنې ((ښځه عورت دی کله چې بهر و وځي نو شیطان ورپسې شي)) سمه خبره داده چې دا حدیث هغه کلیه نه افاده کوي چې دوی یې وایي بلکې په دې دلالت کوي چې ښځه باید پټه اوپه سترکې وي ، نه لوڅه اوذلیله ، او د دې هدف د تر سره کېدلو لپاره دا کفایت کوي چې دبدن ډېره برخه باید پټه وي ، او که له حدیث څخه همدأ ظاهري معنی واخېستل شي نو ښځې ته به روانه چې په لمانځه اوحج کې د بدن کومه برخه لوڅه کړي ،اوکه مخ ، ورغوی اوقدم ښکاره کړي څوك به دا تصور وکړي چې مخ او ورغوی یې عورت وي په داسې حال کې چې په لمانځه کې یې په لوڅولو اتفاق دی او په احرام کې یې لوڅول واجب وي ؟! دا حدیث هم دومره قوي ندی چې أستدلال پرې وشي ، د حدیثوپه دومره کتابونو کې یواځې ترمذي رااخیستې ده او ترمذي هم ورته صحیح نه دی ویلی بلکې په (حسن غریب) سره یې ستایلی دی او ځینې راویان یې هم د قبول ترحده پیاوړي او ثقه ندي لکه عمروبن عاصم او همام بن یحیی .

سدالذریعه .

علامه شیخ قرضاوي وایي : ((کله چې د نقاب پلویانو کوم قاطع دلیل ونه موند او هر ډول وسلې یې کار ونکړ نو د ((سدالذریعه)) سیوري ته یې

---

(۲۲۹)مواهب جلیل من ادلة خلیل ۱۸۵۱۱ وګورئ النقاب للمراة

پناه وروړه او له سدالذریعه څخه هدف د یو مباح شي منع کول دي له دې وېرې چې حرامو ته رسېږي نو دوی وايي که مخ لوڅي رواهم وي خو په دې خاطر چې حرامو ته زمینه برابروي نو ناروا شوه ځواب دادی چې دفقهې او اصولو علماء وايي چې د سدالذریعه په خاطر د يو کار په منع کولو کې مبالغه داسې ده لکه د هغه اصل کار په ازاد پرېښودلو کې مبالغه لکه څرنګه چې دیوې ذریعې ازاد پرېښودل دمفاسدو او ټولنیزو زیانونو لامل ګرځي همدا راز دهغه په مخنیوي کې مبالغه هم ډېرې ګټې له منځه وړي او مفاسد رامنځته کوي .))

دوهم دا چې کله چې شارع په خپله په نصوصو او قواعدو سره يو کارته اجازه ورکوي نو موږ ته څه مناسب ده چې په خپل فکر سره يې بندوو ، او په خپل فکر او ذوق سره هغه څه حراموو چې الله ج حلال کړي دي یا هغه څه حلال ګرځوو چې الله ج حرام کړي دي .

دریم دا چې زما په فکر الله ج چې د مفاسدو د مخنیوي لپاره کوم احکام اوآداب ټاکلي دي لکه شرعي لباس ، د تبرج مخنیوی، له نارینه وو سره د یوازېتوب حرمت ، په خبرو او تګ کې دوقار او درنښت او دغض بصر وجوب نو همدا کفایت کوي که الله ج مناسبه ګڼلې وای چې په دې اړه نور شدت هم په کار دی نو هغه خو هر څه کولی شول او داخو هم د ځينو پخوانيو خلکود بې ځایه شدت او سدالذریعه پایله ده چې نه مود دټولنې انجونو مدرسه ولیدله نه مسجد ،نه يې ښوونځي ولید نه پوهنځی ، نه يې لمونځ یاد کړ ، نه اودس حتی په ټول عمر کې يې یورکعت لمونځ هم سم ادا نه کړ ،سره له دې چې د تعلیم په وجوب يې ټول قانع هم دي .

له ډېرې مودې راهیسې د مسلمانانو عام دود .

www.melitahrik.com
0777 400 116

د دوی یو دلیل دادی چې له ډېرو پېړیو راهیسې دمسلمانانو دود داسې دی چې مخونه پټوي .
د دې دعوې رد .
د کتور قرضاوي داسې ځواب ورکوي .
۱ : دا دود عام دود نه دی اونه په عام ډول تېر شوی دی په ځینو ځایونو کې خوبه تېر شوی وي خو په ځینو نورو کې بیا نه و په ښارونو کې به و خوپه کلیو اوبانډو کې کې نه و او که په کلیو او بانډو کې ونو په ښارونو کې نه و .
۲ : که فرض کړو چې دا عام دود و نو دا دود د نبوت د وخت له دود سره مخالف دی نه یوازې د نبوت د وخت له دود سره، بلکې د صحابه و له عصر او خیرالقرون سره هم مخالف دی او همدا دورې دي چې باید اقتدا ورپسې وشي .
۳ : که فرض وکړو چې دا دود و نو دنبي ص فعل د وجوب معنی نه ورکوي چې رسول او معصوم هم دی ، بلکې د جواز او روا والي معنی ورکوي (لکه همداسې چې د اصولو قاعده ده) نو د نورو عمل به څنګه د وجوب معنی ورکړي ؟؟
۴ : له دې پخواني عام دود سره د اوسني وخت ظروف او شرایط توپیر لري اوس د ژوند بڼې تغییر موندلی دی داوس وخت انجلۍ هغه پخوانۍ ساده ، نالوستې ، ناپوهه انجلۍ نده ، اوس د کور په څلورو دېوالونو کې بندي او ناسته نده هغه اوس د کار او عمل ډګر ته وتلې ده په ټولنیز نظم او ژوند کې بدلون راغلی دی نو اوسنی عصر او وخت له هغه پخواني سره ډېر توپیر لري نو ځکه باید په هغه پخواني وخت باندې قیاس نه شي .

وروستۍ شبهه د زمانې فساد اوفتنه .

ځينې خلک چې دښځې د ژوند د دايرې له محدودوالي سره مينه لري وايي چې : موږ هغه دلايل منو چې دښځې په مخ لوڅۍ دلالت کوي او داهم منو چې درسول الله ص په وخت او خيرالقرون کې له کمو ښځو پرته نورونقاب نه درلود خو بايد پوه شوو چې هغه خيرالقرون و ، نمونه يې وخت و ، د روحي ارتقا او روحانيت وخت و ، هغه وخت کې ښځو ته خطر مخ نه و ، او اوس خو دفتنې او فساد وخت دی اوس که ښځه لوڅ مخ بهرته ووځي نو په لاره کې به يې وږي لېوان ښکار کړي نو اوس بايد ښځه مخ پټ‌ه‌ و اوسي .

علامه قرضاوي وايي چې دا شبهه په څو دلايلوردوم .

۱ ـ د نبوت لومړنۍ زمانه که څه هم مثالي او نمونه يي زمانه وه او بشريت يې په پاکوالي او تقوا کې بېلګه نده ليدلې مګر بيا هم د بشر زمانه وه له بشر سره خواهشات او غوښتنې هم وې او کمزورۍ او خطاګانې هم ، په همدې خاطر دوی کې زنا کوونکي هم پيدا شوي دي داسې خلک هم وچې حدود پرې تطبيق شوي دي ، فساق او فجار هم پکې و ، داسې خلک هم په کې و چې په خپل ناوړه چلند سره يې ښځو ته زيان رساوه چې قران يې هم ګواه دی الله ج مؤمنو ښځو ته وايي چې جلبابونه را وځړوئ تر څو وپېژندل شئ چې دوی پاکې ښځې دي (فلايوذين) نو توقع ده چې تکليف به نه شي ورکول کېدلی.[۲۳۰]

(۲۳۰)احزاب : ۵۹ .

قران په دې شاهد دی چې هغه وخت کې هم فاسقان منافقین او وړي لېوان و [لئن لم ینته المنافقون والذین فی قلوبهم مرض والمرجفون فی المدینه ...] (۲۳۱)

یعنې : ((سوګند دی چې که منع نه شول منافقان او هغه کسان چې په زړونو کې یې رنځ دی (د زنا اوبدکاریو) او بدې اوازې اچوونکي په مدینه کې نو خامخا به مسلط کړو موږ تا پر دوی))

۲ _ کله چې دا دلایل صحیح او صریح ثابت شول نو حکم یې هم عام او دائمي دی او داسې دلیل نشته دی چې دا فلانی حکم تریوې یا دوه پېړیو پورې د تطبیق وړ دی ، او بیا دې پرې عمل نه کېږي او که داسې وشي نو شریعت به لنډ مهاله او یو ځانګړي وخت لپاره شي په داسې حال کې چې د شریعت ټول احکام دائمي او دقیامت تر ورځې د عمل وړ دي .

۳ _ که دا دروازه خلاصه شي چې دا فلانی حکم موقتي او فلانی دائمي دی نو شریعت به مو په خپل لاس له منځه وړی وي ځکه سخت دریځه علماء به اسانوونکي احکام له منځه وړي .

او داسانۍ پلوي علماء به هغه احکام له منځه وړي چې نسبتاً سخت دي ، او دواړه ډلې به له خپل میل سره سم په کې لاس وهنې کوي او رښتیا خبره ده چې شریعت محکوم نه حاکم دی، تابع نه متبوع دی او په کار ده چې احکامو ته یې غاړه کېښودل شي ، [ولواتبع الحق اهواء هم لفسدت السموات والارض ومن فیهن] (۲۳۳)

---

(۲۳۱)الاحزاب : ۶۰ .

(۲۳۳)الموء منون : ۷۱ .

يعنې: ((او كه چېرې حق د دوی په غوښتنو پسې تللی وای نو د ځمكې او اسمان او په هغو كې د ننه هر څه نظام به ګډوډ شوی و)) دكتور قرضاوي په النقاب للمراة كې ليكي چې: زه باوري يم چې د دواړو خواو د دلايلو له څېړلو وروسته جوته شوه چې د جمهورو دلايل پياوړي دي خو زه به له دې دلايلو سره ځينې نور دلايل هم يو ځای كړم چې دې دلايلو ته لاقوت وركوي.

له صحيح او صريح نص څخه پرته تحريم او مكلفيت نشته دی د اصول فقهي قاعده ده چې اصل په چارو كې روا والی او د ذموبرائت (خلاصی) دی نو هېڅ لزوم او تكليف ((ديو كار په كولو كې مكلفيت)) نشته دی مګر دا كار به صحيح او صريح نص وكړي نو يو كار چې موږ حرام بولو معنی دا چې دا كار په صحيح او صريح نص سره حرام شوی دی چې بيا هېڅ ډول انعطاف او تساهل په كې روا ندی او صحابه و به د تحريم د كلمې په استعمال كې ډېر احتياط كاوه او هرڅ ته به يې حرام نه ويلې مګر كله به چې حرمت په صريح نص سره ثابت و نو كله چې د كوم كار د حرمت په اړه صحيح او صريح نص نه وي هغه كار روادی او د روا والي د دليل پوښتنه به يې نه كېږي او د مخ لوڅي او د ورغويو د لوڅولو د حرمت په هكله كوم صريح او صحيح دليل نه وينم كه الله ج غوښتل چې دا كار حرام وګرځوي نو په صراحت سره به يې ويلي وو چې هېڅ ډول شك ته ځای پاتې نه دی.

[وقد فصل لكم ما حرم عليكم الا ما ضررتم اليه][٢٣۴]

(٢٣۴)الانعام: ١١٩.

www.meljtabrik.com 0777 400 116

يعنې : ((په تحقيق سره واضح کړي دي الله ج تاسې ته هغه چې حرام کړي يې دي پر تاسې مګر هغه محرمات چې اړ کړ شوي يئ تاسې هغوی ته .))
نو که موږ هم مباحات حرام وګرځوو بيا الله ج موږ ته هم هماغه وينا کوي چې له موږ مخکې هغه قوم ته يې کړې وه چې ځينې خواږه يې په خپله په ځان حرام ګرځولي وو ((قل ء الله اذن لكم ، ام على الله تفترون))[٢٣٥]
يعنې : ((و وايه ايا الله ج اجازه کړې ده تاسې ته بلکې په الله پورې تاسې دروغ تړئ))

٢ _ د وخت له تغيرسره د فتوی تغير :

فقهاء په دې متفق دي چې فتوی د رواج او حالاتو په تغير سره تغير خوري او زه په دې باور يم چې اوسنی وخت د دې غوښتنه کوي چې د ښځو په اړه دې د شريعت اسان اړخونه عملي شي په هغو اقوالو او ويناوو دې عمل وشي چې ښځې ته شخصيت ورکوي ځکه نن سبا ټول کافران د اسلام په ضد د ښځو د حقوقو او په اسلامي نړۍ کې د ښځو د بدحال حربه استعمالوي او بيا دا ناوړه وضعه اسلام ته منسوبوي او غواړي چې نړيوالو ته د اسلام تصوير خړپړ او په دی وخت کې د چلند نه وړ ښکاره کړي نو ځکه په دې باور يم چې په اختلافي نظرياتو کې دې هم په هغه نظر عمل وشي چې ښځو ته شخصيت ، درناوی او دهغوی حقوق ورکوي .

٣ _ عامه بلوی :

---

(٢٣٥)يونس : **٥٩** .

www.melitahrik.com 0777 400 116

فقهاء او داصولو علماء وايي چې عامه بلوی هم د آسانۍ او تخفيف لامل ګرځي او په دې وخت کې عام نظر او عام عمل دا دی چې انجونې ، مدرسو ، ښوونځيو او پوهنځيو ته ولاړې شي ، کار وکړي ، بازارونو او روغتونو ته ولاړې شي او دپخوا په څېر په کور کې بندې ونه اوسي او داټول ښځه دې ته اړباسي چې مخ او ورغوی یې لوڅ وي ځکه چې معاملو (راکړې ورکړې ، پېرلو او پلورلو ، افهام او تفهيم) کې د مخ او ورغويو لوڅولو ته ضرورت دی .

۴ _ تکليف او مشقت آساني غواړي :

دا داصول فقهي قاعده ده چې سختي اساني غواړي د ورغويو او مخ پټول ښځوته خصوصاً په دې وخت کې تکليف ، سختي او زحمت دی او دا ټول هغه څه دي چې الله ج فرمايي چې په دين کې سختي او ستونزې نشته دی او د سختۍ په بدل کې د اسانۍ ، تخفيف او ترحم غوښتونکی دی .

[وماجعل عليکم فی الدين من حرج]. [۲۳۶]

يعنې : ((اونه يې دي ګرځولي په تاسې په دين کې هيڅ حرج مشقت)او ستونزې))

[يريد الله بکم اليسر ولايريد بکم العسر] [۲۳۷]

يعنې : ((اراده لري الله ج په تاسو د اسانتيا او اراده لري په تاسو د سختۍ .))

[يريد الله ان يخفف عنکم و خلق الانسان ضعيفا] [۲۳۸]

---

(۲۳۶)الحج : ۷۸ .

(۲۳۷)البقره : ۱۸۵ .

(۲۳۸)النساء : ۲۸ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

یعنې : ((اراره لري الله ج د دی چې سپک کړي (بار) له تاسې او پیدا کړی شوی دی انسان کمزوری .))

رسول الله ص فرمایي : ((بعثت بحنیفیة سمحة)) [۲۳۹]

یعنې : ((رالیږل شوی یم زه له هغه دین له باطل څخه حق ته مایل او اسان سره)) نو دا دین په عقیده کې حنیف او په احکامو کې د اسانۍ دین دی رسول ص څوځو ځایه په اسانۍ امر او له سختۍ او شدت څخه منع کوي او وایي چې خلکو ته زیری ورکوئ او له دین څخه یې تیښتې ته مه مجبوروئ)) [۲۴۰]

((تاسو اسانوونکي لیږل شوي یاست نه سختئ کوونکي .)) [۲۴۱]

او دا د اصول فقهي قاعده ده چې ((مشقت او سختي د اسانۍ غوښتنه کوي .))

ځینې مهمې یادونې :

۱ _ ځینې علماء وایي چې ښکلې ښځې به نقاب اچوي او ورغوی به چاته نه ښکاره کوي او بدرنګه ښځه که مخ لوڅ کړي یا ورغوی ښکاره کړي نو څه باک نشته دی د دوی په ځواب کې باید وویل شي چې حسن او ښکلا هغه سمندر دی چې هیڅ ساحل نه لري هیڅوک تر اوسه پردې ندي توانیدلي چې د حسن لپاره کوم خاص معیار یا حد وټاکي هرڅوک ځان ته بیل معیار او طبیعت لري او ښکلا هم یوه ذاتي او بخښل شوې پدیده ده چې د انسان خپل اختیار او عمل په کې ډیر کم اغیز لري ډیر ځله یو انسان د یو چا په

---

(۲۳۹) مسند احمد

(۲۴۰) دا حدیث بخاري او امسلم روایت کړی دی .

(۲۴۱) بخاري ،ترمذي ، نسایي .

www.melitahrik.com 0777 400 116

نظر ښکلی وي خو دبل په نظر بیا هغه بدرنګه وي ، یو یې په مینه کې لېونی وي ، خوبل ته عادي انجلۍ وي ، د یو محیط ښکلاهم د بل محیط له ښکلا سره توپیر لري، دیو وخت ښکلې په بل وخت کې ښکلې نه ګڼل کېږي ، د ښکلا لپاره دلویدیځ معیار د ختیځ له معیار سره توپیر لري ، دښاریانو د خوښې ښکلا د اطراف د خلکو د خوښې له ښکلا سره یوه نه وي زموږ اکثره خلک سپین ګرد مخ ، اوږدې او غبرګې غبرګې زلفې ، غټې او نرګسي سترګې ، لنډه زنه ، د ناک په څېر غټه او جګه پوزه نرۍ نرۍ ګلابي شونډې ، هسکه غاړه ، تېره تېره بانه ، کږې کږې وریځې ، لکه سروه لوړه ونه ، نرۍ ملا ، د منې په څیر سره سره اننګي او دړلۍ په څیر سپین غاښونه خوښوي او دښکلا معیار یې بولي خود افریقې د خلکو لپاره په دې تول پوره انجلۍ ښکلې نده ، هغوی تور اوږد مخ په تور مخ کې توری غټې شونډې ، اوږده غاښونه ، ګنجی سر یا ګرګوتي ویښتان او غټه زنه د ښکلا معیار بولي ، د جنوبي افریقې مبارز جمهور رئیس نیلسن منډیلا له داسې معشوقې سره دمینې لپاره د جمهوري ریاست دمقام دپرېښودلو اعلان کوي چې یو افغان به یې دعکس په لیدلو هم ټکان وخوري ، قیس دتورې لیلی مینې مجنون (لیونې) کړ خود نورو لپاره لېلی عادي انجلۍ وه ،هسې خبره بل خوا لاړه هدف مو په دې کې وچې دښکلا لپاره به څوک معیار وټاکي چې دا فلانۍ انجلۍ ښکلې ده نوباید چې مخ او ورغوی پټ کړي ، او دا بله بیا ښکلې نده که مخ او ورغوی یې لوڅ وي نو پروا نلري ؟؟ ځینې مولفین وایي چې که چېرې کوم سړي د کومې ښځې دښکلا له لیدلو څخه خوند اخسته نو پهر ښځه لازم دي چې خپل مخ پټ

کړي نو پوښتنه داده چې دا ښځه به څنګه پوهېږي چې دا سړی زما د ښکلا له ليدلو څخه خوند اخلي ؟د هغه له زړه او وجدان څخه دا څه خبره ده ؟
۲ ـ د مخ لوڅول دا معنی نه لري چې ښځه دې لس ډوله سرخي پوډر کريمونه ..... په مخ وتپي ، په بڼو دې څو ډوله رنګ ومښي او دلاسونو لوڅول هم دا معنی نلري چې ښځه دی نوکان اوږده کړي ، او دنوکانو رنګ دې پرې ومښي ،ښځه بايد درنه اوبا وقاره له کوره ووځي ، دابن عباس له وينا سره سم د کوم زينت ښکارول چې روا دي هغه سپک او کم زينت دی لکه رانجه ، نکريزې او ګوته .
۳ ـ دا خبره چې نقاب واجب نه دی په دی معنی نده چې ګويا نقاب روا نه دی او يا څوک دې نقاب نه اچوي مورږ وايو چې دنقاب اچول ښه کار دی ، هره ښځه يې بايد استعمال کړي ، ان که ښکلې وي ځان پېژني او پوهېږي چې دمخ لوڅول يې فتنې راولاړوي نو د داسې ښځې لپاره نقاب مستحب دی حيا داره ښځه د خدای ج هم خوښېږي او په ټولنه کې يې هم درناوی او عزت ډېروي ، مورږ وايو چې نقاب فرض او واجب ندی چې په هرې ښځې يې اچول حتمي شي ، او د نورو واجباتو په څېر يې ښځه په اچولو مکلفه وګرځول شي خو که په خپله خوښه يې کوم څوک اچوي نو ثواب لري اوښه کار هم دی .
۴ ـ د مخ لوڅې او مخ ته د کتلو ترمنځ هېڅ تلازم نشته دی يعنې دا خبره د دې معنی نه ورکوي چې که دکومې ښځې مخ لوڅ وي نو نارينه ووته ورته کتل روا دي او حتمي دې ورته وګوري ځينې علماء داسې دي چې مخ لوڅول روا خوبيا بيا کتل ورته حرام بولي خو دوی هم لومړنی ناڅاپي نظر معاف بولي ، ځينې علماء هغې برخې ته چې لوڅول يې روادي کتل هم روا

بولي خو له شهوت نه پرته او کله که شهوت پیدا شو نو کتل ورته حرام دي دا نو د هر سړي په خپل وجدان او نفس پورې ړه لري يوه بله د يادونې وړ خبره داده چې ځینې علماء چې دښځې لپاره په مخ پټولو دومره اصرار کوي او د اجتماعي مفاسدو ذريعه يې بولي ، نو ايا د ټولنې اصلاح او دځوانانو ښوونه او روزنه هم د دې ټولنيزو فسادونو دمخنيوي لپاره مهمه نسخه نه ده ؟ دوی چې په مخ پټولو او ستر او حجاب دومره ترکيز کوي آيا د ټولنې د اصلاح لپاره يې هم کوم عملي اقدام کړی دی ؟آيا د دې هڅو په لسمه برخه هڅه يې هم د ټولنې او د ځوانانو د ښوونې او روزنې او اصلاح لپاره کړېده ؟آيا کله يې په زړه کړې هم دا فکر پيدا شوی دی ؟ [اللهم ارنا الحق حقاً و ارزقنا اتباعه و ارنا الباطل باطلاً و رزقنا اجتنابه .] آمين

محرمو ښځو ته کتل

دا هغه څوک دي چې په ده يې نکاح د تل لپاره حرامه ده که په نسب وي ، که په رضاع او که په مصاهرت (خسر ګنۍ) دخپل محرم پر وړاندې د ښځو د عورت په هکله فقهاء د نظر اختلاف لري :

امام شافعي رح وايي : د محرمو ښځو ټول بدن ته کتل روا دي ، مګر له نامه

لاندې او د زنګنونو څخه پورته برخې ته .ځينې علماء وايي چې : د محرمې ښځې د بدن هغومره برخې ته به ګورې چې د خوارئ او کار په وخت کې ښکاري لکه سر ، غاړه ، لاسونه ، څنګلې او پښې ترزنګنونو پورې .

www.melitahrik.com 0777 400 116

مالکیان وایي : د محرمې غاړه ،سر ځنګلې ، دقدم شاه ټولو ته کتل جایز دي او پنډۍ ، تیونه ، ګېډه ، او شاه ته کتل جایز ندي .(۲۴۲)

امام احمد بن حنبل رح وایي چې : د محرمې دبدن هغې برخې ته کتل جایز دي چې عادتاً ښکاري لکه : سر ، ورغوي ، قدمونه او هغه څه چې نه ښکاري کتل ورته ناجائز دي لکه سینه ، او نور(۲۴۳)

امام ابن حز وایي چې : د محرمو ښځو ټول بدن ته کتل جایز دي مګر فرج (قبل) او د برته فقط.(۲۴۴)

د ښځې محرم څوک دی ؟

په کومه دائره کې چې ښځه له خپل پوره ډول او سینګار سره اوسېدلای شي هغه کسان دادي : الله ج په دې هکله فرمایي :

[ولایبدین زینتهن الالبعولتهن او اباء هن او اباء بعولتهن او ابناء هن او ابناء بعولتهن او اخوانهن او بنی اخوانهن اوبنی اخواتهن ، او نسائهن او ماملکت ایمانهن او التابعین غیر اولی لاربة من الرجال او الطفل الذی لم یظهرو اعلی عورات النساء] (۲۴۵)

یعنې : ((او نه دې ښکاره کوي خپل سینګار مګر دخپل خاوند پر وړاندې یا دخپل پلار ، یا دخپل خاوند دپلار پر وړاندې یا دخپلوځامنو یا د ځامنو د خاوندانو په وړاندې ، یا دخپلو وروڼو ، یا دخپلو وریرونو ، یاد

(۲۴۲)الشرح الصغیر .

(۲۴۳)المغنی لابن قدامه

(۲۴۴) المحلی لابن حزم .

(۲۴۵)النور : ۳۱ .

www.melitahrik.com 0777400116

خپلو خورينو ، ياد خپلو ښځو ، ياد خپلو لاسونو دمال (وينځو مريانو) ياد خدمتګارانو ، هغه سړيو چې څه غرض نلري ، (د ښځو خيال يې نه وي) يا هغه هلکان چې دښځو په رازونو لانه پوهېږي .))

ښځه چې دچا پر وړاندې په پوره ډول سينګار سره راوتلاى شي او ټول بدن ورته ښكارولى شي او له هغه څخه هر رنګ خوند اخستلاى شي هغه يوازې د ښځې خپل خاوند دى .

د پلار په كلمه كې نېكه ، مشرنيكه .... همدارنګه د مور پلار نيكه ټول شامل دي ، د مېره د پلار په جمله كې دمېړه نيكه ، دمېړه د مور پلار ټول شامل دي ، په زامنو كې د زوى ، لور لمسيان ، كړوسيان ټول شامل دي د مېړه زامن په دوى كې بنزيان ، پركتيان ټول شامل دي ، په آيت كې له (خپلو ښځو)ځينې مراد مسلماني ښځې دي او دكفارو ښځو مخ كې سينګار ښكارول مناسب ندي .

همدا رايه د ابن كثير هم ده حضرت عمر رض ابوعبيده رض ته وليكل چې ما اورېدلي دي چې ځينې مسلماني ښځې له نامسلمانو ښځو سره حمام ته ځي پداسې حال كې چې كومه ښځه په الله ج او د اخرت په ورځ ايمان لري هغې ته روا ندي چې دهغې جسم باندې د خپل ملت له كسانو څخه پرته دبل چارسترګي ولګيږي.(۲۴۶)

د سيد مودودي رح په ګډون بله ډله وايي چې : له دې څخه مراد طبعي ښځې دي هغه د پېژندګلوئ ښځې ، له هغوى سره اړيكي لرونكي ښځې ، د هغوى په چارو كې لاسوهونكي ښځې ، كه هغه مسلمانې وي كه كافرې

---

(۲۴۶)ابن كثير، بيهقي او ابن جرير طبري .

وي او هدف تري د هغوی ښځو وېستل دي چې پردئ وي ، ظاهري بڼه يې د اشتباه وړ وي او د اخلاقو او تهذيب حال يې معلوم نه وي .
امام رازي وايي چې : له دې ځخه مراد ټولې ښځې دي ، خو که آيت ته وګورو وينو چې هلته لفظ د ((خپلو ښځو)) رواړل شوی دی ، چې مراد ورځنې مسلمانې ښځې کېدلای شي اوبس ځکه که کافره ښځه هرڅومره شريفه شي ، بياهم د اعتبار وړ نه ده او مسلمانې ښځې هم هغه ښځې چې له هغوی سره يې اړيکې وي اوپه پرده کې ترې ورته ستونزې پيدا کېږي مراد دي او کومه ښځه چې په فسق او فجور کې مشهوره وي که څه هم مسلمانه وي له هغې ځخه ستر لازم دی ، نو مطلب دا شو چې نا مسلمانې ښځې خو بالکل له دې حکم ځخه ووتلې او په مسلمانو کې هم حيا لرونکې او پاک لمنې مراد دي .
رسول الله ص فرمايي : ((هېڅ ښځه دې د داسې ښځو په مخ کې خپله ښکلا نه ښکاروي ، چې بيا يې مېړه ته داسې ستايي ، چې ګويا مېړه يې همدا اوس ورته ګوري))[٢٤٧]
جمهور فقهاء وايي د مسلمانې د عورت حکم د کافرې پر وړاندې داسې دی، لکه د پردي سړي پر وړاندې د ښځې عورت.[٢٤٨]
ابن عباس رض وايي : مسلمانې ښځې ته روا نه دي چې يهودي يا مسيحي ښځه يې ووينې .

(٢٤٧)بخاري ، مسلم او رياض الصالحين
(٢٤٨)المغنى المحتاج .

سید محمد عابدین الحسیني لیکي : څرنګه چې د کافرې ښځې پرورانده عورت پټول لازم دي ، همدا راز دفاسقې ، فاجرې ، بدکارې مسلمانې په ورانده هم دعورت لوڅول حرام دي ، ځکه چې علت په کې ګډ دی .(۲۴۹)

امام احمد بن حنبل رح وایي : دکافرې ښځې کتل مسلمانې ښځې ته داسې دي لکه د مسلمانې ښځې کتل بلې مسلمانې ته خوبیا هم دا بد ګڼي ، چې کافره ښځه دې د ولادت په وخت کې د مسلمانې قابله شي .(۲۵۰)

د هغه دلایل دا دي ، چې دا هل کتابو ښځو به رسول الله ص کره تللې چې نه به ورځنې بیبیانو پرده کوله اونه به ورته رسول الله ص امر کاوه او داسې نور .

خو دا دلایل د جمهورو د دلایلو پر وړاندې نه شي تم کېدلی ، ځکه که درسول الله ص کور ته به اهل کتابې راتللې نو دا د دې مانا خو نه ورکوي ، چې هغوی دې لوڅې وي او دوی به ورته کتل ، او دا د مخ له لیدلو څخه ډېر دبل شي د لیدلو مانا نه لري ،او دحضرت اسماء رض په حدیث کې دمور سره د ترحم او نرمۍ اود نیک سلوک خبره ده او دبدن د پټوالي یا لوڅوالي په هکله په کې هېڅ نشته .

د مسلمانو ښځو کتل یوه بلې ته :

(۲۴۹)البریقه شرح الطریقه .

(۲۵۰)المغنی ، سراج الوهاج ، بدائع الصنائع او البریقه شرح الطریقه .

جمهـور فقهـاء وايـي ، چـې مسـلماني ښـځې تـه روا دي ، چـې د خپلـې مسلماني خور د بدن هغومره برخې وګوري څومره چې يو نارينه بل ته کتلی شي ، (د نامه لاندې تر زنګنونو پورې)[۲۵۱]

او د احنافو معتمد مذهب هم دادی ، خو د امام ابوحنيفه رح څخه يوبل روايت هم شوی چې علماوو کمزوری ګڼلې دی ، هغه دا چې يوه مسلمانه ښځه دبلې مسلماني دبدن هغومره برخې ته کتلی شي ، څومره چې نارينه د خپلو محرمو بدن ته کتلی شي.[۲۵۲]

ظاهريان وايي چې : مسلمانه ښځه دبلې مسلماني ښځې ټول بدن ته کتلی شي ، مګر قبل او دبر ته .[۲۵۳]

جمهور فقهاء وايي دلته دفساد او فتنې وېره نشته دی ، او نه په مصيبت کې د پېښېدلو خطرشته دی ، ځکه يې بدن ته کتل جائز دي او کله که دا وېره پيدا شي نو لکه چې لومړی مو وويل بيا ورته ستر پکار دی.[۲۵۴]

همدا رازد ولادت په وخت کې ، د بکارت د معلومولو په غرض يا دکوم ټپ له کبله د فرج ته کتلی شي.[۲۵۵]

هغه چې جنسي ميلان نه لري :

---

(۲۵۱)البدائع الصنائع او المغني .

(۲۵۲)الدرر المنتقي او البريقه شرح الطريقه .

(۲۵۳)المحلي .

(۲۵۴)البدائع الصنائع او سراج الوهاج

(۲۵۵)البدائع الصنائع او سراج الوهاج .

www.melitahrik.com 0777 400 116

په همدې ایت کې د [اولتابعین غیر اولی لاربة من الرجال] (یا خدمتګاران هغه سړیو چې څه غرض نه لري) جمله راغلې ده د دې ترجمه داسې ده هغه خلک کوم چې ماتحت وي ، د ښځې په لور میلان ونه لري .

حافظ ابن کثیر (رح) ورڅخه مراد مزدور ، نوکر ، تابعدار سړی کوم چې د ښځو سیالان نه وي ، ګړندی او تېز نه وي ساده وي ، دښځوپه لور شهواني مینه هم ونلري اخلي .

تفسیر ابن کثیر همداراز له دې څخه مراد کم عقل ، ساده ، بی وزله ، نا اهله لاس لاندې، محکوم سړي چې هېڅ شهوت یې په یاد نه وي اخلي .

امام مودودي (رح) وايي چې د شهواني مینې د نه درلودلو دوه صورته ممکن دي یو دا چې په هغوی کې له سره شهوت نه وي ، لکه ډېر بوډا ، یا پیدایشي ایزک (هجړا) دوهم دا چې په هغو کې جنسي قوت او دښځو پر لور طبعي میلان وي ولې د خپل محکومیت او لاس لاندې توب له امله دوی د کور له ښځو سره څه ډول شهواني اړیکې نشي ټینګولای نو ځوک چې دا ورڅخه ستر نه کوي او خپل سنګار ورته ښکاروي پکار ده چې دا دوه صفته ولري. (۲۵۶)

خو کله چې خپله شهوت ونه لري مګر د ښځو د ښکلا ستاینه نورو ته کوي له هغې څخه ستر واجب دی په مدینه منوره کې یو ایزک اوسیده چې بیبیانو او نورو ښځو به ترې ستر نه کاوه او له هغوی سره ناستې پاڅې ته به یې پرېښوده یوه ورځ کله چې رسول الله (ص) ام سلمي (رض) کره تشریف یوړو نو دهغې خبرې یې واورېدلې چې دعبدالله بن امیه سره یې

---

(۲۵۶)پرده سیدابو لاعلی مودودي .

کولې او ورته یې ویل : که صبا طایف فتح شي نو د غیلان ثقفي لور بادیه هرومرو د ځان کره بیا یې د هغې د جسم او ښکلا ستاینه پیل کړله حتی د هغې دمخصوصو اندامونو ستاینه یې هم پیل کړله حضور (ص) د دې خبرې په اورېدلو ورته وفرمایل : دخدای (ج) دښمنه تا خو پر هغې سترګې ښخې کړي دي)) بیا یې امر وکړ چې له ده څخه ستر وکړئ او له دې وروسته دې دې کورته نه راځي ، بیا رسول الله (ص) هغه او نور ایزه کان له مدینې څخه وویستل .[۲۵۷]

اوبل هغه هلکان چې د ښځو په رازونو لانه پوهېږي یعني جنسي غریزې لاپکې ژوندی شوي نه وي دا له مراهقت څخه ښکته دوره ده لکه د نهو ، لسو یا دولسو کالو هلکان د دی نه د زیات عمر هلکان که څه هم نابالغه وي په هغوی کې جنسي غریزې را ژوندی کېدل پیل کېږي .

سید محمد عابدین الحسیني لیکي : ماماګان ، او کاکاګان یې ځکه یاد نه کړل چې د خپلو زامنو په مخ کې د دی ستاینه ونکړي چې فتنه او فساد را پیدا نشي مګر په یاد مو وي چې محرم کسان یواځې دا ندي چې په ایت کې یاد شول .

شیخ محمد الاباصبري د دې ایت په تفسیر کې لیکي : نو ښځې ته روادي چې خپله ښکلا هغه دوستانو ته وښیي چې په ایت کې یاد شول او ټولو هغو دوستانو ته چې له هغه سره یې نکاح د تل لپاره حرامه ده لکه ، تره ماما ،زوم ، اولکه محارم د رضاعت له لامله ځکه چې رسول الله (ص) فرمایي : (یحرم من الرضاع ما یحرم من النسب)[۲۵۸]

---

(۲۵۷)متفق علیه ابوداود ، نسايي ، مسند احمد او مشکوة .

(۲۵۸)بخاري ، مسلم ، ابن ماجه او نصب الرایه .

يعني: ((حراميږي د شيدو (تي) په واسطه هغه څوک چې حراميږي په نسب باندې))

د همدې قول تائيد حسن بصري، ابوبکر الجصاص، او د احکام القران خاوند هم کړی دی.[۲۵۹]

رسول الله (ص) عايشې (رض) ته اجازه ورنکړله چې له خپل رضاعي تره څخه ستر وکړي.

د ابوالقعيس ورور افلح حضرت عايشې (رض) کره راغی او د ننوتلو اجازه يې وغوښتله نو څنګه چې د حجاب حکم راغلی و عايشه (رض) فکرمنه شوله چې څه وکړي خو اجازه يې ورنکړله هغه ځواب ورولېږه چې ته خو زما ورېره يې تا زما د ورور ابوالقعيس د ښځې شيدې رودلي دي خو بيا هم حضرت عايشه (رض) فکر منه وه چې ايا دې رشته کې به هم ستر پرېښودلی شي؟ په دې وخت کې رسول الله (ص) خپله تشريف راووړ حضرت عايشې (رض) ورته مطلب څرګند کړ، رسول الله (ص) ورته وفرمايل چې: هغه ستا څنګ ته راتلای شي.[۲۶۰]

له کومو دوستانو سره چې دښځې ابدي حرمت نه وي، لکه د تره او ترور زوی، د خور خاوند له دوی سره بايد څه چلند وشي؟

په دې هکله که رانقل شويو رواياتو ته کره کتنه وشي، د مسئلې بڼه هماغه راوځي، څنګه چې سيد مودودي وايي: دا دوستان نه د محرمو کسانو په ليکه کې دي، چې ستر ورځنې ونه شي او سينګار ورته

---

[۲۵۹] تفسير سوره النور شيخ الاباصيري.

[۲۶۰] صحاح السته او مسند احمد.

ښکاره شي او نه دغير محرموخپلوانو په جمله کې دي ، چې ښځه دې بالکل ورڅخه ستر وکړي .

د دغو حدودو ترمنځ خه چال چلند په کار دی د دې چلند اندازه په شریعت کې نه ده ټاکل شوې ، او د سړي د عمر او رشتې پورې توپير لري .

د رسول الله (ص) خپله کړنلاره دا وه ، چې حضرت اسماء (رض) د رسول الله (ص) خښینه (د ښځې خور) وه د هغې او د رسول الله (ص) ترمنځ د ژوند تر پایه پورې د مخ او لاسونو تر حده کومه پرده نه وه.[۲۶۱]

همدا رنګه ام هاني (رض) چې د ابوطالب لور (د رسول الله (ص) د تره لور) وه تر پايه پورې يې له رسول الله (ص) څخه مخ پټ نکړ.[۲۶۲]

د ښځې کتل نارينه محرم ته :

اکثره علماء په دې اتفاق لري چې ښځه د خپل نارينه محرم له عورت څخه پرته نور ټول بدن ته کتلی شي محرم که په هر ډول وي خو چې د شهوت وېره نه وي ، څه چې کتل ورته روا دي مسه کول او لاس وروړل هم ورته روا دي.[۲۶۳]

او دبل چا د وينځې د بدن هغومره برخې ته کتلی شي لکه چې څوک دخپلې محرمې بدن ته کتلی شي او محمد بن مقاتل وايي چې د نامه لاندې تر

---

[۲۶۱] ابو داود ، جلد :۱ .

[۲۶۲] ابوداود ، جلد :۱ .

[۲۶۳] البدائع الصنائع ، حاشيه ابن عابدين ، درالمختار او نهايه المحتاج .

www.melitahrik.com 0777 400 116

ځنګنونو پورې برخې ته يې کتلی نشي نورټول بدن ته يې کتلی شي ځکه وينځې کار او خدمت کوي او خپله پرده ساتلې نشي.[۲۶۳]

د زړې ښځې په هکله :

په چا چې ډېر عمر تېر شوی وي او دهغې جنسي غوښتنې مړې وي احناف وايي : له داسې ښځو سره مصافحه او مخ ته کتل دواړه روا دي خو چې دې ښځې ته هم اشتها رانشي او د شهوت امن وي الله (ج) فرمايي : [و القواعد من النساء التی لايرجون نکاحا فليس عليهن جناح ان يضعن ثيابهن]

[۲۶۴]يعنې : او هغه چې ناستې وي په کورونو کې ستاسو د هغو ښځو څخه چې اميد يې نه وي پاتې شوی د نکاح په دوی څه ګناه نشته چې وباسي خپلې جامې))

رسول الله (ص) به چې له ښځو سره بيعت کاوه نو له زړو ښځو سره به يې په لاس بيعت کاوه .[۲۶۵]

حضرت ابوبکر صديق (رض) به ځينو قبيلو ته چې ده پکې تی رودلی وو ورته او زړو ښځو ته به يې لاس ورکاوه.[۲۶۶]

يوی زړې ښځې به د عبدالله بن زبير (رض) سر او پښې زور کولې.[۲۶۷]

---

(۲۶۳)مختصر القدوري .

(۲۶۴)النور : ۶۰ .

(۲۶۵)الفتاوي الهنديه .

(۲۶۶)فتح القدير ، المبسوط او البريقه شرح الطريقه .

(۲۶۷)المبسوط او البريقه

او بل دا چې پردې ښځې ته لاس وروړل یا کتل چې منع دی نو دفتنې اوفساد له وېرې او دلته خو دا وېره نشته ده څنګه چې له دې ښځو سره مصافحه روا ده همدا راز خلوت هم ورسره روا دی .

د عورت لوڅول په یوازېتوب کې :

کله چې انسان یوازې وي او که عورت لوڅ کړي نو د بل لخوا د هغه دلیدلو خطره نه وي نو پدغسې حالت کې د عورت د پټولو حکم څه دی ؟

مالکیان وایي : د سخت عورت (دبر اوقبل او دهغی شاه وخوا) پټول په تنهایي کې له ملایکو څخه د حیا له امله مستحب او بې ضرورته لوڅول یې مکروه دي.(۲۶۸)

احناف او شافعیان وایي : په یوازېتوب کې د عورت پټول واجب دي مګر د ضرورت په وخت کې لکه غسل کول ، حاجت ته تلل ، استنجا کول.(۲۶۹)

له رسول الله (ص) څخه پوښتنه وشوه : (فاذا کان احدنا خالیا ؟) یعني : ((کله چې یو له موږ څخه په یوازېتوب کې و اوسو ؟ رسول الله (ص) ځواب ورکړ : ((الله احق ان یستحیا منه)) یعني : الله (ج) ډیر وړ دی چې حیا ترې وشي.(۲۷۰)

او دهمدې حدیث مخکې برخې کې د عورت پټول عام یاد شول پټ انسان د الله (ج) سره په ادب کې وي او لوڅ د ادب تارک وي حضرت عبدالله بن عمر (رض) فرمایي : ((ځان وساتئ له لوڅوالي څخه ځکه له تاسو سره هغه

(۲۶۸)بدایة المجتهد .

(۲۶۹)المجموع او مغنی المحتاج .

(۲۷۰)ابو داود ، ترمذي ، ابن ماجه او مشکوة .

www.melitahrik.com 0777 400 116

ځوک دی ځوک چې نه جدا کېږي له تاسې نه مګر دحاجت په وخت کې او کله چې انسان ښځې ته نژدې کېږي له هغوی څخه حیا وکړئ او دهغوی عزت وساتئ))[٢٧١]

دا حدیث په یوازېتوب کې د عورت په پټولو دلیل دی ځکه چې ملایکې له انسان ځینې نه جدا کېږي مګرپه دوه حالاتو کې ، ځینې علماء وایي : چې دعورت لوڅول په یوازېتوب کې مکروه دي ځینې وایي مباح دي ، مګر سیي خبره داده چې د عورت پټول په هر حال واجب دي ، ځکه دا محال نده چې د ده پام نه وي او نه بل ځوک خبر وي او ناڅاپه ورشي او ویې ګوري او یا داسې حالت پرې راشي چې بیا به ځان هم پټولې نشي لکه بیهوښي یا څه بله حادثه او خپل عورت ته کتل هم له ادب ځینې لرې کار دی حضرت عثمان (رض) په دې ویاړي چې هېڅکله یې هم خپل عورت ته نه دي کتلي نو پکار دی چې خپل عورت په هرحال پټ وساتو او له ډېر احتیاط ځینې کار واخلو .

خلوت له پردیو سره :

د محرمو خپلوانو په نشتوالی کې نورو خلکو ته که څه هم خپلوان وي له یوې ښځې سره په تنهایئ کې لیدنه ، کتنه او کښېناستل منع دي الله (ج) فرمایي : [و اذا سالتموهن متاعا فاسئلو هن من وراء حجاب ذلکم اطهر لقلوبکم وقلوبهن] [٢٧٢]

---

[٢٧١] الدرایه ، ترمذي او مشکوة .

[٢٧٢] الاحزاب : ٥ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

يعنې : ((او کله چې غواړې له بيبيانو څخه څه د کار څيز ، نو غواړئ يې د پردې شاته پدې کې ښه پاکي ده ، ستاسو زړونو ته او دهغوى زړونو ته .))
دلته الله (ج) مسلمانانو ته لارښوونه کوي چې که له بيبيانو څخه څه غواړئ او يا څه ضرور خبره ورسره کوئ نو د پردې ترشاه ورسره ارتباط ونيسئ او له هغې سره مخامخ کېږئ مه او همدا د پاکۍ ښه لاره هم ده .
ابن عباس (رض) روايت کوي چې رسول الله (ص) فرمايي : ((لا يخلون احدکم بامراة الا مع ذی محرم))[٢٧٣]
يعنې : ((ندې يوازې کېږي يو ستاسو هم له ښځو سره مګر د ښځې د محرم په شتوالي کې .))
همدا رنګه حضرت جابر (رض) روايت کوي چې رسول الله (ص) فرمايي :
((من کان يؤ من بالله واليوم الاخر فلا يحلون بامراة ليس معها ذو محرم منها فان ثالثها الشيطان)).[٢٧٤]
يعنې : ((څوک چې په الله (ج) او د اخرت پر ورځ ايمان لري هغه هېڅکله له يوې ښځې سره نه يوازې کېږي تر څو چې د ښځې محرم نه وي ځکه چې دريم په دوی کې شيطان دی .))
د رسول الله (ص) خپل چلند داسې : و چې يو ځل د شپې له حضرت صفيې (رض) سره د هغې د کور خواته روان و په لاره کې دوه تنه انصار پرمخ ورغلل حضور (ص) هغوی ودرول او ورته يې وفرمايل چې : زما ملګرې زما مېرمن صفيه (رض) ده هغوی عرض وکړ چې يا رسول الله (ص) ايا ستاسو په حق کې هم بدګوماني کېدلای شي ؟ هغوی (ص) ځواب ورکړ

---

[٢٧٣] متفق عليه .
[٢٧٤] مسند احمد .

www.melitahrik.com 0777 400 116

چې شیطان په انسان کې د وینې په څیر ګرځي ، زه اندېښمن شوم چې ستاسو په زړونو کې بد ګوماني پیدا نکړي))
ابوداود .

عقبه ابن عامر (رض) روایت کوي چې رسول الله (ص) فرمایي : ((ایاکم والدخول علی النساء فقال رجل من الانصار ، افرایت الحمو قال : الحمو الموت .)) [۲۷۵]

یعنې : ((ځان وساتی له تنهایئ نه له پردیو ښځو سره له انصارو څخه یو سړي وویل : د لېور (یا دمېړه نور دوستان لکه وراره د تره زوی ...) په هکله مو خبر کړه ، هغه (ص) ځواب ورکړ چې لېور د ښځو لپاره مرګ دی .))

نو له دې روایاتو څخه څرګندېږي چې هېچاته روا ندي که څه هم د ښځې نژدې دوست وي چې د محرم په نشتوالي کې له ښځې سره کښېني ، پاڅي او که ضرورت وي نو د پردې ترشا دې ورسره وغږېږي .

په یوه بستره کې یو ځای کېدل :

په یوه بستره کې ویده کېدل د دوه داسې کسانو لپاره چې جنسي غریزې پکې را ژوندی شوې وي شرعاً روا نه دي ځکه چې له هرچا سره شیطان ملګری دی که څه هم دی په ځان باور لري مګر بیا هم د شیطان د سیسې پیاوړې دي .

ټول علماء په دې متفق دي چې کوچنی کله لس کلنی ته ورسېږي باید بستره یې بېله شي د دوه سړیو یو ځای ویده کېدل ، د دوه ښځو ، د یوې

---

[۲۷۵] بخاري ، مسلم ، ترمذي ، احمد او مسند .

www.milli-tahrik.com 0777 400 116

ښځې او دیو سړي یو ځای ویده کېدل بې له کوم شرعي سبب څخه لکه ښځه او خاوند یا له خپلې وینځې سره) حرام دی که څه هم هغه یې مور او پلار وي .

حضرت ابو سعید الخدري (رض) روایت کوي چې رسول الله (ص) فرمایي :

((هېڅ سړی دې دبل سړي عورت ته نه ګوري او هېڅ ښځه دې دبلې ښځې عورت ته نه ګوري او نه دې هېڅ سړی له بل سړي سره په یوه بستره کې یو ځای څملي او نه دې هېڅ ښځه دبلې ښځې سره په یوه بستره کې څملي .))[۲۷۶]

همدا راز فرمایي : ((اولاد ته په اوه کلنۍ کې پر لمانځه امر وکړئ او دلمانځه په نه کولو یې ووهئ کله چې لس کلن وي او بسترې یې بېلې کړئ .))[۲۷۷]

ځکه چې د انسان همیشنی بد ملګری (شیطان) له څو محدودو حالاتو پرته له انسان څخه نه جدا کېږي او په هر حال خپله دنده اجرا کول غواړي ، او په لوی خطر کې د انسان د واقع کېدلو ډېر ، امکانات را پیدا کېږي رسول الله (ص) فرمایي : ((فان ثالثهما الشیطان))[۲۷۸]

یعنې : ((په دوی کې دریم شیطان دی)) همدا راز فرمایي : ((شیطان په انسان کې د وینې په څیر ګرځي .))[۲۷۹]

www.melitahrik.com
0777400116

---

[۲۷۶] مسلم .

[۲۷۷] ابوداود مسند احمد او المستدرک للحاکم .

[۲۷۸] مسند احمد .

[۲۷۹] ابوداود .

په ټولنیز ژوند کې د ښځې او نارینه اختلاط :

ځینې وایي چې اسلام ښځو ته امرکوي چې له کور څخه ونه وزي او هماغه د (ښځه یا په کوریا په ګور) شعارونه زمزمه کوي حتی د عبادت او لمونځونو لپاره جومات ته د ښځو راتلل مکروه او حرام بولي او دخپلې دعوې لپاره دلیل دفتنې وېره او دوخت فساد نیسي دوی وایي چې حضرت عایشه (رض) فرمایي چې : ((که رسول الله (ص) په هغه څه چې ښځو له رسول الله (ص) څخه را وروسته را وېستي دي پوه وای نو له جومات څخه به یې منع کړې وای .))
خو داسلامي شریعت د مصادرو په کتلو سره سړی ویلی شي چې د اسلام دا ېره دومره تنګه نده څومره چې دا ځینې خلک فکر کوي اسلام فطري دین دی او د بشري ټولنې ټولې طبعي اړتیاوې په نظر کې لري په اسلامي نړۍ لید کې د ښځو او نارینه و یو ځای ژوند په خپل ذات کې منع نده حتی کله که د کومې سپېڅلې موخې او عالي مقصد لپاره وي نو دا ډول یو ځای والی مطلوب دی ډېر ځله ښځه اړه شي چې د زده کړې لپاره ، د یو نیک کار دتر سره کولو لپاره ، د خیر دیو کار لپاره د امربالمعروف لپاره ، د جهاد لپاره ... له سړیو سره یو ځای شي نو دا ډول یو ځای والی مردود نه ، بلکې مطلوب دی .
اسلام د دې مخالف ندی چې د یو لوړ هدف او نېک کار ، یا د اړتیا په وخت کې ښځه او نارینه سره ووینې بلکې اسلام دفحشا ، فتنې او فساد

www.melitahrik.com 0777 400 116

مخالف دی او کله که کومه ښځه پوهېږي چې بهرته وتل او له نارینه و سره یو ځای کېدل ، ملاقات او لیدنه یې له اړتیا پرته ده او هېڅ دیني او یا دنیوي ګټه ترې نه ترلاسه کېږي نو بیا ورته له نارینه وو سره یوځای کېدل او اختلاط منع ده ، د اسلام اصول دا دي چې د فرد او ټولنې ګټې محترمې شمېري خو افراط او تفریط دواړه محکوموي د اسلام یوه قاعده دا ده چې د اړتیا او ضرورت په وخت کې منع شوی کار روا کېږي او د هغه ځای لوځول هم روا دی چې په عادي حالاتو کې یې پټول فرض دي همدا رازکله که د فتنې او فسادوېره وه نو روا کار هم ناروا ګرځي یوه خبره ده چې که دا وېره ښځې ته پیدا کېدله او که نارینه ته خو وېره به حقیقي بنسټ ولري او خیالي ، موهومي او هوایي به نه وي وړاندې مو وویل چې اسلام ښځه ، د کور په څلورو دیوالونو کې نه ایساروي او هغه اړتیا او موخه په نظر کې نیسي د کوم لپاره چې ښځه له نارینه و سره ملاقات کوي او ورسره یو ځای کېږي .

له کور څخه د وتلو ګټې او تاوانونه دواړه څېړي او په هریوه کې چې ډېره ګټه وه هماغسې حکم کوي اسلام دنن ورځې غربي اختلاط او شرقي بې حیایي دواړه غندي او هر هغه څوک هم دغندلو وړ دي چې مسلمانانو ته دا ډول ازادي او اختلاط غواړي .

اوس یو ویشتمه پېړۍ ده کارونه ډېر شوي دي ، لګښتونه ډېر شوي دي ، ښځه مجبوره ده چې بهر ووځي کاروکړي ، زده کړه وکړي او په دې برخه کې به په حتمي ډول څه ناڅه له نارینه و سره اختلاط راځي له دې پرته ورته ژوند ستونزمن کار دی او داسې هم نده لکه ځینې خلک فکر کوي چې ښځه دشیطان جال یا وزر دی او یا دشیطان د لاس وسله یا ټول فساد

دی ښځې هم د نارینه په څېر عقل لري ، ضمیر لري ، وجدان لري ، نفس اللوامه او نفس المطمئنه لري ، د اسلام په صدر کې هم ښځې بندي یا په انزوا کې نه وې په غه وخت کې به ښځې جومات او جمعې ته راتللې دا داسې وخت وچې ښځو به له لنګ پرته پرتوګ هم نه پېژانده او نه به د نارینه و او ښځینه و ترمنځ څه دېوال ، لرګي ، ټوټه یا کومه بله پرده وه ښځې به ډېرې جومات ته راتللې تر دې چې یوې ښځې د (ق) سورت د رسول الله (ص) له خولې څخه حفظ کړی و ، چې په لمانځه کې یې ترې ډېر اورېدلی و د اخترونو په لمانځه (د مسلمانانو په دې لوی جشن) کې به یې ګډون کاوه ، له رسول الله (ص) څخه به یې زده کړه کوله له نارینه و سره یو ځای به د زده کړې غونډو ته راتللې ، تردې چې رسول (ص) ته به یې شکایت کاوه چې د زده کړو غونډو کې د دوی په پرتله نارینه ډېر وي او دوی ته وخت نه رسېږي نو باید چې ځانګړی وخت ورکړل شي چې رسول (ص) یې هم دا عرض په ورین تندي مني صحابیه و بیبیانو به له رسول (ص) څخه داسې پوښتنې کولې چې دنن ورځې ډېرې ښځې به یې زده کړه هم د ځان لپاره شرم و بولي ، په سیاست کې به یې هم ګډون کاوه او په جنګ او جګړه کې به یې هم ګډون کاوه د نارینه وو او ټپیانو خدمت به یې هم کاوه او د هغوی پرستاري هم .بي بي عایشې د احد په جګړه کې په داسې وخت کې ګډون وکړ چې د عمر دوهمه لسیزه یې وه په ټولنیز ژوند کې هم ښځو ونډه درلوده او دیوه داعي دنده هم ورسپارل شوې ده . 1 والمؤمنون

ولمؤمنات بعضهم او لياء بعض ياء مرون بالمعروف وينهون عن المنكر][280]

يعني : ((او سړي مؤمنان او ښځې مؤمناني ځيني د دوی د ځينو نورو دوستان دي حکم کوي دوی په نيکيو باندې اومنع کوي له بديو ځخه .))

حضرت عمر (رض) شفابنت عبدالله په ښار محتسبه او نګرانه ټاکلې وه ،په تېرو شريعتونو کې هم ښځې په ټولينز ژوند کې پراخه ونډه درلوده له نارينه ووسره يې اختلاط او ملاقات درلود او قران يې موږ ته هم حکايت کوي .

قران کريم وايي چې حضرت موسی (ع) ځوانی په جوش کې د شيخ الکبير (چې ځيني يې شعيب (ع) بولي) له دوه پېغلو او ځوانو لورګانو سره له تکليف او بنديز او دځه ګناه له وېرې پرته خبرې کوي او بيا ورسره مرسته کوي ، اوبيا يې يوه خپل پلار ته سپارښتنه کوي چې د ده اجوره ورکړي .

ودې کتل شي القصص :۲۳_۲۲ . ايتونه

حضرت ذکريا (ع) له تکليف او دګناه له احساس پرته له حضرت مريم (ع) سره خبرې کوي او په محراب کې د روزئ پوښتنه ترې کوي ، او هغه هم دهرې پوښتنې ځواب ورکوي.[281]

همدا راز د سبا دملکې کيسه هم قران په تفصيل سره بيانوي چې دخپل قوم مشران يې راټول کړل او د سليمان (ع) د ليک د ځواب په هکله يې ترې مشوره وغوښتنه ، هغه له سليمان (ع) سره خبرې هم کوي هغه د يوه

---

[280] توبه : ۷۱ .

[281] ال عمران : ۳۷ .

مملکت مشره یا بادشاه وه او قران یې په استعداد او کفایت هم ګواه دی .[۲۸۲]

نو په دې ټولو یادو شویو مواردو کې د ښځه ارتیاپېښېږي چې ښځه اونارینه سره یوځای شي ، خلط ملط شي یو له بل سره ووینې ، خبرې وکړي او که څوک و وایي چې دا وروستني درې موارد تېر شریعتونه دي او په موږ یې اطاعت لازم ندی په ځواب کې یې باید وویل شي چې تېر شریعتونه زموږ د عبرت او زده کړې لپاره موږ ته بیان شوي دي او صحیح خبره داده چې ترڅو پورې زموږ شریعت په صراحت سره منسوخ کړي نه وي نو موږ ته هم شریعت دی . الله (ج) خپل رسول (ص) ته فرمایي : [اولئک الذین هدی الله فبهدا هم اقتداه] .[۲۸۳]
یعنې : ((دا هغه کسان دي چې الله (ج) ورته هدایت کړی دی نو په طریقه د دوی اقتداء وکړه))
دلته باید یو ځل بیا دې خبرې ته اشاره وشي چې دښځو ازادي یا هغوی ته دضرورت په وخت کې له نارینه وو سره داختلاط اجازه د دې معنا نه ورکوي چې د حیا ټول دېوالونه و نړول شي، هرډول قید دې پورته شي ، د هېڅا مخه دې نه نیول کېږي دلته هدف د خیر ، یو له بل سره د مرستې ، ټولنیزې ګټې او ټولنیز پرمختګ دی .
او که څوک بهروځي نو بهرته د ښځو د وتلو هغه قوانین باید مراعات کړي چې اسلام ورته ټاکلي دي : لکه د شهوت او فتنې په وخت کې غض بصر د

(۲۸۲) النمل : ۴۲_۴۴ .
(۲۸۳) الانعام : ۱۰ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

شرعي او درنې جامې اغوستل چې بدن ترې ښکاره نشي په خبرو اترو کې په نرمي او ملاطفت نه کوي ، ناز او نخرې به نه کوي ، په تللو او حرکاتوکې به چاته تمایل نه کوي او اسلامي اداب به ساتي ، خوشبو او عطربه نه استعمالوي ، له پردیو سره له خلوت څخه به ځان ساتي ، په ملاقات کې به افراط ، او اسراف نه کوي او دضرورت او اړتیا په اندازه به له کوره بهر وځي .

د ناروغتیا په وخت کې د ښځې او نارینه له خوا دیوبل پوښتنه :

اسلام یو ټولنیز دین دی او ټول مسلمانان نارینه او ښځینه یو دبل ورونه او خوېندې بولي ، اسلام مسلمانانو ته یوله بل سره په مینې ، محبت ، مرستې، همدردۍ او په غم او ښادۍ کې په ګډون سره امر کړی دی .
د ناروغ پوښتنه هم یوه له هغو ټولنیزو ادابو څخه ده چې اسلام یې مسلمانانو ته پر مراعاتولو ډېر تاکید کړی دی تر دې چې شریعت دا په یو مسلمان د بل مسلمان نارینه وي او که ښځه حق ګرځولی دی .
د ناروغ د پوښتنې په هکله ګڼ شمېر روایتونه راغلي دي ، د دې روایتونو پر اساس څرګندېږي چې په دې اړه خطاب نارینه اوښځو دواړو ته متوجه دی یعنې د ښځینه ناروغ په پوښتنه هم تاکید شوی دی او د نارینه ناروغ په پوښتنه هم ، نارینه ووته هم دا خطاب متوجه دی او ښځینه وته هم .
رسول الله (ص) فرمایي : ((یو مسلمان پر بل مسلمان شپږ حقوق لري ترې

و پوښتل شول چې ای د خدای (ج) رسوله (ص) هغه کوم کوم دي ویې فرمایل: ((او کله چې ناروغ شو نو پوښتنه یې وکړه))
(۱) (۱) مسلم ، ترمذي ، نسایي ، ابن ماجه .
((اسیران خوشې کړئ ، مېلمستیا ته له بلونکو سره میلمستیا ته لاړ شئ ، وږي ته ډوډۍ ورکړئ ، او د ناروغ پوښتنه وکړئ))[۲۸۴]
((د ناروغ پوښتنه کوئ او جنازې ته ورځئ ، ځکه چې دا تاسو ته اخرت دریادوي)) ....بخاري ، احمد او جامع الصغیر .
قدسي حدیث دی چې ((الله (ج) د قیامت په ورځ فرمایي ای د ادم ځویه زه ناروغ وم او تا مې پوښتنه ونکړه ورته یې ووېل ای ربه څنګه مې ستا پوښتنه کړې وای پداسې حال کې چې ته پالونکی د مخلوقاتو وې. الله (ج) ورته وفرمایل ایا ته پوه نه وې چې زما فلانی بنده ناروغ شو خو تا یې پوښتنه ونکړه که د هغه پوښتنه دې کړې وای نو زه به دې ورسره موندلی وای))[۲۸۵]
نو د ناروغ د پوښتنې فضیلت له دې روایاتو څخه ښه څرګند یږي ، تردې چې رسول الله (ص) د یو یهودي ناروغ پوښتنه هم وکړه چې بیا یې ایمان راووړ .
دا خو هغه روایات دي چې ښځینه او نارینه وو دواړو ته متوجه دي د دې ترڅنګ داسې نور روایات هم شته دي چې څرګندوي د رسول الله (ص) په وخت کې ښځو د نارینه وو ناروغانو او نارینه وو د ناروغو ښځو پوښتنه کړې ده .

---

[۲۸۴] بخاري ، مسند احمد .

[۲۸۵] مسلم .

امام بخاري په خپل صحيح کې د باب عيادة النساء للرجال تر عنوان لاندې باب ځانګړی کړی دی. صحيح بخاري ليکي چې ام الدار داء (رض) د يو انصاري ناروغ پوښتنه وکړه .

بخاري وايي چې حضرت عايشې (رض) د حضرت بلال (رض) د حال پوښتنه وکړه او ورته يې وويل : ((يا بلا کيف تجدک)) يعنې : ای بلاله ځان دې څنګه مومې))

کله چې کعب د مالک زوی د مرګ پر بستر پروت و نو د براء لور ام مبشر ورته راغله او ورته يې وويل ((ای د عبدالرحمن پلاره زما په زوی (مبشر) باندې سلام وايه)) .[۲۸۶]

نارينه وو هم په صدر اسلام کې د ډېرو ښځينه ناروغانو پوښتنه کړېده لکه : رسول الله (ص) د زبير (رض) دلور ، ضباعې (رض) لخوا ورغی او ورته يې وفرمايل چې ((ښايي ته به د حجارا ده لرې ؟)) هغې (رض) ځواب ورکړ (په خدای سوګند چې ستا پروړاندې ناروغه پرته ده .))[۲۸۷]

جابر بن عبدالله رض روايت کوي چې رسول الله ص د ام السائب يا ام امسيب خواته ورغی او ورته يې وفرمايل چې ام السائب ولې رپېږې؟ هغې ځواب ورکړ چې تبه مې ده خدای دې پکې برکت نه اچوي.[۲۸۸]

ام علا وايي چې زه ناروغه وم او رسول الله ص زما پوښتنه وکړه.[۲۸۹]

---

[۲۸۶] ابن ماجه او مسند احمد .

[۲۸۷] متفق عليه

[۲۸۸] مسلم

[۲۸۹] ابوداود.

ابي امامه وايي چې دمدينې له اوسېدونکيو څخه يوه ښځه ناروغه وه او رسول الله ص بهترين هغه څوك وو چې دناروغانو پوښتنه به يې كوله .[290]
په بخاري كې وايي چې كله حضرت عايشه رض د مرګ پر بستره پرته وه نو ابن عباس ترې اجازه وغوښته او ورغى او ترې يې وپوښتل ځان دې څنګه مومې ؟.هغې ځواب وركړ پخيرسره كه تقوا ولرم ،هغه ورته وويل چې انشاء الله ته په خير سره يې ځكه چې ته درسول الله ص مېرمن يې او له تا څخه پرته له بلې پيغلې سره رسول الله واده ندى كړى او ستا عذر (پاكي)له اسمان څخه راغلې ده .[291]
نوښكاري چې په اسلام كې د ښځو له خوا د نارينه و ناروغانو او د نارينه و لخوا د ښځينه ناروغانو پوښتنه يوائې داچې كوم بنديز نشته دى بلكه په دې اړه يې د ډېرو اجرونو وعده هم وركړې ده او په ځانګړي ډول كه ناروغ داقاربو او دوستانو له ډلې څخه وي نو بيا خو دصله رحمى مو ضوع هم ورسره يوځاى شي او پر دې كار تاكيد هم ډېر شي يو ه د يادونې وړ خبره بله داده چې كله څوك په روغتيا كې له چا سره ناسته ولاړه او مراوده ولري نو په ناروغۍ كې خويې حتماً بايد د روغتيا او صحت پوښتنه وكړي ځكه چې هغه په دې وخت كې ډېر اړ او محتاج وي ، ډېر شفقت او خدمت ته اړه لري.

له ښځو سره په لاس سترې مه شي :

---

[290] نسايي
[291] بخاري كتاب التفسير .

له ښځو سره په سترې مه شي کې د لاس په ورکولو کې فقهاء بېلابېل نظريات لري ، ځينې علماء له محرمو پرته له هرچاسره د ښځو په لاس سترې مه شي ، يا هسې لاس ورکول نا روا بولي ، ځينې نور بيا په دې اړه تفصيل کوي او د بېلابېلو صورتونو لپاره بېلابېل حکم کوي ، نو ښه به وي چې د دې موضوع له څېړنې څخه وړاندې هغه صورتونو ته ګوته ونيسو ، چې دقهاوو تر منځ پرې اختلاف نه شته او په پوره اتفاق يې منلي دي .

١ ـ که چېرې د سړي او ښځې مصافحه د شهوت د راپارولو يا دجنسي لذت لامل کېږي او يا نارينه او يا ښځه پوهېږي ، چې له مصافحې څخه يو خوا يا دواړه خواوو ته فتنه راولاړېږي،نو په دې صورت کې د ښځې او نارينه مصافحه يا په لاس سترې مه شي روا نه ده ، ځکه دا دفساد لامل کېږي او دهرې هغې لارې بندول واجب دي کومه چې فساد خوا ته غزېد لې وي تردې چې علماء وايي خپل محرم ته لاس ورکول او يا له خپل محرم سره خلوت مباح او روا دي ، خو کله چې دفتنې وېره او ياد شهوت د خوځښت لامل شي ، نو همدا مباح کار هم حرامېږي .

٢ ـ له هغې زړې ښځې او کوچنۍ نجلۍ سره چې اشتها ورته نه راځي ، او دفتنې وېره نه وي ، مصافحه روا ده ، همدا راز که لاس ورکوونکی نارينه ، بوډا او سپين ږيری وي ، او د اشتها او شهوت اور په کې نه وي ، نو د ده لپاره هم له ځوانو او زړو ښځو سره مصافحه روا ده .

په رواياتو کې راځي چې ابوبکر صديق (رض) به له زړو ښځو سره په لاس سترې مه شي کوله ، او عبدالله ابن زبير (رض) يوې زړې ښځې ته اجوره

ورکوله ، چې په ناروغۍ کې به یې د ده پالنه کوله او سربه یې ورته چاپي کاوه .

همدارازالله (ج) هم زړو ښځو ته د ځینو هغو جامو له اغوستلو څخه رخصت ورکړی دی ، هغه چې ځوانو ته یې دا رخصت نه دی ورکړی .

[والقواعد من النساء اللاتي لایرجون نکاحا فلیس علیهن جناح ان یضعن ثیابهن غیر متبرجت بزینه] .[292]

یعنې او هغه زړې ناستې ښځې چې دواده تمه نلري په دوی هېڅ ګناه نشته چې خپلې جامې وباسي په داسې حال کې چې دخپلې ښکلا ښکاروونکې نه وي .

خوله پورتنیو صورتونو څخه پرته په نورو برخو کې فقها ء د نظر اختلاف لري او ددې لپاره چې حق ته نږدې مسئله روښانه شي ،نو لږه څېړنه په کې ضرورده .

هغه ډله چې د مخ او ورغویو په شمول د ښځې ټول بدن عورت بولي او له (ما ظهر منها)څخه مراد هغه جامې اخلي ،چې پټول یې ممکن نه وي ،لکه چادري ،پړونی ،جامې یاهغه چې دکومې طبعي پېښې له امله یې لکه سخت باداو باران پټول ناشوني وي ، نو حتمي ده چې د دوی په نزد له پردیو سره مصافحه روا نه ده ځکه د دوی په نظر خو لاس ته کتل هم حرام دي او مصافحه خو له کتلو لاسخته ده خو د علامه ډاکټر قرضاوي په وینا د دې نظر خاوندان ډېر کم دي او دصحابه او تابعینو او نور فقهاءو جمهور په دې نظر دي چې له (ماظهر منها) څخه مراد مخ او ورغوی دی .

---

[292] النور : ٦٠ .

ښه نو د لومړي نظر خاوندان د خپلې دعوې لپاره څه دلایل لري ؟ دلته هم زموږ د څیړنې لوی ماخذ د علامه قرضاوي لیکنه او نظر دی، ډاکټر قرضاوي وایي : رښتیا خبره داده چې ما د دوی د دعوې د ثبوت لپاره د دلایلو د موندلو ډېرکوښښ وکړ خو څه قانع کوونکي دلایل مې ونه موندل خو ډېر قوي دلیل چې دوی پرې استناد کوي ، هغه سد الذریعه یا دفتنې دلارې بندول دي او له شک پرته ویلی شوو چې دا ښه خبره ده ، خو کله چې د شهوت یا دفتنې د رامنځته کېدلو وېره او یا دفتنې نښې او نښانې وي ، خو کله چې د فتنې او شهوت د نشتوالي خبره باوري وي ، نو بیا به د تحریم لپاره څه دلیل وي ؟

ځینې علماء دا دلیل نیسي چې رسول الله (ص) د فتحې په ورځ له ښځو سره په خپل مشهور بیعت کې چې دممتحنه په سورت کې یې یادونه شوې ده له هېڅ یوې ښځې سره لاس نه دی ورکړی ، خو باید وویل شي چې د رسول الله (ص) له خوا د یو کارپرېښودل خو حتمي د هغه کار په حرمت دلیل کېدلی نه شي .رسول الله (ص) کله کله یو کار د دې لپار نه دی کړی چې هغه کار حرام وځینې وخت یې د دې لپاره چې هغه مکروه و ، ځینې وخت د دې لپاره چې هغه کار خلاف اولی (دغوره والي خلاف) و او ځینې وخت یې یوازې د دې لپاره پرېښی چې رغبت او تمایل یې ورته نه کېده لکه د شکوڼ د غوښې خوراک ، سره له دې چې (د شوافعو په نزد)خوړل یې روا هم دي نو د بیعت په ورځ له ښځو سره مصافحه نه کول د مصافحې حرمت نه جوتوي ، سره له دې چې په دې بیعت کې د رسول الله (ص) ل خوا له ښځو سره مصافحه نه کول هم اتفاقي خبره نه ده له ام عطیې انصاریې (رض) څخه داسې روایت دی چې دبیعت په ورځ له ښځو سره د رسول الله

www.melitahrik.com 0777 400 116

(ص) په مصافحې دلالت کوي او دا د عايشې (رض) له روايت سره مخالف دی ، چې لوړه کوي چې رسول الله (ص) په بيعت کې د هېچا لاس مسه کړی نه دی.[۲۹۳]

ام عطيه (رضي الله عنها) د بيعت په کيسه کې وايي چې : رسول الله (ص) خپل لاس د کوټې له بهر څخه را اوږد کړ و موږ خپل لاسونه د کوټې له دننه څخه ور اوږده کړل ، بيا يې وفرمايل : ((اللهم اشهد)) يعنې : ای خدايه ته شاهد اوسه))[۲۹۴]

په بخاري کې د حضرت عايشې په پورتني حديث پسې متصل يو بل حديث دی چې امام بخاري يې له ايوب او هغه يې له حفصې د سيرين له لور څخه او هغه يې له ام عطيې څخه روايت کوي ، وايي چې رسول الله (ص) زموږ سره بيعت وکړ نو په موږ يې دا ايت ولوست ((ان لانشرکن بالله شياء)) يعنې دا چې له خدای (ج) سره به هېڅ شی شريک نه ګرځوو .

او موږ يې منع کړو له نياحت څخه (پر مړي په لوړ اواز ژړا څخه) خو داسې روايتونه هم شته چې څرګندوي چې رسول الله (ص) له ښځو سره په بيعت کې د مصافحې پرځای نورې لارې کارولي دي لکه په اوبو کې د لاس غوټه کول او بيا په هماغو اوبو کې د صحابه و ښځو لاسونه غوټه کول .

حافظ ابن کثير وايي چې دا بېلابېل روايات څرګندوي چې رسول الله (ص) په بېلابېل ډول بيعتونه کړي دي په ځينو کې يې لکه عايشه(رض) چې وايي د هيچا لاس نه دی مسه کړی ، ځينو سره يې د پردې ترشا

---

[۲۹۳] بخاري .

[۲۹۴] ابن حبان ، بزاز او طبري .

مصافحه کړې ده، له ځينو نورو سره په اوبو کې د لاسونو د غوټه کولو په صورت کې او له ځينو نورو سره په مخامخ لاس ورکولو او مصافحې سره او بخاري هم د عايشې روا يت ته بېل عنوان او دام عطيې روايت ته بيل عنوان ټاکلی دی .

د پورتنيو روايتونو له نقل څخه هدف دادی ترڅو څرګنده شي چې په بيعت کې له ښځو سره د رسول الله (ص) لاس نه ورکول د علماوو اتفاقي خبره نه ده لکه څرنګه چې ځينې خلک فکرکوي .

ځينې علماء له ښځو سره د مصافحې په نه رواوالي هغه حديث دليل نيسي کوم چې طبراني او بيهقي له معقل ابن ايسار (رض) څخه روايت کوي ((که له تاسو څخه ديو تن سر د اوسپنې په ستن سوری شي دا ورته بهتره ده له دې څخه چې هغه ښځه مسه کړي (لاس وروړي) چې ورته روا نه ده))

خو پر دې حديث د استدلال په هکله علامه قضاوي وايي چې :

۱ : دحديثو امامانو د دې حديث پر صحت تصريح نه ده کړې او يوازې د هيتمي او منذري دا وينا چې راويان يې ثقه يا صحيح دي کفايت نه کوي ځکه کېدلی شي چې په سند کې يې انقطاع او ياکوم بل علت وي او همدا لامل دی چې داحاديثو مشهورو کتابونو دليل نه دی ګرځولی .

۲ : حنفي او مالکي فقهاء وايي چې له قطعي دليل پرته چې هېڅ شبهه په کې نه وي په بل څه حرمت نه ثابتېږي لکه ايت ، متواتر او مشهور حديث خو که دکوم حديث په ثبوت کې شبهه وي لکه احاد احاديث نو له کراهت څخه لوړ حکم نه شي ټاکلی نو دهغه په باره کې موفکر څه دی چې حتی په صحت کې يې شک دی .

۳ : که فرض کړو چې دا حدیث صحیح دی او حرمت هم ترې ثابتېږي خو بیا هم د مصافحت حرمت ترې نه ثابتېږي ځکه د ((یمس امراه لاتحل له)) جمله یوازې او یوازې ((له شهوت پرته یو له بل سره د پوستکو دلګېدلو په معنی نه ده لکه څنګه چې په عادي مصافحه یا سترې مه شي کې وي بلکې د لمس کلمه په قران او حدیث کې د دوه کارو لپاره استعمال شوې ده))

۴ : دا له جنسي یوځای والي (کوروالي) څخه کنایه ده او مشهور صحابي حضرت ابن عباس هم همدا ترې معنی اخستې ده ، د دې ایت په تفسیر [أ ولا مستم النساء) (۲۹۵)

کې وایي لمس ، ملامسه او مس الفاظ چې قران کې راغلی دی دا دجماع کنایه ده .

نور هغه ایتونه هم چې لمس په کې راغلی دا مطلب ښه روښانه کوي لکه د مریمې (ع) پرژبه د الله (ج) دا وینا : [انی یکون لی ولد ولم یمسسنی بشر] (۲۹۶)

یعنې څنګه به زوی پیدا کړم ، حال دا چې مسه کړې نه یم هېڅ بشر (نه په نکاح نه په زنا سره))

[و ان طلقتمو هن من قبل ان تمسوهن].......البقره : ۲۳۷ .

یعنې : ((او که طلاقې کړلی تاسې دوی مخکې له دې چې مسه یې کړئ (جماع)ورسره وکړئ)) په حدیث کې هم راغې چې رسول الله (ص) به خپلو بیبیانو ته نږدې کېده خو مسیس نه یعنې جماع کوونکی نه .

---

(۲۹۵) النساء ۴۳

(۲۹۶) آل عمران : ۴۷ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

دا له جماع څخه ټیټه معنی هم ورکوي لکه مچکه اخېستل (ښکلول) غاړه ورکول ، لوښوالی او داسې نور هغه څه چې د جماع لپاره مقدمات او دواعي بلل کېږي .

حاکم وايي : بخاري او مسلم د هغو متفرقو احاديثو په وېستلو (اخراج) اتفاق کړی دی چې په هغوی دليل نيول کېږي چې لمس له جماع څخه راښکته نور حرکات دي))

د ابو هريره دا حديث : ((فاليد زناها اللمس)) يعني لاس چې ده زنا يې لمس ده يا د ابن عباس دا حديث : ((لعلک مسست)) کېدلی شي چې

د حضرت عايشې دا حديث : ((داسې ورځ به کمه وه مګر دا چې رسول الله (ص) به په موږ ټولو (بيبيانو) ګرځېده نو ښکلولو به يې او مسه کولو به يې پرته له جماع څخه او هرکله به چې هغې بي بي ته ورغی چې د نوبت ورځ به يې وه نو له هماغې سره به پاتې شوه))

عبدالله ابن مسعود د (لامستم النساء) په تفسير کې فرمايي : ((دا له جماع څخه کمه درجه دی او په دې کې اودس دی))

حضرت عمر وايي مچکه اخستل (ښکلول) لمس دی نو له دی څخه اودس کوه)) [٢٩٧]

شيخ الاسلام وايي چې څوک چې لمس او مس يوازې د پوستکي يا په بدن د بدن لګولو ته وايي چې شهوت په کې نه وي نو وينا يې کمزورې ده .

نو کله چې د الله (ج) په دې وينا ((اولامستم النساء)) کې لمس څخه هدف لکه څنګه چې ابن عمر او نور وايي ښکلول او په شهوت لاس وروړل وي

---

[٢٩٧] المستدرک للحاکم .

نو جوتېږي چې په قران او سنت کې چې هر چېرې دا کلمه راشي نو مراد ترې په شهوت سره لمس دی لکه دالله (ج) دا وينا چې .

[ولا تباشروهن وانتم عاكفون فى المساجد][298]

يعنې : ((مه نژدې کېږئ ښځو ته (په جماع سره)حال دا چې تاسې معتکفان يې په مسجدو کې)) او دا خو ښکاره خبره ده چې اعتکاف کوونکي ته له شهوت پرته مباشرت روا دی او کوم مباشرت چې منع دی هغه خو له شهوت سره ملګری مباشرت دی .

[لم طلقتموهن من قبل ان تمسوهن][299]

يعنې : ((بيا طلاقې کړلې تاسې دوی مخکې له دې چې مسه يې کړئ))

[لا جناح عليكم ان طلقتموهن مالم تمسوهن] [300]

يعنې : ((نشته هېڅ تکليف پر تاسې که طلاقې کړئ تاسې ښځې تر هغې چې صحيح خلوت موورسره نه وي کړی)) نو له شهوت څخه پرته د ښځې مسه کول خو نه پرې عدت اړوي ، نه مهر ثابتېږي او نه حرمت مصاهرت. او دا د ټولو علماو اتفاقي مسئله ده .

نو څوک چې د لمس او يا مس له کلمې څخه مراد تش د لاس د پوستکي يو په بل لګول اخلي چې شهوت په کې نه وي نو د قران او عام عرف له ژبې څخه ووت .

او کله چې د ښځې او نارينه د يوځای والي او لمس خبره راځي نو معلومېږي چې له دې څخه په شهوت سره مسه کول هدف دی له دې څېړنې

---

[298] البقرة : ۱۸۷ .

[299] الاحزاب : ۴۹ .

[300] البقره : ۲۳۲ .

څخه هدف دادی چې په دې پوه شوو چې کله چې د سړي لخوا ښځې ته د لمس یا مس کلمه استعمالېږي نو هدف یې یوازې د پوستکي لګېدل نه وي، بلکې هدف ترې جماع وي او یا هم د کوروالې مقدمات لکه ښکلول ، یا داسې لاس وروړل چې خوند او مزه ورسره ملګرې وي .
د کتور یوسف قرضاوي زیاتوي : که چېرې رانقل شویو روایاتو ته وګورو نو داسې دلایل به ومومو چې په ډاګه ترې څرګندېږي چې د ښځې او نارینه د لاسونو تش په بل لګېدل او مسه کول چې د شهوت او فتنې وېره نه وي په خپل ذات کې منع نه دي ، بلکې رسول الله (ص) دا کار کړی هم دی او درسول الله (ص) فعل او کړنه شریعت دی ،بلکې ورپسې د اقتدی غوښتنه کوي .
[لقد کان لکم فی رسول الله اسوة حسنه] [301]
یعني : ((خامخا په تحقیق سره شته تاسې لره په (کارد) رسول الله (ص) کې اقتدا غوره نېکه))
بخاري په کتاب الاداب کې له حضرت انس بن مالک څخه روایت کوي چې وایي : که چېرې د مدینې د خلکو له وینځو څخه یوې وینځې د رسول الله (ص) لاس نیولی وای نو چېرته یې چې خوښه وه نو هلته به یې بېولې وای)) له انس (رض) څخه د امام احمد او ابن ماجه بل روایت دی چې ((که چېرې د مدینې د خلکو له وینځو څخه یوه وینځه وای او د رسول الله (ص) لاس یې نیولی وای نو خپل لاس به یې ترې تر هغې نه وخوشې کړی تر دې چې هغه ځای ته یې بیولی وای چېرې چې د دې وینځی خوښه وای))

[301] الاحزاب : ۲۱ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

حافظ په فتح الباري کې وايي چې د دې حديثونو مطلب دا دی چې رسول الله (ص) دومره حليم ، نرم او خاکساره و چې که يوې وينځې هم له لاسه نيولی وای او هرچېری يې بېولی نو رسول الله (ص) به ترې خپل لاس نه وخوشې کړی او ورسره به تللی و))

د حديث ظاهري معنی د وينځې په لاس کې د رسول الله (ص) د لاس ورکول دي او په خبرو کې اصل دا دی چې له خبرې څخه ظاهره معنی واخېستل شي مګر دا چې يوه قرينه يا دليل پيدا شي چې له اصلي او ظاهري معنا څخه يې وګرځوي دکتور قرضاوي وايي : ((او زه داسې کومه قرينه يا دليل نه وينم .))

همدا راز حضرت انس (رض) روايت کوي چې رسول الله (ص) د ده (انس) د خاله ام حرام په خوا کې دقيلولې خوب کاوه چې خپل سر يې د هغې غېږه کې ايښی و ....))

پورتنيو رواياتو ته په کتنې سره د انسان زړه په دې باوري کېږي چې فتنه او شهوت نه وي نو د اړتيا په وخت کې يوازې لمس کول حرام نه دي او کله چې د اختلاط لپاره لامل هم پيدا شي لکه درسول الله (ص) او د ام حرام او ام سليم ترمنځ چې موجود و (ام سليم د رسول الله (ص) د خادم مور وه نو دمخدوم رسول (ص) او خادم او د هغه د کورنۍ ترمنځ تګ راتګ پخوانی عادت و او د ام سليم (رض) او ام حرام (رض) ورور حرام بن ملحان (رض) له رسول الله (ص) سره په بئرمعونه کې شهيد شوی و .)

علامه دکتورقرضاوي د خپلې څېړنې په پای کې ليکي چې کله دفتنې او شهوت وېره نه وي نو دضرورت په وخت کې لاس ورکول پروا نه لري لکه له سفر څخه راستنېدلو په وخت کې ، يا کله چې له کوم نږدې خپل سره مخ

کېږي که څه هم محرم يې نه وي لکه د خاله او ماما لورګانې ، د تره او ترور لورګانې ، د تره او ماما ښځې او يا داسې نور او په ځانګړي ډول کله چې ملاقات يا مخ کېدل له ډېره ځنډه وروسته وي .

يو ځل بيا دوه خبرو ته ګوته نيول ضرور بولم او هغه دا چې مصافحه په هغه وخت کې روا ده چې د شهوت او فتنې وېره نه وي خو که له يوې خوا هم د خوند ، شهوت يا فتنې وېره پيدا شوه نو له شک پرته مصافحه حرامه ده .

حتی که دا دوه شرطونه نه وي او د فساد وېره وي نو له خپلو محرمو ښځو سره هم مصافحه روا نده .

دوهم دا چې په مصافحه کې اقتصار يا لنډوالی په کار ده يعنې په کوم ځای کې چې مصافحه روا ده هلته هم بايد ډېره ونه شي او د ضرورت تر حده محدوده شي دا به د فساد دلارې د بندولو لپاره هم ښه وي ، له شبهې به هم خلاص وي او د رسول الله (ص) په طريقې به عمل هم وشي ځکه له رسول الله (ص) څخه دا ثابته شوې نه ده چې هغه بې ضرورته پردۍ ښځې ته لاس ورکړی وي .

او ديندارو مسلمانانو ته په کار ده چې که ښځه وي او که نارينه چې مصافحې ته رومبی نه شي خو که ده ته لاس اوږد شو نو دی دې هم لاس ورکړي .

دا دموضوع پای نه دی او نور اجتهاد هم په کې کېدلی شي .

ښځې ته د کتلو مباح عذرونه :

هېڅ انسان ته روا ندي چې د خپلې منکوحې او وينځې له عورت څخه پرته دبلې ښځې عورت ته وګوري ، همدا رنګه دې دوارو ته هم روا ندي چې د بل سړي عورت ته وګوري الله (ج) فرمايي : [والذين هم لفروجهم حفظون الاعلى ازواجهم او ماملکت ايمانهم فانهم غير ملومين] (٣٠٢)

يعنې : ((او کوم کسان چې دخپلو شرمګاهو حفاظت کوي مګر له خپلو بيبيانو او يا له خپلو وينځوسره پس پدوی هېڅ الزام نشته .))

خو کله کله داسې راشي چې انسان نا چاره شي چې خپل عورت بل چاته وښيي او په نه ښودلو کې يې ستونزې وي نو لکه چې و مو ويل اسلام يو رښتونی دين دی او ټولې انساني اړتياوې تر نظر لاندې نيسي او له خپل توان او قدرت څخه زيات تکليف چا ته نه ورکوي . : [لايکلف الله نفسا الاوسعها] (٣٠٣)

يعنې : ((الله (ج) تکليف نه ورکوي هېچا ته مګر څومره چې د هغه توان وي)) همدا راز فرمايي : [وماجعل عليکم فی الدين من حرج] (٣٠٤)

يعنې : ((ما ندی ګرځولی پر تاسو په دين کې کوم تکليف .))

همدا راز فرمايي : [يريدالله بکم اليسر ولا يريد بکم العسر] (٣٠٥)

يعنې : ((الله تعالی تاسو ته اسانتياوې غواړي او تاسو ته سختي او تکليف نه غواړي .))

---

(٣٠٢) المومنون : ۴_۵ .

(٣٠٣) البقره : ٢٨٢ .

(٣٠٤) الحج : ٧٨ .

(٣٠٥) البقرة : ١٨٥ .

نو انسان ته اجازه ورکوي چې پر هغه د واقع اثر ده دفعې لپاره حتی خپل عورت هم بل ته وښيي او دا اصول فقهي يوه مشهوره قاعده ده چې (المعذورات تبيع المحظورات)

يعنې: عذرونه منع شوي شيان هم مباح ګرځوي.

نو پر هم دی اساس دعذر او ضرورت په وخت کې خپل عورت هم بل چا ته ښودلی شي حتی ځينې وخت د مخ لوڅول پرې حتمي شي لکه :

١ . کله ښځه دکومې دعوې په اړه ، د قاضي پر وړاندې ولاړه وي نو مخ به يې هرو مرولوڅ وي .

٢ .کله چې خپله د قاضي پر وړاندې ګواهي ورکوي نو هم مخ به يې لوڅ وي .

٣.کله چې قاضي خپله پريکړه صاروي نو هم .[٣٠٦]

۴ : د زيږولو په وخت کې دقابلې لپاره روا ده چې د ښځې فرج ته وګوري او که ښځه نه وي نو سپين ږيری او صالح سړی دې دا کار وکړي که سپين ږيری نه وي نو ځوان هم دا کار کولی شي او خپل خاوند تر هر چا غوره دی .

۵ : د بکارت د معلومولو لپاره يوه ښځه د بلې عورت ته کتلی شي .

۶ : د ختنې په وخت کې عورت ته کتل روا دي .

٧.داحتقان (کله چې دبره کې دوا اچوي)په دې وخت کې هم.

٨ : نکاح ته د غوښتنې په غرض (په خطبه) کې د هغې مخ لاسونو او قدمو ته کتلی شي .[٣٠٧]

---

[٣٠٦]سراج اولوهاج .

[٣٠٧]بخاري مسلم ،فتح الکبير او بدايع الصنايع.

۹. کله چې ځوك کومه وينځه اخيستل غواړي نو هم کتل ورته روا دي.
۱۰. ډاکټر د ناروغ د ناروغتيا د تشخيص لپاره د هغې د ناروغۍ ځای ته کتلی شي او ښه داده چې د ښځې د رمل ښځه وکړي ا که ښځه نه وي نو نارينه يې هم کولی شي په دې شرط چې د ښځې محرم ورسره وي.[۳۰۸]
داسې نه لکه د اوس وخت ډاکټران چې ښځه ګوښه کوټې ته بوځي او د عمليات خانې په نوم نه محرم ورپرېږدي او نه بل ځوك او ښځه هم بې هوښه او ځوورځې له ځانه هم خبره نه وي.
۱۱. د تعلم (زده کړې) په وخت کې هم مخ او لاسونه او قدمونه کتلی شي.[۳۰۹]
۱۲: د معاملې په وخت کې لکه پېرل او پېرودل او د داسې نورو اړتياوو په وخت کې هم.[۳۱۰]

د ښځې غږ عورت نه دی:

ځينې خلك تاکيد کوي چې له نامحرمو نارينه وو سره د ښځو لپاره غږېدل روا ندي او د ښځې اواز هم عورت دی خو که د اسلام ټولنيز اړخ ته وګورو نو دا دعوه ناسمه ښکاري ځکه اسلام يو اجتماعي دين دی او نارينه او ښځې د واړه د دې ټولنې مهم عنصر بولي، دوی د ژوند په اوږدو کې يو له بل سره خبرو او مفاهمې ته اړ کېږي ا و له يو بل سره چورلټه پرېکون (مقاطعه) ورته ممکنه نده او اسلام هم هر چېرې د انسان اړتياوې پوره په پام کې نيولې دي، د ښځې د اواز د حرمت د پلويانو د نظر په هکله د اسلام

[۳۰۸] سراج الوهاب او البريقه شرح الطريقه،
[۳۰۹] سراج الوهاج او مغني المحتاج
[۳۱۰] الانصاف او مغني لامحتاج.

ستر معاصر علامه دکتور قرضاوي وايي چې موږ کله له دې ډلې څخه و پوښتل چې په کوم دليل د ښځو اواز عورت بولي ؟ نو هيڅ دليل ورسره نه وه چې د خپلې دعوې دثبوت لپاره يې وړاندې کړي .

د اسلام په صدر کې له هيچا سره حتى د افکر هم نه چې ګوندې د ښځو اواز دې عورت وي صحابه که هغه به نارينه وو او که ښځينه (رض) د اړتيا په وخت کې په ازادانه ډول يو له بل سره خبرې کولې ،له يو بل څخه به يې د ديني مسايل پوښتل او رسول الله (ص) يو تن هم له پردی ښځې سره له خبرو څخه منع نه کړ په دې هکله دلايل ډېر دي چې ځينې يې دلته هم رانقلوو.

کومې بيبيانې چې درسول الله (ص)په حرم يا په نکاح کې وې نو د نورو عامو مسلمانو بيبيانو په پرتله پر دوی په شرعي احکامو او په ځانګړي ډول د ستراو پردې په هکله يو څه سختي ډېره وه او پر دوی په دې اړه ډېر تاکيد شوی و حتى ځينې داسې مسايل هم ووچې دوی ته حرام او نورو ته روا و خوبيا هم الله (ج) مسلمانانو ته اجازه ورکړې وه چې د پردې ترشا ورسره وغږېږي او ترې غوښتنې او پوښتنې وکړي الله (ج) فرمايي : [و اذا سالتموهن ماعاً فاسئلوهن من وراء حجاب] (311)

يعنې : ((او هرکله چې غواړئ له بيبيانو څخه کوم د کار څيز ، نو غواړي يې د پردی ترشاه .))

او حتمي ده چې سوال ځواب غواړي ځکه ډېر وخت به له دوی څخه فتواګانې غوښتل کېدلې نو مبارکو بيبيانو به حتماً ځواب ورکاوه او ډېرو

(311) الاحزاب : ۵۳ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

ته به یې احادیث بیانول او د احادیثو روایت به یې کاوه .
ډېر وخت به ښځو دنورو صحابه وو پر وړاندې له رسول الله (ص) څخه مسایل پوښتل چې هېڅ هم په دې هکله د تنګسې احساس نه کاوه او نه خو رسول الله (ص) منع کړي دي .
په جامع مسجد کې یوې ښځې د حضرت عمر (رض) نظر رد کړ په داسې حال کې چې هلته ډېر صحابه ناست وو او حضرت عمر (رض) خطبه لوستله خو هېڅ دا کار بد ونه باله حتی تائید یې کړ او په خپله عمر فاروق (رض) هم وویل چې (عمر خطا شو او دا ښځه حق ته ورسېدله) اوټول خلک له عمر (رض) نه پوه دي .))
په قران کریم د حضرت موسی (ع) او د شیخ کبیر (چې ځینې مفسرین یې حضرت شعیب (ع) بولي) د ځوانو لورګانو په کیسه کې فرمایي چې له دې ځوانو پېغلو څخه یوې حضرت موسی (ع) ته وویل ((ان ابی یدعوک لیجزیک اجر ما سقیت لنا)) [312]
یعنې :بیشکه زما پلاربولي تا ددې لپاره چې درکړي تاته مزد د اوبوورکولو ستا زموږ (پسونوته .)
او موسی (ع) هم له هغوی څخه تر هغولومړی وپوښتل چې هغوی هم مفصل ا و داړتیا تر حده ځواب ورکړ .ماخطبکما ،قالتالا نسقی حتی یصدر الرعاء و ابو نا شیخ کبیر . [313]

---

[312] ال ق صص۲۵ .

[313] القصص ۲۳

www.melitahrik.com 0777 400 116

یعنې : څه حال دی ستاسې ،وویل هغو چې مور خپلو (پسونو)ته تر هغې اوبه نه ورکوو تر څو داشپانه بېرته لاړشي اوزموږ پلار ډېر زوړ دی .

همدا راز په قران عظیم الشان د حضرت سلیمان (ع) او د سبا د ملکې (چې ځینې مفسرین یې بلقیس بولي) ترمنځ د خبرو حکایت کوي دبلقیس او دهغې د قوم ترمنځ د شورى پوره جریان یې حکایت کړی دی چې په دې ټولو صورتونو کې له یوبل سړي سره د ځوانو ښځو (دځینو روایاتو له مخې حتی د نبي د لورګانو) دخبرو حکایت شوی دی او دفقهاء وو په اتفاق سره شرع ماقبلنا (پخواني شریعتونه) ترڅو چې زموږ په شریعت کې څرګند منع شوي نه وي قانون دی .څه چې منع دي په خبر و کې نزاکت ،نرمي ،مسخرې او خوږوالی دی چې د نارینه وو په زړونو اغېزمن لوېږي او خوند ترې اخلي چې په قران کې ورته خضوع ویل شوی دی

[فلا تخضعن بالقول فیطمع الذی فی قلبه مرض] (۳۱۴)

یعنې : ((نو نرمي او نزاکت په خبرو کې مه کوئ چې ناروغان تمه ونه کړي .))

نو په خبرو کې نرمي او اداکاري منع ده ځکه چې شهواني ناروغان ترې هیلې او تمې پیدا کوي. ټولې خبرې منع نه دي او غټ دلیل یې هم د همدې پورتني ایت وروستۍ برخه ده .

((وقلن قولا معروفا))

یعنې : ((او وایئ خبره معقوله)) (۳۱۵)

---

(۳۱۴) الاحزاب : ۳۲ .

(۳۱۵) الاحزاب : ۳۲ .

www.meltahrik.com 0777 400 116

د معاصري دورې يو ستر او مشهور عالم صالح بن فوزان چې سلفو د اصولو لاروی دی او دحجاب او پردې په هکله هم ډېر سخت دريځ لري خو دښځو د غږ او له نامحرمو سره د خبرو په هکله دی هم وايي چې که د فتنې وېره نه وي او په خبرو کې نرمي او زړه راښکونکې لهجه ونه کارول شي او خبرو ته اړتيا پېښه شي نوله پرديو سړيو سره ښځو ته خبرې کول روا دي .[316]

د نرمو او نازکو جامو استعمال :

داسې تنګو جامو استعمال چې له هغې څخه د بدن جوړښت او سکليټ ښکاره شي ، بدن پورې نښتې وي او دبدن هر غړی بېل ورڅخه پېژندل کېږي ښځو ته روا ندي همدا راز نرمې او نازکې جامې چې ټول بدن ورڅخه ښکاره شي د نارينه وو لپاره هم روانه دي مګر دښځو لپاره دا حرمت سخت دی ، رسول الله (ص) د داسې جامو پر استعمالوونکيو لعنت ويلی دی :

((لعن الله الكاسيات العاريات المميلات المائلات))[317]

يعني : ((لعنت د خدای (ج) دې پر داسې ښځو وي چې په پټوالي کې هم لوڅې وي چې د نورو ميل ځانته اړوي او خپله نورو ته ميل کوي .))

همدا راز فرمايي : ((د دوزخ له دوه ډلو څخه چې ما هېڅکله ليدلې نه دي يوه ډله هغه ده چې په پټوالي کې هم لوڅې وي او دنورو د زړونو ميلان

---

[316] المراة المسلمة ۱ ټوک : ۳۲۵ مخ .

[317] مسلم .

www.melitahrik.com 0777 400 116

ځانته را اړوي او خپله د نورو خواته میل کوي هېڅکله به جنت ته داخلې نشي او نه به دجنت بوی هم ومومي که څه هم د جنت بوی په دومره او دومره مسافه کې موندل کېږي)) [۳۱۸]

حضرت عایشه (رضي الله عنها) روایت کوي چې یوه ورځ د هغې خور اسماء (رضي الله عنها) د حضور (ص) خواته راغلله او هغې نرۍ جامې اغوستې وې رسول الله (ص)د هغې په لیدو مخ وګرځاوه او ویې فرمایل: ((ای اسماء کله چې ښځه بلوغ ته ورسېږي نو روانده چې دهغې د جسم کومه برخه ښکاره شي پرته له مخ او لاسو څخه.)) [۳۱۹].

همدا راز حضرت جریر (رض) له حضرت عایشې (رضي الله عنها) څخه روایت کوي چې دهغې د مېرنۍ ورور عبدالله ابن طفیل لور حضرت عایشې (رضي الله عنها) ته راغلله رسول (ص) چې کورته تشریف راووړ او هغه یې ولیدله نو مخ یې واړاوه حضرت عایشې (رضي الله عنها) عرض وکړ چې یا رسول الله (ص) دا زما ورېره ده هغوی (ص) وفرمایل کله چې ښځه بالغه شي نو روانديچې ښکاره شي ورڅخه مګر مخ او لاسونه))

نو کوم خلک چې ښځو ته نرمې نازکې جامې میني ژوب ، مایو او تنګ پطلون ور اغوندي او بیا د مسلمانۍ دعوه هم کوي حقیقت دا دی چې دا ښاغلی له اسلام څخه لېرې او ناخبره دي.

د ښځو لپاره سینګار اندازه:

---

[۳۱۸] مسلم.
[۳۱۹] ابوداود.

اسلام ښځو ته نه یوازې دا چې د سینګار کولو اجازه ورکړې ده بلکې دې کار ته یې تشویق هم کړی دی الله (ج) پاک او پاکیزه انسان خوښوي فرمایي : [قل من حرم زينة الله التى اخرج لعباده] [۳۲۰]
یعنې : ((و وایه چا حرام کړیدي الله (ج) ښکلا او سینګار هغه چې خپلو بندګانو ته یې پیدا کړیدی .))
رسول الله (ص) به خوشبویې خوښوله او په دې اړه یې امر هم کړی دی .
ښځه باید د خاوند د پام د راښکون لپاره ټول کوښښونه وکړي له اسلام څخه وړاندې عربو هم د سینګار عادت درلود چې هغوی به حتی افراط کاوه خو اسلام هغوی له افراط څخه منع کړل ،سینګار او زینت کې باید اسلامي حدود مراعات شي او له افراط او مبالغې څخه باید د ځان ساتنه وشي ځینې ښځې د خپلې ښکلا (DECORATION) زیاتوالي لپاره خپل وزن کموي ،خپل بدن نرم او نازک کړي سپورتونه کوي ، د خپل ځان دجوړولو لپاره د ارایش او میک اپ د کانونو ته ځي د ارایشګر په مخ کې ډېرساعت شیشې ته مخامخ ناسته وي او په تورو زلفو اوښکلي مخ یې ورته ګوتې وهي تردې چې اخر د دواړو د صبر درجه له صفر څخه منفي ته راټیټه شي نو په دوی الله (ج) له قهر او غضب څخه پرته نورڅه دي ؟
داسې دودونه په عربو کې هم وولکه د وېښتانو سره د نورو ویښتانو یو ځای کول ، د غاښونو سوان کول ، د مالوچو په واسطه د مخ پاکول د وروځو وېستل او په مصنوعي توګه دهغوی جوړول ، په ستنو خالونه وهل ، مخ ته مصنوعي رنګونه ورکول ، د غاښونو په منځ کې ګردسوري جوړول

---

[۳۲۰] الاعراف :۳۲ .

چې دا هرڅه اسلام حرام وګرځول او اوس خو طب ثابته کړېده چې دا پوډر او مصنوعي کريمونه د انسان روغتيااو پوستکي ته زيان رسوي او د دې لپاره چې دښځو مخ دځو دقيقو لپاره ښکلی وښايي د تل لپاره ورته غونجې پيدا کوي .

د ښکلا ملکه :

خدای (ج) ادم (ع) او دهغه اولاده د څو ورځو لپاره دنيا ته راولېږل او لارښوونه يې ورته وکړله چې په دې لار ځه او پدی لار مه ځه ، دا حق دی او داباطل دا تکليف دی او دا راحت ، هغوی يې دخپل عبادت او پيژندنې لپاره پيدا کړل . [وماخلقت الجن والانس الاليعبدون] [٣٢١]

يعنې : ((ما ندي پيدا کړي انسانان او پيريان مګر دبنده ګئ او عبادت لپاره))

او څوټاکلې په شمېر ورځې وخت يې ورکړ چې ښه يې وکړل ښه به مومي او که بد يې وکړل ، دبدو جزا به ګوري نو دانسان له پيدا ايښت څخه هدف د الله (ج) بندګي او ستايل دي نور د دنيا ټول موجودات الله (ج) د انسان دخدمت لپاره پيدا کړل ترڅو دژوند غوښتنې پرې پوره کړي ، او د الله(ج) بندګي په ښه ډول وکړلی شي .

دلته که نارينه ته له ښځې او يا ښځې ته له نارينه ځ څخه فايده او خوند اخېستل روا شوي دي دا خپل ذات کې مهم مقصود نه ، بلکې غرض ته درسېدو يوه وسيله ده خو له بده مرغه چې ځينو خلکو دخپل ژوند اصلي

---

[٣٢١] الذاريات : ٥٦ .

هدف او د خپل پيدا ينبت اصلي مقصد هېر کړی دی او په بلې خوا روان دي هغوی د ژوند څو ورځې خوند خپل وروستی هدف وګرځاوه او خپل ټول کوښښونه يې د ماديـاتو د ترلاسه راوړلو لپاره په کار واچول ، د شهواتو په جذبه کې داسې راګير شول چې خپل ځان ورځنې هېرشو ځينو ښځو د خپل ژوند اصلي هدف ښايست او ښکلا وګرځوله او دا يې وانګېرله چې هرڅنګه وي بايد انسان ښايسته او ښکلې و اوسي .
په همدې فکر کې ډوب شول ،سوچ او اند يښنې ورسره ملګرې شوې په ځانګړي ډول له هغو ښځو سره چې د ښکلا د شهرت پيريان يې د خپل ځان د ارامۍ ، سوکالۍ ، سکون او اطمينان ځينې ډک ژوند په سوچ ، فکر ، غم او اند يښنو بدل کړ ، چې ډېر په کې لېوني او په عصبي ناروغيو اخته شول ،خدای (ج) چې انسان ته کومه ښه ورکړېده هماغه غوره ښکلا ده ، هغه يې لکه د نورو ژويو په څلورو پښو ، ښکرور ، او لکۍ لرونکي ندی پيدا کړی په دنيا کې ټول مخلوقاتو ته ښه کره کتنه وکړئ بيا د انسان بڼې ته وګورئ نو خپله به دا الله (ج) د دې وينا مننه د زړه له کومې وکړئ چې فرمايي : [لقد خلقنا الانسان فی احسن تقويم][322]

يعنې : ((يقينا موږ پيدا کړی انسان په ښه اندازه سره)) نن په نړۍ کې بې شماره نر او ښځې دا غواړي چې د هغوی بدن دې له هغې پيمانې څخه چې ښايست پېژندونکيو د ښايست لپاره ټاکلې يوه ذره هم کم او ډېرنه وي ،په غير اسلامي هېوادو کې خو که دا کار دود وي نو څه د ګيلې خبره نده

---

[322] التين : ۴ .

د ګیلې او تشویش وړ خبر خو داده چې په اسلامي هېوادو کې اوس دا ناروغي ګډه شوې ده او له ټولو غټه د افسوس وړ خبره دا ده چې په افغانستان کې یو لوی مشهور تش په نامه ورحاني چې بې شمېره مریدان یې هم درلودل دې کار او په داسې پروګرامونو کې د ګډون د جواز فتوی ورکړېده چې هلته د ټول بدن غړي حتی مخصوص غړي هم اندازه کېږي .

له اسلامي هېوادو ځینې د لویو لویو کورنیو (څوک چې ځان اشراف او معززین ګڼي) لوڼې لوېدیځ ته ځي او د ښکلا په نړیوالو مسابقو کې ګډون کوي .

دوی د خپلې کورنۍ زیاته پانګه په خپل زېب او زینت لګوي تردې چې ډېرې کورنۍ د دې لګښت د پوره کولو توان نه لري په دوی کې دا جذبه دې حدته ورسېده چې خپل سرونه هم له خپل ښایست او ښکلا قربانوي .

سید مودودي د داسې ډېرو سرشارو نمونو یادونه کړې ده مثلاً : په ۱۹۳۷ م کال کې د جوسی لاباس مشهورې ایکټرې (فلمي کارکوونکې) د زړه حرکت بند شو او مړه شوه له څېړنو څخه وروسته په ډاګه شوله چې دې قصداً په ځان نهرې تېرولې او داسې درمل به یې خوړل چې وجود یې نری کړي .))

ماګدا برسیلي چې په ټول هنګري کې په خپلې ښکلا مشهوره وه د نازک بدنۍ د شوق ښکار شوله .

د یوې سندرغاړې لویسازابو وجود د ښکلا پر معیاربرابرنه و او لدې سره تل دا اندېښنه ملګرې وه تر دې چې د تماشه کوونکیو په وړاندې په ستېج را پریوته او مړه شوه دې خپل وزن په دوه میاشتو کې ۲۰ پونډه کم کړی و .

ایمولانومي یو اداکارې په مصنوعي تدبیر سره خپل ځان دومره کمزوری او نازک کړی و چې : عصبي ناروغي ورته پیدا شوه او دښکلا د ملکې د نوم پرځای یې لیونتون (پاګل خانه) په برخه شوله. دې کار د ډېرو هېوادو په اقتصاد سخته ناوړه اغېزه وکړه .په انګلستان کې ښځې په خپل ډول او سینګار دکال شل میلیونه پونډه لګښت کوي او په امریکا کې دا لګښت یوسلو او پنځه ویشت میلیونو ته رسېږي او په سلو کې نوي (۹۰%) ښځې د سینګار عادت لري .[۳۲۳]

د ښځو لپاره د سرو زرو او وریښمو استعمال :

اسلام ښځو ته اجازه کړېده چې دخپلې ښکلا لپاره هر روا څیز استعمال کړي ، زر او وریښم د نارینه وو دښکلا لپاره حرام خو ښځو ته روا دي .
د رسول الله (ص) له وخت راهیسې تر دې ورځې پورې ټول فقهاء په دې متفق دي مګر یوازې شیخ محدث محمد ناصرالدین الباني دی چې د سرو زرو استعمال حتی دښځو لپاره هم روانه ګڼي .....اداب الزفاف فی السنة المطهرة ، محمد ناصر الدین الباني .
مګر سیي خبره داده چې د سرو زرو او وریښمو استعمال د نارینه وو لپاره حرام او د ښځو لپاره روا دی پدې خبره ډېر دلایل ثبوت شته مثلاً :
ـ له ابو موسی اشعری (رض) څخه روایت دی چې رسول الله (ص) فرمایي :
((حل الذهب و الحریر لاناث امتی و حرم علی ذکورها)) [۳۲۴]

---

[۳۲۳] پرده :سیدابوالاعلی مودودي
[۳۲۴] النسایي .

يعني : ((حلال دی د سرو زرو او وریښمو استعمال زما د امت ښځو ته او حرام دي نارینه وته یې .))

ـ حضرت عایشه (رضي الله عنها) فرمایي : چې رسول الله (ص) ته نجاشي څه ګاڼه ډالۍ کې ورولیږله او په هغې کې یوه د سرو زرو ګوته وه رسول الله (ص) هغه خپلې لمسۍ (دلور لور) ته ورکړله او ورته یې وفرمایل : (په دې د ځان ښکلا برابره کړه). [325]

ـ حضرت علي (رض) فرمایي : (رسول الله (ص) وریښم په ښي لاس او زر په کیڼ لاس کې ونیول او ویې فرمایل : (دا دواړه زما د امت نارینه و وته حرام او ښځو ته حلال دي) [326]

ـ حضرت عبدالله بن عمر (رض) وایي یوه ورځ رسول الله (ص) بهر راووت چې په لاس کې یې دوربښمو کپړه وه او په بل لاس کې یې سره زر و او ویې فرمایل : ((دا دواړه زما د امت په نارینه وو حرام او ښځو ته حلال دي)) [327]

او داسې نو رګڼ روایتو نه شته چې ښځو ته د وریښمو او سرو زرو د استعمال جواز او نارینه وو ته یې حرمت ثابتوي .

د نارینه او ښځو یو پر بل د سلام حکم:

د سلام په هکله چې څه شرعي حکمونه دي ، هغه د نارینه او ښځو دواړو لپاره دي او په دې اړه د ښځې او نارینه توپیر نه دی شوی لکه څنګه چې

[325] فتح الباري .

[326] ابوداود ، ابن ماجه ،النسایي او مسند احمد .

[327] الطبراني .

نور شرعي احکام نارینه او ښځینه دواړو ته مخ دي ، خو هغه احکام چې په يو خاص دليل سره يې استثنا جوته وي الله (ج) نارينه او ښځو دواړو ته خطاب کوي .

(واذا حييتم بتحية فحيو ا بآحسن منها او ردو ها).[۳۲۸]

يعنې : ((او څوک چې په درناوي سره تاسې ته سلام واچوي نو هغه ته له هغې نه په ښه توګه ځواب ورکړئ يا لږ ترلږه په هماغه ډول .))

نو د پورتني ايت د غوښتنې پر اساس که چېرې يو مسلمان نارينه پر پردۍ ښځه يا کو مه ښځه پر پردي نارينه سلام واچوي ،نو د سلام ځواب ويل پرې واجب دي ،په کار خوداده چې د هغه يا د هغې له الفاظو څخه په ښو او نېکو الفاظو يې ځواب کړي ، که نه لږ تر لږه د سلام ويونکي د الفاظو ، په څېر خو به هرو مرو ځواب ورکوي .

رسول الله (ص) فرمايي : ((والذی نفسي بيده لن تدخلوا الجنة حتی تؤمنوا ولن تؤمنوا حتی تحابوا الا ادلکم علی شئ ان فعلتموه تحاببتم ؟ افشوا السلام بينکم .)) [۳۲۹]

يعنې : ((په هغه ذات سوګند چې زما نفس يې په واک کې دی ، هېڅکله به جنت ته دننه نه شئ ، ترڅو چې ايمان راوړئ او تر هغې به مومنان نه شئ تر څو په خپلو کې مينه ونه کړئ ، آيا زه تاسې ته داسې شی در ونه ښييم چې که ومو کړ ، نو يو له بل سره به مومينه پيدا شي ؟ هغه مو په خپلو منځونو کې سلام اچول دي .))

ډېر نور احاديث شته چې په کې طعام (خوړو) ورکولو ، عاطفې او صله

---

[۳۲۸] النساء۸۶

[۳۲۹] مسلم .

رحمې او تهجد ته انسان تشویق شوی دی او له دې پرته په صدر د اسلام کې داسې ډېرې بېلګې شته دي چې څرګندوي چې په هغه وخت کې ښځو نارینه وو او نارینه وو ښځو ته سلام اچاوه لکه :

د رسول الله (ص) د تره لور ام هاني وايي : د فتحې په کال د رسول الله (ص) خواته ورغللم خو هغه مې د غسل کولو په حال کې وموند او د هغه (ص) لور فاطمې هغې ته پرده جوړه کړې وه نو ما ورته سلام واچاوه ، هغه (ص) وويل : دا څوک ده ؟ نو ما ورته وويل زه ام هاني د ابوطالب لور یم نو ويې فرمایل : ستړې مه شې ای ام هاني)) .

باید وويل شي چې ام هانئ د رسول الله (ص) محرمه نه وه. امام بخاري د ښځو او نارینه وو پر يوبل د سلام د اچولو په اړه په خپل تصنیف (بخاري شریف) کې د (باب تسليم الرجل على النساء والنساء على الرجال) ترعنوان لاندې یو مستقل باب لیکلی دی چې دا دوه حدیثه په کې دي او دواړه د دا ډول سلام پر روا والي دلالت کوي .

۱ـ حضرت سهل (رض) وايي موږ سره څه زړې ښځې وې چې ....نو کله به مو چې د جمعې لمونځ وکړ نو را وبه ګرځېدو او په دوی به مو سلام واچاوه ، نو دوی به (دا خواړه موږ) ته راوړاندې کړل .

۲ـ د عایشې (رض) حدیث دی ، هغه وايي چې رسول الله (ص) راته وفرمایل چې ((ای عایشې ؟ دا جبریل دی او په تا سلام وايي ما وویل وعليكم السلام ورحمة الله .))

دکتور قرضاوي د دې اعتراض په ځواب کې چې جبریل خو انسان نه ، بلکې پرښته ده وايي چې جبریل به ډېرځله د سړي په شکل ښکاره کېده .

حضرت اسماء د یزید لور روایت کوي چې رسول الله (ص) زموږ ښځو پر یوې ډلې تېر شو او موږ ته یې سلام واچاوه.[330]

امام احمد په خپل مسند کې وایي چې ترمذي هم دا روایت حسن ګڼلی دی چې : ((کله چې سعد ابن معاذ یمن ته لاړ نو د خولان یوه ښځه چې زامن یې ورسره وو او .... نو پاڅېده او معاذ ته یې سلام واچاوه .))

حضرت عمر فاروق (رض) د ځینو مېرمنو څنګ ته ورغی او سلام یې ورته واچاوه او ویې ویل : زه تاسو ته د خدای (ج) د رسول الله (ص) استازی (رسول) یم ....))

حافظ ابوبکر ابن ابی شیبه په خپل تصنیف کې پر ښځو د صحابه وو د سلام په هکله احادیث رانقلوي، چې یو په کې د اسماء پورتنی حدیث دی او بل هغه حدیث چې امام احمد په خپل مسند ، هیتمي په مجتمع الزوائد او طبراني هم له جریر نه روایت کړی دی ((رسول الله (ص) د ښځو پر یوې ډلې تېر شو او سلام یې ورته واچاوه)) مجاهد روایت کوي چې ابن عمر (رض) د یوې ښځې په څنګ کې تېر شو ، نو دې ښځې ته یې سلام واچاوه ، همدا راز لیکي حضرت عمر (رض) په یوې ډلې ښځو تېر شو او ښځو ته یې سلام واچاوه .

ابن عون وایي چې محمد ابن سیرین ته مې وویل چې ایا پر ښځو سلام واچوم؟ هغه راته وویل چې : ((فکر کوم پروا نه لري .))

عبیدالله وایي چې عمرو ابن میمون به ښځو او کوچنیانو ته سلام اچاوه .

---

[330] ابوداود باب الاداب، ترمذي باب الاستیذان ، ابن ماجه باب الادب ، دارمي باب فی السلام علی النساء .

www.meltahrik.com
0777 400 116

عمرو بن عثمان وايي چې ما موسی بن طلحه ولید چې پر یوې ډلې ناستو ښځو تېر شو او دوی ته یې سلام واچاوه، حکم وايي چې شریح به هر چاته سلام اچاوه ما ورته وویل ښځو ته هم ؟ هغه وویل هرچاته .

نو پورتني دلایل په ډاګه څرګندوي ، چې د ښځو او نارینه وو یوبل ته سلام اچول روا دي او پدې هکله ډېر زیات تشدد او سختي د شریعت له روح سره سمون نه خوري او په صحابه وو، تابعینو او فقهاوو کې به هېڅوک هم داسې پیدا نه شي ، چې په مطلق ډول نارینه وو ته د ښځو یا ښځو ته د نارینه وو له خوا سلام ناروا او یا بیخي حرام وبولي لکه څنګه چې د نن زمانې ځینې خلک فکر کوي .

خو ډېر عالمان دا کار دفتنې په شتوالي او نه شتوالي پورې اړوند بولي ، یعنې که چېرې سلام ویونکی او سلام اخستونکی ، له فتنې څخه په امن وي ، نو سلام روا او که نه نو چپوالی غوره دی .

مهلب او حلیمي وايي چې : که چېرې څوک باوري وي او دشهوت او فتنې وېره نه وي نو دښځو او په ښځو دسلام کول روا دي او که نه نو جایز نه دي .

د کوفې فقهاء چې لوی امام او د مذهبونو پیشوا امام ابو حنیفه (رح) او ملګري یې هم په کې شامل دي ، وايي چې ښځې به له خپل محرم نه پرته نورو نارینه وو ته په سلام کې لومړی وړاندې کېږي نه .

د پورتنیو اقوالو ډېره برخه د فتاوي المراة المسلمة څخه رانقل شوې ده .

امام مالک وايي چې د فساد د لارې د مخنیوي لپاره دې د ځوانې او زړې ښحو تر منځ توپیر وي ، یعنې په ځوانې ښځې او ځوان سړي دې د سړي او ښځې له خوا سلام نه اچول کېږي او په زوړ باندې روا دی .

ځینې بیا وایي چې له ځوانۍ سره ښکلا او ښایست هم ضرور دی ، یعنې که ځوانه نجلۍ بدرنګه هم وي سلام ورته روا دی .

ابن عیینه له ابي ذر څخه روایت کوي چې وایي : ما له عطا څخه په ښځو د سلام په هکله وپوښتل هغه راته وویل چې که ښځه ځوانه وي نو نه .

دکتور قرضاوي وایي چې د ښځو او نارینه وو یوبل ته د سلام منع کوونکي غټ دلیل دفتنې شتوالی ښیي چې باید هر مسلمان ترې ځان وساتي خو دا د هرچاخپل وجدان او ضمیر پورې اړه لري او که اسلامي مصادرو ته وګورو نو وینو چې ډېر صحابه ، تابعین ، فقهاء او امامان په دې اړه څه باک نه ویني اویوبل مخ ته د دواړو جنسونو له خوا سلام روا دی او په ځانګړي ډول کله چې مخامخ کېدل د کومې اړتیا له مخې وي لکه ډاکټر ته ورتلل ، په زده کړه کې ، او یا د دوی ترمنځ څه دوستي او صله وي ، او یا استاد په ټولګي کې زده کوونکیو ته یا زده کوونکي استاد ته سلام اچوي ، دا ټول روا دي .

داسې نه چې انجونې او هلکان دې په لارو او کوڅو کې یوبل ته مخ کېږي چې نه ورسره پېژني ، نه یې محرم وي ، نه دخبرو لپاره څه ربښتونې اړتیا وي او دوی دې یوبل ته سلامونه اچوي او یا دې په لیکنو کې دعشقي خبرو او سلامونو ډالۍ ورلېږي .

ښځه په سفر کې :

اسلام ټولې هغه لارې بندول غواړي کومې چې دفساد خوا ته تللې دي ، او یا ترې دفساد خطر وي ، نو له همدې کبله نه غواړي ، چې ښځه دې په تنها

www.melitahrik.com
0777400116

صورت له خپل محرم څخه پرته سفر ته ووزي هغه خو يې له منع نه کړله ، خو له دې څخه يې هرومرو منع کړله چې هغه دې تنها يا له پرديو سره په مودو مودو کور ځينې بهر وخت تېروي .

رسول الله (ص) فرمايي : ((لايحل لامراة تؤمن بالله واليوم الاخر تسافر مسيرة يوم وليلة الامع ذي محرم عليها))[331]

يعنې : ((نه دي روا هېڅ ښځو ته چې په الله (ج) او د اخرت پر ورځ ايمان لري چې د يوې شپې او ورځې په مسافه کې سفروکړي ، خو له خپل محرم سره .))

همدا راز فرمايي : ((لايخلو رجل بامراة الاومعها ذو محرم ولاتسافر المراة الامع ذي محرم فقال له رجل : يا رسول الله ان امر اتي خرجت حاجة واني اكتتبت فی غزوة كذا وكذا قال : انطلق فليحجج مع امراتک))[332]

يعنې : ((هېڅ نارينه دې له هېڅ يوې ښځې سره په ګوښه کې ليدل نه کوي ، ترڅو چې د هغې محرم نه وي او هېڅ ښځه دې سفر نه کوي ترڅو يې چې محرم ملګری نه وي. يو سړي عرض وکړ ، چې زما ښځه حج ته تلونکې ده ، او زما نوم په فلانۍ او فلانۍ غزوه کې تلونکيو کسانو کې ثبت دی . رسول الله (ص) ورته وفرمايل وګرځه او له خپلې ښځې سره حج ته ولاړ شه .))

په ځينو رواياتو کې ښځه له يوې شپې او ورځې يوازې سفر څخه منع شوې ده په ځينو کې له دوه شپو او ورځو او په ځينو کې د درې شپو و ورځو يادونه شوېده خو دا اختلاف لکه چې سيد مودودي (رح) وايي دا روايتونه

---

[331] متفق عليه .

[332] متفق عليه .

له خپل اعتبار څخه نه غورځوي ، ځکه چې په بېلابېلو ځايونو کې چې څنګه موضوع د رسول الله (ص) مخ ته راغلې ده د هماغې په لحاظ يې حکم کړی دی ، يعنې يوې ښځې به يوه شپه او ورځ سفر کاوه رسول الله (ص) به منع کړله بلې به دوه شپې اورځې اوبلې به درې شپې او ورځې سفر کاوه هغوی (ص) به منع کړله.[۳۳۳]

خو اصل خبره داده چې هېڅ ښځه دې له محرم څخه پرته سفر نه کوي ، مګر نن صبا خو په کلونو کلونو په تنها ځان لوېديځ او نورو اروپايي عياشو ، عياشو هېوادونو ته په داسې ډاډه زړه سفر کوي چې حتی د ګناه تصور هم نه کوي .

د ښځو تلل حمام ته :

دښځو لپاره حمام ته تلل بې عذره روا ندي ځکه چې دا د فتنې او فساد ستر مرکز دی او کله که سخت عذر پيدا شو لکه حايضې ، نفاسې ،يا بلې ناروغۍ ته بيا ورته په حمام کې غسل روا دی .

له حضرت عايشې (رض) څخه روايت دی چې رسول الله (ص)نارينه او ښځينه دواړه حمام ته له تللو څخه منع کړي وو بيا يې نارينه و ته اجازه وکړه چې په پرتوګ کې دننه (له پرتوګ سره) ورننوځي .[۳۳۴]

---

[۳۳۳] تفهيم القران .

[۳۳۴] ابو داود او ترمذي .

((هره ښځه چې د خاوند له کوره پرته بل چیرته جامې وباسي نو د دې او د الله (ج) ترمنځ پرده يې څيرې کړله .)) [335]

يعني : ((د الله (ج) او د دې ترمنځ چې کومه د حيا پرده وه هغه يې څيرې کړله او د خپلې پوره بې حيايئ اظهار يې وکړ .

حضرت جابر(رض) روايت کوي چې رسول الله (ص)فرمايي : ((من كان يوءمن بالله واليوم الاخر فلايدخلن حليلته الحمام لامن عذر .)). [336]

يعني : ((څوک چې په الله (ج) او دقيامت په ورځ ايمان لري نو د هغه حلاله (ښځه) دې حمام ته نه ننوزي مګر دعذر له لامله .))

حضرت عبد الله (رض) روايت کوي چې رسول الله (ص) فرمايي : ((انها ستفتح لكم الارض العجم و ستجدون فيها بيوتا يقال لها الحمامات فلايدخلها الرجال الا بالازار ومنعوا النساء الا مريضة او نفساء)) [337]

يعني : ((ژر دی چې فتحه به شي تاسو ته ځمکې د عجمو او ژر دی چې بيا به مومئ په دوی کې کورونه (کوټې) چې هغې ته به حمامونه ويل کيږي نو نه دې ننوزي ورته نارينه مګر له پرتوګ سره او منع کړئ ورځخه ښځې مګر ناروغې او يانفاسې .))

نو داسې ډېر روايتونه شته چې د نارينه وو لپاره حمام ته د تللو جواز ثابتوي او هغه هم له پرتوګ سره او دښځو لپاره يې حرمت ثابتوي او د الله (ج) لعنت په حمام ته تلونکيو ښځو دی چې بې له عذره ورځي .))

---

[335] ابوداود ،ترمذي ،ابن ماج او مسند احمد .

[336] نسايي او نيل الاوطار .

[337] ابوداود او ابن ماجه .

د قبرونو زيارت ته د ښځو د تللو حکم :

يوه هم د نن او پرون د مسلمانانو ترمنځ له اختلاف څخه ډکه مسئله هديروته دښځو د تللو مسئله ده. پدې کې هېڅ شک نشته چې دواړو خواوو (منونکيو او نه منونکيو) په دې اړوندله پوره بې انصافۍ، افراط او تفريط څخه کار اخېستی دی، ځينو خلکو هديرو ته تلونکيوته مشرکان او بدعتيان وويل، بعضو ډلو بيا د دې کار منع کوونکيو ته کافران، وهابيان او .... وويل.

پدې اړوند رانقل شويو روايتونو ته که وګورو نو داسې جوتېږي چې قبرونو ته د ښحو ورتلل که ډېر شي نو مکروه ده او که کم وي مثلاً په کال يا دوه کالو کې يو ځل ورتلل نو بيا روا دي، که چېرې قبرونو ته تلل د دې غم زياتوي ، دا هلته چيغې او فرياد کوي نو د داسې ښځو تلل قبرونو ته په اتفاق سره حرام دي، رسول الله (ص) فرمايي : ((د الله (ج) لعنت دې وي د قبرونو پر ډېر زيارت کوونکيو ښځو .)) [٣٣٨]

سيد محمد عابدين الحسيني د ابن ملک په حواله وايي چې د مبالغې صېغه پدې دلالت کوي چې که د چاقبرونو ته تلل کم وي نو په لعنت کې شامل نه دي او د رسول الله (ص) زيارت ورڅخه مستثنی دی)) [٣٣٩]

هغه څوک چې د ښځو تلل قبرونو ته روا ګڼي دليل يې دا دی چې حضرت عايشې (رض) له رسول الله (ص) نه وپوښتل : کله چې د قبرونو زيارت کوم

---

[٣٣٨] ترمذي .

[٣٣٩] البريقه شرح الطريقه .

www.melitahrik.com 0777 400 116

نو څه ووايم ؟ هغوی (ص) ځواب ورکړ چې داسې و وايي : ((السلام على اهل الديار من المؤمنين والمؤمنات ورحم الله المتقدمين منا والمتاخرين و انا ان شاالله بكم لاحقون .))[٣٤٠]

يعنې : سلام دې وي پر اهل ددې ځای له نارينه مؤمنانو اوښځو مؤمنانو څخه الله (ج) دې زموږ پر مخکينيو او وروستنيو ټولو رحم وکړي ، او موږ که د الله (ج) رضاوي تاسو پسې درتلونکي يو .

نو له دې حديث څخه څرګندېږي چې د ښځو تګ قبرونو ته روا دی ځکه که روانه وای نو رسوالله (ص) به عايشه (رضي الله عنها) منع کړې وه چې ستاسو تلل قبرونو ته له سره روا ندي نو د کومې وينا په هکله پوښتنې کوي .

بل دا چې رسول الله (ص) فرمايي : ((كنت نهيتكم عن زيارة القبور الافزروها)).[٣٤١]

يعنې : ((ما تاسې د قبرونو له زيارت څخه منع کړي وئ خبرې اوسئ د هغو زيارت کوئ او کوم کسان چې قبرونو ته د ښځو تلل حرام ګڼي دليل يې هغه حديث دی چې موږ وړاندې بيان کړ ځکه چې په هغه کې د قبرونو زيارت کوونکيو ښځو ته د الله (ج) د لعنت تهديد شوی دی .))

عراقي وايي : ((ښځې په دې رخصت کې داخلې ندي چې رسول الله (ص) وفرمايل : (الافزروها) .))

په تاتار خانيه کې وايي : قبرونو ته د ښځو دتللو د جواز په هکله مه پوښته پدې هکله وپوښته چې په دې تللو کې په څومره لعنت اخته کېږي .

---

[٣٤٠] مسلم او مشکوة .

[٣٤١] رواه مسلم و اصحاب السنن الا الترمذي، مشکوة .

پوه شه کله چې ښځه د وتلو هوډ وکړي نو د الله (ج) او د ملایکو په لعنت کې ګیره شي ، او کله چې قبر ته ورشي نو د مړي روح پری لعنت وایي، او کله چې بېرته راستنه شي نو دا الله (ج) پر لعنت اخته شي .
نو د دې او داسې نورو روایتونو له جمع کولو څخه دا نتیجه لاس ته راځي ، چې هره چې ښځه قبرونو ته کمه کمه ځي ، دودیزې ټوټکې نه کوي ، مړي له الله (ج) سره نه شریکوي اود زیارت کولو طریقه وپېژني نو داسې ښځې ته د عبرت لپاره هم ورتګ روا دی .
او کومه ښځه چې ډېره ډېره ځي هلته ژاړي ، چیغې او فریادونه کوي ، مالګې څټي د قبر جاروګاني پر مخ او ځان وهي ، له قبر څخه طواف کوي ، جنډې پر ځان وهي په ټوټو کې غوټې اچوي او داسې نورې سل نخرې کوي نو دلته ښځې خو پرېږده چې نارینه وو ته هم تګ حرام دی .
خونن سبا چې دقبرونو زیارت کومه بڼه غوره کړېده ،فکر کوم چې هېڅوك به په دې ډول د ښځو قبرونو ته تلل روانه ګڼي ځکه چې ډېر تفصیل ته ضرورت نشته ده هر چا په خپلو سترګو لیدلي دي داسې سینګار چې هلته کېږي، داسې فحاشي چې په ځینو ځایونوکې د باباګانو په روضوکې کېږي هر چاته جوته ده نن سبا خو د قبرونو زیارت یوه تفریحي بڼه غوره کړېده اوس هلته عبرت نه، بلکې عیاشي ده ،هلته ثواب نشته ګناه ده ، نن صبا خو دباباګانو دربارونه د عاشق او معشوقې د وصال او ذوق جمال یو اځېنې مرجع ګڼلی شي .
دېته به څوک روا څه چې حتی مباح هم ووایي .
د ښځو تلل خو قبرونو ته په صحیح طریقه روا دي مګر دې خلکو په خپل ځان پخپله حرام ګرځولي دي ، دا دهر اسلامي حکومت فریضه ده چې د

داسې ناوړه اعمالو مخ ونیسي او له پاکو روضو څخه دفحاشۍ د مرکز د جوړولو مخه ونیسي او هېڅ ښځې ته اجازه ورنکړي چې په غیر شرعي تو ګه قبرو ته ورشي خصوصاً د هغو وګړیو مخنیوی وکړي چې له سلګونو کیلو مترو واټنو څخه ورته راځي .

ځان تشبیه کول :

الله (ج) چې انسان ته کومه بڼه ورکړې ده دا دهغه له فطرت سره سمه ده، پدې کې کنجکاوی اوځانته بله بڼه ورکول د فطرف خلاف دي، په همدې اساس نه نارینه ته روا دي او نه ښځې ته چې له یوبل سره په اغوستن کې ، په وینا کې، په تللو کې ، د غړیو په جوړښت کې سیالي او مشابهت (ورته والی) وکړي .

ابن عباس(رض) فرمایي چې : ((لعن النبي المتشابهات من النساء بالرجال والمتشبهین من الرجال باالنساء)) [342]

یعنې : ((لعنت ویلی دی نبي (ص) پر هغوځان تشبیه کوونکیو ښځو له سړیو سره او په تشبیه کوونکیو سړیو له ښځو سره))

همدا راز روایت دی چې : ((لعن رسول الله (ص) المخنثین من الرجال والمترجلات من النساء)) [343]

یعنې : ((رسول الله (ص) لعنت ویلی دی له ځان څخه پرښځه جوړونکیو

---

[342] بخاري .

[343] ریاض الصالحین .

(هجرا) سړيو او له ځان څخه پر نارينه جوړوونکيو ښځو .))
حضرت ابو هريرة (رض) فرمايي : ((لعن رسول الله (ص) الرجال يلبس لبسة المراة ، والمراة تلبس لبسة الرجل .))[٣٤٤]
يعنې : ((لعنت ويلې دی د خدای (ج) رسول (ص) پر هغه سړي چې د ښځو جامې اغوندي او په هغې ښځې باندې چې د نارينه ووجامې اغوندي.))
دفقهې اوحديثو په يو مشهور کتاب کې ليکي چې له ښځې سره دنارينه ځان تشبيه کول او له نارينه سره دښځې ځان تشبيه کول دواړه حرام دي .[٣٤٥] يو عالم وايي :که چېرې داسې څوك و (ښځه وه او که نارينه چې له خپل مخالف جنس سره يې مشابهت کاوه او په ټولنه د هغې ضررونه پر ټول او له ملك څخه په بهر شړلو (تبعيد) کې يې ګټه وه او هغه له خپل خوی او عادت څخه نه اوښت نو له ملك څخه يې هم شړلی شي.[٣٤٦]

د ښځې په لاس ذبحه (حلاله) :

يوه بله غلطه انګېرنه چې زموږ له ملت سره پيدا شوې ده هغه دا چې د ښځو په لاس ذبحه صحيح نه ګڼي او د دوی په نظر که کومه ښځه هر ژوی حلال کړي نو د هغه غوښه خوړل حرام دي نو په همدې بنا موږ ليدلي نه دي چې ښځې چېرته کوم څاروی څه چې حتی يوه چرګه حلاله کړې وي که څه هم ژوی مړ کېږي مګر دا بالکل غلطه مفکوره ده ، د ښځې د لاس ذبحه

---

[٣٤٤] رياض الصالحين .
[٣٤٥] نيل الاوطار
[٣٤٦] اللعباس و الزينة فى الشريعة الاسلامية \ محمدعبد العزيزعمرو.

www.meltahrik.com 0777 400 116

داسې ده لکه د نارینه . حتی د کافر په لاس حلاله چې اسماني کتاب ولري هم صحیح ده .

سید محمد عابدین الحسیني لیکي : دماشوم، لیوني اوښځې ټولو حلاله صحیح ده ، کله چې په تسبیح او تسمیې او دحلالې په طریقه پوهه شي یعني کله چې پدې پوه شي چې کوم ځای غوڅیږي او دغوڅولو په وخت کې باید څه ووایي : د احنافو د مذهب دفقهې په مشهور کتاب (هدایه) کې یې هم همدا شرطونه ښودلي دي او که په دې شرطونو پوه نشي نو بیا خو دښځو څه چې دنارینه وو حلاله هم صحیح نه ده ځکه چې همدا شرطونه په کې مهم دي چې انسان باید څه ووایي او کوم ځای غوڅ شي.

حضرت کعب ابن مالک (رض) روایت کوي چې یوې ښځې په تیږه ګډه حلاله کړله نو رسوال الله (ص) څخه وپوښتل شو چې غوښه یې حلاله ده که نه ؟ رسول الله (ص) ورته وفرمایل چې (هو حلاله ده). [۳۴۷]

---

[۳۴۷] بخاري او ابن ماجه .

ټولنيز عبادات

الف : په جماعت سره د ښځې لمونځ :

که کومه ښځه لمونځ په جماعت سره ادا کول غواړي نو اسلام يې جومات ته له راتللو څخه نه منع کوي او که جومات ته رانشي نو کور کې يې هم ورته لمونځ روا کړ، بلکې دا يې ورته غوره ګڼلی دی ام حميد ساعد يې (رضي الله عنها) عرض وکړ چې يا رسول الله (ص) زه په تاپسې د لمانځه کولو ډېره مينه لرم ،رسول الله (ص) ځواب ورکړ ستا لمونځ د کور په ګوښه کې له کوټې څخه غوره دی او په کوټې کې ستا لمونځ له دې څخه غوره دی چې د کور په دالان کې يې وکړې او ستا د کور په دالان کې لمونځ له دې غوره دی چې ته يې د خپلې محلې په جومات کې وکړې او ستالمونځ د محلې په جومات کې له دېنه غوره دی چې ته يې په جامع جومات کې وکړې.[۳۴۸]

ښايي د دې سبب هماغه وي کوم چې علامه مودودي فرمايي : هغه دا چې پر ښځې په مياشت کې څو ورځې داسې (حيض) وي چې هغوی پکې د مجبوريت له امله لمونځ نشي کولی او په دې ترتيب به هغه خبره افشا او رسوا شي کومه چې ښځې يې ښکارول نه غواړي او په ښکارولو يې شرمېږي حتی د پلار او ورور په مخ کې هم نو شارع وايي : تاسې داسې

(۳۴۸)مسند احمد او طبراني .

www.melitahrik.com 0777 400 116

ځای کې ځان په لمانځه عادت کړئ چې که د څه مجبوريت په وخت کې لمونځ هم ونکړئ نو چاته معلوم نشئ او پدې ترتيب به ديوې حيا دارې ښځې شرم خوندي وساتل شي .

مګر دا صرف هدايت دی حکم نه دی موږ وينو چې ښځو په صدر د اسلام کې په جماعت سره لمانځه کې ګډون کړی دی ، خپله يې د ښځو امامتي کړېده .

رسول الله (ص) ورقه بنت عبدالله ته اجازه کړې وه چې د ښځو امامتي وکړي .[۳۴۸]

حضرت عايشې (رضي الله عنها) به دښځو امامتي کوله.[۳۴۹]

رسول الله (ص) وفرمايل چې (د الله (ج) بندګاني د الله تعالی له کورو ځينې مه منع کوئ کله که د چا ښځې جومات ته د تللو اجازه و غوښتله نو منع کوئ يې مه)[۳۵۰]

همدار راز فرمايي : ((لاتمنعوا نساء کم المساجد .)).[۳۵۱]

يعنې : (خپلې ښځې له مسجدو ځينې مه ايساروئ .)

مګر جومات ته د ورتللو په وخت کې بايد لاندې ټکو ته پاملرنه وشي .

۱ : د ورځې به جومات ته نه ځي او يوازې په هغو لمونځونو کې به ګډون کوي چې تياره کې وي لکه ماسخوتن او سحر رسول الله (ص) فرمايي :

((ائذنوا للنساء بالليل الى المساجد .))[۳۵۲]

---

[۳۴۸] ابوداود .

[۳۴۹] دارالقطني او بيهقي .

[۳۵۰] متفق عليه .

[۳۵۱] ابوداود جلد ۱ .

[۳۵۲] ترمذي .

www.melitahrik.com 0777 400 116

یعنې ښځو ته د شپې جومات ته د تګ اجازه ورکوئ .

حضرت عایشه (رضي الله عنها) فرمايي : (رسول الله (ص) به د سحر لمونځ په داسې وخت کې کاوه چې ښځې به په خپلو څادرونو کې پټې پټې بېرته کور ته ستنېدلې نو دتیارې له کبله به دوی نشوای پېژندلی .)[۳۵۳]

۲ : جومات ته به له ښکلا سره نه راځي ، خوشبويي به نه لګوي، حضرت عایشه(رض) فرمايي : (يوځل رسول الله (ص) په مسجد کې ناست و چې د مزنیه قبیلې یوه ښځه ډېره ښکلې، سینګاره او په ناز او نخرو جومات ته راغلله حضور (ص) د هغې په لیدلو وفرمایل : (ای خلکو خپلې ښځې ایسارې کړئ چې په ناز نخرو او سینګار شوې جومات ته رانشي .)[۳۵۴]

۳ : په وروستنیو صفونو کې به ودرېږي رسول الله (ص) فرمايي : (خیر صفوف النساء اخرها و شرها اولها .)[۳۵۵]

یعنې : (د ښځو لپاره غوره او بهتره صفونه وروستي دي ناکاره او بد یې لومړني دي .)

حضرت انس (رض) فرمايي : رسول الله (ص) زموږ کور کې لمونځ وکړ موږ په رسول الله (ص) پسې وروسته ودرېدلو او زما مور ام سلیم (رضي الله عنها) زموږ څخه وروسته ودرېدله))[۳۵۶]

www.melitahrik.com 0777 400 116

---

[۳۵۳] بخاري ، مسلم ، ابوداود او ترمذي .

[۳۵۴] ابن ماجه

[۳۵۵] مسلم ، ابوداود ،ترمذي،نسايي او مسند احمد .

[۳۵۶] بخاري .

۴ : ښځه به په لمانځه کې اواز نه اوچتوي، که چېرې نارينه امام ته څه فتح وركول غواړي نو سبحان الله يا الله اكبر دې ووايي ، اوښځه دې لاسونو ته پړق وركړي.[۳۵۷]
حضرت عمر (رض) د ښځو لپاره بېله دروازه جوړه كړې وه.[۳۵۸]

ب : په جنازه کې ګډون :

په جنازه کې ګډون پر مسلمانانو كفايي فرض دی ولې ښځه له دې څخه خلاصه ده ، كه پدې هكله رانقل شويو روايتونو ته وګورو نو ښكاري چې په جنازه کې د ښځو ګډون خو جائز دی مګر مكروه دی .
حضرت ام عطيه (رضي الله عنها) روايت كوي چې رسول الله (ص) موږ د جنازې له لمانځه څخه منع كولو مګر دا منع يې په موږ سخته نه كړله.[۳۵۹]
يوه ښځه په جنازه کې ښكاره شوله او حضرت عمر (رض)لږ ورته غصه غوندې شو رسول الله (ص) ورته وفرمايل : ((پرېږده يې عمره .))[۳۶۰]
له دې روايتونو څخه ښكاري چې ښځه په جنازه کې له ګډون څخه منع خو ده مګر دا منع ډېره سخته نه ده او كه وغواړي ځوک يې مخه نيولی نشي .

ج : په جمعه او اخترونو کې ګډون :

[۳۵۷] صحاح السته او مسند احمد .
[۳۵۸] ابوداوود .
[۳۵۹] بخاري ، ابن ماجه .
[۳۶۰] ابن ماجه او نسايي .

www.melitahrik.com 0777400116

ټول فقها پردې اتفاق لري چې داخترونو د لمانځه وجوب دښځو پر غاړه نشته دی او نه پرې د جمعې په ورځ جماعت ته تلل فرض شوي دي ولې که ښځې وغواړي چې د جمعې په ورځ یا د اختر په ورځ په لمانځه کې ګډون وکړي نو د هغو شرطونو په نظر کې نیولو سره ګډون کولای شي کوم چې وړاندې موږ بیان کړل مګر یو شرط پکې نشته هغه دا چې د ورځې (د جمعې او یا داختر) هم راتللی شي.

حضرت ام عطیه (رضي الله عنها) روایت کوي چې رسول الله (ص) به ځوانې انجونې د کور خاوندانې او حایضې ښځې د اختر لمونځ ته بیولې کومو ښځو به چې لمونځ نه کاوه هغوی به له جماعت څخه بېلې وې او په دعا کې به یې ګډون کاوه.[۳۶۱]

ابن عباس (رض) روایت کوي چې رسول الله (ص) به خپلې بیبیانې او لورګانې په اخترونو کې ویستلې.[۳۶۲]

په جومات کې باید د ښځو لپاره د پردې انتظام وشي او بېل ځای ورته وټاکل شي چې هلته نارینه ورنشي او ښځه هر وخت خپل لمونځ په ښه ډول ادا کړي.

د: ښځه په حج کې:

حج دنارینه وو په څېر پر ښځو هم فرض دی او دنارینه وو په څېر مخاطبه ده ښځه د حج په ټولو مناسکو کې د سړي په څېر ده مګر دا چې سر به نه

---

[۳۶۱] ترمذي.

[۳۶۲] ابن ماجه.

www.melitahrik.com 0777 400 116

لوڅوي ځکه چې سر یې عورت دی ،مخ به لوڅوي ، د تلبیې په وخت کې به اوږې پورته پورته کوي نه ، سعې او رمل (منډه) به نه کوي ، سر به نه خرییي، او که چېرې یې د ډېر سخت بیر او بار له کبله حجراسود مسح کولی نشو نو مسح کوي به یې نه ، کله چې ښځه وغواړي حج ته ولاړه شي نو یا به له مېړه یا محرم سره ځي کله که د هغې او دمکې ترمنځ د درې ورځو فاصله وه ، نو تنها ورته سفر روا ندی .

امام شافعي (رح) وایي : ((که نورې ښځې ورسره ملګرې وې او خپل امن او امنیت یې نیولی شو بیا له محرم یا خاوند څخه پرته هم ورته سفر روا دی .))

او کله یې چې محرم (د سفر ملګری) پیدا شي نو خاوند یې له حج څخه ایسارولی نشي ځکه چې مېړه یې د فرض له ادا کولو څخه منع کولی نشي .

مګر که ښځه نفلي حج کوي نو البته د مېړه اجازه ضرور ده لکه نفلي روژه .

محرم به نېک سړی وي کافر، فاسق او منافق به نه وي او که مسافه له درېنه کمه وه نو تنها هم سفر کولی شي .

او که کومه ښځه له ځان سره مېړه یا محرم حج ته بیایي د هغه کرایه لګښت او نور ټول ضروریات پر همدې ښځې دي .

ه : ښځه په جنګ کې :

اسلام ښځو ته اجازه ورکړېده چې د خپلې عقيدې، ابرو ، ايمان او ناموس څخه دفاع په غرض وسله اوچته کړي .
مګر په فوځ کې داخلول، په اردو کې هغوی ته ځای ورکول ،په کلونو کلونو له کور ځيني جدا کول ، د سرحدونو ساتل ، د ټانګ دپاسه کښېنول، الوتکې ، لوی او غټ توپونه د هغې په لاس ورکول د هغې د طبيعت او فطرت خلاف کړنه ده، لکه نن سبا چې په لوېديځ ، ختيځ او اروپا کې ليدل کېږي .
په صدر د اسلام کې ښځو ډېر جنګي خدمتونه ترسره کړي دي لکه دټپيانو مرهم پټۍ ، تږو ته اوبه ورکول ، مجاهدو ته ډوډۍ پخول د مجاهدو د مرکزو ساتنه .
هغې ته روا دي چې جنګي لباس واغوندي او حتی د بدن مستوره برخه يې هم ښکاره شي ، د رسول الله (ص) خپلو بيبيانو په ډېرو غزواتو کې ګډون کړی دی غازيانو ته به يې اوبه ورکولې ، دټپيانو درملنه به يې کوله ، او پدې وخت کې د حجاب احکام هم نازل شوي وو.[۳۶۳]
دبني مصطلق په غزا کې د حضرت عايشې (رضي الله عنها) ګډون ټولو د سيرت کتابونو روښانه کړی دی ، ام سليم (رضي الله عنها) او دانصارو څو نورو ښځو به په ډېرو غزاګانو کې ګډون کاوه.[۳۶۴]
د احد په غزا کې کله چې ظاهراً مسلمانان له ماتې سره مخ شول نو عايشې (رضي الله عنها) او ام سليم (رضي الله عنها) به د اوبو مشکونه (ژيونه)

---

[۳۶۳] بخاري .
[۳۶۴] ترمذي .

راچلول او په غازیانو به یې اوبه څښلې دا وخت د عایشې د عمر دوهمه لسیزه ده))[365]

حضرت انس (رض) وایي : ((مالیدلې چې دوی پینځې بدوهلې وې او په منډه منډه به تللې او راتللې))[366].

د ام سلیط (رضي الله عنها) په هکله حضرت عمر (رض) له رسول الله (ص) څخه نقل کوي چې د احد په جنګ کې به چې ما ښي او کیڼ طرف ته کتلې نو ما با ام سلیط (رضي الله عنها) لیدله چې زما د ساتنې لپاره به یې توري وهلې.

په دې جنګ کې ربیع بنت معوذ او ورسره نورو ښځو به د ټپیانو ټپونه پټی کول او مدینې ته به یې رسول .))[367]

د حنین په غزاکې ام سلیم خنجر په لاس ګرځېدله رسول الله (ص) ترې وپوښتل چې دا دڅه لپاره ؟ هغې ځواب ورکړ چې که دښمن مخې ته راشي نو ګېډه به یې څیرې کړم .))[368]

د حضرت ابوبکر صدیق (رض) په خلافت کې د دمشق د فتح کولو لپاره یوه فوځي ډله ولېږلی شوه قوماندان یې خالد بن ولید (رض) و او ابوعبیده بن جراح هم پکې و ډېرو مېرمنو پدې ډله کې برخه .حضرت ام سلمه اسماء بنت یزیدرض یوه زړوره او ایمانداره ښځه وه ،له رسول الله ص یې په

---

[365] مسلم .

[366] متفق علیه .

[367] بخاري .

[368] مسلم او حیاة الصحابة .

www.melitahrik.com 0777 400 116

ډېروغزواتو کې ګډون کړی وو ، د هجرت په دیارلسم کال د یرموک په غزا کې یې د خېمې په تیر نهه رومیان وژلي وو.[۳۶۹]
د یرموک په غزا کې چې کله خالد بن ولید د جنګ قوماندان وټاکل شو نو مسلمانې خویندې یې راوغوښتلې او تورې یې په لاس کې ورکړلې او دمسلمانانو د لښکرشاه او خواته یې څوکۍ (پهره) ودرولې ترڅو مسلمانان د شاه له خوا څخه ایسارنشي.
د مسلمانانو او رومیانو په جنګ کې ام حکیم چې لاناوې وه او دناوېتوب د خوشبو ورېمې یې له بدن څخه الوتلې ګډون وکړ او خاوند یې د سترګو په وړاندې شهید شو بالاخره د ناوېتوب لباس یې ووېست او دهغې خېمې تیر یې راووېست چې دا پکې ناوې وه ، او اوه کسان یې پرې دجهنم کندې ته ولېږل دا واقعه د هغه پله سره نژدې شوې وه چې نن صبا هم دا پول دام حکیم په نامه یادېږي.[۳۷۰]
حضرت ام عطیه (رضي الله عنها) روایت کوي : چې ماله رسول الله (ص) سره په اوو غزاګانو کې ګډون کړی دی ، چې بارونه به مې ورته ساتل ، خواړه به مې ورته برابرول ، او دناروغانو پرستاري به مو کوله.[۳۷۱]
امام احمد (رح) روایت کوي ، چې په هغه لښکر کې چې خیبر یې محاصره کړی و ، د مدینې شپږ ښځې شاملې وې ، چې مجاهدینو ته یې خواړه تیارول ، ستوان به یې جوړول ،د ټپیانو په ټپونو به یې پټۍ لګولې ،

[۳۶۹] المراة في منظور الاسلام دکتور حسن مونس.
[۳۷۰] الاستیعاب لابن عبدالبر.
[۳۷۱] ترمذي.

www.melitahrik.com 0777400116

شعرونه به يې زمزمه کول ، د خدای (ج) په لار کې به يې مرسته کوله ، او رسول الله (ص) په غنيمت کې برخه هم ورکړله .
دام عماره نسيبې (رضي الله عنها) د احد په غزا کې وسله په لاس کې وه او دښمن يې پرې واهه تردې چې رسول الله (ص) د هغې په هکله وفرمايل :
((يقيناً چې دهغې موقف او ځای له فلاني او فلاني څخه ډېر غوره دی .))
د رسول الله (ص) په وخت کې صحابه و ښځو دمدينې او حجاز په شاوخوا کې په غزا کې په ګډون بسوالی (اکتفا) نه دی کړې ، بلکې د اروپا وچې ته هم د جهاد لپاره تللې دي او د سمندرونو مزلونه يې هم کړي دي لکه حضرت ام حرام د عباده (رضي الله عنها) ابن صامت مېرمن چې له خپل مېړه سره د قبرص غزا ته تللې وه ، او بيا هملته شهيده او ښخه کړل شوه .
له ټولو څخه عجيبه خو لا دا ده چې په ډېرو ځايونو کې چې ښځې واک ترلاسه کړی دی بيا په دښمن سوبمنې (غالبې) شوې دي مثلاً : وګورئ دقسطلې ملکه ويزابيلا چې پر غرناطه په غلبه کې يې ستر رول لوبولی دی .
کاترين روسي په خپل وخت کې د ځينو قوماندانو په واسطه عثماني ترکانو ته ماتې ورکړله ، د ملکې وکتوريا په وخت کې انګرېزانو د اسلامي هېوادونو په دريمه برخه قبضه وکړله.[٣٧٢]
د ممالېکو په تاريخ کې دشجرة الدرحکمت، سياسي پوهه هوښياري ، بهادري او زړورتيا ، تر چا پټه نه ده وګورئ چې دښمن ته يې څنګه او په څه ډول حکمت ماتې ورکړله .

---
[٣٧٢] المراة منظور الاسلام دکتور حسن مونس .

www.melitahrik.com 0777 400 116

www.melitahrik.com
0777 400 116

ښځینه ناروغتیاوې

الف : حیض :

تعریف : په هدایه کې وایي چې حیض په لغت کې وتلې وینې ته وایي ، او په بریقه کې لیکي چې حیض په لغت کې بهېدلو ته وایي، او دېته ځکه حیض وایي چې دې وخت کې وینه بهېږي او پیاوړی همدا نظر دی .

په هدایه کې د حیض پېژندنه داسې کوي :

حیض هغه وینه ده چې د یوې روغې او سالمې ښځې رحم یې شیندي .

د حیض کمه موده درې شپې او درې ورځې یعنې پوره دوه او یا (۷۲) ساعته ده که لدې څخه لږ هم څه کمه وي حیض ندی .

په رسائل ابن عابد کې لیکي چې مثلاً : که چېرې د یکشنبې په ورځ سحر دلمر ختلو په وخت کې په ښځه وینه راغلله او د چهارشنبې په ورځ د صبح صادق په وخت کې وینه بنده شوله نو دا حیض ندې .

د حیض په موده کې مو د ښځو ستونزو ته په تېرو صفحو کې ګوته ونیوله ، د اسلام څخه وړاندې به عربو له حایضې ښځې څخه نفرت کاوه ، د هغوی دبسترې او کاسې برسېره به یې هغوی هم له ځانه څخه جدا کولې او په بده سترګه یې ورته کتلې .

په فارس کې به په حیض کې ښځه ګنده او ناولې ګڼلی شوه ، لېرې د ښتې ته به یې وشړله هلته به یوازې اوسېدله هېچا ته اجازه نه وه چې له هغې

سره کښېني یا خبرې ورسره وکړي مرئیانو به ډوډۍ ورته وړله حتی دوی (مرئیانو) به هم پوزې لاسونو او غوږونو ته ټوټه نیوله له دې وېرې چې هسې نه چې په ناځاپي او ناپامئ کې د حایضې له خېمې سره ولګېږي .

د مرګ او ژوند مطلق واک یې د خاوند په لاس کې و.[٣٧٣]

مګر اسلام دا ناوړه دودونه یو مخییزه له منځ وېوړل او د هغې بایللی حیثیت یې بېرته ورکړ او له هغې سره یې د کوروالي ځخه پرته هره لوبه ..... یو ځای ویده کېدل ، خوراک ، څښاک ، کښېناستل او پاځېدل .... روا کړل ، پخپله رسول الله (ص) به دخپلو بیبیانو سره په حیض کې ویده کېده، د پرتوګ له پاسه هره لوبه به یې ورسره کوله او اعلان یې وکړ چې (اصنعوا کل شئ الاالنکاح)[٣٧٤]

یعنې : ((هرڅه کوئ مګر کوروالی))

او په حیض کې چې کوروالی دواړو خواو ته کوم زیان رسوي هغه خو اوس طب په ډاګه کړی دی .

د حیض کمه موده لکه چې وموویل درې شپې او درې ورځې ده رسول الله (ص)فرمایي : ((اقل الحیض للجاریة البکر والثیب ثلاثة ایام ولیالیها))[٣٧٥]

یعنې : ((د حیض کمه موده پېغلې او کونډې ته درې شپې او درې ورځې ده .))

---

[٣٧٣] المراة فی السلام\ استاد محمود العقاد ، الاسلام بلامذاهب\ دکتور مصطفی الشکعه نقل له THE SPIRIT OF ISLAM څخه .

[٣٧٤] صحاح سته مګر بخاري ، نیل الاوطار او مشکوه .

[٣٧٥] دار القطني .

www.melitahrik.com 0777 400 116

او وروستۍ موده يې لس ورځې او لس شپې ده .
د حيض په موده کې چې ښځه هر څه سوروالى ، زيړوالى ، يا خړوالى ويني هغه ټول حيض دى .
حيض په وړې نا بالغې انجلۍ او په شنډې ځوانې او په زړې ښځې چې د اولاد له زيږولو څخه نا اميده وي چې تقريباً (۵۵) پنځه پنځوس کالو په شاه او خوا کې وي نه راځي .
حايضه ښځه به لمونځ نه کوي ، روژه به نيسي د لمانځه ګرځونه يې پرې نشته خو دروژې قضا به راوړي او روژه نيول ورته روا ندي د مسافر په څېر هم نده چې نيول يې عظمت او خوړل يې رخصت وګڼل شي .
نه به جومات ته ننوزي نه به د بيت الله طواف کوي نه به د قران تلاوت کوي او نه به مصحف پورته يا مسه کوي ، مګر له پوخ سره .
کومه ښځه چې ټاکلى عادت ونلري کله که له لس ورځو څخه وړاندې له وينې ځينې پاکه شوله نو تر څو چې غسل ونکړي کوروالى ورسره روا ندى او که په يوولسمه ورځ هم غسل ونکړي بيا ورته بې له غسله هم کوروالى روا دى .
او کومه ښځه چې په يوولسمه ورځ هم پاکه نه شي نو چې غسل هم ونکړي کوروالى ورسره روا دى، خو ښه نه دى .
او کله که وينه له لسو ورځو څخه زياته شوه نو غسل دې وکړي او لمونځ به کوي خو د هرلمانځه لپاره په بېل اودس کوي ، ځکه دا ناروغتيا ده ،

www.melitahrik.com 0777 400 116

روژه به هم نیسي د قرات تلاوت هم کولی شي او کوروالی هم ورته روا دی.[۳۷۶]

ب : نفاس :

تعریف : نفاس له تنفس یا دنفس له وتلو څخه اخېستل شوی ، او په اصطلاح کې هغه وینه ده چې د ولادت (زېږولو) څخه وروسته یې د ښځې رحم شیندي.[۳۷۷]
د نفاس کمه موده شریعت ټاکلې نه ده او وروستۍ موده یې څلویښت (۴۰) شپې او ورځې ده ، او که له دېنه ډېره شوه نو بیا ناروغتیا ده بیا ورته لمونځ، روژه، کوروالی هر څه روا دي.[۳۷۸]
نفاسه ښځه په ټولو احکامو کې د حایضې په څېر ده .

www.melitahrik.com 0777 400 116

---

[۳۷۶] درالمختار او حاشیه ابن عابدین .
[۳۷۷] الهدایه .
[۳۷۸] الهدایه .

څو مسئلې

الف : په ښځه د کوراو خاوند خدمت :

په ښځه د کور او خاوند د خدمت په هکله فقها بېل بېل نظريات لري لکه :

- ابن تيميه وايي : علما پدې هکله اختلاف لري چې ايا د خاوند خدمت پر ښځه لازم دی او که نه ؟ځينې وايي چې د خاوند خدمت په ښځه نشته دی ځکه د نکاح تړون له ښځې څخه د خوند د اخېستلو لپاره دی نه د خدمت لپاره.[380]

- ځينې وايي : اسان کارونه لکه د کور پاکوالی او خواړه تيارول پرې شته دي .

- ځينې وايي : اعتبار رسم او رواج ته دی په عرف کې پېژندل شوي کارونه پرې شته دی .

- شيخ ناصر الدين الباني وايي : د کور کاراو د اولاد تربيه پر ښځه لازم دي.[379]

- په فتاوي بزازيه کې وايي : که ښځې د ډوډئ پخولو يا .... څخه انکار وکړ د څه علت له لامله وي او که له لوړې کورنئ څخه وي نو خاوند دې ورته څوک پيدا کړي چې خدمت ورته وکړي.[381]

---

[380] فتاوي ابن تيميه .

[379] اداب الزفاف اسنة امطهرة .

[381] فتاوي بزازيه .

ـ په بریقه کې وايي : د کور خدمت په ښځه واجب دی که څه هم د لوړې کورنۍ وي لکه پخول جارو کول ، دلوښو او جامو وينځل او که ويې نکړل نو ګنهګاره شوه .

له دې مختلفو وینا ګانو څخه ښکاري چې که چېرته خاوند نېستمن او فقیر و او د کور د کار لپاره يې خدمتګاره نیولای نشوه نو په دې وخت کې دکور کار پر ښځه لازم دی ځکه چې کور خو د خاوند او ښځې ګډ کور دی نارینه يې هم د همدې کور لپاره ګټي او که خاوند شتمن و او وسه يې رسېدله نو د کور کار پرې لازم نه دی او خدمتګاره به ورته نیسي او په کار يې مجبورولی نشي ، د زیات معلومات لپاره دې زادالعماد د ابن قیم جوزي وکتل شي .

ب : وینځه :

وینځه هغې کافرې ښځې ته ویل کېږي چې په جګړه کې بندي راوستله شي او د هغوی کافر مېړونه په دارالحرب کې موجود وي .

له دغو ښځو سره نکاح هم کېدلای شي او هغه کسان يې هم استعمالولی شي چې د چا ترلاس لاندې وي او نکاح يې له پخواني مېړه سره ماته ده البته که ښځه او خاوند دواړه بندیان راوستل شي نو امام ابوحنیفه (رح) وايي : نکاح يې پاتې ده او دواړه د پخوا په څېر ښځه او خاوند دي .

امام مالک او امام شافعي (رح) وايي : نکاح يې ختمه ده او دواړه له یوبل ځینې بېل دي له اسلام څخه دمخه دا لړۍ ډېره توده وه د وینځو او مرئیانو شمېر نه وو له هغوی سره ظلم کېده ،بې ګناه وهل کېدلې دهغوی څه

حیثیت نه وو وینځې په زنا مجبورېدلې پدې هکله د ابوجهل او لوی منافق عبدالله بن ابی کارنامې له هېچا پټې ندي اسلام د مرئیتوب او وینځې توب لړئ ختمول غواړي د غلامانو او وینځو ازادونکي ته یې دبې ساري اجرونو وعده ورکړېده ، هغوی سره یې په ښه اخلاقو باندې امر وکړ په دوی له ظلم کولو څخه یې خلک منع کړل او اعلان یې وکړ چې په لوټمارئ ، بد اخلاقۍ او زنا یې مه مجبوروئ اسلام د دوی په ازادولو سخت حریص دی ، اسلام په مختلفو لارو د دوی ازادولو ته رښتونې بڼه ورکړله او مختلفې وسیلې یې په کار واچولې مثلاً : په کفارو (دګناهونو په رژولو) کې لومړی مریئ ازادول دي .

چا به چې مریی ازاد کړنو رسول الله (ص) به ډېر خوښاوه د هغه قدر به یې کاوه درسول الله (ص) په وخت کې به داسې صحابه ډېرکم لیدل کېدل ، چې هغه به یو یا دوه وینځې یا مرئیان نه و ازاد کړي پدې هکله د حضرت ابوبکر صدیق (رض) او حضرت عثمان (رض) د ژوند تاریخ د لمر په څېر روښانه دی .

ـ اسلام وایي : وینځو سره ښېګړه او ښه ګذاره وکړئ ازادې یې کړئ په نکاح یې واخلئ او هغوی ته تعلیم ، پوهه ورزده کړئ رسول الله (ص) فرمایي :

((ایما رجل کانت عنده ولیدة فعلمها فاحسن تعلیمها و ادبها فاحسن تادیبها ثم اعتقها فله اجران))(٣٨٢)

www.melitahrik.com 0777 400 116

---

(٣٨٢) بخاري .

ـ يعنې : هر سړی چې وینځه ولري او هغې ته تعلیم ورکړي ښه ادب پوهه او تهذیب ورزده کړي بیا یې ازاده کړي او واده یې کړي نو هغه لره دوه اجره دي))

ـ د وینځو په هکله ځینې ضروري مسایل چې سید مودودي ورته نغوته کړېده او یادول یې دلته حتمي دي دا دي.[۳۸۳]

۱ : کومې ښځې چې په جګړه کې ونیول شي له هغو سره د هر عسکر لپاره کوروالی روا ندی دا سې ښځې دې اسلامي حکومت ته وسپارل شي او دحکومت سیاست چې څه ایجابوي هغسې دې وکړي ، مثلاً که خوشې کوي (ازاده وي) یې او که فدیه (بدل) ورڅخه اخلي که د مسلمانانو له بندیانو سره یې تبادله کوي او که د عسکرو په منځ کې یې وېشي .

۲ : یو عسکر ته یوازې له هغې ښځې سره کوروالی روا دی چې د حکومت له خوا په قانوني توګه د هغه په ملکیت کې داخله شوې وي .

۳ : تر هغې ورسره کوروالی روا ندی ترڅو یې چې میاشتنی عادت تېر شوی نه وي او که حامله وي نو تر هغې چې حمل وزېږوي .

۴ : که هغه د کفر په هرډول کښې وي که اهل کتابه وي او که مشرکه وینځه کېدلای شي .

۵ : وینځه چې د هر چاپه برخه ورسېده له هماغه ورڅخه ګټه اخېستلای شي او اولاد یې هم د هماغه سړي د سکه اولاد حیثیت لري .

۶ : کله یې چې اولاد پیدا شي بیا یې خرڅولای نه شي او د مالک له مرګ څخه وروسته ازادېږي .

[۳۸۳] تفهیم القران .

www.melitahrik.com 0777 400 116

۷ : کومه وینځه چې بادار یې بل چاته په نکاح ورکړي د هغې له نکاح څخه وروسته هرخدمت پرې کولای شي یوائې کوروالی ورسره نشي کولای .
۸ : حکومت ته دا روا ندي چې یوځل یې چاته وینځه ورکړله بیا یې ورڅخه واخلي لکه خپله منکوحه ښځه .
۹ : یو عسکري قوماندان په موقتي توګه چاته دا اجازه نشي ورکولای چې په بندیانو خپله شهواني او جنسي تنده ماته کړي او یا یې په موقتي ډول پر هغوی وویشي .
۱۰ : د وینځو د ساتلو کوم ټاکلی حد نشته ده مګر مطلب دا ندی چې شتمن خلک دې بې شمېره وینځې واخلي او دعیاشۍ مرکز دې جوړ کړي .

د ښځو نبوت :

د ښځو د نبوت په هکله علما درې ډلې دي یوه ډله د ښځو نبوت بالکل نه مني بله ډله چپ پاتې دي او بله ډله وایي چې په ښځو کې نبیانې تېرې شوې دي خو جمهور علماء د ښځو له نبوت سره مخالف دي ځوک چې د ښځو له نبوت څخه انکار کوي بنیادي دلیل دا ایت نیسي [وما ارسلنا قبلک الارجالانوحی الیهم] (۳۸۴)
یعنې : ((او موږ مخکې له تا څخه نه دي لېږلي مګر نارینه چې موږ هغوی ته وحی کوله .))
دوی وایي چې پدې ایت که د رسالت لپاره نارینه یاد شوی دی یعنې پدې ایت کې الله (ج) فرمایي چې مانه دي لېږلي رسولان مګر په نارینه وو کې

(۳۸۴) الانبیا : ۷ .

خو دښځو دنبوت پلویان وايي چې پدې کې هېڅ شک نشته چې په ښځو کې رسولان نه دي تېر شوي، دلته خبره په رسالت کې نه، بلکې په نبوت کې ده نو د حق پلټونکي ته په کار دی چې لومړی نبوت وپېژني او بیا حکم وکړي .

د نبوت لفظ له نباء څخه اخېستل شوی دی چې اعلام او خبرولو ته يې وايي.[۳۸۵]

نو چا ته چې الله (ج) په یوه څه خبر ورکړي چې دا به کېږي مخکې له دې چې هغه وشي او یا دیو څه په کولو ورته وحې وکړي نوا بن حزم وايي دا بیشکه نبي دی دا چې الله (ج) فرمايي : [ولیس الذکر کالانثی]

یعنې : ((نارینه د ښځې په څېر ندي)) راشد الغنوشي وايي : معنی دا چې دا دواړه ډلې دیوبل د دندو د سرته صلاحیت نلري ځکه چې دا دواړه هریو مختلفی دندې لري د راشد الغنوشي د وینا په اساس امام قرطبي (رح) هم د دې خبرې په ثبوت تاکید کړی دی چې په ښځو کې نبیانې تېرې شوې دي .

ځینې وايي چې رسالت دعوت او رسولو ته اړه لري خلک به الهي شریعت ته رابولي ستونزې او تکلیفونه به تېروي او دا کار د ښځې له توان څخه وتلی دی نو لکه چې مخکې مو وویل ټول پدې اتفاق لري چې د رسالت مرتبه ښځو ته ورکړل شوې نده د رسالت او نبوت ترمنځ توپیر شته دی .

---

[۳۸۵] لسان العرب ابن منظور افریقی .

رسول هغه چاته ویل کېږي چې په دعوت او تبلیغ مکلف وي خپل رسالت به خلکو ته رسوي خلک به الهي شریعت ته رابولي او دا کار په نبي نشته .[۳۸۶]

نبي هغه چا ته ویل کېږي چې د الله (ج) لخوا ورته دیو کار په عملي کېدلو او یا دیو کار په کولو وحې شوې وي ، او قران ګواه دی چې داسې وحې ښځو ته شوې دي ابن حزم د ښځو د نبوت په هکله پخپل کتاب کې یو لوی فصل لیکلی دی .....الفصل فی الملل ولاهواء و النحل، امام ابي محمد علی ابن احمد بن سعید بن حزم ج : **۳** ص : **۱۷** .

په قران کې ثابته ده چې الله (ج) د اسحاق (ع) مورته پرښتې ورولېږلې او په حقه او سیي وحې یې ورته په اسحاق زیری ورکړ .

((و امراء ته قائمة فضحکت فبشرناها باسحاق ومن وراء اسحاق یعقوب قالت یا ویلنا ءالد وانا عجوز وهدا بعلی شیخاً ان هذا لشئ عجیب قالوا اتعجبین من امرا الله رحمت الله وبرکاته علیکم اهل البیت انه حمید مجید .))[۳۸۷]

یعنې : ((د ده ښځه ولاړه وه بیا دې وخندل بیا موږ ، زېری ورکړ دې ته د اسحاق په پیدا کېدلو باندې او له اسحاق څخه وروسته په یعقوب باندې دې وویل افسوس دی ایا زه به بچی وزېږوم حال دا دی چې زه بوډۍ یم اوز ما خاوند بوډا دی دا یوه عجیبه خبره ده هغوی وویل ایا تعجب کوې له حکم د الله (ج) څخه ، د الله رحمت او برکتونه دي په تاسو ای دکور خلکو یقیناً الله (ج) دی ستایل شوی لویي والا .))

---

(۳۸۶) شرح العقیده الطحاویه قاضي صدر الدین ابن العز الحنفي .

(۳۸۷) هود : ۷۰_۷۳ .

www.meltahrik.com 0777 400 116

ـ ابن حزم وايي د أتعجبين من امرالله)) وينا هېڅ امکان نلري چې دا خبرې
به د ملائکو پواسطه له نبي څخه پرته بل چاته شوي وي .
الله (ج) جبریل د عیسی (ع) مور بي بي مریمې ته لـه خپـل خطاب سره ولېږه
او ورته يې ويل . [انما انا رسول ربک ، لاهب لک غلاما ذکیا .] .(۳۸۸)
يعنې : يقيناً زه خورا لېږل شوی يم لـه جانبه د رب ستا چې تاتـه يـو هلک
پاک درکړم .))
نو دا په سيي وحې سره سيي نبوت دی چې الله (ج) ورپـه برخـه کړ او زکريـا
(ع) يې چې په خوا کړی لېږل شوې روزي وليدله نو دهمدی فوق العـاده او
غيـر معمـولي حالـت پـه ليـدلو يـې لـه الله (ج) څخـه د نېـک اولاد غوښـتنه
وکړله .
د موسی (ع) مورته سيند تـه د زوی پـه غورځولـو وحې وشوه او پـه دې يـې
خبره کړله چې دا مور ببرته تاته راستنوو او بيا يې په رسالت لېږو .
[اذ اوحينا الى ام موسى ان ارضعيه] .(۳۸۹)
يعنې : ((هغـه وخت چې مـور وحې ولېږلـه مـور د موسی تـه چې ده تـه تـی
ورکوه .))
[اذ اوحينا الى امک ما يوحى] .....طه :۳۸ .
يعنې : ((او کله چې مور وحی ولېږلـه مـور ستا تـه کـوم چې وړانـدې ويلـی
شي)) نو د دې په نبوت کې هېڅ شک نشته دی .

(۳۸۸) مريم : ۱۹ .
(۳۸۹) القصص :۷ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

الله (ج) په صورت مریم کې انبیاء یاد کړي چې د هغوی په لیکه کې یې بي بي مریم هم راوستې ده او بیا فرمایي : [اولئک الذین انعم الله علیهم من النبیین من ذریة ادم وممن حملنا مع نوح][390]

یعنې : ((دا هغه خلک دي چې الله (ج) پرې انعام کړی د ادم (ع) له اولاد څخه او له هغه څخه چې موږ د نوح (ع) سره سواره کړي .))

او د الله (ج) دا وینا چې (مور یې رښتونې وه) دا د هغې د نبوت مانع نه ګرځي ځکه چې الله د یوسف (ع) په هکله هم همداسې ویلي دي ، [یوسف ایهاالصدیق][391]

یعنې : ((یوسفه ای رښتونیه)) او دا سره له دې هم نبي و))

ابن حزم وایي که د موسی (ع) مور دالله(ج) لخوا څخه په نبوت کلک یقین نه درلودلای نو یوائې په خوب لیدلو یا په زړه کې د څه شي په تېرېدلو به یې خپل زوی سیند ته نه غوځاوه او که بل څوک داسې کار وکړي نو د داسې چا ماغزه باید په روغتون کې تداوي شي داد هغې وحې په څېر وه چې الله (ج) ابراهیم (ع) ته دهغه د زوی ذبیح الله (اسماعیل (ع) په هکله خوب ښودلی و نو که ابراهیم (ع) پخپل نبوت او رسالت اعتبار نه درلودلای نو یوائې په خوب لیدلو به دخپل زوی قربانئ ته نه و چمتو شوای او که له انبیاوو څخه پرته بل څوك داسې کار وکړي چې په خوب لیدلو خپل اولاد دریاب ته وغورځوي یا یې حلال کړي نو دا به لوی ظلم غټه ګناه او لېونتوب وي .

---

(390) مریم : ۵۸ .

(391) یوسف : ۴۲ .

www.meltahrik.com 0777 400 116

دغه وحې هغه طبعي الهام هم ندی چې الله (ج) مچیو او نورو مرغانو ته کړی دی چې په خپل طبیعت ځان ته کورونه او جالې جوړوي ، هګۍ اچوي بچیو ته روزي پیدا کوي او نه ګومان و چې له لېوني څخه پرته بل څوک یې رښتیا نه ګڼي او نه د کوم نجومي یا کاهن څخه اخېستل شوی معلومات و ، بلکې دا هغه وحې وه چې هدف او غرض ترېنه نبوت و رسول الله (ج) فرمايي : [کمل من الرجال کثیر ولم يکمل من النساء الامريم بنت عمران و اسية بنت مزاحم امراة فرعون].[392]

یعنې : ((کمال ته له نارینه و څخه زیات رسېدلي او له ښځو څخه کمال ته نه دي رسېدلی مګر مریم د عمران لور او اسیه د مزاحم لور[فرعون مېرمن])) کمال خو په نارینه و کې له انبیاوو څخه پرته بل چا کې نشته ځکه چې بې له شکه نور ټول انسانان ناقص او نیمګړي دي او تخصیص د مریمې او اسیې له نورو هغه ښځو څخه چې نبوت ورکړی شوی دی د فضیلت په خاطر دی ځکه چې که یو دبل له درجې څخه ډېره کمه اندازه هم وروسته وي نو دا د هغه په پرتله له هغه ځینې ټیټ دی او کامل نه دی الله (ج) فرمايي : [تلک الرسل فضلنا بعضهم على بعض].[393]

یعنې : موږ دا پیغمبران ځینې په ځینو نورو غوره ګرځولي دي .))

کامل هغه څوک دی چې له نوع او جنس څخه هېڅوک هم ورپسې ونه رسېږي .

راشد الغنوشي وايي چې : د ښځو نبوت یوه یقني خبره ده.[394]

---

[392] بخاري ، مسلم ، ترمذي ابن ماجه او مسند احمد .

[393] البقره : ۱۵۸ .

[394] د مصباح اوونیزه . ۱۴_۱۱_۱۳۷۰ .

www.melitahrik.com 0777 400 116

والله اعلم

پای

www.melitahrik.com
0777 400 116

درنو لوستونکو ؛

دا کتاب چې تاسو ولوست _ انشاء الله _ دا حقیقت به مو اوس منلی وي چې په اسلام کې د ښځو د حقوقو په هکله بالکل د حقیقت پربنسټ ولاړ، له افراط او تفریط څه پاک دی دا چې څه مو ولوستل دا زما خپله پوهه او قابلیت نه و، بلکې د مختلفو علماء و نظریات او افکار دي چې د مسئلې دښې روښانتیا په غرض دلته رانقل شوي دي.

هیله لرم چې له تعصب څخه په پاک ذهنیت او فکر به قضاوت وکړئ چې ښځوته حقوق په اسلام کې ورکړل شوي دي او که په نورو مذهبونو او وضعي قوانینو کې؟ او د پردیو پروپاګند څه حقیقت لري او که نه ؟

هیله ده چې د خپلې ټولنې په اصلاح کې به کوښښ وکړئ او ورور مو له دعاګانو هېر نکړئ.

په درښت

www.melitahrik.com 0777 400 116

ماخذ او مراجع

۱. معارف القران : د پاکستان لوی مفتي مولنا محمد شفیع .
۲. جامع البیان عن تاویل القران : محمد ابن جریر طبري (رح) .
۳. الکشاف عن حقایق التنزیل وعیون الاقاویل : ابي القاسم محمدبن عمر زمحشري .
۴. روح المعاني : علامه شهاب الدین سید محمد الوسي بغدادي .
۵. صفوه التفاسیر : محمد علي صابوني .
۶. الجامع الاحکام القران : ابي عبدالله محمد بن احمد الانصار القرطبي .
۷. تفسیر القران العظیم (ابن کثیر) حافظ عماد احمد بن ابي الفداء اسماعیل بن کثیر .
۸. روائع البیان فی تفسیر ایات الاحکام: محمد علي صابوني .
۹. تفسیر سورة النور: شیخ محمد اباصیري .
۱۰. صحیح بخاري : ابي عبدالله محمد ابن اسماعیل ابن ابراهیم البخاري .
۱۱. صحیح مسلم : ابوالحسن مسلم بن الحجاج نشاپوري .
۱۲. سنن ابن ماجه : ابوداود سلیمان ابن الاشعث سجستاني .
۱۳. جامع ترمذي : ابي عیسی محمدابن عیسی .
۱۴. سنن ابن ماجه : ابي عبدالله محمد ابن یزید القزویني .
۱۵. سنن نسائي : ابو عبدالرحمن محمد ابن شعیب بن علي بن بحرالنسائي .

www.melitahrik.com 0777 400 116

١٦. سنن دار قطني : عبدالله ابن محمد دار قطني .
١٧. المستدرک : حافظ ابي عبدالله محمد عبدالله حاکم النشاپوري .
١٨. المسند : امام احمد بن حنبل .
١٩. موطا : امام مالک .
٢٠. فتح الباري : احمد ابن علي محمد ابن حجر العسقلاني .
٢١. شرح مسلم : ذکريا محی الدين بن شرف النووي .
٢٢. رياض الصالحين : ابي ذکريا محي الدين شرف النووي .
٢٣. معالم السنن : امام ابي سليمان الخطابي .
٢٤. نصب الرايه : علامه جمال الدين ابي محمد الزيلعي .
٢٥. السنن الکبري : ابي بکر احمد ابن حسين ابن علي البيهقي .
٢٦. سنن الدارمي : ابي محمد عبدالله ابن بهرام الدارمي .
٢٧. الاصابه فی تميز الصحابه : احمد ابن علي ابن محمد ابن حجر العسقلاني .
٢٨. نيل الاوطار : محمد ابن علي ابن محمد الشوکاني .
٢٩. جامع الصغير : امام عبدالرحمن ابن کمال الدين السيوطي .
٣٠. مشکوة المصابيح .
٣١. معجم الکبير : ابن القاسم سليمان ابن احمد الطبراني .
٣٢. الفصل فی الملل ولاء هواء و النحل : امام ابي محمد علي ابن احمد ابن سعيد ابن حزم .
٣٣. شرح العقيده الطحاويه : قاضي صدرالدين ابي العزالحنفي .
٣٤. بحرالرزائق : زين الدين نجيم مصري .
٣٥. بدائع الصنايع فی ترتيب الشرايع : علاوالدين ابوبکر کاساني .

www.melitahrik.com 0777 400 116

٣٦. فتح القدير : امام كمال الدين محمد ابن عبدالواحد ابن الهمام .
٣٧. المبسوط : ابي بكر محمد ابن احمد شمس الائمه السرخسي .
٣٨. مجمع الانهر شرح ملتقي الابحر : عبدالله محمد ابن سليمان .
٣٩. ردالمختار علي الدرالمختار :سيد محمد امين المعروف بابن عابدين .
٤٠. الاختيار لتعليل المختار المسمي بالاختيار لشرح المختار : عبدالله ابن محمود ابن مودود النسفي .
٤١. فتاوي هنديه (عالمګيريه) مولنا شيخ نظام او د هند د علماء و ګډ تاليف .
٤٢. حاشيه ابن عابدين : سيد محمد امين المعروف بابن عابدين .
٤٣. الهدايه : شيخ الاسلام برهان الدين ابو الحسن ابن ابي بكر المرغينائي فرغاني .
٤٤. البريقه شرح الطريقه : ابي سعيد خادمي قونوي .
٤٥. مختصر القدوري : مولنا عبدالحميد .
٤٦. الاشباه والنظائر : شيخ زين العابدين ابن ابراهيم ابي نجيم .
٤٧. تحقه المحتاج : شهاب الدين ابن حجر الهيتمي .
٤٨. نهايه المحتاج الى شرح المنهاج : شمس الدين محمد ابن ابي العباس الرملي .
٤٩. المهذب : ابو اسحاق ابراهيم ابن علي يوسف .
٥٠. الوجيز : امام ابي حامد الغزالي .
٥١. المجموع شرح المهذب : ابي ذكريا محي الدين ابن شرف النووي .

www.melitahrik.com 0777400116

٥٢. مغني المحتاج الى معرفه الفاظ المنهاج : محمد شربيني الخطيب .
٥٣. حاشيه الباجوري : شيخ ابراهيم الباجوري .
٥٤. الميزان : امام شعراني .
٥٥. بدايه المجتهد و نهايه المقتصد : محمد ابن احمد ابن محمد ابن رشد .
٥٦. شرح الكبير على متن المقنع : شمس الدين ابو الفرج عبد الرحمن .
٥٧. المغني : ابن محمد عبدالله ابن احمد ابن قامه .
٥٨. غايه المنتهي : شيخ مرعي بن الكرمي الحنبلي .
٥٩. زاد المعاد فى هدي خير العباد : محمد ابن ابي بكر ابن القيم الجوزي .
٦٠. فتاوي ابن تيميه : امام ابن تيميه .
٦١. احيا علوم الدين : امام حامد الغزالي .
٦٢. كتاب الفقه على المذاهب الاربعه : عبد الرحمن جزيري .
٦٣. الفقه الاسلامي وادلته : دكتور وهبه الزحيلي .
٦٤. فقه السنه : سيد السابق .
٦٥. حجته الله البالقة : احمد ابن عبد الرحمن الدهلوي معروف په شاه ولي الله دهلوي .
٦٦. اللباس والزينه فى الشرية الاسلاميه : محمد عبد العزيز عمرو .
٦٧. الانكحه الفاسده : عبد الرحمن بن عبد الرحمن شميلة الامدل .
٦٨. النكاح والقضايا المتعلقه به : دكتور احمد الحصري .

www.melitahrik.com 0777 400 116

٦٩. الاحوال الشخصيه فى الشريعة الاسلاميه : محمد محي الدين عبدالحميد .
٧٠. فقه الزكوة : دكتور يوسف قرضاوي .
٧١. المحلي : امام ابي محمد علي ابن احمد ابن سعيد ابن حزم ظاهري الاندلسي .
٧٢. الموافقات في اصول الشريعة : ابو اسحاق الشاطبي .
٧٣. المستصفى من علم الاصول : امام ابي حامد الغزالي .
٧٤. اصول الفقه : عبدالوهاب خلاف .
٧٥. الطبقات الكبري : الابن سعد .
٧٦. الاستيعاب في معرفه الاصحاب لابن عبدالبر.
٧٧. سيرة النبي : ابي محمد عبدالملك ابن هشام .
٧٨. الكامل في التاريخ : المبارک ابن احمد ابن اثير الجزري .
٧٩. تاريخ الامم والملوک : محمد ابن جرير الطبري .
٨٠. الاحكام السطانيه : امام ابي الحسن علي ابن محمد ابن حبيب بصري الماوردي .
٨١. السياسه في الفكر الاسلامي : دكتور احمد الشلبي .
٨٢. الوسيط في النظم الاسلاميه : دكتور قطب محمد قطب الطبيله .
٨٣. مبادي نظام الحكم في الاسلام : دكتور عبدالحميد متولي .
٨٤. من اين نبدا : استاد عبدالمتعال سعيدي .
٨٥. الخليفه توليته وعزله : دكتور صلاح الدين دبوس .
٨٦. مذكره في التاريخ التشريع : شيخ عبدالمتولي عبدالباسط .
٨٧. مبدا المساوات في اسلام : دكتور فواد عبدالمنعم .

٨٨. الخلاقه والملک : سید ابو الاعلي مودودي .
٨٩. نظام الحکم في الشريعه : شيخ احمد الفاضل .
٩٠ . نظام الحکم في الشريعه : شيخ احمد الفاضل .
٩١ . ملامح الشوري : عدنان النجوي .
٩٢ . الشوري واثرها في الديمقراطيه : دکتور عبدالحميد اسماعيل الانصار .
٩٣. طرق الحکميه في السياسه الشرعيه : محمد ابن ابي بکر ابن القيم الجوزي .
٩۴. اسلامي سياست : مولنا ګوهر الرحمن .
٩۵. عمر ابن خطاب : دکتور سليمان الطحاوي .
٩۶ . فرد او دولت : دکتور عبدالکريم زيدان .
٩٧ . فرد او دولت : دکتور عبدالکريم زيدان .
٩٨. تلبيس ابليس : محمد ابن ابي بکر ابن القيم الجوزي .
٩٩.
الاغاني : امام ابوالفرج الاصفهاني .
١٠٠ . اداب مباشرت يعنې ميان بيوی کې د رميان جنسي تعلقات کا صحيح طريقه داکتر افتاب احمد شاه .
١٠١ . تحفة العروس : محمود مهدي استانبولي .
١٠٢ . رفاه المسلمين : حضرت مولنا شاه اسحاق دهلوي .
١٠٣ . پرده : سيد ابوالاعلی مودودي .
١٠۴ . المقدمه : عبدالرحمن ابن محمد ابن خلدون .
١٠۵ . الحياة الاجتماعيه عندالعرب : استاد ظافر القاسمي .

١٠٦ . اداب الزفاف فى السنة المطهره : شيخ محمد ناصرالدين الالباني .
١٠٧ . الاسلام بلا مذاهب : دكتور مصطفى الشكعه .
١٠٨ . الانسان ذلک المجهول : دکتور کیسس کاریل.
١٠٩ .مبادي علم التشريع و وظايف الاعضا : دكتور شفيق عبدالملک .
١١٠ . المرائة في القران والسنه : محمد عزه دروزه .
١١١ . حقوق المرائة في الاسلام : عبدالقادر شبيه الحمد .
١١٢ . المرائة في القران : استاد محمود العقاد .
١١٣ . وظيفه المرائة المسلمه : علي القاضي .
١١٤ . المراة بين البيت والعمل : دكتور حسين مونس .
١١٥ .المراة في الشريعه الاسلاميه : شيخ محمد متولي الشعراوي .
١١٢ . المراة في منظور الاسلام : دكتور حسين مونس.
١١٧ . نظام حقوق زن در اسلام : مرتضى مطهري .
١١٨ . زن وشوهر :محمدعلي صفري .
١١٩ .المراة المسلمه : عبدالله جارالله .
١٢٠ . فتاوي المراة المسلمه شيخ عبدالله ابن حميد سلفي .
١٢١ .حياة المراة المسلمه : دكتور يوسف القرضاوي .
١٢٢ . النقاب المراة : دكتور يوسف القرضاوي .
١٢٣ . فتاوي المره المعاصرة : دكتور يوسف قرضاوي .
١٢٤ . فتاوي المرءة المسلمه : ابو محمد اشرف عبدالمقصود .
١٢٥ . حياة المراة المسلمه : شيخ عبدالله جارالله .

www.melitahrik.com
0777 400 116

همدا ډول په دې کتابونو کې له مختلفو پښتو ، فارسي ، اردو او عربي خپرونو (ورځپاڼو) او ونیزو او میاشتنو خپرونو) څخه استفاده شوې ده .

www.melitahrik.com
0777 400 116